

115. Keskiviikkona 2 päivänä lokakuuta 1996

kello 14.10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko
"Suomi ja Euroopan tulevaisuus" 3467

Valtioneuvoston selonteko 3/1996 vp
Lähetekeskustelu

Mietintöjen pöydällepano

1) Hallituksen esitys laiksi palo- ja pelastustoimesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta 3543

Hallituksen esitys 111/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 15/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi Suomen kreikkalaiskatolisen kirkkokunnan seurakunnille suoritettavasta verohyvityksestä annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 123/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi yksityisistä teistä annetun lain 37 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 115/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 7/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain 1 §:n muuttamisesta 3543

Hallituksen esitys 108/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 17/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä edustajat Ala-Harja, Andersson C., Backman, Enestam, Gustafsson, Heinonen, Huttu-Juntunen, Häkämies, Jaakonsaari, Kalliomäki, Korhonen R., Korkea-aho, Krohn, Kääriäinen, Linnainmaa, Mönkäre, Norrback, Ojala O., Rauramo, Suhola, Tahvanainen, Taina, Vanhanen, Vehkaoja, Virtanen ja Zyskowiec.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Isohookana-Asunmaa, Takkula, Soininvaara, Pohjola T., Rajamäki ja Markkula M.

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko "Suomi ja Euroopan tulevaisuus"

Valtioneuvoston selonteko 3/1996 vp
Keskustelu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään tämän päivän ensimmäisessä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu valtioneuvoston tulevaisuusselonteen I osa "Suomi ja Euroopan tulevaisuus" (VNS 3/1996 vp).

Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momenttiin viitaten puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lä-

hetettäisiin tulevaisuusvaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan ja suuren valiokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ministeri Alho: Arvoisa rouva puhemies! Kun kulkee maailmalla ja tapaa ihmisiä, huomaa, että kaikkialla painiskellaan sittenkin aika samanlaisten ongelmien kanssa. Kansainvälisyys, yhteydet maailmalla ovat siis suuri voimavara. Meidän ei tarvitsekaan itse keksiä pyörää, mutta meidän on tunnettava, mitä maailmalla tapahtuu ja osattava käyttää tuota tietoa hyväksi. Tästä oppimisprosessista on myös selonteossa, sen laatimisessa, käsittelyssä ja johtopäätöksissä kysymys.

Hallituksen selonteko tulevaisuudesta on tarkoitettu strategiseksi asiakirjaksi. Tuntemattoman sotilaan Rokka sanoo ratekiasta: "Tähtää ensin, tähtää hyvin tarkkaa, ja ammu ensin. Yhen sekunnin etumatka riittää. Silviisii se on."

Vähän tällä samalla ajatuksella tämänkin selonteko on tarkoitettu jokapäiväiseen käyttöön hallituksen ohjelman toteuttamisessa. Se on tarkoitettu hyödyttämään hallituksen ja eduskunnan välistä vuoropuhelua ja edistämään hyvää yhteistyötä.

Toimintaympäristömme on jatkuvassa muutoksessa. Olemme tulevaisuusselontekoa laatiessamme halunneet analysoida muutosta, hakea avainkysymyksiä ja hahmotella niihin Suomen linjaa. Tämä onkin tulevaisuusselonteon suurin haaste. Lähtötulevaisuus pitää sisällään monta menossa olevaa prosessia, joiden ratkaisut vaikuttavat arviointeihimme. Siksi emme ole piirtäneet vaihtoehtoisia kuvia tulevaisuudesta, vaan halunneet pikemminkin etsiä polkuja.

Selontekoa ei ole myöskään tarkoitettu kremologiseen käyttöön. Tällä tarkoitan sitä, ettei selontekoa pidäkään lukea oikeaoppisuuden rypyotsalla ja etsiä pilkunpaikan muutoksia suhteessa aikaisempiin kantoihin. Selonteossa on pyritty olemaan samaa mieltä kuin tuoreissa hallituksen antamissa selonteissa tai kannanotoissa sellaisista ajankohtaisista asioista kuin turvallisuuspolitiikka, hallitustenvälinen konferenssi tai Raha- ja talousliitto.

Suomi ja Euroopan tulevaisuus hakee kiinne-kohtansa globaaleista kehityslinjoista. Eurooppa on osa maailman laajusten riippuvuuksien ja vuorovaikutuksien verkostoa. Tällainen riippuvuuksien verkosto on ollut olemassa satoja vuosia. Siihen kuuluvat siirtomaiden valloitukset,

muuttoliikkeet, kauppa ja sittemmin uskonnot, aatteet ja kulttuuriset uskomukset. Ydinaseiden keksiminen loi maailman laajuisen tietoisuuden globaalista turvallisuudesta toisen maailmansodan jälkeen. Ympäristöä uhkaavat tekijät ovat aikaansaaneet tarpeen toimia myös maailman laajuisesti yhdessä. 1990-luvulla ihmisoikeudet ovat nousemassa keskeisten asioiden joukkoon maailman päiväjärjestyksessä.

Globalisoitumisessa on taloudellinen ulottuvuus suorastaan röyhkeällä tavalla pilkannut kansallisvaltioiden rajoja ja hakenut maailman laajuisista tuotannon, kaupan ja rahoituksen järjestelmää. Silti aidosti ylikansallisten yritysten määrä on näistä kehityssuunnista huolimatta pysynyt pienenä. Globaaliksi kuvatun taloudellisen toiminnan ylivoimaisesti suurin osa, 80 prosenttia noin suurin piirtein, tapahtuu edelleen ns. triadin kesken sen sisäisenä ja välisenä jättäen valtaosan maapallosta ulkopuolelle. Triadi tarkoittaa EU:ta, Japania ja Kaukoitää sekä Nafta-aluetta, toisin sanoen Pohjois-Amerikkaa.

Selonteossa sanotaan: "Globalisoituminen on monimutkainen ja epätasainen prosessi, jonka vaikutukset turvallisuudessa, ympäristössä, taloudessa, politiikassa ja kulttuurissa eivät ole yhdensuuntaisia. Sen eri puolilla maapalloa elävien ihmisten elämää, toimia ja valintoja yhdistävä vaikutus kasvaa. Se suhteellistaa yksilöiden, ryhmien, yhteiskuntien ja kulttuurien kokemuksia maailman muihin kokemuksiin, mutta ei tee niitä samankaltaisiksi. Myös Euroopan ja eurooppalaisten tulevaisuus on yhteisessä maailmassa."

Arvoisa puhemies! Vaclav Havel puhui Euroopan tulevaisuudesta toukokuussa 1996 Aachenissa. Hän antoi Euroopalle kolme merkitystä. Ensimmäinen merkitys on maantieteellinen. Selonteossakin on ajateltu, että Eurooppa ulottuu Atlantilta Uralille, Nordkappista Gibraltarin.

Havelin antama toinen merkitys on lähellä Länsi-Eurooppaa. Eurooppa tarkoittaa tuossa tapauksessa maita, jotka ovat poliittisesti demokraattisia, joilla on kohtuullisen toimiva kansalaisyhteiskunta ja jotka ovat vauraita ja kuuluvat pääsääntöisesti Euroopan unioniin.

Kolmannessa merkityksessään Eurooppa edustaa yhteistä kohtaloa, yhteistä monimuotoista historiaa, yhteisiä arvoja, yhteistä kulttuuria ja elämäntapaa. Tässä merkityksessä piilee Euroopan tulevaisuus — yhteiset arvot, yhteinen henkinen ja älyllinen identiteetti, eurooppalainen

sielu. Eurooppa on sivilisaatio, joka nyt on koottava yhteen. Näin Havel.

Berliinin muurin murtuminen ja Neuvostoliiton hajoaminen ovat tuoreita lähihistoriamme tapahtumia. Euroopan jakolinja läntisen kristillisyyden ja ortodoksisuuden välillä muiden rajalinjojen kanssa saattaa olla merkityksellinen Euroopan tulevaisuudelle. Tärkeätä on ollut kuitenkin se, etteivät viimeaikaiset historian myllyrykset ole nostattaneet esiin valtioiden välisiä jyrkkiä ristiriitoja. Sen sijaan muuttovirrat ja valtioiden hajoaminen idässä ovat nostaneet etniset konfliktit esille.

Selonteossa sanotaan:

"Eurooppa ei ole enää modernin maailman keskus samassa mielessä kuin satoja vuosia. Sillä on kuitenkin kehitteillä historiallisesti ainutlaatuinen taloudellinen ja poliittinen yhteistyöorganisaatio, joka onnistuessaan tulee olemaan tärkeä edistysaskel globaalissa hallinnassa ja eurooppalaisten yhteiskuntien mittavien ongelmien ratkaisemisessa.

Samalla yhdentyminen ja EU ovat nyt ja tulevaisuudessa ennen muuta tapa organisoida Euroopan keskeistä sisältöä, sen moninaisuutta."

Millaista Eurooppaa Suomi siis tavoittelee? Avainsanoja ovat yhteistyö ja ennustettavuus. Yhteistyö, ei siis vastakkainasettelu, ja ennustettavuus, ei siis epävakaus, tarkoittavat erityisesti Venäjän ja lähialueiden kehityksen olennaista merkitystä ja sen ymmärtämistä tämän tavoitteen toteutumisessa. Talouden ja demokratian vakautuminen Venäjällä ja lähialueella kiinnostavat meitä. Jäsenyys Euroopan unionissa on eurooppapolitiikkamme kulmakivi.

Selonteko ei tarkastele Venäjää Suomen kannalta pelkästään EU-politiikan kautta mutta tunnustaa, että Euroopan unioni on Venäjälle tärkeä yhteistyökumppani. Suomi unionin jäsenenä voi parhaimmillaan olla EU:n ja Venäjän ainoana rajapintana voimakkaasti ajamassa kansalaisyhteiskunnan muodostumista, yhteiskunnan avoimuutta ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista Venäjällä.

Me voimme kenties ehkäpä yhteisestä historiastamme johtuen ymmärtää, mitä tarkoittaa sanonta "Venäjä on erilainen". Erilaisuudessa kietoutuvat rationaalisuus ja irrationaalisuus dostojevskiläisessä hengessä "ihminen on yhtä hyvä, yhtä paha". Kysymys onkin: Miten vahvistamme kanssakäymisessämme rationaalisuutta? Miten ymmärtää se, että keskinäisissä suhteissamme tarvitaan luovaa luottamusta? Nimittäin ne, jotka tuntevat Venäjän kuin omat taskunsa,

sanovat, että venäläiset miettivät lyhyellä aikavälillä ja pitkällä mutta eivät keskipitkällä. Väittäisin, että me suomalaiset taas mietimme asioita enemmän keskipitkällä aikavälillä kuin lyhyellä tai pitkällä.

Venäjän kehityksen voinee tiivistää selonteon sanomaan: "Demokratiaan ja markkinataloutta korostavan perussuuntauksen pysyvyyden kannalta ehkä suurin haaste on, miten yhteiskunnallisen vieraantumisen kasvu voidaan pysäyttää ja kansalaiset saadaan kokemaan yhteiskunnalliset instituutiot itsensä kanssa mielekkäinä. Tämä tulee olemaan edelleen vaikeaa, mikäli valtio ei kykene määrittelemään yhteiskunnan pelisääntöjä. Seurauksena on arvojen epäjärjestys ja tulevaisuutta koskevien odotusten hämmennys."

Arvoisa puhemies! Euroopan yhdentymisen suuri linja on säilynyt vakaana koko sodanjälkeisen ajan. Sen innoittajia ovat olleet rauhan vahvistaminen, hyvinvoinnin edistäminen ja kansalaisten aseman ja oikeuksien parantaminen. Juuri nyt elämme kiinnostavia aikoja. Emme ole kyenneet tulevaisuusselonteon johtoryhmässä, vaikka ehkä sellaisen viisauden mielellämme olisimme ottaneet vastaan, ennakoimaan lopullisia ja varmoja vastauksia muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Miten Raha- ja talousliiton kolmannen vaiheen toteutuminen tai toteutumatta jääminen vaikuttaa muihin Euroopan kehityksen haasteisiin? Mikä merkitys mahdollisilla puolustuksellisilla ratkaisuilla on rauhan vahvistamisen haasteille? Millaisiksi muodostuvat ehdot unionin laajentumiskehityksessä? Miten työttömyys vaikuttaa integraation hyväksyttävyydelle kansalaisten keskuudessa?

Me saatoimme yhteisesti kuitenkin todeta, että me tavoittelemme sellaista Eurooppaa, jossa on tilaa kulttuurien ja arvojen moninaisuudelle. Mielestämme tiedollisen ja taloudellisen syrjäytymisen uhat ovat Euroopassa todellisia. Köyhyydestä on tullut todellinen ongelma myös Euroopassa.

Olemme tulevaisuusselonteossa näkemässä Euroopan unionin kehityksessä kolme mahdollista vaihtoehtoa. Ensimmäisessä unioni kehittyy edelleen syvenemisen ja laajentumisen logiikan mukaan. Toinen vaihtoehto on riisuttu unioni, jossa unionin toimivaltaa supistetaan samalla, kun painopiste siirtyy hallitusten väliseen yhteistyöhön. Kolmantena vaihtoehtona ja välimuotona on koteloituminen siihen muotoon, jonka unioni sai Maastrichtin sopimuksessa, kunnes sitten aikanaan ulkoiset tai sisäiset paineet saavat sen muuttumaan tai hajoamaan.

Selonteossa arvellaan niiden tietojen pohjalta, jotka meillä tänä päivänä on käytettävissä, olevan tarpeellista hyväksyä unionin joustava yhdenmityksen malli. Tätä kehityskulkua kuvataan moniytimisen Euroopan unionin kehitysvaihtoehdossa, jossa siis syveneminen ja laajentuminen etenevät, tosin eri tahtiin.

Talous- ja rahaliiton kohtalo on keskeinen asia ja tulee muokkaamaan EU:n tulevaa kehitystä. Sen toteutuminen on syvenemisen kannalta ratkaiseva askel, mutta jo nyt tiedämme, että samalla se kuitenkin merkitsee jäsenvaltioiden jakaantumista ja sen tunnustamista, että jäsenvaltiot tulevat etenemään integraation syventymisen tiellä eri tahtia. Emun toteutumatta jääminen olisi ennen muuta, näin eurooppalaisessa keskustelussa on arvioitu, poliittinen tappio EU:lle, ja ilman muuta Talous- ja rahaliiton toteutumatta jääminen heikentäisi EU:ta taloudellisesti.

Mutta niin kuin sanottu, tulevaisuusselonteossa on vielä jäänyt monta kysymystä ratkaisua vaille. Se on kuitenkin pyrkinyt olemaan polkujen etsintää kaikkien niitten vaikeitten ongelmien ratkaisemisessa, joihin niin hallitus kuin eduskunta tulevan vaalikauden aikana joutuvat vastaamaan.

Risto Rasan runossa sanotaan: "Vanha nainen kiikuttaa lasta. Kovat ajat ovat takanapäin ja edessäpäin."

Arvoisa puhemies! Toivon hallituksen puolesta eduskunnalta vilkasta keskustelua Suomen ja Euroopan tulevaisuuden haasteista. Toivon siitä tulevan yhtä värikylläisenä kuin renessanssiajan maalauksesta, jota hämmästyttävä valonkajo kirkastaa.

Ed. P a a s i l i n n a : Arvoisa puhemies! Tulevaisuusselonteon otsikkona on "Suomi ja Euroopan tulevaisuus". Selonteon sisällysluetteloa selaamalla ja sitä pintapuolisesti tarkastelemalla näyttäisi siltä, että se käsittelee asioita, jotka tavallisesti katsotaan kuuluviksi muiden valiokuntien, lähinnä ulkoasiainvaliokunnan, toimialaan. Selonteon läpi lukeminen kuitenkin paljastaa, että näin ei ole. Selonteko ja sitä käsittelevä valiokunta puolustavat paikkaansa. On toivottavaa, että keskustelu ei siis ajaudu väärille urille. Emme tarvitse keskustelua keskustelusta. Emme tarvitse vääntöä siitä, mitkä asiat kuuluvat kenellekin. Tulevaisuus on nimittäin jakamaton asia. Tulevaisuusvaliokunnan toiminta-ajatus on kattaa koko poliittisen toiminnan kenttä. Valiokuntaa ei erota muista sen oman sektorin määrittelyllä

vaan sillä, että työn luonne on pohtivampaa ja pohdinnan aikajänne on pitempi kuin yleensä muussa eduskuntatyössä.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuuskeskustelun perussanastoon, sen liturgiaan, kuuluu uhkakuviin maalailu ja tuntemattomuuden pelko. Meillä on olevan kehityksen nähdään johtavan ennenkokemattomiin vaaroihin. Talouden globalisaatio eli maailman laajuisen ja rajattoman taloudellisen toimintakentän syntyminen ilman yhteiskunnallista vastuuta on tyyppiesimerkki ilmiöstä, jonka analysointia sävyttävät pelot ja uhkakuvat. Markkinoiden, kilpailustrategioiden ja päämäärien globalisaation pelätään johtavan maailmaan, jossa voimattomat kansallisvaltiot ja niiden työttömät massat ovat jättiyritysten armoilla, jossa pääomat kilpailuttavat työntekijöiden palkkatason yhä alemmas ja jonka tasapaino on arvaamattomien pääomamarkkinoiden varassa. Kaukoidässä ja myöhemmin Etelä-Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa kasvavien uusien teollisuusmaiden kilpailukyky nähdään rajattomaksi ja nykyisten teollisuusmaiden tulevaisuus synkäksi.

Uhkakuva-ajattelu on tulevaisuusskenaarioiden perusvirhe. Kun historiaa ei tunneta, meneillään olevat ilmiöt nähdään liiankin helposti ainutlaatuisiksi ja ongelmat voittamattomiksi. Talouden globalisaation arvioinnissa tämä on pidettävä mielessä. Ne tekijät, joita verkostoituvassa verhoitakaistaloudessa pidetään uusina ja ainutlaatuisina, eivät ole ennennäkemättömiä. Ottakaamme esimerkiksi vaikkapa pääomamarkkinat. Kehittyneillä kapitalistisilla talouksilla oli toimivat kansainväliset rahamarkkinat jo sata vuotta sitten. Uudet tekniset keksinnöt, kuten sähkölennätin aikanaan, tekivät mahdolliseksi reaaliaikaisen kaupankäynnin. Globalisaation ongelmien kanssa on selvitty ennenkin ja voidaan selvittää tulevaisuudessa. Sille on kuitenkin yksi perin tärkeä ehto: Yhteiskunnan, siis politiikan, on säädeltävä kapitalismia tuhoamasta itseään.

Globalisaatiouhkakuvissa myös oikeat mitta-kaavat unohtuvat helposti. Koko maailman-kauppa on vielä pienempi kuin EU:n tai USA:n talous, ja ylivoimainen valtaosa maailmankaupasta käydään kehittyneiden, keskenään saman kaltaisten teollisuusmaiden välillä. Jättiäisyri-tysten markkinavoima on tunnetusti merkittävä. Niiden liikevaihto voi ylittää köyhien maiden kansantuotteen. Yritykset ovat toiminnaltaan kuitenkin valtioita ketterämpiä. Ne eivät ole demokraattisia vaan käskyjärjestelmiä. Niillä on

taloudellista valtaa, poliittista painostuskeinovastoa ja informaatiosektorilla jopa kansojen manipulaatiovaltaa. Kymmenissä maissa ope-roidessaan ne eivät ole riippuvaisia yhdestä valtiosta. Tulevaisuuden kysymys kuuluu: Tuleeko globaaleja jättiyhtiöitä arvioida pelkästään talouden näkökulmasta vaiko myös vallankäyttäjinä?

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ei ole antautunut uhkakuva-ajattelulle. Se on suhteellisen analyttinen ja tasapainoinen. Niin pitääkin olla, sillä pelkkien uhkaku- vien varaan tulevaisuutta ei voi rakentaa.

Läntisen Euroopan pahin ongelma on työttömyys. Työttömyys on vaarassa vakiintua yli 10 prosentin tasolle. Pitkäaikaistyöttömien osuus on yli puolet kokonaistyöttömyydestä. Yksikään kansa tai suuralue ei voi selvitä, jos sen kansalaiset eivät voi tehdä työtä, mutta silti meillä on keinoja rakenteellisen työttömyyden helpottami- seen. Avainasemassa on elinikäisen koulutuksen turvaaminen. Olemme havainneet tiedon, koulu- tuksen ja osaamisen merkityksen taloudelle ja tuotantoelämälle.

Uusi tekniikka on lävistänyt työelämän eikä enää ole sellaisia yksinkertaisia työtehtäviä, jois- sa uutta tietoa ja tekniikkaa ei tarvittaisi. Auto- maatio syrjäyttää ihmistyövoimaa kaikilla ta- soilla. Näin työnantaja vapautuu sekä palkan että sivukulujen maksusta. Yhteiskunta saa sy- liinsä työttömät joukot. Automaatio ei tuokaan odotettua yleistä hyvinvointia eikä ostokykyä palkkojen ja sosiaalimaksujen kautta. Kaikki teollisuusyhteiskunnat joutuvat nyt miettimään, miten automaation tuomaa lisäarvoa voitaisiin suunnata uudelleen työllistämiseen ja kulu- tuskysyntään. Jos työn ja automaation, ihmisen ja tietotekniikan suhdetta, ei onnistuta viisaasti ratkaisemaan, voivat yhteiskunnalliset suhteet kärjistyä merkittävästi.

Kestävän kehityksen periaatteiden noudatta- minen on välttämätöntä ihmislajin säilymiseksi. Ympäristöuhot ovat paljastaneet keskinäisen riippuvuutemme. Eurooppalainen yhteistyö on tarpeen rajat ylittävien ympäristöongelmien rat- kaisemisessa. EU:n tuleva laajeneminen itään lis-ää ympäristöyhteistyön merkitystä ja vaikutus- ta entisestään.

Euroopalla on myös talouden kasvuongelma. Euroopan talouskasvu oli sodanjälkeisellä kau- della nopeaa. Verrattuna rikkaimpaan kapitalis- tiseen maahan Yhdysvaltoihin Eurooppa kasvoi selvästi ripeämmin. Me otimme Amerikkaa kiin- ni. 1980-luvulta lähtien tilanne on muuttunut

kannaltamme vähemmän edulliseksi. Talouskas- vu on jäänyt hitaaksi eikä Euroopalla ole vah- vuuksia tulevaisuuden kasvualoilla tietotekni- kasta multimediaan ja viihteeseen. Mutta Euroo- palla on silti mahdollisuutensa. Tietoyhteiskun- nassa hyvä demokratia on toimivampi ja tehok- kaampi kuin keuhko demokratia tai diktatuuri.

Suomella on hyvänä lähtökohtana se, että olemme maailman pisimmälle teknistyneiden ja automatisoitujen maiden joukossa. Meillä tieto- tekniikassa ollaan mukauduttu jo arjen tasolle, mikä on omiaan torjumaan muutosvastarintaa ja tiedollista syrjäytymistä. Muutosvastarinnan ja tekniikan hylkäämiseen ei ole perusteita. Tuotta- vuuden kasvu ja työttömyys eivät ole syy — seuraus-suhteessa toisiinsa. Selonteossakin lai- natut selvitykset Oecd-maista osoittavat, että työllisyys on kehittynyt heikoimmin aina silloin, kun tuottavuuden kasvu on hidasta, vertailtiinpa tietoja maiden kesken tai saman maan sisällä pidemmällä aikajänteellä.

Selviytyminen edellyttää sen ymmärtämistä, että elämme tiedon aikakautta. Informaation niukkuus voi estää modernin yhteiskunnan syn- nym tai jatkumisen. Tieto ja sen puute ovat kaata- neet kokonaisia yhteiskuntajärjestelmiä. Suoma- laisille idän ja lännen välissä on ehkä tarkemmin kuin muille eurooppalaisille selvinnyt, että eräs syy kommunistisen järjestelmän kaatumiseen oli tiedon niukkuus ja tekninen jälkeensijaisuus.

Eurooppalaisten yhteiskuntien koheesio ja tasa-arvoisuus antavat meille vahvuuksia. Suku- puolten tasa-arvon kehittäminen antaa meille kaksinkertaiset resurssit verrattuna aasialaisen kulttuurin maihin. Yhdysvaltoihin verrattuna vielä kohtuulliset tulo- ja elämäntapaerot hel- pottavat jännitteitä täällä, joita muuten liittyy talou- dellisiin ja teknisiin murroksiin. On kaikkien, myös yhteiskunnan hyväosaisten etu elää turval- lisessa Suomessa. On rikkaiden etu, että talojen ympärille ei tarvitse rakentaa muureja ja portille palkata vahteja.

Yhteiskunnallisen tasa-arvon rapautuminen ja syrjäytyneiden määrän kasvu muuttaa elinym- päristöä kaikille turvattomaksi. Slummi on kehi- tyseskuksen vastakohta. Se levittää ympäris- töönsä toimeliaisuuden sijaan väkivaltaa ja tur- vattomuutta. Euroopan suurkaupunkeja ei saa päästää slummiutumaan, sillä niistä muodostuu uusi turvallisuusongelma.

Arvoisa puhemies! Maailman mittakaavassa Eurooppa ei enää ole kaiken keskus. Tulevaisuu- den tekijät ovat Aasiassa ja muualla Tyynenme- ren ympärillä, alueella, jossa vallitsee nk. konfut-

selainen johtamistapa, jossa hyvinvointivaltion sosiaaliturvan hoito ei kuulu yhteiskunnalle. 90-luvun alussa maailman kymmenestä suurimmasta kansantaloudesta viisi oli Euroopassa. Mikäli nykyiset kasvutrendit jatkuvat, on vuonna 2020 kymmenen joukossa enää vain kaksi eurooppalaista. Tosin aasialaisilla talouksilla ovat kasvun ongelmat vasta edessä.

Euroopan tulevaisuus tehdään Euroopassa. Meidän näkökulmastamme katsottuna muutokset Euroopassa, erityisesti itäisen Euroopan siirtyminen demokratiaan ja markkinatalouteen tai ainakin siihen suuntaan ovat mullistavia historiallisia tapahtumia. Itäisen Euroopan murros alkoi jo 70- ja 80-luvuilla.

Muutosvoimista ja muutospaineiden suuruudesta ei kenelläkään ollut oikeata kuvaa, mutta jo toistakymmentä vuotta sitten eräät läntiset tiedustelu- ja tutkimuslaitokset arvioivat Neuvostoliiton ja sen satelliittimaiden taloudellisen kasvun pysähtyneen ja väestön elintason kääntyneen laskuun. Pääsihteeri Mihail Gorbatshev johdolla päätettiin lisätä keskustelua ja kansalaisaktiivisuutta kommunistisen järjestelmän toiminnan tehostamiseksi. Se osoittautui kuitenkin korjauskelvottomaksi. Eritoten valloilleen pääsyt julkisuus ja paljastukset halvauttivat vanhat koossa pitävät voimat. Muutostarpeet repäisivät imperiumin palasiksi.

Itäisen Keski-Euroopan maiden kehitys riippuu ennen kaikkea niistä itsestään. Niillä on käytettävissään kehityksen tärkein voimavara: koulutetut ihmiset. Tämä voima tuottaa tuloksia, mikäli uudistuspolitiikassa ollaan taitavia ja pitkäjänteisiä.

EU:n laajeneminen Itä-Eurooppaan on alueen kehitykselle tietysti ensiarvoisen tärkeää. Jäsenyys EU:ssa avaa markkinat ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Se tuo luottamus pääomaa, joka on tarpeen sijoituspääoman saamiseksi. Se vakiinnuttaa alueen poliittisen ja oikeusjärjestyksen ihmisoikeuksien ja demokratian pohjalle. Se turvaa rauhan niin kansallisille vähemmistöille kuin valtioidenkin välillä. Integraatiokehitys ja sen päässä odottava jäsenyys vapaiden ja vauraiden kansojen liitossa, Euroopan unionissa, kannustavat ja ohjaavat maiden kansalaisia ja poliittisia päätöksentekijöitä. Näihin verrattuna EU:n rahastojen avustukset ovat toisarvoisia.

Suomalaisten EU-asenteista tehdyn tutkimuksen mukaan enemmistö kansalaisista vastustaa EU:n laajentumista Itä-Eurooppaan. Asenteet ovat todennäköisesti saman kaltaisia myös muualla nykyisissä jäsenmaissa. Poliittisten

päätäjien on tehtävä päteillä, oikeisiin tietoihin perustuvilla toimilla ja argumenteilla nämä asenteet tyhjiksi. Kansalaiset on saatava vakuutetuiksi siitä, että EU:n kehitys nykyistä laajemmaksi yhteisöksi on koko Euroopan, ei vain uusien jäsenmaiden etu. Laajeneminen tapahtuu kuitenkin vaihteittain ja vasta ensi vuosituhanhannella. Suomen on painotettava yhteistyöhankkeita, jotka tukevat Viron, koko Baltian ja Itämeren alueen turvallisuutta ja yhteistyön vahvistumista.

Euroopan unionin laajentumisen epäsuosiota selittää prosessin epäselvyys. EU:n rakennerahaston kustannuspaineita lasketaan vertaamalla EU:n alueita jäsenyyttä hakeneiden maiden tuloja kehitystasoon. EU:n maatalouspolitiikan kustannuspaineita lasketaan vertaamalla EU:n viljelijöiden tulotasoa itäisen Euroopan talonpoikien tulotasoon. Laskelmissa unohdetaan se, että hyvin etenevien jäsenyysneuvottelujen ja jäsenyyteen liittyvien siirtymäaikaisten myötä itäisen Euroopan talouden tilanne paranee ratkaisevasti ensi vuosituhanhannella. Sitä paitsi EU:n maatalouspolitiikka joutuu sekin uudelleen arvioitavaksi.

Laajentumisprosessin tärkeyden ymmärtämiseksi on katsottava suurta kokonaisuutta. Euroopan unionin ja sen edeltäjien taloudellinen menestys perustuu rohkeaan avautumiseen ja yhteistyöhön erilaisten jäsenmaiden välillä. Eec:n alkuperäisten jäsenmaiden keskinäiset erot olivat niin taloudellisesti kuin poliittisen historiankin perusteella arvioituina huomattavia. Silti maiden johtajat ymmärsivät, että kansainvälinen kauppa ja yhteistyö ei ole nollasummapeliä, vaan toimintaa, joka lopulta hyödyntää kaikkia osapuolia.

Suureen kokonaisuuteen kuuluu myös EU:n merkitys turvallisuuspoliittisena tekijänä. Euroopan unioni on rauhanjärjestö, joka on tehnyt sodan entisten perivihollisten, Saksan ja Ranskan, välillä mahdottomaksi. Kun sama järjestö laajentaa rauhan alueen entistä rautaesirippua kattavaksi ja sen yli, vaikutus tuntuu koko Euroopassa. Rauhan ja vakauden Euroopan vaihtoehdo näkyy Bosnia-Herzegovinassa: maan asukkaista 200 000 on kuollut ja kolmasosa paennut kotimaastaan.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin laajentuminen ratkaisee osan Euroopan turvallisuuspoliittisista ongelmista. Kaikkea se ei kuitenkaan ratkaise, ei alkuunkaan. Suomen historian kohtalonkysymys, Venäjän suhde läntiseen Eurooppaan ei laajentumisella ratkea, sillä hurjinkaan

utopisti tuskin uskoo Venäjän liittyvän nykyisen kaltaiseen Euroopan unioniin.

Venäjän länsisuhteita leimaa vielä pitkän ajan epäluulo tai pikemminkin varauksellisuus. Epäluulo näkyy Venäjän Nato-suhteessa: venäläiset poliitikot laidasta laitaan kokevat Naton laajentumisen uhaksi, vaikka Naton enemmistön muodostavatkin demokraattiset länsieurooppalaiset valtiot. Toisaalta Venäjän yhtenäistä kantaa ei pidä ihmetellä. Nato luotiin idän uhkaa vastaan. Varsovan liitto taas vastaavasti on poistunut maailmanpolitiikasta. Näissä oloissa Suomen liittyminen Natoon lisäisi epäluuloja ja turvattuutta.

Venäjän länsipelko lieventyy yhteistyön kautta. Tähän vaikuttavat monet syyt. Venäjän nykyiset, välittömät ja konkreettiset uhat liittyvät sen etelärajaan. Venäjä on käynyt verisen sodan Kaukasuksella, ilman että rauhansopimusta olisi kaikin osin vieläkään saatu valmiiksi. Viime päivien tapahtumat Afganistanissa nostavat venäläisjoukkojen valmiutta Tadžikistanissa.

Tärkeimpinä Venäjän länteen liittävinä tekijöinä ei kuitenkaan ole pidettävä strategisia uhkakuvia ja ulkoista painostusta. Venäjä lähenee länttä, Eurooppaa ja Euro-Atlanttista yhteistyötä omaehtoisen kehityksen painosta. Venäjän kansantalouden kehitykselle yhteys Eurooppaan on välttämätön. Suureltaan luonnonvarat eivät tuo rikkautta ilman vaihdantaa ja taloudellista yhteistyötä. Jo nyt tärkein osa Venäjän kaupasta suuntautuu EU:n alueelle.

Suomi toimii EU:n puheenjohtajana vuosittain viimeiset kuukaudet. Siinä vaiheessa eräiden Itä- ja Keski-Euroopan maiden liittymisneuvottelut lienevät jo hyvässä vauhdissa. Koska Suomi sijaitsee kahden suuren eurooppalaisen voimaryhmittymän, EU:n ja Venäjän, rajalla, olisi sekä integraation että Naton laajenemisen valossa luontevaa tehdä unionin avaus itään täältä Suomesta. Tarkoituksena olisi lieventää epäluuloja ja jännitystä sekä lisätä suomalaisia työllistäviä kaupallisia ja kulttuurisia yhteyksiä.

EU:n tärkein periaate on, että jokainen jäsenmaa saa maaperälleen unionin instituutioita yleisen tasapuolisuuden hengessä. Suomeen sopisi itäinstituutti, paremminkin nykyaikainen verkostomallinen itäverkko. Tärkeätä olisi, että se toimisi jo olemassa olevien voimien synergiaetuja hyväksi käyttäen. Verkko yhdistäisi monta Venäjä-kysymyksessä aktivoitunutta korkeakoulua aina Rovaniemeä, Joensuuta, Jyväskylää ja Lappeenrataa myöten, Helsingin, Turun ja Tampereen panosta unohtamatta. Mutta pelkkä

tiede ei riitä. Tarvitaan teollisuuden ja kaupan yhteistoimintaa esimerkiksi jo olevien kehittämisskeskusten ja yritysten kautta. Mukaan tulee saada myös politiikan voimaa, sillä yhä edelleen on niin, että varsinkin pk-sektorille ministeri voi avata ovia Venäjälle. Suomi perustaisi näin Euroopan itäverkoston, joka sillä jo epämääräisenä on olemassa tänäänkin.

Ed. Isohookana-Asunmaa merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Katselin viikko pari sitten televisiosta yhtä niistä monista ohjelmista, joissa tentattiin europarlamenttiehdokkaita. Ilmeisen leikkimielellä oli mukaan otettu kilpailu, jossa ehdokkaatittelivät taitojaan ranskalaisten viinien, muodollisen pukeutuksen, small talkin ynnä muun mukavan parissa. Voittajat löytyivät ja kunnia heille siitä. Mutta jäin miettimään, kuvastiko tuo harmiton eurosivistyskisa sittenkin jotakin syvempää suomalaisessa politiikassa vallitsevista Eurooppa-käsitksistä?

Eikö ehdokkaiden tiedot ja taidot suomalaisessa ruokakulttuurissa tai oman maan historiasa olisi olleet tärkeämpiä kyseltäviä? Eiväthän kulttuurinkaan alalla Värttinä tai elokuvaohjaaja Aki Kaurismäki ole menestyneet muita matkimalla, vaan juuri alkuperäisyydellään ja suomalaisuudellaan. Onko politiikassa sitten aivan eri pelisäännöt?

Ehkä harvinaisen sitkeässä istuu meissä epäily, että ”ne” siellä Euroopassa ovat meitä hienompaa ja fiksumpaa porukkaa: Brysselin-koneeseen lähtijöiden on syytä karistaa kannoistaan maalaismaiset piirteet, painaa mieleensä EU-keskustelun liturgia ja sopeutua sovilla liittu-raitasalkkumiesten ja -naisten valtavirtaan. Kyse on heikosta itsetunnosta!

Samasta ilmiöstä on tavallaan kyse myös eräiden puolueiden viimeaikaisissa tarpeissa julistautua ainoaksi oikeaksi europuolueeksi. Kokoomuksen puoluesihteerin ed. Maija Perho lausui äskettäin julkisuuteen, että RKP:lle, keskustalle, nuorsuomalaisille ja jopa vihreillekin annettu ääni menee eurovaaleissa hukkaan, koska nämä eivät kuulu eurooppalaisen politiikan valtavirtaan: konservatiiveihin ja sosialisteihin. Suomalaisen äänestäjän pitäisi siis osata sovitaa mielipiteensä nyt europuolueiden sapluunaan eikä europarlamentin edustaa suomalaisten

mielipidekirjoa. Outoa ajattelua etenkin, kun eurooppalainen yhteiskunnallinen ajattelu on aina lähtenyt hyvän argumentin voimasta eikä mistään voimapolitiikasta.

Arvoisa puhemies! Suomi voi menestyä EU:n jäsenenä ja EU:n puheenjohtajamaana vuosituhanneen vaihteessa vain vahvalla itsetunnolla, tunnistamalla oma sivistysperintömme ja erityispiirteemme ja näkemällä itsemme osana rikasta eurooppalaista kulttuurikirjoa. Jos sen sijaan yritämme EU:ta välikappaleena käyttäen muuttaa suomalaisia euroolämään, silloin unionin hyväksyttävyyden oikeutus kansalaisten keskuudessa kyllä rapistuu.

Suomalainen sivistysperintö osana muita Pohjoismaita on muuhun Eurooppaan verrattuna kaikkein kiinteimmin yhteydessä luontoon ja uusiutuviin luonnonvaroihin. Keski-Euroopassa, missä kohta metsätkin on aidattu, tuskin voitaisiin ylipäättään ajatella kiisteltäväksi vaikka läänikohtaisesta viehekortista tai lähes jokamiehen kalastusoikeuksista. Suomalaisessa geeniperinnössä on kiteytyneenä se monipuolinen tietotaito, kekseliäisyys ja käytännön luovuus, jota on vaatinut selviytyminen ja elannon hankkiminen luonnosta Suomen ankarissa oloissa. Samoin suomalainen yhteiskunta on aina ollut tasa-arvoisempi ja hierarkioiltaan matalampi kuin elitistinen keskieuropalainen yhteiskunta. Niinpä olemme kansanluonteeltamme pragmaattisempia, suoremia ja mutkattomampia kuin keskieuropalaiset.

Mielestäni hallituksen selonteko ohittaa nämä suomalaisten kulttuuriset erityispiirteet ja oman panoksemme eurooppalaiseen kulttuuriin kovin vähällä. Uusiutuvista luonnonvaroista tai niiden merkityksestä Suomelle ei selonteosta löydy sanaakaan. Samasta syystä selonteossa päädytään turhan monoliittisiin arvioihin esimerkiksi eurooppalaisen ja amerikkalaisen yhteiskunnan vertailussa. Pohjoismaiden tasa-arvo-, vapaus- ja julkisuusajattelu sekä epämuodollisuus saattavat ollakin joskus lähempänä amerikkalaista kuin mannereurooppalaista mentaliteettia!

Arvoisa puhemies! Selonteko aloittaa tärkeän keskustelun Suomen tavoitteista vuosituhanneen vaihteessa EU:n puheenjohtajamaana. On myönteistä, että eduskunta halutaan mukaan tähän tavoitteenasetteluun selonteon kautta. Selonteko kirjaa suuren määrän hyviä kysymyksiä, mutta vielä varsin vähän vastauksia. Edessä olevien haasteiden tiedostamisellakin on tietysti aina oma merkityksensä, ja tulevaisuusvaliokunta saa tilaisuuden tehdä merkittävän työn, mikäli

onnistuu esitettyihin Euroopan tulevaisuuden kysymyksiin vastauksia löytämään.

Selonteon ongelma on kuitenkin se, että se liiaksi samaistaa Euroopan tulevaisuuden Euroopan unionin tulevaisuuteen. Euroopan haasteet ovat suuret, sillä sosialismin romahtaminen ei olekaan johtanut Euroopan renessanssiin vaan pikemminkin jonkinlaiseen halvaustilaan: Työttömyys pysyy sitkeästi korkealla, kilpailukyky rapistuu, valtiontaloudet ovat alijäämäisiä, ikärakenne ukkoutuu ja akkautuu ennätysvauhdilla.

On liian aikaista tässä vaiheessa lähteä selvittelemään keskustan ehdotuksia Suomen EU-puheenjohtajakauden ohjelmaksi. Sen tehköön selonteon palautepuheenvuoron käyttäjä. Mutta yhden painopisteen haluan kuitenkin todeta.

Suomi ja Ruotsi toivat jäseninä Euroopan unioniin aivan uudella tavalla pohjoisen ulottuvuuden. Pohjoisten jäsenmaiden ominaispiirteitä ovat pitkät etäisyydet, harva asutus, kylmä ilmasto ja Suomen osalta vielä Venäjän naapurisuus. Nämä ominaispiirteet asettavat aivan omat vaatimuksensa alue- ja rakennepolitiikalle, maataloustuotannolle, tiedon valtaväylille, liikenneyhteisille sekä ympäristöpolitiikalle.

Esimerkiksi ympäristöasioissa Suomella pitää olla jatkossakin mahdollisuus muita kireämpiin säästöksiin haavoittuvan luontomme vuoksi. EU:n piirissä olisi järkevää luoda kestävä pohjoisen metsätalouden erityispiirteet huomioiva ekomerkintä. Alue- ja elinkeinopolitiikassa etäisyyksien voittaminen tulee korostettuun asemaan. Maataloudessa arktisten olosuhteiden laajaperäisen tuotannon on kovin vaikeaa kilpailla nykyehdoilla Keski-Euroopan tehotuotannon kanssa. Silti puhtaan ja eettisesti hyväksyttävän ruoantuotannon tulevaisuus ja ruokaturvallisuus ovat avainkysymyksiä paitsi Euroopan myös koko maapallon kannalta.

Venäjän ja Suomen rajalla on maailman jyrkin elintasokuilu ja lisäksi valtavat ympäristöongelmat ja ydinturvallisuusriskit. Luoteis-Venäjä on huomattava sotilaallinen keskittymä ja kylmän sodan kaatopaikka. Näiden riskien minimoimiseen tarvitaan lisää EU:n voimavaroja.

Selonteossa esitetään eräitä Euroopan pohjoiseen ulottuvuuteen viittaavia ajatuksen poikasia vaikkakin kokoava näkemys vielä puuttuu. On esimerkiksi erittäin kannatettavaa, että Euroopan unioni toimijana tulee vahvemmin mukaan arktisten alueiden ja Barentsin alueen yhteistyöhön ja ottaa niistä vastuun aivan Välimeren-yhteistyön tavoin. Näissä kysymyksissä selonte-

koon kuitenkin sisältyy niille tyypillisiä korulauseita. Otanpa yhden aivan pienen esimerkin.

Selonteko sanoo tavoitteena olevan Barentsin käytävän ja rajanylityspaikkojen rakentamisen EU-tuella. Tässä kyllä hallituksen politiikka on ollut käytännössä aivan muuta. Venäjän tuella Lapin liitto on saanut äskettäin ajettua Kellose-län rajanylityspaikan mukaan Tacis-ohjelmaan. Suomen ulkoministeriöstä siihen ei löytynyt mielenkiintoa.

Jäsenyysneuvotteluissa EU:n järjestelmiä koetettiin jo sopeuttaa pohjosiin tarpeisiin, mutta puutteita edelleen jäi. Suomen puheenjohtajakauden päättävöitteen tuleekin olla juuri pohjoisen ulottuvuuden tuominen mukaan EU-politiikkaan nykyistä paremmin. Vuosituhannen vaihteeseen ajoittuvat EU-budjetin ja aluepolitiikan uudistukset antavat tähän hyvät mahdollisuudet.

Myöskään pohjoismaista yhteistyötä ei pidä EU-jäsenenäkään vältellä eikä hävetä. Suomi voi muiden Pohjoismaiden kanssa turvata myös sen, että Baltian maita ei syrjitä Euroopan unionin seuraavassa laajentumisvaiheessa.

Arvoisa puhemies! Espanja on esimerkki maasta, joka Euroopan unionin piirissä on erittäin onnekkaasti edistänyt omia tavoitteitaan. Esimerkiksi Madridin huippukokouksessa se ajoi Välimeren ohjelman EU:n painopisteeksi. Suomelta sama jää tekemättä, mikäli Euroopan unioniin jatkossakin suhtaudutaan pääasiassa diplomatiana eikä tavoitteellisenä politiikan jatkeena. Jos koetamme olla ärsyttämättä ketään, seurailemme ja jätämme aloitteiden tekemisen muille, tuskin meidän puurolusikkaamme mukaan tulee puhaltamaan.

Suomen EU-politiikan valmistelu kärsii koordinaation sekavuudesta. Pääosa asioista on EU:n sisämarkkinapolitiikkaa, osa taas presidentti- ja ulkoministerivetoista, ja vielä Eurooppa-ministerikin koettaa löytää jotain tehtävää. Ei ihme, että tuskastuneita kommentteja on tullut jo ministereiltäkin. Suomen EU-politiikan koordinaatiovastuu on syytä siirtää valtioneuvoston kansliaan, ja se tulisi tehdä hyvissä ajoin ennen Suomen EU-puheenjohtajakauden alkua.

Selonteon merkittävimpana poliittisena arviona pidän sitä, että hallitus ensimmäistä kertaa selkeästi tunnustaa Suomen Emu-ratkaisun poliittiset kytkennät ja sen, että laajentumista ja Emu-ratkaisua ei kyetä viemään läpi ilman Euroopan unionin sisäistä eriytymistä ja joustavan yhdentymisen mallia.

Emu-keskustelussa on nyt tavallaan kierretty

äärimmäisyydestä toiseen. Silloin, kun EU:n jäsenyyttä haettiin, Emu oli vielä lähinnä satunnaista matkailijaa helpottava yhteisvaluutta. Nyt siitä on tullut mitä suurimmassa määrin poliittinen ja EU:n tulevaan kehitykseen vaikuttava hanke. On selvää, että mitä lähemmäs vuotta 1998 Suomessa tullaan, sitä vähemmän Emu kolmannen vaiheen puolesta puhutaan enää taloudellisin perustein ja sitä enemmän turvallisuuspoliittisin ja vaikutusvallan varmistamisen perustein.

Suomen kaltaisen elinkeinorakenteeltaan erilaisen ja reuna-alueella sijaitsevan maan kannalta on erittäin kyseenalaista, jos Emu-ratkaisu keikahtaa hallituksen päätöksenteossa taloudellisten hyötyjen ja haittojen punnitsemisesta yksinomaan poliittiseksi ja jopa turvallisuuspoliittiseksi valinnaksi Euroopan sisä- tai ulkokehän välillä. Mukana on oltava, maksoi mitä maksoi -periaate on uhkapeliä suomalaisten hyvinvoinnilla. Vielä riskialttiimmaksi valinnan tekee se, että hallitus on selvästikin vältellyt avointa Emu-keskustelua ja Emu-jäsenyyden vaatimien työelämän, sosiaalipolitiikan ja aluepolitiikan sopeutuspaaineiden erittelyä.

Yhteinen valuutta on todennäköisesti Keski-Euroopan maille hyödyllinen hanke. Suomen hyödyt ja haitat puolestaan riippuvat paljon siitä, miten laaja tai suppea kolmannen vaiheen aloittavien maiden joukko on ja mitkä ovat ulkopuolelle jäämisen ehdot. Lisäksi Suomen menestykseen vaikuttaa se, onko työttömyyttä saatu alennettua ja kyetäänkö maansisäisesti rakentamaan muuttamaan joustavammiksi.

Hallituksen uusi linjaus on, että Suomi haluaa olla mukana kaikissa mahdollisissa Ydin-Euroopan ryhmissä ensimmäisenä. Keskusta ei pidä tavoiteltavana sitä, että Suomi on hinnalla millä hyvänsä mukana kaikissa ytimissä. Emme ole vakuuttuneita siitä, hoidammeko erilaisena maana asiamme parhaiten liimautumalla Keski-Euroopan valtavirran kantaan.

Euroopan tulevaisuudesta ja Suomen roolista onkin syytä tulevaisuusvaliokunnassa käydä laajempi ja perusteellisempi keskustelu. Jo EU-jäsenyyttä puolustettiin sillä, että suomalaisten on vihdoin päästävä mukaan päättämään. Onko päätösvalta nyt taas menossa Ydin-EU:n kabinetteihin meiltä pakoon? Onko Eurooppa ylipäättään tuomittu erilaisiin jakoihin? Tuleeko rautaesiripun tilalle nyt Emu-esirippu? Monitahisuus tai joustava yhdentyminen ei Suomen näkökulmasta ole pelkästään hyvä vaihtoehto, koska se tulee jakamaan Eurooppaa uudelleen. Käy-

tännössä monitahtisuutta on kuitenkin erittäin vaikea välttää etenkin EU:n laajentumisen jälkeen.

Arvoisa puhemies! Keskusta ei hyväksy sitä, että Suomen Emu-jäsenyyttä käsitellään, ikään kuin se olisi vain ”ilmoitusasia”. Emme voi jotenkin varkein kansalaisten huomaamatta livahtaa yhteiseen valuuttaan ja samalla tiiviiseen liittovaltiotyypiseen yhteistyöhön.

Katsomme, että Emu-projektin ei pidä muodostua sellaiseksi poliittiseksi arvovaltakysymykseksi, joka ohittaa hankkeen todelliset taloudelliset hyödyt ja epävarmuustekijät. Siksi keskusta toivoo eduskunnalta tässä asiassa jämäköitymistä. Eduskunta on itse pidättänyt itsellään ratkaisuvallan Suomen Emu-jäsenyydestä. Sen tuleekin vaatia hallitukselta hyvissä ajoin tarvittava valmistelu niin ratkaisun taloudellisista kuin poliittisistakin vaikutuksista kuin myös itse päätöksentekoprosessista. Kansalaiskeskustelun herättäjänä eduskunta on avainasemassa. Emu-ratkaisun saama poliittinen ja Suomen tulevaisuuden valintoihin kytkeytyvä luonne puoltaa entistä enemmän kansanäänestyksen käyttämistä.

Selonteossa todetaan, arvoisa puhemies, aivan oikein, että on välttämätöntä vahvistaa Euroopan unionin hyväksyttävyyttä ja oikeutusta kansalaisten keskuudessa. Onhan aikamoinen paradoksi, että samalla kun EU:hun jäseneksi on pyrkimässä yli kymmenen uutta maata, ovat vanhojen jäsen maiden kansalaiset kovin tyytymättömiä sen toimintaan.

EU ei tule kiinnostamaan niin kauan, kuin se on kansalaisille kokoelma käsittämättömiä lyhenteitä hvk:sta Interregiin ja Taciseen tai niin kauan kuin Pohjois- ja Itä-Suomeakin kutsutaan kuutosalueeksi tai niin kauan kuin erinumeroiset dg:t EU:ta hallinnoivat ja kesäaikadirektiiveillä pimennetään suomalaisten muutenkin pimeitä syysaamuja. Onneksi sisäministeriö ei kuitenkaan ehdota uusien suurlääniä nimiksi Lääni numero 1, Lääni numero 2, Lääni numero 3, mikä voisi noudattaa jonkinlaista EU-logiikkaa. Presidentti Ahtisaari otti esiin aivan oikean asian, kun hän sanoi, että EU:n ei pidä sotkeutua jokaiseen pikkuseikkaan.

Läpinäkyvyys ja avoimuus parantavat osaltaan EU:n hyväksyttävyyttä, mutta sittenkin olennaisempana näen sen, että EU:n tulee keskittyä olennaisiin asioihin ja saada niissä aikaan konkreettisia tuloksia. Tuloksia odotetaan niin työllisyyden, Euroopan kilpailukyvyn parantamisessa, ympäristönormien vahvistamisessa

kuin kansainvälisen rikollisuuden torjunnassaakin.

Ylipäätään EU:n kehittämisessä, niin kuin puheena olevassa selonteossakin, näyttää ylikorostuvan instituutioiden rooli. Tuskinpa monikaan odottaa, että hvk:ssa päivittäin istuvat diplomaattijuristit ratkaisevat Euroopan tulevaisuuden kirjaamalla työllisyyden perustamissopimukseen tai laajentamalla yhteispäätösmenettelyä. Tähän instituutioiden viilaamiseen kuitenkin käytetään valtavasti energiaa. Sen sijaan keskustelusta puuttuvat tämän ajan — teknologisen murroksen ja globalisoitumisen ajan — euroopalaiset visionäärit, yhteinen tahto ja siihen sitoutuminen erityisesti työttömyyden voittamiseksi. Nykyaikaisia suuria yrityksiä johdetaan enemmän yhteisen tahdon ja kulttuurin kuin yksityiskohtaisten ohjesääntöpumaskoiden kanssa. Tässä Euroopan unioni on jäänyt auttamattomasti ajastaan jälkeen.

Pidän kyseenalaisena hallituksen tapaa hahmottaa selonteossa unionin uskottavuus- ja legitimitietiongelmaa pääasiassa Euroopan parlamentin kautta. Selontekohan näkee EU:n kansalaisuhteen pääongelman siinä, että kansalainen ei voi suoraan vaikuttaa Euroopan parlamentin kautta, koska parlamentilla ei ole tarpeeksi valtaa ja näin ketään ei voida saada päätöksistä vastuuseen. Legitimiteettiä on selonteon mukaan vaikea ratkaista, ellei unionin perusluonteesta hallitusten välisenä järjestönä tapahdu muutoksia eli siis liittovaltioluonnetta vahvisteta tuntuvasti. Tämä on hyvin yksipuolista arviota.

Selonteko sivuuttaa kokonaan kansallisten parlamenttien roolin ja mahdollisuudet saattaa kansallisia päätöksentekijöitä poliittiseen vastuuseen Euroopassa sekä välittää kansalaisten käsityksiä unionin päätöksentekoon. Tämä on yllättävää ottaen huomioon se, miten selkeästi eduskunnan vastaus hallituksen ns. hvk-selontekoon aikanaan painotti kansallisen parlamentin roolia.

Arvoisa puhemies! Selonteko toteaa moneen kertaan, että eurooppalainen sosiaalinen malli on uudistustarpeessa. Tässä puheenparsi on oudon vivahteeton. Euroopassa ei ole yhtä sosiaalista mallia, vaan monenlaisia ratkaisuja Välimeren perhekeskeisistä Englannin markkinavetoisiin ja Pohjoismaiden palvelupainotteisiin hyvinvointimalleihin.

Mutta uudistustarvetta todella on, kun sekä työttömyys että veroaste ovat koko ajan kohonneet 30 viime vuoden aikana. Kuten selonteko lyhyesti toteaa, Euroopassa ongelma on vähäisen

koulutuksen saaneiden ihmisten työttömyys. Lisäksi selonteon rivien välistä voi kyllä lukea, että ainakin kirjoittajien mielestä ongelmana ovat myös työelämän jäykät rakenteet.

Selonteossa ei kuitenkaan ole mitään tarkempaa tahdon suuntaa siitä, millaisia muutoksia eurooppalainen hyvinvointimalli vaatii. Pikemminkin ote on luovuttava. Linaan selonteosta: ”Työttömyys pysynee jossain mitassa ongelmana viitisentoista vuotta eli siihen asti, kun työvoima alkaa vähentyä suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisen takia.” Mielestäni tämä lausahdus heijastaa hallituksen kyvyttömyyttä viedä Suomea kohti niitä ennakkoluulottomia uudistuksia, joita murroksen aika vaatii.

Länsi-Eurooppa ja Suomi siinä mukana ovat kulkeneet 1990-luvulla rajuun rakennemuutokseen, jonka taustalla on tekninen vallankumous — elektronikan ja mikrotietokoneiden kehitys. Tätä täydentää taloudellisen toiminnan siirtyminen maailman laajuiseen kilpailuun. Automaatio syö ihmistyötä, rahat, yritykset ja osaat ihmiset liikkuvat rajojen avautuessa. Eurooppa on siirtynyt kyllä teollisesta ajasta jälkiteolliseen aikaan, mutta poliittinen päätöksenteko laahaa edelleen perässä kuvitellen voivansa toimia teollisen ajan logiikalla. Teollisella aikakaudella vallankumoukset ja muutokset todella olivat tunnistettavia ja joskus monesti poliittisen päätöksenteon vetämiä. Tästä hyvä esimerkki oli eilen viettämämme yleisen ja yhtiäläisen äänioikeuden 90-vuotisjuhla. Nyt eurooppalainen yhteiskunta, kuten Ulrich Beck on todennut, purjehtii tai ajelehtii uuteen aikakauteen ilman eduskuntakeskusteluja, ilman vallankumouksen lippujen liehuntaa. Edes sosiologit eivät sitä aina huomaa kerätessään tietoja vanhoihin kategorioihinsa.

Poliittiset päätöksentekijät ovat jääneet tästä juoksusta jälkeen niin, että me emme ole kyenneet löytämään välineitä luoda murroksessa epävarmuuden hyväksyvää, mutta silti turvallista ja eriarvoisuuksia liennyttävää tietä parempaan. Useimmiten takana on se, että tosiasioita ei rohjeta tunnustaa. Poliitiikka jää liian usein eteen ajautuvien ongelmien ratkomiseksi ja odotteluksi, kun oma tahto ja rohkeus puuttuvat. Euroopan unioninkin piirissä selvityksiä ja raportteja on riittämiin. Niiden toteuttajia ei vain ole näkynyt.

Keskusta lähtee siitä, että sen paremmin julkisen talouden vajeet kuin työttömyyskään eivät korjaannu, jos työn, toimeentulon, verotuksen ja sosiaaliturvan tämänhetkisiä pahoja kierteitä ei

saada oikaistua rohkealla uudistamisella niin, että työn antaminen ja työn tekeminen kannattavat ja osapääväinenkin työ, lyhytaikainen työ nähdään parempana vaihtoehtona kuin kokopäiväinen työttömyys.

Tähän asti Euroopassa on vannottu teknologisten innovaatioiden nimiin. Jälkiteollinen murros edellyttää myös yhteiskunnallisia innovaatioita. Näihin kuuluu ainakin sosiaaliturvan rahoitusperustan uudistaminen ihmistyön antamista suosivaksi sekä kannustavaan perustuloon tai negatiiviseen tuloveroon siirtyminen niin, että alhaisen tuottavuuden palkkatyötä ja sosiaaliturvaa voidaan yhdistää. Samalla on laajennettava työn käsitettä kotona tehtävään ja vapaaehtoistyöhön.

Kansainvälisen yhteistyön, erityisesti EU:n rooli on keskeinen uusien sosiaaliturvan rahoituksen ja verotuksen mallien kuten myös ekologisen rakennemuutoksen edistämisessä. Ilman yhteistä päätöksentekoa yksittäinen jäsenmaa ei uskalla lähteä tarpeeksi radikaaliin uudistamiseen. Euroopan unioni voi parhaimmillaan eliminoida vapaamatkustajan houkutuksen. Esimerkiksi ympäristöverojen laajempi käyttö tai palvelujen arvonlisäverotuksen keventäminen edellyttävät molemmat EU:n päätöksentekoa onnistuakseen. Näissä asioissa olemme turhaan odottaneet Suomen aloitteellisuutta.

Ed. P i h a : Arvoisa puhemies! Hallituksen tulevaisuusselonteon Eurooppa-osa ei oikeastaan ole tulevaisuusselonteko, vaan pikemminkin nykyisyyselonteko. Hallituksen tarjoama analyysi ei aikajänteeltään mitenkään poikkea muiden selontekojen linjasta — kaikissa niissä tarkastellaan tulevaisuutta vain muutaman vuoden aikavälillä. Korkeintaan sitä voisi kuvata ”jo ennakoitavissa olevaa lähitulevaisuutta koskevaksi selonteoksi”. Puute on myös, ettei hallitus lähitulevaisuuden vaihtoehtoja esitellessään yleensä ilmaise, minkä vaihtoehdon kannalle se on itse päätenyt.

Hallituksen selontekoa vaivaa sama vika kuin viime vuonna käsiteltyä turvallisuuspoliittista selontekoa. Hallitus kuvaa tulevaisuuden juuri niin ruusuksena kuin haluaa sen nähdä eikä hahmottele toisenlaisia, Suomen kannalta ehkä epätoivottavia tulevaisuuden vaihtoehtoja.

Selonteon laatimisen vaikeus näkyy lopputuloksessa. Asioista ei keskustella niiden oikeilla nimillä. Esimerkiksi hallitustenvälisen konferenssin ollessa kesken todellisia tavoitteitamme EU:n kehittämiseksi ei vielä ilmeisesti haluta esi-

tellä julkisuudessa. Naton laajentumista ja sen vaikutuksia Itämeren alueen turvallisuuteen ei uskalleta avoimesti arvioida. Hallitus korostaa, ettei vallitsevissa oloissa ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme linjaa ole syytä muuttaa, mutta kiellettyy kuitenkin samalla kurkistamasta tulevaisuuteen. Vallitsevat olosuhteethan ovat Naton laajentumisen myötä jo muuttumassa, mitä tulevaisuuslonteko ei olisi saanut sivuuttaa. Eduskunnan onkin selonteon käsittelyssä paneuduttava huolellisesti näihin edellä mainittuihin puutteisiin.

Suomalaiselle Eurooppa-keskustelulle on hyvin tyypillistä se, että kehityslinjoja pohdittaessa keskitytään yksityiskohtiin kuten EU:n instituutioiden keskinäiseen vallanjakoon ja EU:n tukimarkkoihin, mutta suurten linjojen ideologinen keskustelu jätetään vähemmälle. Suomalaisuuden puolustaminen eurooppalaisilla areenoilla korostuu ja se onkin tärkeää. Se ei kuitenkaan voi olla ainut antimme EU-yhteistyölle. Eurooppalaisuudessa on kysymys myös suurista aatteista, kansallisvaltioiden rajat ylittävistä arvoista ja ideologioista. Aateveljemme Euroopassa ovatkin tulevaisuudessa yhä merkittävämpiä viiteryhmiä ja yhteistyötaseja. Kokoomuksen eduskuntaryhmä olisi toivonut tämän näkökulman näkyvän myös tässä selonteossa.

Selonteko tarjoaa kuitenkin monenlaisia mielenkiintoisia näkymiä tulevaisuuteen. Uusia linjauksia tai visioita siitä ei löydy, mutta monet maanosamme kehitykseen ja ongelmiin liittyvät ominaisuudet piirtyvät esille nyt aiempaa selvemmin. Näitä ovat Euroopan maiden polttavimmat yhteiset ongelmat: työttömyys, julkisen talouden alijäämä ja väestön ikääntyminen. Näitä ongelmia on tarkasteltava siis myös Euroopan tasolla, vaikka ratkaisevat toimenpiteet suoritetaan usein kansallisesti.

Juuri työttömyyden ja työllisyyden kehitystä Euroopassa verrataan muihin maanosiin kuvaavasti. Länsieurooppalainen trendi on ollut selvästi laskeva työllisyysaste, joka on kymmenessä vuodessa pudonnut 80:stä 50 prosenttiin. Yhdysvalloissa samaan aikaan työllisyysaste on noussut noin 70 prosenttiin. Yhä varhaisempi eläkkeelle jäänti, pitkät opiskeluaikat ja suurtyöttömyys ovat aiheuttaneet sen, että useissa EU-maissa kohta puolet työikäisestä väestöstä on työttömänä, koulutuksessa tai eläkkeellä. Edellisen lisäksi tulonsiirtojen ja korkean veroasteen yhteisvaikutus on johtanut kannustinloukkuihin. Työssä käyvien ja ei-työllisten väliset tulot erot ovat pienet.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy selonteossa esitettyyn arvioon siitä, että kannustinongelmat ovat eurooppalaisen järjestelmän suuri ja vakava heikkous. Euroopassa yksilö kantaa yhä vähemmän riskiä oman elämänsä valinnoista, koulutuksesta ja urastaan eikä toisaalta nauti henkilökohtaisesta riskinotosta saatuja hyötyjä. Ei ole ihme, että yrittämisen intohimo ja onnistumisen ilo ovat väheneviä luonnonvaroja. Ihme ei ole myöskään se, että Euroopan kilpailukyky maailmanmarkkinoilla on yhä heikkenemässä, kun tervettä kilpailua ei ole totuttu pitämään kannustavana ja myönteisenä yhteiskunnan muutosvoimana.

Vastuulliseen yhteiskuntapolitiikkaan kuuluu se, että kaikista kansalaisista huolehditaan, mutta vapaamatkustajuutta ei tule hyväksyä eikä joutenoloa tule palkita. Yhteiskuntajärjestelmämme perustuu yksilön haluun tehdä työtä ja pyrkimykseen luoda oma hyvinvointinsa. Näin syntyy myös yhteinen hyvinvointi.

Nyt vaalien alla käydyissä keskusteluissa on tullut tavaksi syyttää kotimaisista ongelmistamme joko unionin jäsenyyttä tai erityisesti Emua ja sen liittymiskriteerejä. Tällainen argumentointi on vastuun pakoilua ja tyypillistä populistista vaalipropagandaa. Ratkaisun avain löytyy kuitenkin oman yhteiskuntamallimme dynamiikasta tai sen puutteesta.

Suomessa on EU-maiden toiseksi korkein työttömyysaste. Vain Espanja on huonommassa jamassa. Yhteensä lähes 20 miljoonaa EU-kansalaista on ilman työtä. Meidän on hyvä miettiä, mitkä ovat ne maat, joissa työttömyys on onnistuttu nujertamaan ja millä keinoin näin on onnistuttu tekemään. En etsi mallia Yhdysvalloista ja Isosta-Britanniasta, mutta tosiasia on, että näissä maissa työttömyys on saatu kuriin. Sosiaalinen hinta on kuitenkin ollut hyvin kallis. Toimivat markkinat ja kilpailu sekä taloudelliset vapaudet ja yksilökeskeinen kulttuuri ovat joka tapauksessa olleet ratkaisevassa asemassa. Samaa aikaan muualla Euroopassa on keskitytty luomaan enemmänkin yhteistä byrokratiaa kuin kannustavaa, luovaa ja dynaamisesti kehittyvää yhteiskuntaa.

Arvoisa puhemies! Suomen kaltaiselle pienelle maalle Euroopan unionin tehokas päätöksenteko on tulevaisuudessa tärkeää. Juuri pienet maat tarvitsevat toimintakykyistä unionia, sillä suuret maat tulevat kyllä toimeen ilmankin. EU:n toimintakyvyn parantamisen tulee olla ensisijainen tavoitteemme, sillä kuten niin monesti aiemmin olemme huomanneet, poliittisen tahdon todelli-

nen olemassaolo ratkaisee kyllä sitten pitkälle jäljellä olevat ongelmat.

Oppositio on turhaan arvostellut hallitusta eurooppalaisen valtavirran nöyrästä seuraamisesta. Toimintalinjojen ääripää ovat kai sellaiset, että pitäisi joko pysytellä mahdollisimman hiljaa ja kiltisti tai vastustaa kaikin keinoin jokaista ehdotusta, joka EU:n piirissä esitetään. Suomi ei ole valinnut kumpaakaan näistä vaan on rakentavasti ja maltillisesti omia etujaan tarkasti valvoen ja asiantuntemukseensa luottaen luonut omaa linjaansa.

Suomi on tunnustettu yhteistyökykyisenä jäsenmaana, mikä antaa meille hyvät lähtökohdat terävöittää linjaamme entisestään. Suomen esitys EU:n avoimuuden kehittämiseksi oli oikea askel tähän suuntaan. Etäisyys poliittisten päättäjien ja kansalaisten asenteissa EU:ta kohtaan on suuri eikä ennakkoluuloista helposti päästä eroon. Pelkästään avoimuuden lisääminen ei kuitenkaan tuo EU:ta lähemmäksi kansalaisia, vaan myös EU:n päätöksentekojärjestelmää on yksinkertaistettava. Vain siten voimme todella saada tietoa päätöksistä, niiden taustoista ja siitä, kuka todellisuudessa on vastuussa kulloinkin kyseessä olevasta päätöksestä.

Hallituksen selonteossa kiinnitetään huomiota legitimitettiin ongelmaan. Unionissa legitimitetti ei kunnolla toteudu, sillä päätöksentekijöiden asettaminen poliittiseen vastuuseen on vaikeaa. Ratkaisua lähdetään kuitenkin hakemaan väärästä päästä, muun muassa Euroopan parlamentin vallan lisäämisestä. En ole lainkaan vakuuttunut siitä, että kansalaisten osallistuminen tiedonsaantiin ja mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon parantuvat juuri Euroopan parlamentin valtaa lisäämällä, pikemminkin päinvastoin.

Kokoomuksen mielestä ensiarvoisen tärkeätä olisi tehostaa läheisyysperiaatetta ja päättää asioista mahdollisimman lähellä kansalaisia. Osallistuminen ja vaikuttaminen on taatusti sitä helpompaa, mitä lähemmäksi ihmisten arkielämää päätöksenteossa päästään. On muistettava, että EU:n on voitettava olemassaolonsa oikeutus kansalaisten silmissä jokaisena jäsenyyspäivänä. Tulokset muun muassa työttömyyden nujertamisessa ratkaisevat, eivät niinkään hallinnollisten rakenteiden ominaisuudet.

Selvittäväksi kysymykseksi nouseekin siten Euroopan unionin toimivalta. Mistä asioista on päätettävä EU:n tasolla? Entä mitkä asiat kuuluvat kansallisen tai paikallisen tason ratkaistaviksi? Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa pai-

nokkaasti todeta, että sellainen EU, joka enempää ajatteleematta haalii itsearvoisesti itselleen yhä lisää ja lisää tehtäviä pystymättä kuitenkaan niitä tehokkaasti hoitamaan, on ennen pitkää tuhon oma.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteossa EU:n kehitystä on arvioitu kolmen vaihtoehtoisen mallin pohjalta. Näistä ns. koteloitu kehitysmalli ei ole kokoomuksen mielestä toivottava. Koteloidussa mallissa Emu jäänee toteutumatta, EU:n kehitys on muutenkin pysähtynyt eivätkä kansalaiset tunne unionia omakseen. Sen sijaan kaksi muuta mallia, ns. moniytiminen EU ja riisuttu EU, sisältävät molemmat aineksia tulevaisuuskeskusteluun.

Talous- ja rahaliitto Emun kolmannen vaiheen toteutuminen todennäköisesti sinetöisi moniytimisen EU:n eli unionin jakautumisen eri tahdilla yhdentyvään ydinjoukkoon ja hitaammin eteneviin maihin. Tämä etenemismalli voi laajentua myös muille aloille, kuten ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Ytimien lukumäärää on vaikea ennakoida. Selonteossa ei ikävä kyllä pohdita, kuinka monta ja minkä alan ytimiä EU:ssa pitäisi olla tai mihin ytimiin Suomi voisi tulevaisuudessa kuulua. Kuuluisiko Suomi kenties talousyttimeen Emun kautta, muttei turvallisuusyttimeen jäämällä edelleenkin pois Weu:sta ja Natosta? Mitä ongelmia tällainen valikoiva osallistuminen EU:n ytimiin mahdollisesti synnyttää?

Hallituksen selonteko herättääkin monia kysymyksiä, mutta antaa ikävä kyllä hyvin vähän vastauksia. Kokoomus korostaa, että EU:n joustavuudesta keskusteltaessa tulisi päätyä ratkaisuihin, jotka estävät liian monien ytimien syntymisen.

Hallitus tuntuu asettuvan moniytimisen mallin kannalle, vaikkei sitä aivan suoraan sanoakaan, sillä hallituksen tavoitteleva Emun kolmannen vaiheen toteutuminen kuitenkin johtaisi väistämättä monen nopeuden Eurooppaan. Kun Suomi lisäksi on pyrkimässä Emun kolmanteen vaiheeseen, merkitsee se hakeutumista myös EU:n perusyttimeen, sisärenkaaseen. Hallitus olisikin vielä voinut miettiä myös mahdollista osallistumistamme muihin ytimiin sekä useampien ytimien Euroopan vaikutuksia EU:n perusluonteeseen. Nyt se jää yksinomaan eduskunnan tehtäväksi.

Selonteossa esitellään myös ikään kuin kahtena vastakkaisena ääripäänä hallitusten välisen yhteistyön kannattajat ja liittovaltiomallin rakentajat. Tämä asioita liiaksi yksinkertaistava

lähestymistapa ei ole kovinkaan hedelmällinen. Kahden ääripään asetelmaa ei todellisuudessa ole olemassa.

Oleellista on, että joillakin aloilla päätöksen-tekoa on välttämätöntä viedä ylikansalliselle tasolle, koska kansalliset resurssit eivät enää riitä ongelmien hoitamiseen. Tällaisia yhteiskuntalohkoja ovat sisämarkkinoiden toiminnan ja sitä kautta vapaan kilpailun edistäminen, ympäristöpolitiikka ja kansainvälisen rikollisuuden torjunta.

Yhteistyön tiivistäminen esimerkiksi näillä edellä mainituilla aloilla ei ole viemässä meitä kohti liittovaltiomallia. Kokoomuksen linja onkin selvä. Kannatamme tehokasta unionia hallitusten välisen yhteistyön pohjalta. Olemme kuitenkin valmiita siirtymään määränemmistö päätöksiin esimerkiksi tutkimus- ja ympäristöpolitiikassa, jotta EU:n toimintakyky näillä aloilla olisi mahdollisimman tehokasta. Tämä on erityisesti pienen mutta osaavan Suomen etu. Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa haluamme kuitenkin edetä hallitusten välisen yhteistyön pohjalta.

Myös riisutusta EU:n kehitysmallista voidaan löytää hyväksyttäviä piirteitä. Esimerkiksi maatalouspolitiikan palauttamista rahoituksen osalta kansalliseen toimivaltaan on vakavasti harkittava jo EU:n laajentumisenkin vuoksi. EU:n tarkoitus ei tulevaisuudessa voi olla vain maatalous- ja rakennerahojen kierrättäminen.

Euroopan tulevaisuuden suuresta haasteesta, EU:n laajentamisesta ja sen vaikutuksesta, olisi laajempi arviointi ollut paikallaan. Miten esimerkiksi Viron EU-jäsenyys vaikuttaa Suomen tilanteeseen? Millaiseen kilpailutilanteeseen se meidät asettaa tai se, ettei Viro pääsisikään jäseneksi vielä pitkään aikaan? Toisaalta Virossa tulotaso on jo nyt korkeampi kuin esimerkiksi Unkarissa ja Puolassa, joten Viron voidaan ennakoida pääsevän jäseneksi ensimmäisten joukossa. Monet suomalaiset yritykset tuntevat nyt houkutusta siirtää liiketoimintaansa lahden toiselle puolelle monien kilpailuetujen, muun muassa alhaisten työvoimakustannusten vuoksi. Meille suomalaisille onkin varmasti etu saada Viro mukaan noudattamaan yhteisiä pelisääntöjä, esimerkiksi vaikkapa ympäristönsuojelussa.

Suomalaiset suhtautuvat EU:n laajentumiseen hieman epäroivästi. Laajentumishankkeen onkin syytä keskittyä tarkasti ja jäsenyyskriteereistä on pidettävä tiukasti kiinni, jotta unionin toimintakyky ei laajentumisen myötä heikkene. Laajentumisen tavoite, yhtenäinen ja vakaa

Eurooppa, on kuitenkin myös suomalaisten etu pitkällä aikavälillä.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuusselonteon tehtävänä on hahmottaa tulevaisuuskuvia, jotta olimme valmiimpia Suomessa ja suomalaisina ottamaan vastaan meitä odottavat haasteet, kuten vuoden 1999 EU:n puheenjohtajuuden. Jo nyt meidän olisi tarkasti pohdittava, mitkä ovat ne asiakokonaisuudet ja uudistukset, joita Suomi puheenjohtajakaudellaan aikoo viedä eteenpäin. Esimerkiksi EU:n aluepolitiikan rakenteellinen uusiminen kaipaa hyvin ennakkoluulottomia ratkaisumalleja. Vuosi 1999 tarjoaa suomalaisille sellaisen vaikutusmahdollisuuden, jota emme saa päästää käsistämme.

Moni-ilmeinen ja -kielinen Eurooppa, jossa erilaisuuden ja moniarvoisuuden kunnioittaminen on syvällä kulttuurissa, on viime vuosina kohdannut sekä toimintaympäristönsä että oman sisäisen muutoksen ja myllerryksen. Kun palasia nyt kootaan yhteen, tulevaisuuden hahmottaminen on entistä vaikeampaa ja haastavampaa. Hallitus ei ole selontekoa tehdessään suhtautunut haasteeseen riittävän kunnianhimoisesti. Siispä eduskunnan on tehtävä sitäkin enemmän töitä ja rohkeasti visioitava Euroopan tulevaisuutta konkretiaa silti unohtamatta.

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Maailman laajusten suorien investointien määrä on kuudessa vuodessa nelinkertaistunut. Jo vuonna 2004, näin ennakoi Kansainvälinen valuuttarahasto, tuottavat kehitysmaat enemmän kuin kaikki teollisuusmaat yhteensä. Vuonna 2020 esimerkiksi Saksa on talousmahtina vasta kuudennella sijalla, Indonesian ja Etelä-Korean välissä. Numero yksi on Kiina. Näin uusin Der Spiegel-julkaisu.

Arvoisa puhemies! Hallitus on aivan oikein päättänyt antaa eduskunnalle tulevaisuusselonteon. Selonteosta tuodaan nyt erillisenä osana sen Eurooppa-osa, mikä vaikeuttaa kokonaisuuden hahmottamista. Toinen ongelma nimenomaan tässä Eurooppa-osassa on sen EU-keskeys. Kun olemme käsitelleet ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, hallitustenvälistä konferenssia ja ylipäänsä EU:ta vastikään, olisi odottanut toisenlaista painotusta. Nyt tästä selonteosta tulee huomattavalta osaltaan aiemman toistoa eikä niinkään nimenomaan Euroopan tulevaisuutta laajemmin tutkaileva asiakirja.

Eduskunta on siis saanut ennen kaikkea EU-, Emu- ja hvk-selonteon, kun taas tulevaisuus laajemmasta perspektiivistä on jäänyt selvästi vä-

hemmälle. Tulevaisuusselonteon tekijät käsittävät Euroopan unionin niin riittäväksi, ettei sen ymmärtäminen tai sen tulevaisuuden ymmärtäminen vaadi maailman laajuisen kehityksen erityy-ä tai sitten tämä yhteys paljastetaan vasta jälkimmäisessä osassa.

Olisi kaiketi ollut viisaampaa aloittaa toisesta päästä ja päätyä vasta jälkimmäisessä osassa Eurooppaan. Tällainen painotus olisi tuonut Eurooppa-osaan maailman laajuisen tarkastelun. Nyt selonteossa on luku otsakkeella Globaalit kehityslinjat ikään kuin liiteosana, ei johtopäätöksiin johtavana pohdiskeluna. Kuitenkin nämä 28 sivua ovat selonteon painavinta luettavaa.

Euroopan unionin tulevaisuuteen pitäisi katsoa väestönkasvun, ympäristön muutosten ja taloudellisten realiteettien läpi. Ne tulisi ensin analysoida ja sitten tulee vasta johtopäätösten vuoro. Euroopan tulevaisuuteen on katsottava maailman tila taustana. Olemme Euroopan unionin kansalaisina vain noin 5 prosenttia maailman väestöstä pienellä Euraasian niemimaalla.

Tulevaisuusselonteon lähtökohtana tulisi siis olla väestönkasvu — maapallon väkiluku on vuonna 2025 jo yli 8 miljardia ihmistä — sekä ilmaston lämpeneminen ja otsonikato, niiden merkitys maapallon viljan tuotannolle ja ympäristöpakolaisuudelle. Lähtökohtana tulisi olla tieto metsien, etenkin sademetsien hävittämisestä ja meren planktonituotannon häiriintymisestä, luonnon monimuotoisuuden katoamisesta. Lähtökohtana tulisi olla tieto pakolaisuudesta ja kasvavasta turvattomuudesta yhä useampien ollessa köyhempiä kuin koskaan aikaisemmin ja yhä harvempien ollessa rikkaampia kuin koskaan aikaisemmin. Lähtökohtana tulisi olla tieto maailmankaupan ja rahamarkkinoiden vapauttamisen laajenemisesta 1 500 miljoonalla ihmisellä käsittämään itäisen Keski-Euroopan, Venäjän ja Kiinan.

Tulevaisuusselonteko mainitsee toki ekologiset tekijät ja väestönjärjähdyksen, todellisen superpommein, kuitenkin vain liiteosana, mukaan liitettynä huomiona, ei Eurooppaa koskevan erittelyn pohjana.

Euroopan haasteiksi tulevaisuusselonteko sen sijaan kirjaa rauhan vahvistamisen, hyvinvoinnin edistämisen sekä kansalaisten aseman ja oikeuksien parantamisen. Näiden haasteiden täyttäminen ei onnistu ilman maailman laajuisia näkökulmaa ja sen hallintaa.

Tarkastellessaan Euroopan haasteita selonteko näkee myös hyvinvoinnin turhan ahtaasti.

Viitataan toki kestäväan kehitykseen, mutta sitenkin hyvinvointi pohjimmiltaan näyttää tässä olevan yhteen toteemiin hakattu malli, monoteistinen uskonto, jossa on vain yksi jumala: bruttokansantuote. Hyvinvointi -käsitteen monipuolimpi erittely olisi paikallaan. Samalla Euroopan haasteisiin ei ole sisällytetty tarvittavalla painokkuudella ihmisoikeuksia, ympäristön ja kestäväan kehityksen huomioimista eikä työelämän ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymyksiä.

Selonteon kohta Rauhan vahvistaminen olisi saanut tuoda esille myös sen ristiriidan, joka valitsee toisaalta kaupan täydellisen vapauden ja toisaalta ihmisoikeuksien, luonnon monimuotoisuuden ja ekologisen ajattelun välillä. Minulla on valitettavasti henkilökohtaista kokemusta siitä, että valtioneuvoston jäsenillä on taipumus torjua ihmisoikeuksien tai ympäristökysymysten liittäminen kansainväliseen kauppaan. Suomi ei kuitenkaan voi täysin sivuuttaa ympäristöä, ihmisoikeuksia tai vaikkapa lapsityövoiman käyttöä kansainvälisessä kaupassa. Maapallolla on valtaisesti tärkeämpiä arvoja kuin tavaroiden vapaa liikkuminen, nimenomaan tulevaisuutemme kannalta.

Selonteko toteaa aivan oikein: ”Se, onnistuutaanko työttömyyden vähentämisessä, ratkaisee eurooppalaisten yhteiskuntien tulevan luonteen.” Todellakin, Euroopan unionissa on 18 miljoonaa työtöntä, joista pitkäaikaistyöttömiä on 9 miljoonaa. Vähän myöhemmin selonteko toteaaakin työllisyysongelmien olevan yhteisiä EU-maille ja pitää tarpeellisena Euroopan työllisyysstrategian luomista. Tässä yhteydessä haluan tuoda esille sen, että kaikkien EU-maiden samanaikainen pyrkimys leikata budjettivajeita, niin perusteltua kuin sellainen sinänsä saataisi ollakin, on kylläkin johtanut myös talouskasvun heikkenemiseen. Tässä mielessä Euroopassa todellakin tarvittaisiin talouspolitiikan strategiaa, jossa myös välittömästi käsillä olevat työllisyysongelmat saisivat enemmän huomiota.

Selonteko toteaa, että Euroopan yhteisvaltuulle perustuvan sosiaalisen mallin uudistaminen on välttämätöntä, jotta se voidaan säilyttää, kun väestön ikärakenne ja työttömyys asettavat Euroopan maiden julkisen talouden paineeseen. Erinomaisen epämieluisesti ilmaistu. Näkökannalle voivat taputtaa myös ne uusliberalistit, joiden mielestä toisesta välittäminen ja hänen auttamisensa yhteisin varoin on niin väärin! Toisaalta tämän kohdan avoimeksi jättäminen antaa tulevaisuusvaliokunnalle ajattelemisen aihetta. Valiokunnan on haettava tälle tulkinta tai tulkinto-

ja ja otettava kantaa siihen, millaista tulevaisuutta kannattaa tavoitella.

Selonteossa Euroopan haasteista puuttuvat ne todelliset työelämän ja ihmisoikeuksien haasteet, vaikkapa Euroopan unionin neuvotellessa Aseanin kanssa, samoin ympäristönsuojelun normit. Molemmat yhdistyvät vaikkapa Indonesian kanssa käytävissä keskusteluissa — ainakin niiden tulisi yhdistyä.

Euroopan haasteista on rauhan säilyttäminen keskeinen. Tässä kohdin selonteko toteaa, ettei Euroopan unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sisälly sotilaallinen puolustus. Siitä Suomi vastaa itse. Tähän voimme olla tyytyväisiä. Hyvä on myös se, että selonteko toistaa kielteisen kannan Suomen Nato-jäsenyyteen.

Arvoisa puhemies! Selonteko käsittelee kohtalaisen laajasti Venäjää ja lähialueita. Itämeren saastuminen, sen suojeleminen ja lähialueellamme olevien Venäjän ydinvoimaloiden riskit ovat jääneet kuitenkin aivan liian kevyelle käsittelylle. Puolan ja Saksan nk. uusien osavaltioiden painokkaampaa huomioon ottamista tulevaisuuden mahdollisuuksina jää kaipaamaan.

Itämeri nousee EU:n eri asialistoilla vahvasti Suomesta riippumatta. Suomen kansallisen edun mukaista on tämän kehityksen tukeminen ja siinä mukana oleminen. Tilanne tietysti vielä korostuu Suomen ottaessa puheenjohtajan tehtävät syksyllä 1999.

Selonteko mainitsee lähialuepolitiikan yhteydessä neljä maamme kautta Euroopan unionista Venäjälle kulkevaa käytävää. Tässäkin kohdin olisi syytä painottaa, ettei nk. Venäjän käytävä kääpiöidy läpikulkuikäväksi, jossa kumipyörillä kuljetetaan sitä, mikä tulisi kuljettaa kiskoilla, jättäen Suomeen lähinnä saasteet. Selontekoon olisi syytä kirjata Venäjällä kehitteillä olevia kuljetusmuotoja, kuten täysrekkyäyksiköiden kuljettaminen rautateitse Suomen satamiin, ja se yhteistyö, jossa esimerkiksi Valtionrautatiet on mukana.

Erityisesti pistää ”seipäällä” silmään se, ettei selonteossa varsinaisesti mainita pohjoista Ten-maakaasuverkkoa, vaikka niin Euroopan parlamentti kuin EU:n komissiokin on sen hyväksynyt. Euroopan unionin energiasuunnitelmat nojaavat Venäjän maakaasuesiintymiin ja niiden käyttöön. Tämä edesauttaa pohjoisen maakaasuverkon toteuttamista, mikä on Suomen kansallisen edun ja energiaratkaisujen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Hallituksen tulevaisuusselonteko on siis pitkälle EU- ja Emu-selonteko. Kuitenkin hallitus-

ohjelma toteaa: ”Hallitus toimii siten, että Euroopan unionia kehitetään itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä.” Edelleen siteeraus: ”Hallituksen talouspolitiikka tähtää siihen, että Suomi täyttää Euroopan unionin Talous- ja rahaliiton kriteerit, jotta Suomi voi niin päätettäessä liittyä Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen sen käynnistyessä.”

Otsikon ”Hyvinvoinnin edistäminen” alla selonteko kertoo Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen toteutuvan ”tehtyjen päätösten mukaisesti vuonna 1999”. Selonteko ei lainkaan problematisoi eikä keskustele kolmannen vaiheen luonteesta ja siihen liittyvistä ongelmista, kuten sisämarkkinoiden lamasta ja työttömyyden lisääntymisestä. Emustakin se saa kansallisia tavoitteita vahvistavan ”ylikansallisen järjestelyn”. Vasemmistoliiton ryhmä lähtee siitä, että EU-maiden siirtyessä Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen suomalaisten on tarkkaava harkittava mukaan menemisen ja ulkopuolelle jättäytymisen myönteisiä ja kielteisiä seurauksia. Tältä osin, arvoisa puhemies, selonteko muistuttaa Troijan hevosta, jolla on vatsassaan pieni Emu.

Arvoisa puhemies! Arvioidessaan talouden maailman laajuistumista sivulla 29 selonteko todennäköisesti erehtyy erityisesti tuodessaan esille sen, että monikansalliset yritykset pitävät tärkeinä kansallisia siteitään. Maailman kaupan ja rahamarkkinoiden vapautuminen ei koske enää vain vanhoja Oecd-maita, vaan mukana on itäinen Keski-Eurooppa, Venäjä ja Kiina eli 1,5 miljardia ihmistä lisää niin kuluttajina kuin tietysti myös työikäisten osuudella työvoimana.

Menestyäkseen kilpaileva suuryritys ei valitse tutkimuskeskustensa, tuotantolaitostensa ja konsernijohdon sijoituspaikkaa kansallisesta näkökulmasta. Kunkin toiminnan osalta se joutuu pohtimaan työvoimakustannusten, työvoiman ammattitaidon, markkinoiden läheisyyden ja monen muun tekijän pohjalta edullisinta sijoituspaikkaa. Kannattaa panna merkille, että monet vasta teollistuneet maat etenevät yhä useammin teknologian eikä suinkaan vain halvan työvoiman varassa. Siten esimerkiksi maailmalla menestyvä suomalainen yritys on tulevaisuudessa yhä vähemmän suomalainen, vaikka sen tausta olisikin täällä.

Arvoisa puhemies! Vielä muutamia yksityiskohtia.

Selonteko toteaa, ettei koulutuksesta syrjäytyminen ole meillä, toisin kuin monessa muussa EU-maassa, laajamittainen ongelma. Tämä pi-

tää paikkansa. Olisi kuitenkin ollut paikallaan ja on paikallaan pohtia myös sitä syrjäytymisen uhkaa, joka liittyy 90-luvun alussa tapahtuneeseen työttömyyden räjähdysmäiseen nousuun. Pitkäaikaistyöttömyys ja toistuvaistyöttömyys johtavat syrjäytymiseen.

Selonteko toteaa sivulla 22 Suomen tukevan kasvihuonekaasuja koskevia kansainvälisiä vähennystavoitteita. On aiheellista muistuttaa Suomen hallituksen toimivan tänään päinvastoin kuin se tähän kirjaa. Energiaverotuksessa ollaan siirtymässä lopputuotteen eli sähkön verottamiseen. Samalla varsinaisesta hiilidioksidiverosta ollaan irtautumassa ja kivihiihen polttaminen on entistä huomattavasti edullisempaa ja nimenomaan edullisempaa kuin maakaasun käyttäminen.

Sivulle 22 hallitus on varomattomasti tuonut geeniteknologialinjauksen. Kansainvälisen "tasavertaisen kilpailun", mitä käsitettä hallitus tässä käyttää, nimissä vaaditaan niiden geeniteknologiaikäytäntöjen hyväksymistä, joita toteutetaan Yhdysvalloissa. Käytännössä linjaus on Euroopan parlamentin kannanottojen ja eduskunnan suuren valiokunnan kannan vastainen.

Hallituksen selonteko lahjoittaa oman kappaleen kansalaisten turvallisuudelle. Tässä selonteko katsoo vain rajoille. Kansalaisten turvallisuus Euroopan unionissa on todella uhattuna, mutta uhka tulee usein yhteiskunnan sisältä. Tilanteeseen useilla EU:n alueilla vaikuttaa työttömyys ja sen lieveilmiöt. Belgialaisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuneet raakuudet ovat osoitus sekä moraalin että turvallisuuden menettämisestä, mikä nakertaa Euroopan unionin perusteita — yhteiskunnan sisältä käsin.

Sivulla 45 selonteko toteaa biologisen monimuotoisuuden vähenemisen olevan erityisen nopeaa trooppisissa sademetsissä. Tässä Suomi on Pöyry Consulting -yhtiön johdolla ollut mukana. Thaimaan myös kielteistä kansainvälistä huomiota ansaitusti saaneet hankkeet ovat tästä viimeinen esimerkki.

Lopuksi: Selonteko tarjoilee joitakin kysymyksiä ja samalla liian usein valmiita vastauksia. Se ei jätä tilaa eduskunnan pohdinnoille. Euroopan tulevaisuutta ei voi hahmottaa ilman maailman laajuuden tilanteen pohdintaa ja erittelyä.

Selonteko painottaa oikein Euroopan kohtalonkysymystä työttömyyttä. Kuitenkaan sen ratkaiseminen tänään tai tulevaisuudessa ei onnistu ilman maailman laajuista näkökulmaa, maailman laajuista kehitystä. Näin selonteossa Eu-

rooppa muistuttaa omissa vesissään linjalla Festung Europa uivaa taskupanssarilaivaa.

Ed. Bremer: Ärade fru talman! Regeringen har rätt väl ringat in de frågor som är viktiga med tanke på vår roll i Europa. De kretsar kring tre begrepp: fred, sysselsättning och social trygghet.

Redogörelsen är ett led i förberedelserna för Finlands EU-ordförandeskap 1999. Vi borde helst redan under första halvåret 1997 kunna enas om de huvudfrågor vi vill lyfta fram, och sålunda ha två år tid att målmedvetet bereda jordmånen.

Det mesta i regeringens formuleringar går, naturligtvis, att känna igen från redogörelser som behandlats under pågående riksdag. Man kan till och med fråga sig om utrymmet i större utsträckning borde ha använts för visioner på längre sikt?

Det råder redan nu rätt stor enighet om Finlands målsättningar för igc: en effektivare union, där inte den som vill minst bestämmer mest, och en mera demokratisk union där kontrollen skall stärkas både via de nationella parlamenten och EU-parlamentet, samt en öppnare union där vi skall ha vår offentlighetsprincip som ledstjärna.

Vad gäller öppenhetskraven skulle det vara ytterst önskvärt, att de principer våra förhandlare är satta att jobba för vid Igc, också skulle prägla diskussionen här hemma om vad som händer vid själva konferensen.

Även gällande säkerhetspolitiken känns mycket igen från tidigare. Faktum är att man inte blivit modigare i att teckna konkreta framtidsvyer. Man förbigår t.ex. helt att EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (Gusp) faktiskt har en försvarsdimension, helt oberoende av en eventuell enighet om att man inte kommer att gå framåt på denna punkt vid Igc. En målsättning vid beslut, som berör försvarssamarbete i Europa, bör vara att dämpa upprustningen utanför EU och skapa stabilitet.

Detsamma gäller vårt framtida förhållande till Nato. Helt oberoende av officiella linjer och personliga uppfattningar måste det gå att ställa öppnare frågor och föra ett mera konkret resonemang kring möjliga utvecklingslinjer. Hur många variationer mellan icke-medlemskap och medlemskap kan finnas? Vad betyder det för Finland om de baltiska staterna inte kan bli medlemmar osv.? Också när det gäller säkerhetspolitik måste en framtidsredogörelse göra skäl för sitt

namn och analysera olika visioner i vårt perspektiv.

Samtidigt kommer redogörelsens ständigt återkommande hänvisningar till Ryssland onekligen att framkalla småleenden även utanför vårt lands gränser. Vi är säkert, envar av oss, helt överens om den oerhört stora betydelsen av Ryssland och dess utvecklings oerhört stora betydelse för vårt land, för EU och för hela världen på alla nivåer. Detta kunde ha sagts ännu mera koncentrerat och koncist i redogörelsen. Finland bör ta till vara sina möjligheter att bli extra bra på Rysslands ekonomiska relationer.

Existerande framtidsstrategier är överens om att Finland bör satsa på bredd och kvalitet i utbildningen samt egen high tech-industri. Redogörelsen förbigår fatalt den framtida elektroniseringen av hela vår tillvaro. Bara begränsningar i människans fantasi sätter gränser för vad elektroniken kan ställa till med, inte minst inom politiken. Allt sker samtidigt överallt och alla ser det!

Målinriktad uppbyggnad av nytt kunnande och färdigheter på samhällets alla sektorer bör vara Finlands mål.

Som vi märker är det mera fruktbart att ta fasta på vad man tycker att saknas i redogörelsen, eftersom detta säger mera om vad utskottsbehandlingen kommer att kretsa kring.

Det går inte att förneka att detta i stor utsträckning gäller Emu. Svenska riksdagsgruppen deklarerade för ett år sedan att folkets och riksdagens stöd för Emu bäst garanteras genom bred information och öppen debatt om för- och nackdelar. Bl.a. därför måste det närmast ses som framtidsutskottets plikt att noggrannare än regeringen beskriva de tänkbara följderna för Finland och hela EU och Europa av att Emu blir verklighet eller inte blir det.

Mycket utrymme används å andra sidan för en diskussion om ekonomins globalisering. Det måste därför ses som ett problem att man nästan helt förbigår att fråga sig vad detta ställer för krav på vår och hela Europas styva arbetsmarknad. Tvärtom antyder redogörelsen att trepartsbasen är en mycket väl fungerande lösning i alla lägen och för all framtid. Är vi verkligen säkra på det? Åtminstone har våra nuvarande system och förhandlingsmönster inte klarat av att på ett tillfredsställande sätt leda till att lösa arbetslöshetsproblemet. Det finns faktiskt plats för nytänkande.

Mycket utrymme har använts även för att framhäva fördelar Finland har av att identifiera sig som en föregångare i miljöskydd i alla former.

En lösning på energiskattefrågan, som inte i tillräcklig grad är miljöstyrande men som har legat nära till hands inom regeringen, skulle stå i bjärt kontrast till redogörelsens rekommendationer. Av samma orsak måste eventuella oklarheter om vilken miljölinje Finland driver vid Igc klaras upp.

Rouva puhemies! Selonteko ohittaa työttömyyden, EU:n suurimman sisäisen ongelman, pinnallisin sanakääntein. Kohtalokas nuorisotyöttömyys vain todetaan. Alueellisen erikoistumisen ja työnjaon tarve sivuutetaan, samoin maatalouspolitiikkaan liitettävät kannattavuus- ja erikoistumisvaatimukset. EU-maiden haitallisen korkea hintataso, syyt ja seuraukset jäävät mainitsematta. Annetaan ymmärtää, että EU, USA ja Japani seisovat samalla viivalla. Työttömyysasteen, veroasteen, työllisyysasteen sekä työ- ja vapaa-ajan tarkastelu todistavat kuitenkin, että USA ja Japani porskuttavat, EU laahaa. Työmarkkinajärjestöjen osuus työelämän jäykkyyksiin, uusien työpaikkojen vähyteen ja nuorisotyöttömyyteen on uskallettava nostaa pöydälle. Myös ay-liikkeen tulee osoittaa kykyä ja halua toteuttaa globalisoituvan maailmamme kansainvaellusten ja hyvinvointierojen esille tuomia vaatimuksia EU:n suurtyöttömyyden ja kilpailukyyn parantamiseksi.

Fru talman! Hög beskattning och hög arbetslöshet går hand i hand. Det skriande behovet av enhetliga och ändamålsenliga beskattningsprinciper för sund konkurrens inom EU:s egna gränser fattas. Vår egen tillämpning av EU:s mervärdesskatt har gett vår sysselsättning svidande erfarenheter. Vi har inte råd att upprepa dem. Redogörelsen yrkar på bibehållandet av vår höga sociala välfärd trots en allt dyrare arbetslöshet. Den starka konflikt detta innebär kräver förr eller senare sin lösning. Medborgarna har rätt att vänta sig en detaljerad strategi om hur den sociala omsorgen skall motsvara skatteintäkterna i framtiden i EU-familjen. Var finns EU:s enhetliga skattepolitik? Och vad har Finland gjort för att starta och kunna vara med om att dirigera denna utveckling?

Rouva puhemies! Suomen arktisen teknologian osaaminen on maailman huippua. EU:n keskeisiin liikennehankkeisiin kuuluvat euroarktinen käytävä, Barentsin väylä Murmanskiin, Arkangelin rautatieyhteys, Koillisväylän meriliikenne sekä ilmatie Kuolaan ja Murmanskiin.

Meriväylä Jäämeren kautta Kiinaan ja Japaniin avaa ennen näkemättömiä tulevaisuudenkuvia. Kansainvälinen kiinnostus perustuu myös valta- viin öljy- ja kaasuesiintymiin sekä muihin luonnonvaroihin kuten myös alueiden monitahoisten ympäristöongelmien ratkaisemiseen.

EU:n tulee luoda kattava arktinen strategia, jonka mukaisesti EU kehittäisi yhteistyötä Venäjän arktisilla alueilla kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen sekä Venäjän eri toimintaohjelmien pohjalta tarjoten Venäjälle alueen rikkauksien hyödyntämiseen tarvittavia pääomia ja riskinotokkyä. Tämä antaa Suomelle keskeisen välittäjän ja toteuttajan roolin EU:n ja Venäjän yhteistyössä. Sen yksi luonnollinen ulottuvuus on maa- ja ilmaliikenteelle avautuvat väylät EU:n Jäämeren satamaan.

Samalla ehkä myös Suomelle elintärkeä oma ilmaliikenne-elinkeino saataisiin astumaan keskiajasta nykyaikaan.

Fru talman! Redogörelsen behandlar olovligt flyktigt mikro- och sm-företagens tillväxtpotentialer. De ses ju vara den enda effektiva lösningen på arbetslöshetsproblemet såväl i Finland som i hela EU. Finland har ett uppseendeväckande litet antal små familjeföretag till skillnad från EU-länderna i gemen. Som följd missar Finland cirka 350 000 arbetsplatser i jämförelse med genomsnittet i EU.

Orsaker finns bl.a. i vår tids sätt att upplösa familjesamhörigheten, som normalt bygger grunden till gott uppförande, ansvarstagande, förståelse för familjeekonomin och därmed ger grundläggande ekonomisk bildning. Nästa steg, det lilla familjeföretaget, ger affärsekonomisk grundutbildning, en småskalig ekonomisk tillväxt och sysselsättning även utanför familjekretsen osv. ända upp till kvalificerat kunnande för inträde i storföretag. Detta fattas katastrofalt i Finland och borde absolut redan i denna framtidsredogörelse ha alarmerat till grundlig utredning.

Lopuksi, rouva puhemies, selonteko tukee EU:n laajenemista Baltian ja entisen Itä-Euroopan maihin. Se lisää yhteisöön suuren määrän erilaisia kansoja, kulttuureja ja kieliä, joita jo nyt on määritelmästä riippuen 70:stä jopa yli 200:aan.

Kielten moninaisuus edustaa kulttuurien rikkautta ja konfliktien lähde. Samalla se johtaa alati kasvavaan byrokratiaan EU:ssa. Suomen kieli ja sen kulttuuri saakin nyt tottua vielä sel-

vempään vähemmistöasemaan EU:ssa kuin missä suomenruotsalainen kulttuuri ja ruotsin kieli nyt ovat Suomessa.

EU:n kielikysymys vaatii nykyistä selkeämpiä päätöksiä byrokratian kasvun torjumiseksi, sisäisten konfliktien ennaltaehkäisyksi ja rauhan takeeksi.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä haluaa perusteellisen ja ennakkoluulottoman valiokuntakäsittelyn, joka tekee selonteosta suunnannäyttäjän 2000-luvulle.

Svenska riksdagsgruppen efterlyser en grundlig och fördomsfri utskottsbehandling, som gör redogörelsen till en vägvisare för 2000-talet.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Suomen tulevaisuutta pohtiva selonteko annetaan eduskunnalle nyt toisen kerran. Tämä menettely perustuu vihreän kansanedustajan Eero Paloheimon aloitteeseen viime eduskuntakaudella. Näyttää siltä, että tulevaisuusselonteosta on jo muodostunut perinne. Tämä on hieno asia, sillä jokainen tässä ja nyt tehtävä päätös muovaa Suomen tulevaisuutta. Poliitikassa on kuitenkin perinteisenä pahana tapana ajatella lähinnä vain seuraaviin vaaleihin asti. Silti vastuullisen päättäjän on kyettävä ajattelemaan pitkällä aikavälillä. Tämän selonteon ja sen eduskuntakäsittelyn päätavoite on kehittää omaa ajatteluamme, jotta osamme tehdä viisaampia ja kaukokatseisempia päätöksiä kuin muuten.

Tulevaisuusselontekoa laadittaessa yhtenä vaikeutena on ollut se, että toisaalta hallituksen hyväksymiä asiakirjoja on tapana lukea suurenuslasilla. Toisaalta nimenomaan tulevaisuutta käsiteltäessä tarvittaisiin pohdiskelevaa otetta, joka ottaa huomioon monenlaisia vaihtoehtoja, myös sellaisia, jotka nyt tuntuvat kerettiläisiltä tai epätodennäköisiltä. Vihreiden mielestä olisi hyvä, jos tulevaisuusselontekojen käsittelytapa vastaisuudessa kehittyisi lähemmäs tulevaisuustutkimuksen mallia. Monestihan tapahtumia jälkikäteen katseltaessa ymmärretään, miten kunkin ajan ihmiset yliarvioivat juuri silloin vallitsevia kehityssuuntia ja ajattelutapoja ja jättävät näkemättä ns. heikkoja signaaleja eli ensi oireita ilmiöistä, joiden merkitys tulee kasvamaan.

Toivon, että selonteon valiokuntakäsittelyä ei enää rasita pelko siitä, miten pohdiskelevia ajatuksia luetaan. Toisin sanoen toivon, että tulevaisuusvaliokunta uskaltaa omaksua hallitusta rohkeamman käsittelytavan ja myös pitemmän aikaperspektiivin molempiin suuntiin.

Vihreiden tavoittelemaa tulevaisuuden Eurooppaa voisi nimittää kumppanuuden Euroopaksi. Kumppanuuden Euroopassa vallitsee rauha niin maanosan sisällä kuin meidän ja muiden maanosien välillä. Siellä erilaisuus ei tarkoita eriarvoisuutta vaan naiset ja miehet, eri kansallisuuksien ja alakulttuurien ihmiset kuten myös eri-ikäiset ihmiset toimivat yhteistyössä ymmärtäen, että monenlaisten elämäkokemusten ja kulttuuriperinteiden kirjo rikastuttaa elämää. Kumppanuuden Euroopassa ihminen ei julistaudu luonnon herraksi vaan ihmisen ja luonnon suhde perustuu kunnioitukseen. Tällainen Eurooppa tekee myös parhaansa edistääkseen ekologisesti kestävästä elämäntapasta koko maailmassa.

Arvoisa puhemies! Meillä eurooppalaisilla, etenkin länsieurooppalaisilla, on tapana puhua varsin omahyväiseen sävyyn eurooppalaisista arvoista. Tarkoitamme niillä esimerkiksi rauhaa, demokratiaa ja ihmisoikeuksien kunnioittamista. Aika, jolloin nämä arvot on Euroopassa yleisesti hyväksytty, on kuitenkin varsin lyhyt. On vasta 207 vuotta Ranskan vallankumouksesta, jossa kumoukselliset ajoivat poliittisia oikeuksia kansalle eivätkä edes koko kansalle vaan pelkästään miehille, minkä iskulause ”vapaus, veljeys, tasa-arvo” hyvin kiteytti. Poliittisten oikeuksien ulottaminen naisiin on alkanut vasta tällä vuosisadalla. Yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden 90-vuotisjuhlaa Suomessahan vietettiin Suomen eduskunnassa eilen. Muualla Euroopassa naisten äänioikeus on vielä uudempi asia. Sosiaalisista oikeuksista puolestaan on tullut yleisesti hyväksyttyjä eurooppalaisia arvoja oikeastaan vasta toisen maailmansodan jälkeen.

Muun maailman silmissä Eurooppa ei olekaan demokratian ja ihmisoikeuksien esitaisteli- ja vaan entisten siirtomaaherrojen koti. Euroopan taloudellinen ja poliittinen asema maailmassa saikin alkunsa siirtomaa-aikana. Keskiajalla Euroopan taloudellinen ja kulttuurinen keskus oli idässä Bysantissa, joka piti itseään Rooman perillisinä. Länsi-Eurooppa vaurastui vasta siirtomaavallotusten myötä. Samalla sen poliittinen merkitys kasvoi nopeasti sekä suhteessa muuhun maailmaan että suhteessa Itä-Eurooppaan. Venäläiset sen sijaan eivät valloittaneet merentakaisia siirtomaita vaan naapureitaan. Vielä tänäkin päivänä esimerkiksi Siperian pohjoiset pienet kansat katsovat olevansa siirtomaavallan alaisia. Siirtomaahistorian vuoksi nykyisten kehitysmaiden ihmiset eivät pidä eurooppalaisia pelkästään eivätkä edes pääasiassa hyvän-

tekijöinä, mutta haluan mainita kaksi muutakin siirtomaahistorian seurausta.

Bysantin kukistuttua venäläiset katsoivat, että Bysantin ja samalla myös Rooman seuraajaksi tuli Moskova. Mertentakaisten siirtomaiden hyödyntäminen, suoraan sanoen riisto, auttoi kuitenkin Länsi-Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen johtoon Venäjään verrattuna. Vuodesta 1917 alkanutta sosialistisen Venäjän ja Neuvostoliiton rakentamista voidaankin muun ohella pitää yrityksenä nostaa Venäjä Euroopan ja koko maailman kehityksen tiennäyttäjäksi. Kuten tiedämme, tämä yritys epäonnistui. Siitä on Venäjällä seurannut suuri kansallinen turhautuminen, josta voi tulla vakavien ristiriitojen ja jännitteiden kasvupohja. EU:n ainoana Venäjän rajanaapurivaltiona Suomella voikin olla tärkeä rooli myönteisen yhteistyön kehittäjänä Länsi-Euroopan ja Venäjän välille muun muassa ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

Meillä 50-luvulla syntyneiden ikäluokalla laulettiin vielä koulussa marsseja, joissa ”Suomen urhot Puolan, Lützin, Leipzigin ja Narvan mailla vertaan vuosi”. Huolimatta näiden laulujen synnyttämistä mielikuvista suomalaiset eivät ole johtaneet suuria Euroopan ja maailmanvalloitusretkiä. Näillä retkillä he olivat Ruotsin kuninkaan pakottamina. Suomalaisilla ei ole koskaan ollut mertentakaisia siirtomaita, joskin suomalaisten suhteesta saamelaisiin löytyy vastaavallaisia piirteitä. Silloin tällöin huomaa suomalaisten katsovan, että tästä syystä emme kuuluisi vanhoihin eurooppalaisiin kulttuurikansoihin, mistä ilmiöstä tässäkin keskustelussa tänään on jo ollut puhetta. Mutta meidän tulisi päinvastoin olla ylpeitä siitä, että meiltä puuttuu siirtomaahistoria. Se, että suomalaiset eivät ole olleet valloittajia vaan päinvastoin ovat itse olleet alistettuja mutta vapautuneet, on ehkä syvintä ja tärkeintä suomalaista kulttuuriperintöä. Se on arvokas lähtökohta Suomen toimiessa niin Euroopan unionissa kuin muillakin kansainvälisillä foorumeilla.

Eurooppalainen historia ei siis satojen eikä tuhansienkaan vuosien ajan ole ollut mitään demokratian ja ihmisoikeuksien juhlaa vaan valloitusretkien historiaa. Tämän historiallisen jatkumon yhtenä ja uusimpana osana voidaan pitää luonnon valloittamista. Tämä tavoite, luonnon valloittaminen, on ollut osa eurooppalaista henkistä perintöä aina Raamatun luomiskertomuksesta alkaen, jossa ihmisen käsketään lisääntymään ja täyttämään maa ja tehdä se alamaiseksi. Mutta vasta tämän vuosituhannen puolivälissä kehitty-

mään lähtenyt luonnontiede ja siihen perustuva tekniikka ovat tehneet mahdolliseksi luonnon alistamisen käytännössä.

Kaikista eurooppalaisista valloitusretkistä juuri luontoon kohdistuva valloitus, luonnon alistaminen ja muuntelu voi koitua seurauksiltaan kaikkein kohtalokkaimmaksi. Tänä päivänä ympäristöongelmat ovat niin selviä, ettei niiden merkitystä kukaan kehtaa kiistää, mutta sellaisen elämäntavan kehittäminen, joka mahdollistaa ihmisten elämän luontoa vahingoittamatta, tulee vielä olemaan suuri työ ja tulee edellyttämään suurta henkistä muutosta, yhtä suurta henkistä muutosta kuin siirtyminen itsevaltioiden hallitsemasta valtiomallista demokraattisesti johdettuihin valtioihin.

Yksi ajankohtainen ihmisen ja luonnon suhteeseen liittyvä kiistanaihe on geeniteknologia. Geenien muuntelu merkitsee elävien olentojen perimän muuttamista. Jos ja kun luontoon pääsee perimältään muutettuja eliöitä, sairaukset ovat peruuttamattomia, arvaamattomia ja ne voivat olla myös tuhoisia. On mahdollista käydä samoin kuin aikoinaan harmittomana pidetylle hiilipitoisten energialähteiden polttamiselle — nyt ymmärrämme sen muuttavan maapallon ilmastoa. On hyvin mahdollista, että tulevat polvet vertaavat sitä huolettomuutta, jolla geeniteknikkaa nyt kehitetään, vaikkapa siihen, että aikoinaan radioaktiivisten aineiden tuottamaa säteilyä ei ymmärretty vaaralliseksi. Sitä kuviteltiin jopa terveelliseksi vielä tämän vuosisadan alussa. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä onkin äärimmäisen tärkeää kehittää geeniteknikkaan liittyvien riskien arviointia ja geeniteknikan kansainvälistä sääntelyä siten, että tällaisia suuria globaaleja riskejä ei otettaisi.

Arvoisa puhemies! Suomen uuden EU-jäsenyyden huumassa ei pidä alkaa kuvitella, että Euroopan historia alkaa EU:ta edeltävien järjestöjen perustamisesta eikä Euroopan tulevaisuutta saa nähdä pelkästään EU-integraation tulevaisuutena. Muun muassa tämän vuoksi ryhmämme pitää selonteon taustaosassa eli toisessa osassa esitettynä EU:n kehitysvaihtoehtoja josain määrin keinotekoisina. Niissä tarkastellaan EU:n kehitystä kovin sisänpäin lämpiävästi. Vihreät pitävät tärkeänä, että EU-integraation tavoitteenasettelut nähdään aina koko Euroopan ja mieluiten koko maailman taustaa vasten.

Tähän asti EU-integraatio on mennyt koko ajan eteenpäin. Integraatio on niin sanotusti syventynyt eli uusia toiminta-alueita on otettu yhteisen politiikan piiriin. Samalla unioni on laa-

jentunut ottamalla uusia jäsenmaita. Tulevaisuuden tavoitteita asetettaessa on kuitenkin muistettava, että suoraviivainen eteneminen entisellä tiellä ei aina ole sama kuin elämän muuttuminen paremmaksi. Pitää uskaltaa myös kysyä, onko mielekästä pitää yhteisöpolitiikan piirissä kaikki nykyiset asiat, vai tuhlautuuko osa EU:n päätöksentekijöiden ajasta liian pieniin asioihin. Pitää voida myös miettiä, ovatko kaikki jo tehdyt päätökset oikeita ja järkeviä.

Kaksi sellaista jo tehtyä Maastrichtin sopimukseen sisältyvää päätöstä, joiden mielekkyyttä vihreät jatkuvasti pohtivat, ovat päätös Emun kolmannen vaiheen toteuttamisesta vuoden 1999 alusta sekä integraation ulottaminen turvallisuuspolitiikkaan.

Emun kolmannelta vaiheesta käydään jatkuvasti erittäin mielenkiintoista keskustelua niin poliittisilla kuin tieteellisilläkin foorumeilla. On ilmeistä, että Rahaliiton tärkeimmät tavoitteet ovat pikemminkin poliittisia kuin taloudellisia. Pitäisikö etenemisjärjestys siis kääntää toisinpäin: syventää ja kehittää ensin poliittista yhteistyötä ja vasta sen jälkeen mahdollisesti siirtyä yhteiseen rahaan? Eikö aloittaminen yhteisestä rahasta ole kiipeämistä latvasta puuhun?

Suomen pyrkimistä Rahaliittoon ensimmäisen joukossa on perusteltu jopa turvallisuuspoliittisilla syillä. Suomi ei missään tapauksessa tule liittymään turvallisuuspoliittiseen ytimeen eli Natoon ja Weuhun. Niinpä Suomen on pyrittävä EU:n siihen ytimeen, johon pääsy on mahdollista eli Rahaliittoon. Jos tällainen logiikka johtaa kotimaisten tavoitteiden, kuten työllisyyden laiminlyöntiin, jälkipolvet tulevat muistelevaan tätä politiikkaa suomettumisen seuraavana aaltona.

Maastrichtin sopimuksessa on sovittu myös integraation ulottamisesta ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Sitä, mitä ja missä aikataulussa tämä käytännössä tarkoittaa, ei tiedä vielä kukaan. Brysselissä kuulee monenkin vaikutusvaltaisen herran argumentoivan seuraavaan tapaan: Jotta EU voisi olla kansainvälisessä politiikassa vahva toimija, sillä on oltava vahva identiteetti. Vahva identiteetti puolestaan edellyttää yhteistä puolustusta.

Tämä on kovin abstrakti perustelu EU:n yhteisen turvallisuuspolitiikan tarpeelle. Lisäksi me vihreät kysymme: Kummittelee tämä ajattelun taustalla esikuvana kansallisvaltio armeijoi-neen? Tämän logiikan mukaisesti EU:n pääsy kansainvälisen politiikan subjektiksi edellyttää valtion perinteisiä tuntomerkkejä, joista ar-

meija on yksi. Entä onko tällainen valtiomalli ollenkaan oikea ja hyvä esikuva EU:n kehittämiseksi? Vai onko päinvastoin tämä malli kansallisvaltiollekin vanhentunut ja itse asiassa peräisin nimenomaan siirtomaaherrojen valtiomallista?

Kansainvälisessä politiikassa tulisi meidän vihreiden mielestä nähdä nimenomaan hyvänä ja luovana uutuutena sellainen Euroopan unioni, jolla ei ole sotilaallista puolustusjärjestelmää, vaikka sillä toisaalta onkin valtion piirteitä, kuten lainsäädäntövaltaa. EU:n säilyttäminen siviiliunionina kunnioittaisi myös EU:n perustamisen alkuperäisiä ajatuksia rauhan siteiden luomisesta Euroopan kansojen välille.

Vihreiden mielestä nimenomaan Suomen, joka ei koskaan ole käynyt valloitusotia EU:n jäsenmaita vastaan ja joka ei ole siirtomaavalloituksilla kirvoittanut eurooppalaisiin kohdistuvaa katkeruutta muualla maailmassa, tulisi toimia kaikin voimin sen puolesta, että EU säilytetään lähtöajatuksensa mukaisesti puhtaasti rahanomaisista tarpeista huolehtivana järjestönä. Tällöin Euroopan unioni olisi omalta osaltaan luomassa sellaista eurooppalaista poliittista perinnettä, joka antaisi oikeaa katetta kauniille puheille rauhasta, demokratiasta ja ihmisoikeuksista eurooppalaisina arvoina.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Ed. Takkula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kuka auttaisi Eurooppaa? Vanheneva, kaupapoliittisesti hiipuva, työttömyyden vaivaama, kulttuuri-identiteetiltään moniytiminen ja moniarvoinen. Siinä joitakin kuvauksia olemassa olevasta Euroopasta.

Eurooppaa uhkaa toimelias, taloudellinen Aasia, joka asettaa Euroopalle vahvan haasteen. Yhdellä puolella ongelman muodostavat monien ongelmien kanssa painivat entiset itäblokin maat. Ideologinen sirpaleistuminen näkyy sekä ideologioiden moninaisuudessa että vieraiden uskontojen määrän lisääntymisessä. Nykyiselle Euroopalle ei ole vierasta sekään, että ulkopoliittisiakin ratkaisuja tehdään miettien, mitä niiden alueille muuttaneet vieraiden uskonnollisten ryhmien, kuten esimerkiksi muhamettilaisten edustajat ajattelevat. Euroopan kristilliset juuret eivät ole enää hyvässä kunnossa, vaikka monissa

maissa enemmistö kansalaisista edelleen kuuluu näihin kirkkoihin.

Tiedonvälityksen valtakamppailut on usein hävitty Atlantin takaisille voimille. Kaikkein surullisimmat ihmisarvon loukkaukset ja pettymykset on koettu aivan lähialueilla, kuten entisen Jugoslavian kriisi on osoittanut.

Arvoisa puhemies! Hallitus asettaa toivottavalle tulevaisuuden Euroopalle monia maamerkkejä.

Venäjän kehitykseltä toivotaan sisäistä vakautta ja talouden suotuisaa kehitystä. Kuitenkin tämän hetken uutiset kertovat merkittävästä epävakauksesta politiikassa ja erittäin suuresta epävarmuudesta, mitä talouteen tulee. Samaan sarjaan kuuluvat julkisuudessa esiintyneet toiveet Venäjän länsimaistumisesta ja lähentymisestä Natoon. Ne molemmat ovat pitkän putken päässä, jos sielläkään. Suomen on elettävä tosiasioiden varassa, ei toivottavan tulevaisuuden mukaan. Samat ongelmat koskevat koko Eurooppaa ja sen suhteita entisen Neuvostoliiton ytimeen Venäjään.

Hallitus toivoo, että Euroopassa vahvistuvat perusarvot kuten demokratia, hyvinvointi, suvaitsevaisuus ja kansalaisten oikeuksien tunnustaminen. Selonteko asettaa näiden perustaksi mm. monikulttuurisuuden. Juuri tässä on eräs Eurooppaa vaivaavista ja tulevaisuudessa pahenevista ongelmista. Mikä on Euroopan kulttuuri-identiteetti ja henkinen perusta?

Hallitus toteaa, että hyvinvointiero Suomen ja lähialueiden välillä on yksi suurimmista Euroopassa. Eron kaventaminen ja tasapainoisen kehityksen varmistaminen ovat Suomen keskeisiä tavoitteita. Ongelmat ovat Suomelle samat kuin Euroopalle, mutta ei näy valoa tässäkin kysymyksessä. Suomen ja Viron viisumiton yhteistyö ei onnistu kädenkäänteessä, rekkaliikenne takkuilee ja rajojen yli tulee alamaailman väkeä ja vakoilun opiskelijoita. Elintasoero on edelleen mittava huolimatta omista taloudellisista notkahduksistamme.

Selonteko arvioi välttämättömäksi, että Euroopan unionin hyväksyttävyyttä ja oikeutus kansalaisten keskuudessa vahvistuu. Hallituksen keinovalikoima on oikeansuuntainen: läpinäkyvyys, avoimuus ja sujuvuus asioiden valmistelussa ja toimeenpanossa sekä eri elimien demokraattinen valvonta. Kuitenkin kansalaisten keskuudessa vallitsee paremminkin euroapaattisuus. Tästä kertonevat omaa kieltään eurovaalien yhteydessä pidetyt tilaisuudet, jotka eivät väkimmäällä häikäise. Ilman kunnallisia ja eurovaalien

yhteyttä kävisi aivan konkreettisesti niin, että EU jäisi herrojen harrastukseksi.

Hallitus toteaa, että unionin päätöksenteon on oltava yksinkertaisempaa ja nopeampaa. Hallitus aivan oikein edellyttää, että EU:n toimielimiä ei tarpeettomasti rasiteta asioilla, joiden käsittely voisi tapahtua kansallisella tai alueellisella tasolla. Kuitenkin juuri yhteisen valuutan ja Rahaliiton alueella ollaan tekemässä ratkaisuja, jotka yhdessä tukijärjestelmien monimutkaisuuden ja omien kotimaisten ongelmien kanssa käytännössä vievät pohjan monien asioiden alueelliselta tai kansalliselta hoitamiselta. Kun eurodirektiivit, yhteinen rahapolitiikka ja eurokuri jyläävät, jää tilaa vain suurille ja taitaville.

Esimerkki asioiden monimutkaistamisesta tulee olemaan kädenvääntö USA:n kanssa ns. anti-boikottilakien merkeissä. Nehän ollaan nyt viemässä Wto:n paneeliin.

Suomi hallituksen johdolla vaatii, että unionin toiminnan tehostuminen ei saa tapahtua pienten ja keskisuurten jäsenmaiden oikeuksien kustannuksella. Samaan aikaan uutisoinnit EU:sta kuitenkin kertovat, että siellä ollaan valmiit poistamaan eri maiden kiintiöt virkamiesten valinnoissa, vähentämään komissaarien määrää ja poistamaan heidänkin maakiintiönsä.

Arvoisa rouva puhemies! Jo muutamat edellä mainitut hallituksen linjaukset ja niihin varsin helposti tehtävissä olevat reunamerkinnot kertovat, että Suomen europolitiikka ei pienenä maana tule olemaan helppoa silloin, jos ja kun suuret maat lähtevät vyöryttämään Euroopan tulevaisuutta mieleisekseen. Siksi on erityisen tärkeää, että tässä kehityksen vaiheessa Suomi pitää kiinni niistä periaatteista, joihin integraattoratkaisua tehtäessä sitouduttiin. EU on säilytettävä itsenäisten valtioiden yhteisönä ja yhteistyönä. Siitä ei pidä tehdä liittovaltiota. Suomen ei pidä lähteä mukaan Talous- ja rahaliittoon, joka veisi talous- ja rahapolitiikan itsenäisyytemme ja aiheuttaisi merkittäviä sopeutumisvaikeuksia.

Eräiden ammattijärjestöjen kielteinen kanta Emu-joustoihin on tiukka. Tulevaisuusvaliokunta voisiikin pohtia, miten hallituksen ja ammattijärjestöjen kannat sopivat yhteen.

Suomella on nyt vaikuttamisen paikka ja mahdollisuus. Säännöt antavat vielä tässä vaiheessa pienellekin maalle mahdollisuuden estää sille kielteisen kehityksen. Jos siirrytään kohti määränemmistöpäätöksiä, on tilanne Suomenkin kannalta aivan uusi ja huomattavasti nykyistä vaikeampi.

On hyväksyttävää, että ympäristöasioissa

sekä rikollisuuden ja huumeiden vastustamisessa tehdään ylikansallisia päätöksiä ja toimitaan ylikansallisella tasolla. On tärkeää yhteistyössä vahvistaa Itä-Euroopan myönteistä kehitystä ja kehitysmaita. Sen sijaan meidän on syytä pysyä nykyisellään oman itsenäisyytemme peruskysymyksissä. Puolueettomuuspolitiikkamme ydin on sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus. Tämä on turvallinen perusta hyville ulkopoliittisille suhteille.

Arvoisa puhemies! Eurooppa ei ole kuin Yhdysvallat. Euroopan valtioiden historia on suuri joukko keskinäisiä ristiriitoja, vaikeita taloudellisia kiistoja, johtajien valtataistelua ja aatteellisia eroja. Nykyinen rauhanomainen kiistojen ratkaisu onkin kaikkien etu.

Euroopan historian ongelmiin kuuluu myös valtion ohjausvallan suuri osuus. Hyvässä ja pahassa Euroopan unionin piirissä on verrattu sen omaa toimintaa mm. USA:n toimintaan. Asia on realisoitunut mm. aivan viime aikoina, kun EU on kokenut jäävänsä toissijaiseen asemaan Lähi-Idän asioita ratkottaessa. Kun EU:lla ei ole "herra ulkopoliittikkaa", ei kukaan voi soittaa siihen yhteen ja oikeaan puhelinnumeroon halutessaan EU:n kannan. Näitä eroja ja yhtäläisyyksiä pohdittaessa on syytä muistaa, että monien ensimmäisten joukossa länteen yli Atlantin paenneiden eurooppalaisten ongelma oli valtion liian suuri puuttuminen heidän vakaumuksellisiin ja taloudellisiin kysymyksiinsä.

Siksi Euroopan kannattaa meneillään olevan hvk-prosessin yhteydessä tarkkaan miettiä, mihin ollaan menossa. Jos vahvojen eurooppalaisten valtiojärjestelmien päälle luodaan vielä vahvaa yleurooppalaista hallintoa, ei tulos ole kansalaisten kannalta ollenkaan toivotun kaltainen. Vaikka järjestelmä ei olisikaan ehdottoman tehokas, kannattaa pitää arvossa hajautettua päätöksentekoa, valtioiden itsenäisyyttä ja osin vapaamuotoista yhteistyötä. Näitä periaatteita kristillinen liitto haluaa korostaa.

Arvoisa puhemies! Euroopalla ja samalla Suomella on monia varsin käytännöllisiä ongelmia, joita selonteko ansiokkaasti listaa.

"Euroopan talouden kasvunäkymät ovat poliittisen epävarmuuden ja rakenteellisten ongelmien rasittamat. Unionin perushaaste on, kuinka se edistää unionin toimenpitein ja unionin instituutioita käyttäen vakaata ja kestävästä taloudellista kehitystä Euroopassa." Näin toteaa hallitus. Ongelma on oikein esitetty, mutta onko vastaus oikea? Mitä seurauksia on siitä, jos kaikki EU-maat säästävät yhtä aikaa saavuttaakseen

Emu-kelpoisuuden? Lisääkö vai parantaako se mahdollisuuksia selvittää ongelmista? Sitä paitsi onko taloudellinen kasvu se tekijä, joka sallii ympäristön hoivaamisen ja suojaamisen? Jäävätkö kauniit ympäristöpoliittiset tavoitteet varjoon vai maltetaanko kehittää ympäristöä säästävää tekniikkaa? Entä mitä tehdään luonnonvoimien kanssa, kun esimerkiksi eräillä EU:n eteläisillä alueilla on pitkään jatkunutta kuivuutta?

Selonteossa todetaan: "Työllisyyttä parantava politiikka on unionin ja sen jäsenmaiden keskeinen prioriteetti. Ongelmallisinta on se, että rakenteellinen työttömyys on kasvanut 1970-luvulta lähtien. Eurooppalaisen yhteiskuntamallin vaikeudet kiteytyvät tässä. Se, onnistutaanko työttömyyden vähentämisessä, ratkaisee eurooppalaisten yhteiskuntien tulevan luonteen." Me kysymme, voiko mikään tämän tasoinen järjestelmä ratkaista työttömyysongelmaa, joka on luotu kansallisin toimenpitein. Kun kehittynyt tekniikka vähentää työpaikkoja, tulisi palvelusektorin työllistämisedellytyksiä kiivaasti parantaa. Tässä on EU:sta ollut Suomelle enemmän haittaa kuin hyötyä, kuten jymähtäminen korkeaan palvelualojen arvonnäkökulmaan osoittaa. Tarvitsemme viisaampia päättäjiä Suomeen, emme EU:ta työttömyysongelmaa ratkaistakseen. Työllisyys ratkaistaan yrityksissä, perheissä ja alueilla — ei EU:n konttoreissa — jos ratkaisuun vain annetaan mahdollisuudet ja haittaavia rakenteita helpotetaan.

Selonteon mukaan: "Euroopan yhteisvastaustalon perustuvan sosiaalisen mallin uudistaminen on välttämätöntä, jotta se voidaan säilyttää, kun väestön ikärakenne ja työttömyys asettavat Euroopan maiden julkisen talouden paineeseen." Juuri tässä on Euroopan keskeisin ongelma. Kuka auttaisi Eurooppaa, kun itse olemme aiheuttaneet matalan syntyvyyden ja suhtaudumme moniin elämäntilanteisiin hyvin itsekkäästi? Aborttiluvut ovat surullisen korkeita ja syntyvyyksiluvut liian matalia sekä katolisten että protestanttisten maiden kohdalla. Olemme menettäneet elämän hallinnan, kun maailman hyvinvimmalla alueella on edessä väestön ikääntymisen ja hoitomahdollisuuksien heikentyminen pitkässä juoksussa. Viriämässä ollut keskustelu ihmisen oikeudesta itse ratkaista kuolemisensa aika on myös oire tästä.

Arvoisa rouva puhemies! Emun tulo näyttää varsin varmalta. Eurooppalaisten kansantalouksien kunto ei ole kehuttava ja tämä koskee varsinkin valtiontalouksia. Niihin sopii varsin usein vanha kertomus sekkitilin ylittäjästä, jolle asias-

ta huomautettiin. "Voiko sen maksaa sekillä?", kysyi tilin ylittäjä. Millä me maksamme valtiontaloutemme alijäämän, jää kysymään.

Juuri tästä valtiontalouksien ongelmasta nousee Emun toteutuksen ongelma. Jo sen alkuvaiheissa voidaan joutua pakotetoimenpiteisiin, mikä voi olla erityisen vaikeaa pienelle maalle. Asetettavat sakonuhat eivät ole vitsi, vaan todellisuutta. Meille parempi olisi hoitaa omat asiamme ensin kuntoon ja vielä senkin jälkeen jäädä katsomaan, pystyvätkö Euroopan ydinmaat viemään Rahaliittoansa kunniakkaasti eteenpäin. Emmehän koskaan ennenkaan ole kuuluneet Euroopan ydinvaltioihin. Miksi niin pitäisi olla tällä kohdalla?

"Euroopan talouden kilpailukykyyn heikentyminen (mitattuna muun muassa osuudella korkean teknologian tuotteiden maailmankaupasta) on ollut pitkäaikainen prosessi, ja myös sen vahvistaminen tulee olemaan hidasta. Keskeistä on jatkuvasti parantuva osaamisen taso, tehokkaat tutkimus- ja teknologiaohjelmat sekä paremmat valmiudet teknologisten innovaatioiden tuotteistamiseen ja uusien vientimarkkinoiden valloittamiseen." Ahkera Japani ja yritteliäs Aasia ovat todellakin vaarassa viedä Eurooppaa yhä pidemmälle niissä ongelmissa, joissa meillä on ollut yllin kyllin ongelmia jo Yhdysvaltojen kanssa. Tähän on lääkkeitä vain vähän: ahkeruus ja osaaminen. Mutta samalla voi kysyä, mihin me tätä kaikkea tavaraa ja tekniikkaa tarvitsemme.

Arvoisa puhemies! Kristinuskon tuli Eurooppaan Aasiasta. Ehkä inhimillisesti ajatellen oli sattumaa, että kristinuskon laajin juurtuminen tapahtui juuri meidän mantereellemme eikä jonakin muualle. Juutalainen kristitty lähetyssaarnaaja Paavali näki yöllä unen, jossa makedonialainen mies pyysi häntä tulemaan meren yli. Paavali oli tuolloin nykyisen Turkin puolella. Viesti oli varsin yksinkertainen: "Tule yli ja auta meitä!"

Kristinuskon merkitys on Euroopan kehityksen kannalta ollut ainutlaatuinen ja korvaamaton. Ihmiset vapautuivat luonnonvoimien pelosta ja palvelemisesta. Monet käytökseemme liittyvät moraalisäännöt pohjautuvat omaantuntoon. Olemme kansalaisina, virkamiehinä ja työntekijöinä tietoisia siitä, että ihminen on Jumalalleen vastuullinen silloinkin, kun toiset eivät ole tekojamme tarkkailemassa. Huomattava osa sosiaalisesta työstä ja sosiaalilainsäädännöstä perustuu suoraan tai epäsuorasti kristilliseen vaikutukseen. Jokaisen yksilön luovuttamaton ihmisarvo nousee luomisuskosta.

Emme voi kerskailla kristillisen perustamme vahvuudella tai sillä, että eurooppalaisina kansoina olisimme tämän uskon toteuttamisessa hyvin onnistuneet. Uskonnon nimissä on tehty paljon pahaakin, mikä on laskettava enemmän pahan ihmisen kuin uskonnon syyksi. Meitä vaivaa lisäksi tuppisuus, jossa politiikka, terveysongelmat ja uskonto sysätään niiden intiimien asioiden joukkoon, joista ei pidä eikä sovi keskustella ainakaan julkisesti.

Eurooppalaiset ongelmamme ovat kuitenkin sitä luokkaa, että olisi syytä käydä läpi elämämme syvimät arvot ja perustukset. Euroopalla ei ole tulevaisuutta ilman henkistä ja hengellistä uudistumista. Rahan tuntemme ja tekniikkaa osaamme kehittää. Sopimuksia osaamme solmia ja miettiä vaikeita valtio-opillisia kysymyksiä. On vastattava myös kysymyksen, mitä varten elämme ja mihin täällä ja täältä kuljemme. Aikanaan Paavali toi avun makedonialaisille ja miljoonille eurooppalaisille tuon jälkeen. Tällä hetkellä kristinusko koetaan vahvimpana ehkä josakin muualla kuin Euroopassa. Monet Afrikan ja Aasiankin alueet ovat tästä esimerkkejä. Mutta nyt on syytä palata juurille myös Euroopassa.

Ed. Soininvaara merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P e n t t i l ä : Arvoisa puhemies! Kun luin valtioneuvoston tulevaisuusselonteon, huolestuin Euroopan tulevaisuudesta. En huolestunut siksi, että selonteko olisi huonosti kirjoitettu; huolestuin siksi, että selonteko oli hyvin kirjoitettu. Se on hyvin kirjoitettu siinä mielessä, että se heijastaa valtiollisen ja poliittisen eliitin maailmankuvaa meillä ja muualla. Tämä maailmankuva ei ole kovin innostava.

Siinä Euroopassa, joka on tämän selonteon tavoitteena, ei olla onnellisia, siinä ollaan hyvinvoivia. Siinä ei olla luovia tai kekseliäitä, siinä ollaan vakaita. Siinä Euroopassa tunnustetaan suuret muutokset teknologiassa, ympäristössä ja ihmisten identiteetissä, mutta ei kuitenkaan uskota niiden kohtaavan meitä. Miksi ei? Siksi, että meidän maailmamme on valmis; se valmistui viime vuosikymmenellä juuri samaan aikaan, kun teollinen aikakausi otti viimeisen harppauksensa eteenpäin. Nyt emme halua maailmastamme luopua, vaikka tiedämme, että olemme siirtymässä uuteen aikakauteen, sellaiseen jossa teollisen maailman arvostukset ja asenteet, rakenteet ja hallintomallit ovat taakka ja este.

Tämä selonteon sisältämä maailmankuva on vanha ja väsynyt, se on sisäänpäin kääntynyt ja pohtiva. Sitä voitaisiin verrata Thomas Mannin Buddenbrookeihin: Älyllisesti kyllä ymmärrettään, että maailma muuttuu, mutta silti on mukavampaa käpertyä takan eteen ja puhua eurooppalaisesta yhteiskuntamallista, jossa on jotain korjattavaa, ja pohjoismaisesta mallista, jossa ei näytä olevan mitään vikaa.

Kaiken kaikkiaan selonteon sävy on puolustuksellinen. Siinä halutaan ostaa aikaa yhteiskuntamallille, joka meidän mielestämme on hyvä, vaikka se ei vastaa muuttuneen maailman aatteellisiin, taloudellisiin tai poliittisiin realiteetteihin. Viilausta voidaan kyllä tehdä, mutta ei mitään radikaalia, luoja paratkoon, olemmehan eurooppalaisia.

On selonteossa omat välähdyksensä, sellaiset, jotka tuovat tuulahduksen hallinnon ja politiikan ulkopuolisilta asiantuntijoilta. Tällaisia välähdyksiä ovat muun muassa kohta, joka käsittelee Euroopan kehityksen pitkiä linjoja, tai pätkä eurooppalaisesta identiteetistä. Nämä välähdykset jäävät kuitenkin vähemmistöön. Pääasiallisesti kyseessä on teollisen yhteiskunnan kauneimman kukkasen, pohjoismaisen hyvinvointivaltion, puolustuspuheenvuoro, jonka tarkoituksena on ostaa aikaa vanhentuneelle poliittiselle järjestelmälle, vanhentuneelle työmarkkinajärjestelmälle, teolliseen aikakauteen kuuluneelle ihmiskuvalle ja teollisen aikakauden aikana syntyneille ennakkoluuloille.

Kaiken kaikkiaan keskustelu muistuttaa sitä kansainvälisen politiikan keskustelua, jota käytiin Suomessa 1980-luvun lopussa. Sen tärkein tavoite oli osoittaa, että vaikka maailma muuttuu, meidän ei tarvitse omaa puolueettomuuttamme muuttaa, niin hyvä malli meillä oli.

Eräs pahimmista virheistä selonteossa on se, että raportin kirjoittajat ovat tyystin unohtaneet Karl Marxin. Marx puuttui analyysissään siihen epäsuhtaan, joka vallitsee yhteiskunnallisen ja teknologisen kehityksen välillä. Hänen mielestään ongelma oli siinä, että teknologia kehittyi enemmän tai vähemmän koko ajan, kun taas yhteiskunnalliset instituutiot ovat hetken uuden aikaisia, mutta jämähtävät sitten kehityksen jarruiksi. Nyt elämme aikaa, jossa työelämän ja politiikan instituutiot ovat jämähtäneet paikalleen. Tämä on ongelma, jota selonteko ei riittävästi käsittele.

Toinen ongelma selonteossa on se, että sen kirjoittajat eivät ole luopuneet keskusjohtoisesta maailmankuvastaan. Integraatio ei tapahdu,

vaan se tehdään. Se tehdään ylhäältä alaspäin, samoin kuin länsimaisen yhteiskunnan modernisaatio tehtiin ylhäältä alaspäin, pääkaupungista provinssihin, Euroopan metropoleista Euroopan syrjäseuduille. Toisin sanoen siinä Euroopassa, jota selonteon kirjoittajat haluavat, otetaan modernisaatioprojekti uusiksi. Tällä kertaa sitä kutsutaan vain nimellä integraatioprosessi.

Tässä kohdassa täytyy kuitenkin onnitella kirjoittajia siitä, että he eivät ole integraation suhteen hyväksyneet determinististä tulkintaa vääjäämättömästi etenevästä integraatiosta. Tässä kohdin selonteossa on kolme eri skenaariota: on dialektiikkaan perustuva skenaario, on eräänlainen luurankoskenaario ja on sitten tämä kotolotai askiskenaario. Tätä skenaarioajattelua tulee onnitella siitä huolimatta, että se keskittyy hyvin kapeaan osaan Euroopan tulevaisuutta, siihen osaan, jossa rakennetaan länsieurooppalaisia instituutioita.

Instituutiokeskeinen lähestymistapa vahvistaa selonteon hallinnollis-poliittista maailmankuvaa. Se mahdollisuus, että tulevaisuus voisi tapahtua alhaalta ylöspäin, ei näyttäydä raportissa vakavana mahdollisuutena, se näyttäytyy vain vakavana uhkana. Sanon näin siksi, että epävarmuus, ennustamattomuus ja riskien kasvu, kaikki nämä nähdään selonteossa asioina, jotka voivat uhata Euroopan kehitystä, saattaa sen väärille urille. Sellainen näkemys, että Euroopan kehitys syntyisi siellä, minne direktiivit, säännöstely ja yleinen hallinnointi eivät ulotu, on tässä paperissa kokonaan unohdettu.

Unohdettu on myös analyysi aatteellisista virtauksista, joita kaikesta huolimatta myös nykyisessä Euroopassa on, sekä demokratian tulevaisuudesta. Demokratian tulevaisuus Euroopan unionissa kuitataan parilla fraasilla avoimuudesta ja tehokkaista osallistumismahdollisuuksista. Lisäksi todetaan: "Unionin demokraattisuuden perustana pysyy neuvoston päätöksentekoon osallistuvien hallitusten edustajien poliittinen vastuu kansallisille parlamentteille." Kysymys vanhentuneen poliittisen järjestelmän toimimattomuudesta kansallisvaltioissa ei nouse edes horisontin yläpuolelle.

Arvoisa puhemies! Listaa voisi jakaa, mutta luulen, että se ei ole hedelmällistä. Minulla on nimittäin ilmeisesti ollut väärät odotukset tämän selonteon suhteen. Olin odottanut, että hallitus olisi irtautunut oman linjansa puolustamisesta ja noussut katselemaan Eurooppaa hieman korkeammalta. Tämä olisi antanut todellista sisäl-

töä Eurooppa-keskusteluun, joka nyt ennen eurovaaleja on vajonnut knoppologian tasolle.

Viimeisenä kysymyksenä otan esille eurooppalaisten ihmisten ja eurooppalaisten yritysten taloudellisen tulevaisuuden. Selonteossa käsitellään bkt-ennusteita sekä Japanin, USA:n ja Euroopan välistä kilpailua. Se, mitä raportissa ei käsitellä, on kysymys siitä, mistä vauraus ja talouskasvu syntyy. Kiistatonta, yksiselitteistä vastausta talouskasvun syntyyn ja syihin ei ole.

Silti on olemassa paljon mielenkiintoista teorianmuodostusta, johon olisi mielellään nähnyt kannanottoja selonteossa. Yksi mielenkiintoisimmista teorioista on ns. uusi talousteoriat tai endogeenisen kasvun teoria, joka itse asiassa ei ole uusi ajallisessa mielessä, sillä se perustuu Joseph Schumpeterin maailmansotien välisenä aikana julkaisemiin kirjoituksiin. Se on uusi siinä mielessä, että se antaa yksilöistä ja yrityksistä lähtevän talouskasvumallin.

Aivan yksinkertaisesti tuo malli on seuraava: 1) kaiken lähtökohtana on innovaatioekskursio, 2) kilpailu testaa tämän innovaation, 3) jotta kilpailua, siis testiä olisi, tarvitaan vapaata kilpailua. Mikäli tämän teorian katsottaisiin selittävän nykyisiä malleja paremmin menestyskennittäjät uudessa yhteiskunnassa, olisi sillä suuri merkitys valtion roolille, yhteiskunnan instituutioille sosiaaliturvasta verotukseen ja vapauden sekä vakauden visioille.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tulevaisuusselonteko ei ole oikeasti tulevaisuusselonteko ollenkaan. Se on selonteko siitä, miten pääsisimme mahdollisimman vähillä muutoksilla eteenpäin.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Suomen tulevaisuuteen vaikuttaa eniten se, millaiseksi muodostuu Euroopan unioni, jonka jäseneksi Suomi kuljetettiin luvaten hunajavirtoja kiisseliranoin. Keskitynkään puheenvuorossani tähän kysymykseen.

Euroopan unionista tulee joko byrokraattisesti hallittu, kansallisvaltiot ajan myötä osavaltioiksi näivettävä federaatio tai sitten ei tule. Meidän etujemme mukaista on se, että federaatio torjutaan ja EU toimii valtioiden välisenä yhteistyöjärjestönä. USA:n mallin mukaisen Länsi-Euroopan liittovaltion luoajat tietävät, että federalismi voi syvetä vain, jos EU:lle tulee yhteinen raha. Siksi Emua ajetaan kuin käärmettä pysyyn seuraamuksista kuten suurtyöttömyydestä välittämättä.

Euroopan unioni ottaa käyttöönsä yhteisen rahan, jos se niin päättää. Suomella on kuitenkin

siinäkin tilanteessa mahdollisuus säilyttää oma rahamme, jolloin meillä säilyy edes jonkinlainen mahdollisuus omaan päätäntävaltaan Suomen talouden ja kansalaistemme etujen mukaisesti. Suomenkin osalta on tietysti niin, että jos Suomen kansa on valmis markasta ja sen myötä itsellisestä talouspäättännästä luopumaan, se on sitten niin. Mutta ohi kansan tätä kohtalonkysymystä ei saa ratkaista. Kansan Emu-kanta on kysyttävä kansanäänestyksessä tai niin, että kysymys Emuun liittymisestä tai oman rahan säilyttämisestä käsitellään kahdessa eduskunnassa. Tällaista menettelyä perustuslakimme edellyttävät. Muunlainen menettely on kikkailua, johon ei voida alistua.

Arvoisa puhemies! Siirryn käsittelemään Emu-problematiikkaa tarkemmin erityisesti Suomen talouden näkökulmasta.

Taannoin jopa EU:n talousministeriön neuvoston Ecofinin johtaja, pääjohtaja Sixten Korkman myönsi, että Emu voi aiheuttaa sopeutumisongelmia reuna-alueille kuten Suomelle. Hän katsoi myös, ettei yhteinen valuutta ole välttämättömyys sisämarkkinoiden toiminnalle. Tällaisesta arviosta huolimatta Emu-hanketta ajetaan kuin käärmettä pyssyyn.

Viime aikojen keskusteluissa on korostunut Emu-hankkeen poliittinen luonne. Suomessakin on annettu ymmärtää, että Emun taloudelliset vaikutukset ovat loppujen lopuksi sivuseikka, olkootpa ne sitten myönteisiä tai kielteisiä. Pääasia on, että ollaan Saksan vanavedessä, yhteydessä Saksan ja Ranskan poliittiseen akseliin. Vasemmistolaisesta näkökulmasta katsoen tällaiset ajatukset ovat perua kumpujen yöstä. Sen pahempi Emulle, jos sekin on väline blokkiutumisen tiivistämisessä ja itsenäisen puolueettomuuspolitiikan hävittämisessä.

Yhtä kaikki Emu on suuri taloudellinen hanke, joka vaikuttaa hyvin syvästi talouskehitykseen ja talouspolitiikan puitteisiin, syväliemmin kuin monet näyttävät ymmärtävän. Emun kolmas vaihe lopettaisi itsenäisen valuutaturssi- ja rahapolitiikan. Julkista taloutta koskevat Emu-kriteerit saisivat entistä pakottavamman luonteen. EU voisi käyttää jopa taloudellisia sanktioita niitä maita kohtaan, jotka eivät noudata Emu-sääntöjä tai EU-päätävien elinten talouspoliittisia suosituksia. Äskettäin EU:n valtiovarainministerien kokous päätti, että tällaiset sakot ovat jopa automaattisia. Jo vuonna 1994 EU on laatinut kuusiportaisen rangaistusmallin, jota nyt siis täsmennellään.

Emu sinetöisi myös pääomaliikkeiden vapau-

den, kun sijoitustoiminnalta poistuisi kurssiriski. Kukaan ei väitä, ettei yhteiseen rahaan sisältyisi sinänsä etuja, kun maksuliikenne helpottuu ja kun kurssiriskien alue supistuu, mutta näitä etuja ilmeisesti liioitellaan. Kauppaa on tähänkin asti käyty menestyksellisesti eri valuutoilla. Samalla on nähtävä ongelmat, jotka liittyvät toisaalta Emun talouspoliittiseen sisältöön sekä yksittäisten maiden mahdollisuuksiin sopeutua Emuun.

Emun taustalla on monetaristinen talusoppi, joka korostaa rahapoliittista vakautta työllisyyden ja sosiaalisten tavoitteiden kustannuksella. Pikemminkin työttömyys on keino Emun keskeisten tavoitteiden kuten alhaisen inflaation saavuttamiseen. Suomella ei ole nyt mitään syytä ylpeillä EU-maiden hitaimmalla inflaatiolla, kun sen kääntöpuolena on EU-maiden toiseksi korkein työttömyysaste. Tässä juuri nähdään, mitä Emun mallioppilana oleminen merkitsee.

Emussa tuijotetaan yksipuolisesti julkiseen bruttovelkaan. Kun julkista velkaantumista yritetään väkivaltaisesti vähentää, tuloksena on lisää työttömiä ja hyvinvointivaltioiden alasajo. Rahapiirien suhtautuminen julkiseen velkaan on sitä paitsi hyvin kaksinaamaista. Varakkaat yksityishenkilöt, suuryhtiöt, vakuutuslaitokset, eläke- ja sijoitusrahastot ynnä muut eivät suostu verotuksensa kiristämiseen, mutta sen sijaan ne lainaavat varojaan mielellään valtiolle hyvää korkoa vastaan.

Yksililmäinen inflaation torjunta ja julkisten menojen leikkaukset luovat työttömyyttä ja pessimismia ympäri Euroopan. Suuria työttömyysmenoja käytetään sitten perusteluina uusille leikkauksille, ja näin kierre jatkuu täällä Suomessainkin.

Pari vuotta sitten Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen Etlan selvityksessä myönnettiin, että Emuun sopeutuminen on Suomelle vaikeampaa ja ongelmallisempaa kuin muille EU-maille. Tämä johtuu Suomen talouden rakenteesta ja suurista suhdannevaihteluista. Sekin on hyvä perustelu pysyä erossa Emun kolmannelta vaiheelta. Emu sopii nimittäin paremmin niille Keski-Euroopan maille, joiden talousrakenne on saman kaltainen ja joiden taloudet ovat jo pitkälle yhdentyneet.

On huomattava, että Euroopan rahaunioni on jo todellisuutta. Maastrichtin sopimuksen monet määräykset ovat jo Suomeakin velvoittavia. Avoinna on vain se, miten ja missä tahdissa Rahaunionin kolmanteen vaiheeseen eli yhteiseen rahaan ja yhteiseen keskuspankkiin siirrytään. Sekä edellinen hallitus että Lipposen hallitus

ovat sitoutuneet Rahaunionin ehtojen täyttämiseen. Lipposen hallituksen ohjelman mukaan hallituksen talouspolitiikka tähtää siihen, että Suomi täyttää Euroopan unionin talous- ja rahoituksen kriteerit, jotta Suomi voi niin päätettäessä liittyä Talous- ja rahaunionin kolmanteen vaiheeseen sen käynnistyessä.

Emun rakenteet ja säännöt on varsin tarkkaan määritelty Maastrichtin sopimuksessa eikä seuraaviin Emun piirteisiin ehkä ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota.

EU:n komissio voi rangaista jäsenmaitaan, elleivät ne noudata komission ohjeita ja suosituksia, joilla tähdätään Emun konvergenssiehtojen eli juuri Emu-kriteerien täyttämiseen. Sanktiona voi olla esimerkiksi EU:n investointipankin rahoituksen vaikeuttaminen, jäsenmaalle voidaan määrätä sakko tai jäsenmaa voidaan määrätä tekemään koroton talletus EU:n tilille. Nämä määräykset koskevat nimenomaan julkisten alijäämien rahoittamista. Näin ollen EU saa samantapaisen roolin kuin kansainvälisellä valuutatarahastolla on kehitysmaiden suhteen.

EU pyrkii entistä kovemmalla kädellä ohjaamaan ja määräämään jäsenmaidensa talous- ja sosiaalipolitiikkaa. Ainakin uhkaukset kuuluvat kuvaan. Suoranaisiin rangaistuksiin tai sanktioihin voi olla pidempi matka, mutta nekin ovat EU:n komission takataskussa Maastrichtin sopimuksen perusteella. On selvää, että uhkaukset ja painostus kohdistuvat erityisesti pieniin, heikoksiin ja velkaisempiin maihin.

Uhkauksista saatiin jo esimakua, kun EU:n konvergenssiehtojen täyttämistä ja jäsenmaiden konvergenssiohjelmia tarkasteltiin viime vuoden alussa ensimmäisen kerran. Tällöin EU:n komissaarit uhkailivat Etelä-Euroopan maita, että niiltä vedetään rakennerahastojen tukea pois, elleivät ne noudata Emu-konvergenssiohjelmia. Voidaan myös kysyä, sopiiko tällainen uhkailu yhteen demokraattisten pelisääntöjen ja tasa-arvon kanssa. Voiko esimerkiksi EU:n pienempi jäsenmaa uhata suurempaa jäsenmaata, joka paisuttaa varustelumenot julkista velkaa kasvattaen?

Emun talouspoliittisista seurauksista on paljon keskusteltu. Ensiksikin rahapolitiittinen itenäisyys menee kokonaan. Oma valuutta- ja koropolitiikkaa ei enää ole. On otettava huomioon, että tulevassa Euroopan keskuspankissa raha eli kunkin valtion osuus peruspääomasta ratkaisee äänivallan monissa kysymyksissä ja että keskuspankin kuusijäsenisessä johtokunnassa kaikilla mailla ei ole edes edustajaa. Myös Euroopan keskuspankille tulee rankaisu- ja sakotusvalta.

Toiseksi kun rahapolitiikka katoaa, kussakin maassa voidaan reagoida suhdannevaihteluihin lähinnä budjettipolitiikalla, jonka merkitys korostuu. Kuitenkin Emu-kriteerit aiheuttavat jo nyt rajoituksia budjettipolitiikalle, kun alijäämiä tarkkaillaan tiukemmin. Mahdollisuudet harjoittaa työllisyyttä tukevaa budjettipolitiikkaa ilmeisesti supistuvat.

Kolmanneksi asiantuntijat ovat varsin yksimielisiä siitä, että Emu lisää palkkojen joustavuuden tarvetta. Se johtuu siitä yksinkertaisesta syystä, että valuuttakursseja ei enää voi käyttää kilpailukyyn parantamiseen. Jäsenmailla ei ole enää omaa valuuttapolitiikkaa ja ainoaksi nopeasti vaikuttavaksi keinoksi parantaa kilpailukykyä jää siten palkkojen alentaminen.

Emun kolmannella vaiheella voidaan tietenkin odottaa olevan myös myönteisiä vaikutuksia. Valuuttakurssiepävarmuus pienenee ja EU-maiden välisestä kaupasta se poistuu. Valuutanvaihtokustannukset pienenevät. Korot ehkä vakautuvat. Vaihtotaseen merkitys talouspolitiikan rajoitteena vähenee. Jäsenmailla ei enää oikeastaan ole omaa vaihtotasetta, vaan pelkästään EU:lla on vaihtotase, joka kuvaa EU:n taloussuhteita ulkopuolisen maailman kanssa.

Arvoisa puhemies! Myönteisiin odotuksiin voidaan kuitenkin liittää kysymysmerkkejä. EU:n yhteinen valuutta ei poista euronahan ja kahden muun päävaluutan dollarin ja jenin välisiä heilahteluja. Korkojen erot eri jäsenmaiden välillä pienentyvät, mutta ei ole itsestään selvää, että suurella EU-alueella korot ovat alhaiset. Kun inflaation rajoittamistavoitetta korostetaan, reaalikorot voivat pysyä melko korkeina. Erilaiset raha- ja korkokriisit ovat mahdollisia myös laajemmalla yhtenäisellä talousalueella, mistä USA on jo esimerkkejä tarjonnut.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Hallitus katselee tulevaisuuteen sinisten tähtisilmälasien läpi. Selonteko ei jätä mitään arvailujen varaan. Suomen tulevaisuus on sidottu EU:n ylikansalliseen päätöksentekoon. Valittua näkökulmaa hallitus noudattaa kyllä kuuliaisesti. Takaportteja ei ole jätetty. Vaikka viimeisten tutkimusten, muun muassa Evan selvityksen mukaan kansa näyttää suhtautuvan Euroopan unioniin välinpitämättömästi, ei hallitusherrojen usko horju.

Hallitus toteaa selonteossaan muun muassa: "Euroopan unioni on Suomelle väline tärkeinä pitämiemme asioiden ja tavoitteiden ajamisessa. Suomen taloudellisen ja turvallisuuspoliittisen

edun mukaista on, että Euroopan unioni kehittyi vahvaksi ja yhtenäiseksi kaikkien jäsenvaltioiden liitoksi." Näin puhuu siis selonteko.

Hallituksen politiikka ja EU:n oma politiikka yhteisine valuuttoineen ajaa kuitenkin käytännössä kohti liittovaltiomallia. On täysin selvää, että kun rahapolitiikkaa yhdenmukaistetaan, seuraavat muut yhteisön politiikkasektorit, muun muassa vero- ja sosiaalipolitiikka, perässä.

Kaikkivaltiaan rahan taivaallisen voiman edessä tämä tosiasia halutaan hämärtää ja ajaa Suomea pikkuhiljaa kohti EU:n liittovaltiota. Tämä on itse asiassa tarkoituskin, mutta kansan hanketta kohtaan tuntema vastenmielisyys pakottaa käyttämään savuverhotaktiikkaa.

Hallitus toteaa: "On välttämätöntä, että Euroopan unionin hyväksyttävyyys ja oikeutus kansalaisten keskuudessa vahvistuu". Tämän tavoitteen toteuttaminen on käytännössä kuitenkin vaikeaa, sillä hallituspuolueet vahvistettuna keskustalla loivat EU-kansanäänestyksen alla todella ruusuksen kuvan EU-jäsenyyden siunaussuudesta ja seurauksista. EU:n mukanaan muka tuomaa investointibuumia ja työllisyyden parantumista odotetaan edelleen kuin kuuta taivaalta.

Euroopan unionin tavoitteet vakaasta ja kestävästä taloudellisesta kehityksestä ovat sinänsä kannatettavia ja hyviä, mutta tarjotuilla konsteilla näin hyvin tavoitteisiin ei ole mahdollista päästä. Hallitus mainitsee työllisyyttä parantavan politiikan olevan EU-jäsenmaiden keskeinen prioriteetti. Tämä hyvä tavoite näyttää saavuttamattomalta, sillä EU:n budjetista lähes 80 prosenttia menee maatalous- ja aluepolitiikkaan. Työllisyyden hoitoon ei EU:lla yksinkertaisesti ole varoja. Työllisyyden hoito jää kansalliseksi tehtäväksi ja sielläkin sen hoito on vaikeata, sillä EU-kriteerit tiukentavat rahapolitiikkaa ja elvytyspolitiikalle ei jää riittävästi liikkumavaraa.

Hallitus puhuu myös yhteisvastuulle perustuvan sosiaalisen mallin uudistamisen välttämättömyydestä. Tämä viittaa siihen, että EU-maille ollaan vastakkaisesta propagandasta huolimatta luomassa yhteistä sosiaalipolitiikkaa. Tämä merkitsee tässä taloudellisessa tilanteessa sitä, että Suomen hyväksi todettu hyvinvointimalli lähestyy eteläeurooppalaista sosiaaliturvan tasoa, ellei sitten peräti sitä, että meidät täällä Pohjolassa pistetään Espanjan, Portugalin ja Kreikan sosiaalipolitiikan uudistamisen maksumiehiksi.

Sosiaalipolitiikka on myös muissa EU-maissa joutunut kovan käsittelyn kohteeksi. Viimeksi eilen Saksassa on järjestetty laajoja työnseisauksia sairausajan palkan leikkauksia vastaan. Sa-

manlaista liikehdintää on ollut muun muassa Ranskassa. Julkisen sektorin alas ajaminen heittää yhä suurempaa ja laajempaa vastustusta myös EU:n ydinalueella.

Arvoisa puhemies! Muutama sana myös Emusta. Hallitus pitää talous- ja rahaliitto Emun kolmannen vaiheen toteuttamista sisämarkkinoiden ja vakaan taloudellisen kehityksen ratkaisevana tekijänä. Yhteiseen rahaan ja talouspolitiikkaan tuntuu olevan hillitön kiire. Perussuomalaisten mielestä ajatus yhteisvaluutasta ja Suomen markan hävittämisestä on taloudellisesti ja poliittisesti mieletön hanke. Suomi sai oman valuutan jo autonomian aikana. Oma sarjamme ja sen arvon säätely on ollut keskeinen osa itsenäistä talouspolitiikkaamme. Tästä historiallisesta oikeudesta ollaan nyt vapaaehtoisesti luopumassa. Tätä me perussuomalaiset emme hyväksy.

Suomen ajaminen Emu-kuntoon on maksanut kansalaisillemme ja etenkin vähäosaisille lähimmäisillemme jo nyt suolaisen hinnan. Niitä ihmisiä, joilla on kaikkein vaikeinta, on järjestelmällisesti ja johdonmukaisesti kuritettu. Säästöt ovat kuitenkin olleet usein näennäisiä, ja seurannais- ja kerrannaisvaikutukset tulevat vielä kostaumaan erityisesti ihmisten mielenterveydellisiin ongelmiin.

Emu palvoo yksipuolisesti rahaa, ihminen on sopeutuja. Ilman ihmistä ei kuitenkaan ole taloutta. Tämä perustotuus on tässä raharuletissa päässyt valitettavasti unohtumaan.

Euroopan hallitukset ovat ajamassa päin seinää täydellä vauhdilla. Rahamarkkinoille on luotu suuria odotuksia yhteisvaluutasta ja Emun kolmannen vaiheen toteutumisesta. Hallitukset eivät keskustele reaalityn kanssa, vaan ne kamppailevat itse luomiensa ylioptimististen mielikuvien puolesta. Tällaiseen mielettömyyteen perussuomalaiset eivät osallistu. Vaikka mahdollisuutemme vaikuttaa asioiden kulkuun ovat rajalliset, olemme kuitenkin huutavan ääni erämaassa varoittamassa liian nopeista ja hätiköidyistä päätöksistä.

Arvoisa puhemies! Suomessa kuuluu yhä enemmän puheenvuoroja Nato-jäsenyydestä. Jopa tasavallan presidentti pitää Naton ajamaa rauhankumppanuutta mahtavana vetona. (Ed. Kekkonen: Eihän se ole jäsenyyttä!) — Kohti jäsenyyttä, ed. Kekkonen. — Uusin ja oudoin Nato-kuorossa on kristillisen liiton puheenjohtaja Bjarne Kalliksen kanta siitä, että Suomikin voi mennä mukaa Natoon. Nato-into valtaa siis jo järkevinä ja harkintakykyisinä pidettyjen ihmisten tajuntaa.

Hallitus on hylkäämässä hyväksi tiedettyä puolueettomuuspolitiikkaamme. Taktiikka on sama kuin Emu-hivuttamisessa. Muodollisesti kiirettä ei ole ja kaikki ovet ja portit ovat auki, mutta tilannetta ajetaan askel askeleelta vääjäämättömästi päämäärää kohti. Sitten sanotaan, että nyt olemme jo niin pitkällä, että emme voi perääntyä. Suomalaiset Ifor-joukot toimivat jo nyt Naton alaisena rauhanturvatehtävissä. (Ed. Kekkonen: Eikö pitäisi toimia?) — Perinteisesti Suomen rauhanturvatoiminta on ollut YK:n alaista toimintaa, josta meillä on hyvät ja laajasti tunnustetut ansiot, ed. Kekkonen. Niin pitäisi jatkaa.

EU-jäsenyyden myötä tavarat, työvoima, palvelut ja pääomat liikkuvat vapaasti. Nyt myös rikollisten vapaa liikkuvuus on turvattu. Jos huumemiehet pääsevät rantautumaan Italiaan tai Kreikkaan, on heillä suora linja auki aina Tukholmaa ja Helsinkiä myöten. Tarkistuksia ei ole, ellei ole syytä epäillä rikosta. EU ja Suomen hallitus väittävät panostavansa voimakkaasti muun muassa huumekaupan nujertamiseen, rahanpesun estämiseen, yhteisöpetosten torjuntaan ja salakuljetusten tainnuttamiseen. Nämä tavoitteet ovat toki kannatettavia. Hyviin tavoitteisiin on kuitenkin vaikea päästä puutteellisin keinoin. Tilannetta voi verrata saunassa löylyn heittoon. On turha odottaa lämpöä, jos löylyn heiton jälkeen lyödään ovi auki. Lauteilla käy jalkoihin pian melkoinen veto. Näin on käymässä muun muassa huumekaupan alalla, kun vaaditaan tehokkaita toimenpiteitä huumerikollisuuden torjumiseksi, mutta samalla taataan huumeveikoille esteetön liikkuminen EU-alueella.

Mikäli EU haaveilee laajenemisesta itään, niin kuin näyttää, tulee kansalaisten turvallisuus vielä uusien haasteiden eteen. On täysin selvää, että rajojen auetessa Itä-Euroopan järjestäytynyt rikollisuus saisi niin sanotun joulun ainaisen. Tämän asian vakavuutta ei voi väheksyä. Toivottavasti puheet EU:n itälaajenemisesta ovatkin vain Itä-Euroopan maille suunnattua poliittista sielunhoitoa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tulevaisuuslonteossa käsitellään laajasti useita niitä osaluokkia, jotka vaikuttavat maamme tulevaan kehitykseen. Suomi on tänä päivänä merkittävässä tienhaarassa monessa suhteessa. Olemme nyt EU:n jäseniä. Siitä irrottautuminen näyttää vaikealta, mutta EU:n syventäminen ja laajentaminen tulee estää. Tämän lisäksi tulevaisuutemme odottaa energiaratkaisuja, turvallisuuspoliittisia valintoja, joukkotyöttömyys vaatii toimenpiteitä

ja pankkimaailman käymistilassa. Lähitulevaisuus ratkaisee myös sen tosiasian, kelpaako markka maksuvälineenä.

Maailma kamppailee väestönkasvun, nälän ja saasteongelmien kanssa. Nämä ongelmat eivät tunne ja tunnusta valtioiden rajoja. Suomella on vastuu omalta osaltaan myös kolmannen maailman asioista. EU:n tullimuripolitiikka kehitysmaita kohtaan ei ole paras osoitus inhimillisestä asioiden hoidosta. Tässä valtavassa sekamelskassa meidän tulee pystyä luomaan mahdollisimman järkevä ja kestävä strategia kansakuntamme tulevia vuosikymmeniä varten niin, että suomalaiset olisivat tulevana vuosikymmeninäkin vähintään yhtä itsenäisiä kuin nyt, toivottavasti tämänhetkistä paremmin työllistettyjä ja toimeentulevia sekä saisivat elää yhtä puhtaassa ympäristössä kuin nyt.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten eduskuntaryhmä suhtautuu kielteisesti Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen, koska se hävittää oman valuuttamme, Suomen markan, ja kaivata kansallista talouspolitiikkaa ja päätöksentekoa. Hallitus toteaa selonteossaan, että Emun toteutumatta jättäminen merkitsisi suurta poliittista tappiota ja luopumista Maastrichtin sopimuksen tavoitteista. Häviöinä tällöin olisivat ylikansalliset byrokraatit, poliittiset eliitit sekä kotimaassa että ulkomailla. Suomen kansa sitä vastoin voisi olla tyytyväinen. Kapitalistisen kolhoosin rakentaminen Eurooppaan saisi ansaitsemansa lopun.

Suomen tulevaisuuden niputtaminen EU:n tulevaisuuteen ainoana strategiana on riskipolitiikkaa. Luulisi, että tässäkin maassa olisi huomattu, mihin yhden totuuden politiikka voi johtaa. Suomettuminen on vaihtumassa eurottumiseen. Näin naapurissa -ohjelmien sijaan ja tilalle ovat tulleet eurosuomilähetykset. Palvonnan kohde tosin on vaihtunut, mutta edelleen meitä aivopestään meidän omilla rahoillamme meidän itse omistamamme laitoksen välityksellä.

Perussuomalaiset vaativat laajempia ja monipuolisempia näkökulmia. Selonteko ei meitä tyydytä, vaan tulevaisuusvaliokunnan on perehdyttävä selontekoon perusteellisen kriittisesti ja arvioitava, mitkä valinnat Suomen tulee tehdä suhteessa Euroopan unioniin siten, että Suomi säilyttäisi edes sen itsenäisyyden, joka sillä tällä hetkellä on.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies, ministerit ja kollegat! Muutama peruslinjaus. Selontekohan on, niin kuin kaikki ehkä ovat huoman-

neet, hyvin ja perusteellisesti tehty ja mukavan ympäripyöreä. Eli mukana mennään ja pysytään ilmeisesti.

Mutta se, mihin kiinnittäisin huomiota, on Suomen linja, joka monta kertaa täällä on tuotu esiin. Meillä on harvinainen sillanrakentajan asema suhteessa itään ja tämä know-how suhteessa venäläisyyteen ja venäläisiin. Tuntuu siltä, että viime ajan keskusteluissa heppoiset ylilyönnit Naton ja lännen suuntaan ovat aika kompleksisia tai oikeastaan melkein syvempää kaunaista poliittista psykologiaa ihmisissä ilmentäviä ylilyönnejä, että rähmällään olo ei loppuisikaan, vaan päivänvastoin jotkut ovat valmiita olemaan nyt heti sinne toiseen suuntaan rähmällään. Olen jo vähän epäillyt, onkohan se tietynlaisessa suomalaisessa ihmisluonteessa, joka on kehittynyt tässä muutaman kymmenen vuoden aikana, vai onko se enemmän pelin politiikkaa, koska se ilmenee juuri tällaisissa ajopuupuolueissa niin kuin RKP ja kristilliset, jotka eivät ole oikeastaan millään muulla asialla kuin omien etujensa hoiteluasialla.

Viimeksikin puhuin siitä, että tällainen ajopuuteoria, josta aina Suomen suhteen on puhuttu, alkaa pikkuhiljaa muuttua ajopuukäytännöksi. Jos me tässä laskettelemme laulellen, voisi sanoa vanhoilla tukkisymboleilla, länteen merta pitkin, niin en tiedä, mitä se suomalaisuudessa muuttaa. Olen ajatellut, että tämä haaste on niin vahva, että tämä kyseenalaistaisi myös meidän oman asenteemme. Ei sitä, että me samalla asenteella tavallaan siirrymme toiseen leiriin tai ajelehdimme sinne, vaan jotenkin arvostaisimme niitä asioita, mitä olemme saavuttaneet.

Nyt vasta oikeastaan viime aikoina on tihtunut sitäkin hämmästyttävää historiallista tietoa, että Venäjän listalla, Neuvostoliiton listalla suomalaiset ovat olleet kolmen karkijoukossa toisesta maailmansodasta lähtien, mikä on monelle ollut aika yllättävä tieto. Väittävät tutkijat ja tiedemiehet, että se johtuu lähinnä siitä, että venäläisillä on sen kaltainen kunniakäsitelmä, tai ex-neuvostoliittolaisilla, että he kokivat Suomen puolustautumisen niin merkittävänä tekona, oman maan rakkautena, että Suomi on koko ajan karkisijoilla edelleenkin, vaikka se koetaan eräänlaiseksi rahastavaksi tai hylkääväksi petturiksi tietyissä piireissä. (Ed. Kekkonen: Mikä listan sisältö, millä listalla?) — Siinä on USA:ta ja Saksaa. Se on ihan selvästi nationalismia, mutta Suomi keikkuu siinä, tulkinnasta riippuen. Olen parissa lähteessä nyt törmännyt siihen. Toinen

juttu oli varmaan Hesarissa tai Aamulehdessä ihan vähän aikaa sitten. (Ed. Kekkonen: Kunnioituksen kohteenako?) — Kyllä, että Suomesta kansakuntana on Venäjällä tällainen käsitys. Kyllä te jostain sen löydätte. Mietin juuri, missä siihen viimeksikin ihan vähän aikaa sitten törmäsin, että tällainen juttu on olemassa.

Sen takia edelleen peräänkuulutan sitä, että Euroopassa meitä kunnioitetaan, jopa Finlandisierungia on tietyissä piireissä arvostettu taitavana diplomatiana. Eduskuntaryhmäni on sitä mieltä, että vähän jo halveksittu Kekkosen — Paasikiven — Kallisen linja ei todellakaan ole mitään hylättävää, vaan luulen, että suhteessa näin vaikeassa tilanteessa, miten meidän pitäisi asennoitua tähän maailmantilanteeseen, väitän, että hyvähenkinen perspektiivi ja näköala on meidän rankin voimavaramme.

Täällä joka paikassa toivotetaan, että maailma muuttuu. En tiedä, kuinka monta yhteiskuntatieteilijää on valtioneuvostossa tai visionäristiä tai jotain muuta tulevaisuuden ennustajaa, mutta kun on viime aikoina tutkittu, kuka osasi sanoa viisi tai kymmenen vuotta sitten, mitä tapahtuu, niin kukaan ei osannut sanoa mitään.

Tässäkin haluaisin, että tätä asenteellisuutta ja rohkeutta, liikuntakykyä ja liikutuskykyä, mikä suomalaisilla on ollut, ja korostan vielä, että varsinkin venäläiseen, itäiseen tunneihmiseen, ja joka on meilläkin siis olemassa jonain syvänä geneettisenä piirteenä, tosiaan tämän itsetuntoisuutemme pitäisimme tärkeimpänä voimavarana suhteessa lähteen. Ei Eurooppa eikä Nato todellakaan meitä sinne ole halunnut ihan pelkästään sen takia, että menisimme kiltisti mukana, vaan että meitä voitaisiin myös hyödyntää näillä alueilla.

Mitä suomalaiset sitten ovat EU-kysymyksessä tehneet? Edellisen hallituksen aikana, kun mentiin EU:hun ja valmistettiin Suomea EU:hun, merkittävimmät Eurooppaan suuntaavat tekijät olivat, että ajettiin työttömyys alas, romahdutettiin koululaitoksen taso ja alennettiin yliopistojen sivistys- ja muita vastaavia mahdollisuuksia. Myös kansanopistot ja muut vastaavat kansalaisopistot joutuivat sen aikaisen hallituksen hyökkäyksen kohteeksi. Nythän on ilmennyt tällaista tietoa, että suomalaisen koululaisen lukutaito on heikentynyt. Helpointa on tietysti sanoa, että tietokoneet ja muut vastaavat vekottimet ovat sen aiheuttaneet, mutta kyllä siihen on vähän toisenlaiset syyt. Ne ovat ennen kaikkea meidän kasvatuspolitiikkamme.

Meikäläinen kun vähän harrastaa näitä suu-rempiä linjoja, näkee saman periaatteen neljännessä tv-kanavaratkaisussa, eli aina on ollut selkeä tähtäin, että kun saadaan keskitettyä tiedonvälitys, poliittinen päätös ja kansan sivistystason heikkous, silloin meille tulee tavallaan ihmisiä, joita on paljon helpompi ylhäältä päin ohjata ja edestä päin ja ulkoa päin. Esimerkkinä mainitsin sen, kun me olemme Eurooppaan menossa ja koko ajan ymmärretään, mitä tietotekniikka tuo tullessaan ja kuinka äärimmäisen tärkeiksi tiedotusvälineet ovat muuttuneet, niin kuin huomaatte, suhteessa Eurooppaan, niin päähallituspuolue, jolla on ehkä tämän maan kirkkain näkijä ja tekijä näillä alueilla, halveksii aika syvästi ehkä tai ei mitenkään tuo esiin kyseistäkään kykyä, vaan lähinnä yrittää ilmeisesti estää hänen pääsyänsä jopa Euroopan parlamenttiin.

Eli jotenkin tässä haiskahtaa myös tämmöinen, miten minä sanoisin, linjattomuus, vaikka meillä onkin nyt Suomi ja Euroopan tulevaisuus linjattuna tähän kirjaan.

Samaa minä näen koululaitoksessa ja siinä, että kun vielä vähän aikaa sitten puhuttiin suomalaisen lapsen kielitaidosta, meidän vaikeudestamme oppia suomalais-ugrilaisen kielen puhujina ja ruotsin kielen sillanrakennuksesta suuriin, laajoihin yhteyksiin, niin silti suomalaiseen lapsenkasvatukseen tai sanotaanko lapsista helpolla pääsemiseen on tullut dubbaus, aina vain enemmän ja surkeampaa. Tietysti Virosta tulee kaikkennäköiset väiskivemmelsäret, joita ei ole enää ymmärretty ollenkaan sillä tasolla, millä ne ovat, tai mitään tämän kaltaistakaan. Jokainen vanhempi mielellään kaupassa, kun niiltä kyselee, sanoo, että se on niin paljon helpompaa ja lapset tykkäävät siitä ja kaikkea.

Kun olemme menossa Eurooppaan ja kielillä tehty kaikkennäköiset hyvät lastenohjelmat, niin Suomi lähteekin seuraamaan tämmöistä protektionistista Ranskan ja Italian tietä, joka on ihan kauheata, jossa dubataan lapsille ja jonka lapset oppivat näin eivätkä kuule saundeja.

Kun tämä kielikysymyskin hämärtyy, niin minä haluaisinkin tuoda esiin jo tämmöisenä alkusuggestion, onhan se ennenkin tuotu, että jos yhtäkkiä sattuisi käymään jotenkin, että keskustapuoluekin pääsisi hallitusvastuuseen ja sitten tulisi tämä kysymys esiin, että Euroopan unionin kieliä vähennetään, niin keskustapuolue ja kristilliset olisivat kuitenkin niin riippuvaisessa tilassa RKP:n suhteen, että ne ostaisivat, koska RKP vetoaisi ilman muuta siihen, että koska me olemme kaksikielinen maa ja ruotsin kieli on meidän

toinen kieli, niin kyllä RKP ostettaisiin tähän mukaan sillä, että suomalainen politiikka hyväksyisi meidän pääkieleksemme Euroopassa skandinavian eli ruotsin. Tulevaisuudessa tämä saat- taan olla aika piankin edessä, koska tästä on puhuttu.

Rankempana linjanvetona sen kaltainen ehdottomuus, että kun minä satuin katsomaan Toiviaisen haastattelua, joka oli erittäin hyvä Eurooppa-jutuista, niin Toiviainen korosti sitä moneen kertaan, että eurooppalaisuus todella ennen kaikkea on näitä kauniita asioita, mitä täälläkin lueteltiin, eli siis moniarvoisuutta ja kaikkennäköisiä ismejä ja demokratiaa ja erilaisia kieliä ja erilaisia ihmisiä rikkaimmillaan ja tasa-arvoisimmillaan, mitä missään muualla maailmassa. Juuri se on se voima eikä tavallaan tällainen Suomen pikkuhiljaa lipsuva voimannäyttö siitä, että me pystymme ohjaamaan omaa kansaamme pikkuhiljaa siihen, että ollaan nyt eurooppalaisia. Eurooppalaisuutta ei ole se, että rupeaa olemaan eurooppalainen, vaan se, että korostaa omia, eurooppalaiselta pohjalta syntyneitä arvokkaita demokratian ja tasa-arvon ja yksilöllisyyden piirteitä ja on aidosti ylpeä siitä, mitä eurooppalaisena ollaan, ja tajuaa Euroopan mahdollisuutena sen korostamiseen. (Ed. Kekkonen: Puhuja on lukenut SDP:n puolueohjelman!) — Se on mielenkiintoista, jos siellä tämän kaltaisia asioita puhutaan koko aika. (Ed. Kekkonen: Sanasta sanaan!) — Onko se Paasilinnan kirjoittama?

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Ei häiritä puhujaa! Ed. Virtasella on puheenvuoro.

P u h u j a : Samalla lailla minä olen käsittänyt joskus, että kun puhutaan direktiivien määrävyydestä, niin edellinen valtioneuvosto tupasi hyvin tiukkarajaisesti rajaamaan direktiivin niin kuin rektiiviksi eli että se oli suoraan pakottava, Suomen oikeuslaitoksista tuttu tiukka lainsäädännöllinen juttu, vaikka latinan kielessä, mistä kyseinen direktiivi tulee, aivan kuin Elvisin lauloi joskus "That's all right, mama", tämä right ja rect, on suora. En tiedä, mikä Elviksellä oli tässä "That's all right, mama" suorana.

Direktiivi sanana jo viittaa siihen, että meillä on tähän suoruuteen, toteutumiseen tällainen hajaantuva tai epämääräinen juttu, jolla me menemme sitä kohti, mutta me ei mennä suoraan. Eli suomalainen tapa meidän oman tsaristisen ja jalkijättöisen lainkäytön suhteen, siis oikeuden-

käytön suhteen, joka siis on hivenen perversoitunut tässä, pyrkii tulkitsemaan direktiivin tiukemmaksi kuin eurooppalaiset muut tulkitsevat tämän. Eli tässäkin on selvästi meidän oma asennevammamme, joka ilmeisesti liittyy siihen kyllä terveelliseen piirteeseen, että aikoinaan kun tsaarista vapauduimme jnp., meidän piti pitäytyä tavallaan pilkkumaisesti lakiin ja ottaa se mukaan meidän yhteiskuntaamme, jotta me olisimme selvinneet siitä idän kirnusta.

Tämmöinen ohjaava, suuntaa antava direktiivinen määrittelykin on meille keino päästä eteenpäin jopa meidän omasta poliittisesta ahdasmielisyydestämme. Eurooppa on myös keino sille, että meitä ei tavallaan oman maan konservatiivisuus pystyisi sitomaan silloin, kun muu maailma kehittyy. Siinä mielessä, kun pääministeri jossain ehkä huvittuneena tuli maininneeksi, että keskustapuoluekin kuuluu EU:ssa liberaaleihin, (Ed. Aittoniemen välihuuto) jos ajattelee taas EU:ta ja kaikennäköistä katolista perimää, niin kyllä ed. Aittoniemeäkin on pakko pitää liberaalina, jos mennään syvään Eurooppaan. Suomalaisessa näkökulmassa on tietynlaista vähän erilaista perspektiiviä. Toivotaan, että se liberaalisuus Euroopassa alkaisi myös kotimaassa näkyä kyseisen puolueen liberalisoitumisena.

Joku viittasi tähän uskonnolliseen puoleen, ikuiseen katolisuuteen ja siihen, kun hugenoteille kävi aikoinaan Ranskassa kehnosti, ja sitten se lopulta purkautui demokratian persiona tai vähän liioitteluna eli meni vallankumous överiksi. Se tavallaan toi meille tämmöisen tietynlaisen skisman myös Euroopan suhteen, jossa Suomi, jos seuraa Suomen 10-, 20- ja 30-luvun kulttuurihistoriaa, on ollut yllättävän paljon mukana molemmilla rintamilla. Puhun tästä ranskalaisuus — saksalaisuus-jaosta, josta me puhumme jatkuvasti Emu- tai puolustusliittotasolla. Mutta perimmäisellä kansallishenkitasolla ranskalaisella Euroopalla ja saksalaisella Euroopalla on hyvin pitkät kulttuurihistorialliset taustat ja vähän syvemmät kuin nyt on monesti tuotu esiin. Minä itse en uskalla sanoa, kumpi näistä selkeästi olisi parempi, mutta suosittelen ranskan kielen opettelemista, koska siinä on ehkä pitempijänteisiä eurooppalaisia kytköksiä ja se ulottuu aika pitkälle kaiken näköisiin ihmismielen syövereihin.

Sitten ekologinen puoli, josta on puhuttu. Luin yhdestä kirjasta juuri, että naisten tasa-arvon ja ekologisen ajattelun lisäksi Suomella ei oikeastaan mitään selkeästi merkittävää olekaan Eurooppaan vietävissä. Tietysti meillä taas

omasta näkökulmasta tuntuu siltä, että pääministeriä siteeraten voisi välillä — menee aika huudeiksi, kun puhutaan jostakin kalastamisesta ja ekologiasta — sanoa, että kun meillä puhutaan oman maan sisällä ekoterrorismista, meillä on aika kesyä se homma. Jos pari kettutyttöä tai jotakin kettinkipoikaa on ollut, aika vähän Suomessa kyseistä ilmiötä on, ellei sitten yritellä pelotella täällä joitakuuta ressukoita ottamaan asiat vähän rauhallisemmin.

Mutta Suomella voisiko sanoa pinta-alansa ja puhtautensa perusteella on erinomaiset mahdollisuudet olla tässäkin asiassa esimerkki, koska naisellinen luontokin kuuluu osana luontoon, niin kuin eilen tuli mainittua. Naisenkin luonto on ilmeisesti Suomessa puhtaampi. Ainakin Ilta-Sanomissa luki tänään, että suomalainen sperma on Euroopan vahvinta ja puhtainta. Tämä on aivan virallista tietoa, tänään luettua. Tämänkin takana on siis ei ainoastaan meidän monipuolinen geneettinen perimämme vaan myös voisiko sanoa ehkä myös tietynlainen laadullinen tietoisuus, ettei sitä tuhlailla ympäri katolisia bordelleja, niin kuin eräät helsinkiläiset ovat jo mallia ottaneet.

Tässäkin siis tietynlainen moraalisempi, voisi sanoa kalevalaishenkisempi näkemys on aivan eri asia kuin kristillinen moraalisuus suhteessa bordelliin tai naiseen tai miehen seksuaaliseen käyttäytymiseen. Jos Kalevalaan menee todella kunnolla sisään, niin näkee, että se on erittäin rankan eroottista irrottelua mutta samalla siellä korostuu hyvin vahva laadullinen, itsensä hallitseva, henkiseksi jalostuva, aivan eri asia kuin jokin selibaattihenki, jossa todella tämä maailman paras sperma jalostuu siis vielä aivoissa toisenlaiseksi know how'ksi, kuin pilaantunut eurooppalainen pidättely pystyy tai ulottuu.

Meikäläisellä alkaa tämä olla aika lopussa. Siinä tuli ekologiakin jo. Sen takia minä vielä loppuun sanon, mikä liittyy koko juttuun, että kun meillä Suomessa ovat jokamiehenoikeudet eikä Euroopassa metsiä paljon olekaan ja joskus puhumme siitä, että saksalaiset sotilaat eivät uskaltaneet mennä suomalaisen metsään, niin minä vasta muutama vuosi sitten huomasin erään asian ollessani jossakin Petroskoissa — tai Äänislinnassa, anteeksi, oikeisto. Kun sinne meni, tajusi, minkä takia eivät saksalaiset uskaltaneet mennä metsään. Se on vähän sama asia, kun suomalaiset koululaiset eivät oikeastaan uskalla enää mennä metsään. Nämä metsät ovat vielä näin sääliittäviä barbiemetsiä, että niissä on pitkät sääret ja sitten ei olekaan muuta kuin

tupsu. Kun menee idän puolelle rajavyöhykkeen yli, siellä tulee niin rankan näköistä hommaa, että jos ajattelee, että Suomikin oli sellaista, metseen meno todella vaati jotakin. Kun siellä kehittyi tietynlainen ihmisyyden perusteita on pidettävä yllä.

Minä uskon, että vaikka nyt Eurooppaan ei pidä mennäkään kuin metsään, silti me pystymme pitämään näkemyksellisen rohkeutemme ja voisiko sanoa kielestä johtuvan toisenlaisen ajattelumme ja älyllisyytemme mukana näissä ratkaisuissa. Tosiaan totisesti vielä toivon, että ajo-putukäytäntö ei tule toteutumaan vaan tulee jotakin muuta. Sittenhän nähdään.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Joskus kello 14:n jälkeen, jolloin esittelin hallituksen puolesta tulevaisuusselontekoa, toivoin asiasta vilkasta keskustelua ja ilman muuta myös kriittistä palautetta, koska tähän on vuorovaikutusprosessi eduskunnan ja hallituksen välillä siitä, mitä toimintaympäristössämme tapahtuu. Uskoakseni voin jo tässä vaiheessa lähteä siitä, että tämä toivomus tulee toteutumaan ja erityisesti varmasti selonteon käsittelyn yhteydessä tulevaisuusvaliokunnassa.

Haluaisin sanoa aivan alkuun yhden asian, josta itse asiassa johtoryhmässämme mukana ollut vihreiden ryhmäpuheenvuoron käyttänyt kansanedustaja Hassi eilen tiedotustilaisuudessa mainitsi. Hän sanoi, että koko selonteon tekeminen on ollut sillä tavoin myös oppimisprosessia meille, että osaamme erottaa sen, mikä on Eurooppaa ja mikä on Euroopan unionia.

Keskustelussa on aika lailla arvosteltu sitä, että selonteko olisi pelkästään unionikeskeinen. Minä en halua vastaanottaa tätä kritiikkiä sen vuoksi, että kyllä peruslähtökohtana on ollut Euroopan kehityksen analysoiminen kuitenkin samalla tavalla ja samaan aikaan myöntäen, että Euroopan unioni on eurooppapolitiikan yksi kulmakiviä. Eurooppa on nähty tässä kokonaisuutena, historiallisena yhteisenä tajuntana juuri Havelinkin mainitsemassa mielessä. Sen lisäksi se on nähty myös hyvin laajana maantieteellisenä kokonaisuutena, johon globaalit kehityslinjat vaikuttavat ja jonka kautta olemme yrittäneet hakea selontekoon niitä valintatilanteita, joissa Suomi on.

Perusratkaisu, joka selonteon tekemisessä on ollut, on varmasti monessa mielessä pulmallinen. On siis jaettu selontekoprosessi kahteen. On toisaalta haluttu ensiksi arvioida juuri maailman suuria kehityslinjoja, joiden perspektiivi ei ole

tämänpäiväinen vaan on selvästi tulevaisuusselonteon luonteeseen kuuluvaa. Suuria kehityskulkuja tarkastellaan, väestökehityksen suuria linjoja, globalisoitumisen suuria linjoja, erityisesti niiden taloudellisessa ulottuvuudessa. Sen lisäksi on ajateltu, että otetaan kantaa myös toimintaympäristön muutoksessa niihin kysymyksiin, jotka ovat juuri jo nyt menossa, lähellä.

On kuitenkin ollut aika mahdotonta ajatella, että meillä olisi ollut kykyä ennakoita esimerkiksi, toteutuuko Emu vai eikö toteudu, ja jos ei toteudu, mitä sen jälkeen tapahtuu, minkälaiseksi muuttuu Euroopan unionin kehityskulku. Olemme yrittäneet kuvata ratkaisun merkitystä niin, että kun eduskuntakin asiaa Raha- ja talousliiton toteutumisen ja siihen liittyvien tekijöiden valossa arvioi, se oivaltaisi myös sen, että se on todellakin unionin kehityksen kannalta, erityisesti sen syvenemisen kannalta yksi avainkysymys.

Sen lisäksi perusratkaisussa, jossa aluksi, ensimmäisessä osassa haluttiin tarkastella juuri toimintaympäristömuutoksia, lähdettiin siitä, että toinen osa, joka tulee ensi keväänä, jollakin tavalla puretuksi paljon enemmän siihen, mikä meillä on juuri nyt käsissä yhteiskunnassamme: kysymykset suhteessa hyvinvointiin, kysymykset suhteessa työllisyyteen, kysymykset suhteessa kasvuun.

Voi olla, että jako on ollut epäonnistunut. Jollakin tavalla kuitenkin tuntui välttämättömältä, että näistä toimintaympäristömuutoksista voidaan käydä keskustelua eduskunnan kanssa, saada hyötyä siitä prosessista, jonka tulevaisuusvaliokunta asiaa käsitellessään tekee, myös hyödyttämään seuraavaa vaihetta, sillä siinä jos missä tarvitaan jo todellakin ilotulituksenomaisia ennakkoluulottomuutta ja luovuutta koko tämän ongelmakokonaisuuden tulevaisuuden hahmottamisessa.

Selonteon valmistelussa on ollut mukana tavattoman paljon erilaisia ihmisiä, tutkijoita, ajattelijoita jne. Se on ollut myös selonteon tekijöille prosessi sikäli, että olemme pitäneet pyöreän pöydän keskusteluita, joissa eri aihepiirejä on puitu ja yritetty löytää yhteistä käsitystä. Kun yritetään löytää yhteistä käsitystä siitä, mitä tulevaisuudessa tapahtuu, mitä tänään pitäisi tehdä, jotta tulevaisuus olisi sellainen kuin haluamme, siitä väistämättä seuraa se, että kovin yllättäviä ja värikkäisiä ratkaisuja on aika vaikea esittää. Minulla ei ole mitään sitä vastaan, jos tulevaisuusvaliokunta työssään kykenee irrottautumaan tavallaan siitä realismin pakkopaidasta,

jossa kuitenkin hallituksen puolella osin on oltu selonteon valmistelun yhteydessä. Päinvastoin uskon, että se voisi olla hyväksi erityisesti seuraavalle vaiheelle tulevaisuusselonteon valmistelua.

Seuraavassa osassa varmasti joudutaan myös pohtimaan sitä, mihin ed. Penttilä puuttui, mitä itse asiassa kasvu voi olla. Useinhan me ajattemme, että kasvu on sitä, että se mitataan bruttokansantuotteessa ja että se tulee ulkoisista tekijöistä, eksogeenisista tekijöistä, joissa avainkysymyksiä ovat se, missä asemassa olemme markkinoilla ja miten esimerkiksi sijoitumme raaka-aineiden ja luonnonvarojen suhteen. Mielestäni kuitenkin paljon hyödyllisempää tuon kasvun, hyvinvoinnin ja työllisyyden kolmiyhteyden pohdinnassa voisi olla ja onkin endogeenisen kasvun teoria, joka lähtee siitä, että panostuksella osaamiseen, luovuuteen ja innovaatioihin kansakunnat voivat myös itse ottaa käsiinsä sellaiset asiat kuin kasvun ja sitä kautta hyvinvoinnin, työllisyydestä huolehtimisen. Ne eivät ole annettuja ulkopuolisia asioita, joihin pelkästään pitää sopeutua, vaan nämä kasvutekijät ovat myös tekijöitä, joihin voidaan omilla valinnoilla ja kyvyillä panostaa ja joista voidaan saada hyötyä.

Keskustelussa kokoomuksen ryhmäpuheen- vuorossa ed. Piha arveli, että selonteko on nykyisyys- selonteko. En ole ihan varma, onko hän ehtinyt lukea silloin lainkaan selonteon toista osaa, jossa kuitenkin on yritetty katsoa Euroopan ja maailman kehityskulkuja taaksepäin mutta myös eteenpäin. Siinä mielessä varmasti selonteko on nykyisyys- selontekoa, jos ajatellaan, mitä siinä sanotaan Natosta tai Emusta tai hallitustenvälisestä konferenssista. Niin kuin sanoin puheenvuorossani esitellessäni asiaa eduskunnalle, mieluiten tästäkin asiasta, nykyisyydestä, pitäisi keskustella ilman kremlologista ryppeä otsalla ja ajatella, että yksinkertaisesti nämä asiat ovat sellaisia, joiden suhteen ratkaisut vaikuttavat syvästi siihen, mitkä voivat olla mahdollisuutemme vaikuttaa tai mahdollisuutemme sopeutua eurooppalaisessa kehityksessä.

Ed. Aulalla mielestäni oli erinomaisen hyvä pohdinta suomalaisuudesta, ja ehkäpä tähän voi liittää myös ed. Virtasen metsäpohdinnan ja sitä kautta hyvin olennaisen suomalaisen käyttövaran, joka syntyy ainutlaatuisesta yhteiselosta luonnon ja ihmisen välillä. Toivon, että siitä tulevaisuusvaliokunta pystyisi sanomaan hiukan enemmän kuin me olemme ennättäneet omassa työssämme tehdä. Olen samaa mieltä siitä, että erityisesti juuri kansallisen identiteetin hakeminen ja sen ymmärtäminen osana niitä kehityskul-

kuja, joihin poliittiset päättäjät vaikuttavat, on hyvin olennainen. Ne eivät siis ole toisistaan irrallisia.

Edustajat Vistbacka ja Penttilä tuntuvat luke- neen selontekoa eri tavalla, koska ed. Vistbacka on sitä mieltä, että tässä puretaan nyt ehdottomasti suomalainen ja pohjoismainen hyvinvointivaltio, ja ed. Penttilä on sitä mieltä, että tässä ei tehdä yhtään mitään. Arvelisin, että erityisesti juuri selonteon toisessa vaiheessa ensi keväänä on mahdollisuus osoittaa, että hallituksen strategioissa, jollainen myös tämä tulevaisuus- selonteko on, ei missään olosuhteissa lähdetä siitä, että yhteisvastuu, yhteiset palvelut, solidaarisuus, toisesta välittäminen, heikkomman oikeuden tun- nustaminen olisivat alasajon kohteena, vaan ne ovat uudistamisen, uudelleen muotoilun kohteena kaikkien niiden murrosten jälkeen, joita paitsi toimintaympäristössämme myös omassa talou- dessamme on tapahtunut, ja että haasteemme voi olla, että pidämme ja siirrämme tämän mallin elinvoimaisena myös tuleville sukupolville.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on hyvä, että eduskuntaryhmien puheenvuoroissa on oltu eri- tyisen kriittisiä, puhuttu siitä, mitä tästä selon- teosta puuttuu. Iloinen olen kuitenkin myös siitä, että tulevaisuus- selonteon yhteydessä ei ole pu- hutta pelkästään Natosta tai Emusta, juuri näistä päivänkohtaisista asioista, joskin ne selvästi vai- kuttavat tulevaisuuden Euroopan muotoutumi- seen. Pyrkimys todella oli vapauttaa eduskunta keskustelemaan maailman laajuisten kysymys- ten merkityksestä, niiden heijastumisesta Eu- rooppaan ja siitä, miten me osana Euroopan unionia jäsenenä voimme näihin maailman laa- juisiin muutoksiin vaikuttaa. Kysymys ei ole so- peutumisesta vaan myös vaikuttamisesta.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho puhui kremlologisen lukutavan pelosta. Se asia, jossa tämä pelko on luonnollisesti ollut kaikkein suurin, on niissä kohdin, kun puhutaan Emusta. On aivan totta, kuten ministeri Alho sanoi, että Emun kolmas vaihe tulee olemaan EU:n kehityksen yksi avain- kysymys, mutta mielestäni eduskuntakäsittelys- sä tulisi tätä hallituksen käsittelyä syvällisemmin ottaa esille tämä asia myös toiselta kantilta. Hal- lituksen selonteossa esitetään Emu lähinnä kaikkiin hyviin toiveisiin liittyvän kehityksen avain- kysymyksenä.

Meidän vihreiden keskuudessa on paljon kriit- tistä ajattelua Emusta, ja se liittyy ennen muuta siihen, että Emu, mikäli se toteutuu, on monessa

mielessä kyllä aikamoinen hyppy tuntemattoomaan ja on olemassa myös se mahdollisuus, että Emusta tulee ratkaiseva askel EU:n kriisiytymiskehityksessä. Jotta voisimme tulevaisuutta pohjata voimesti ja rehellisesti, mielestäni tämä vaihtoehto on myös otettava eduskuntakäsittelyssä tavallaan selväsanaisemmin esille kuin hallituksen käsittelyssä.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, miten kremnologinen hallitus muuten on. Kun se tekee näitä säästöpäätöksiä ja esityksiä, silloin se aina käyttää hallitusohjelmaa ja sanoo, että täällähän se on juuri tällä tavalla, olkaa hyvä ja lukekaa, mihin on sitouduttu. Mutta nyt jos sanotaan, että hallitusohjelmassa sanotaan Emusta tietyllä tavalla ja kuitenkin tässä tulevaisuusselonteossa aivan selvästi mennään ikään kuin sen ylitse, ei voi ainkaan tuollaista näkökulmaa ottaa, että mennään Kremlin muurien suojaan, kun tämä on vähän tällainen sosiaalisesti epäkelpo koko nimitys, että voidaan kätkeytyä sen taakse ja otetaan negatiivinen kuva tähän. Ei siitä ole kysymys vaan rehellisyydestä ja politiikan linjasta. Eduskunnanhan tulee tehdä se päätös eikä niin, että se pannaan tällainen selonteko hyväksymällä etukäteen linjaamaan omaa linjaansa. Tuohon kannattaisi vähän kiinnittää huomiota myös ministeri Alhon.

Toinen asia. Minkä otitte puheenvuorossanne keskeisesti esille, on tämä alkuperäinen ikään kuin peruskysymys, miten tämä selonteko on laadittu. Sanoisin tästä peruslinjauksesta edelleen, niin kuin totesin vasemmistoliiton puheenvuorossa, että se on lähtenyt väärin päin juuri niin kuin täällä todettiin, että latvasta tyveen nousetaan puuhun. Eli lähdetään siitä, että julistetaan Euroopan linjaukset, Eurooppa, Emu, EU:n kysymykset ilman että katsottaisiin laaja globaalinen, maailman laajuinen lähtökohta, ja siihen heijastettaisiin tämä tulevaisuus. Näin on tehty tästä ongelma.

Lopuksi, arvoisa puhemies, tuosta geeniteknologian uittamisesta tänne mukaan sanoisin hyvin vakavasti, että se on vastoin eduskunnan suuren valiokunnan kantaa. Mielestäni olisi vähintään kohteliasta, että hallitus suuren valiokunnan enemmistön kantaa kunnioittaisi tässä asiassa.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho totesi puheenvuorostani, että olen tulkinnut selonteon toisella

tavoin kuin ed. Penttilä. En tiedä, kumpi on oikeassa, mutta ainakin yhtenä syynä, kun tätä hyvinvointia ja sosiaaliturvaa on purettu, minun ymmärtääkseni on ollut se, jonka myös pääministeri on todennut, että Emu-kriteerit ovat olleet eräänä tärkeänä taustana. Viime päivinä, viimeksi eilen todella tv:stä uutisissa tuli esiin se, kuinka hyvinvointijärjestelmää joudutaan nyt purkamaan määrätyissä EU-maissa nimenomaan sen johdosta, että saavutettaisiin Emu-kriteerit.

Arvoisa puhemies! Minä en osaa ennustaa tulevaisuutta, mutta näkisin ainakin ne viitteet, joita tällä hetkellä on, todella huolestuttavina. Koska kyse on poliittisista päätöksistä niin kuin selonteossa todettiin myös Emun osalta, niin myös tältä osin on kyse poliittisesta päätännästä. Mutta jos päätöksiä tehdään enemmän Brysselissä, niin silloinhan se heijastuu tietysti tänne ja me emme itse voi huolehtia vähäosaisistamme.

Ed. P i h a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho toivoi keskustelusta räiskyvää. Parhaalla mahdollisella tahdollakaan ehkä tätä keskustelua ei sillä adjektiivilla voi kuvailla.

Ministeri Alho sanoi myös, että tässä selonteossa haluttiinkin käsitellä lähellä olevia asioita ja olisi lähestulkoon mahdotonta kuvailla ja ennakoita eri vaihtoehtoja ja niiden vaikutusta Suomen tulevaisuuteen, kuten esimerkiksi Emu-yhteyttä. Miksi? Minä luulin, että juuri tämä olisi tulevaisuusselonteon tehtävä. Vaihtoehtoja kyllä on siinä selonteon toisessa osassa, joka kyllä tuli opiskeltua, mutta mikä on se todennäköisin, mihin tähdätään ja millä politiikalla?

Selonteon kunnianhimmottomuus ei ole omiaan nostamaan ja innostamaan eduskuntaakaan sen visionäärisempään ja räiskyvämpään otteeseen. Toisaalta itse olen hyvin hämmästynyt ja ehkä pettynytkin siitä, että Euroopan tulevaisuus ja Suomen rooli siinä kiinnostaa näin harvaa kansanedustajaa. Kuinka voidaan olettaa kansalaisten kiinnostuvan Eurooppa-kehyksestä, kun kansakunnan arvokkaimmalla keskustelufoorumilla puheet ovat kuin väljähtynyttä jaffaa?

Täytyy sanoa, että konkreettisen politiikan ja Suomen menestymistekijöiden kartoituksen ohjenuoraksi tästä selonteosta ei ole. Tulevaisuusvaliokunnalla on varmasti vielä iso urakka edessään, jotta päästään tästä ns. jo ennakoitavissa olevaa lähitulevaisuutta koskevasta selonteosta paremmin tulevaisuuden hahmottamiseen, jotta todella olisimme suomalaisina ja Suomena val-

miimpia ottamaan niitä haasteita vastaan. Em-mehän toki halua eurooppalaisessa keskustelussa olla vain perässä hiihtäjiä ja reagoijia.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että hallitus on no-teerannut tarpeen vahvistaa suomalaista itsetun-toa ja suomalaista erilaisuutta osana Eurooppaa ja toivon, että se jatkossa sitten näkyy myös hal-lituksen omassa suhtautumisessa Euroopan unioniin ja Suomen aloitteellisuutena siellä omalta kansalliselta pohjalta.

Ministeri Alho puheenvuorossaan ei halunnut ottaa vastaan sitä kritiikkiä, että tämä selonteko olisi unionikeskeinen. Ehkä enemmänkin kritiik-ki unionikeskeisyydestä perustuu myös siihen, että selonteko on tavallaan myös instituutio- tai valtiokeskeinen ja kuitenkin elämää on paljon muuallakin, eikä ole kovin todennäköistä, että Euroopan tulevaisuuden kannalta suurimmat asiat todellakaan ratkaistaan siellä hvk:n pöytien ääressä. Eikä todellakaan voi kansalaisia syyttää siitä, että he eivät ole kiinnostuneita esimerkiksi hvk:sta, koska kieltämättä ne asiat ovat varsin byrokraattisia ja puolta maistuvia, eikä siitä kes-kustelusta ole eurooppalaisen tulevaisuusnäky-män tai -vision virittäjäksi.

Ministeri Alho varoi Emu-asian käsittelyä tu-levaisuusselonteon yhteydessä. Mielestäni varo-miseen ei ole tarvetta, koska, niin kuin selonteos-takin käy ilmi, Emu-ratkaisut tulevat olennaises-ti vaikuttamaan siihen, minkä näköinen on EU:n tulevaisuus ja mikä on Suomen asema siinä. Olen ed. Hassin kanssa aivan samaa mieltä, että olisi erittäin tarpeen täällä eduskunnassa selvittää myös sitä vaihtoehtoa, että mahdollisesti jääm-me ainakin alkuvaiheessa ns. ydin-Euroopan ja Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Kii-toksia, arvoisa puhemies! Olisin kaivannut pik-kuisen tähän keskusteluun arkisen elämän akse-lia. Minusta tuntuu, että näissä tulevaisuusselon-teoissa se tahtoo unohtua, ja siihen jokapäiväi-seen elämään, mitä täällä ja maakunnissa ja yli-päättään tavalliset ihmiset elävät, heidän kohdal-leen tämä ei anna mitään. Ehkä tämä myös osit-tain viestittää sitä, että hyvin harva tästä on kiin-nostunut, kun katsoo tuota lehdistön parvea. Eli me puhumme näistä kovista jutuista, Emusta jnp., puolustusulottuvuudesta, ja niistähän me kohtuullisesti kai osaamme puhua.

Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa arkisen elämän ulottuvuudella tarkoitan sitä, että Suomi

nyt voisi ottaa aloitteellisemman roolin esimer-kiksi vammaisten oikeuksissa. Niistä on Euroo-pan unionissa tehty raportti vammaisten päivänä ja sieltä käy ilmi, että tasa-arvo ei toteudu heidän kohdallaan. Heillä ei ole samanlaisia perusoikeuksia kuin pitäisi Euroopan unionin kansalai-silla olla. Syrjintä ei ole sieltä täysin poistunut, vaan vammaiset joutuvat erilaisia kaavakkeita täyttämään mennessään lentokoneisiin jnp., ja jos eivät täytä niitä, eivät ole sinne oikeutettuja menemään. Elikä jollakin tavalla tämä selonteko — on hyvä, että on tällaisista tulevaisuussuun-tautuneisuutta ja muuta — liippaa minun mieles-täni vähän toisella tasolla kuin millä sen pitäisi olla. Konkretian taso jää näkymättä, ja tämä on enemmän lauseita ja ihanteita, niin kuin ylipää-tään Euroopan unionissa olemme tottuneet.

Sitten kun ulkoministeri on tuolla, niin aivan lyhyesti sanon, että minua pelottaa se, että viime päivinä Euroopan unioni on esimerkiksi Lähi-idän kysymyksissä ollut ottamassa semmoista lääkäriin roolia. Toivon mukaan ei liian voimak-kaasti asetuta jollekin puolelle yksisilmäisesti, vaan pyritään sielläkin tukemaan rauhaa ja de-mokratian toteutumista ja sitä kautta edistä-mään tällaisia, kuin että mentäisiin niihin ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Tak-kula!

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Pi-halle haluan sanoa, että juuri tämä kysymyshän tässä selonteossa on erityisesti selvitetty, eli se, mitä merkitsee Euroopan kehityskuluissa se, jos syveneminen ja laajeneminen eivät etene. Siinä on kuvattu moniytimisen Euroopan malleja, jos-sa eri asiat tapahtuvat eri tahtiin. Emun osalta on esimerkiksi juuri sanottu, että se on poliittisesti suuri tappio Euroopan unionin piirissä, koska tämä on se eurooppalainen keskustelu, joka Emun toteutumiseen tai toteutumatta jäämiseen useimmiten myös liitetään. Mutta sehän ei sulje pois sitä, etteikö unionin poliittisessa ja muussa ulottuvuudessa voisi tapahtua asioita.

Selonteossa on kuvattu riisutun unionin kehi-tyskulkua, joissa lähdetään siitä, että hallitusten välinen yhteistyö painottuu ja unionille jo nyt uskottuja tehtäviä ryhdytään purkamaan. Tällä suunnalla on ilmiselvästi myös suomalaisessa to-dellisuudessa kaikupohjaa. Siinä on myös kuvat-tu koteloitua Eurooppaa, tilannetta, jossa Eu-rooppa ikään kuin jäädyttää itsensä nykytilan-teeseen ja katsoo sitten, miten tämä kova pallo

selviää ulkoisista ja sisäisistä paineista. Tämä asia tässä selonteossa nimenomaisesti on tehty, ja jos ei tämä ole tulevaisuuden analysointia ja siinä erilaisten polkujen näkemistä, niin mikä sitten on, ed. Piha?

En väittäisi, että tämä keskustelu täällä on ollut väljähtynyttä jaffaa, mutta en kyllä myöskään yritä väittää, että tämä olisi ollut kuplivaa shampanjaa. Ehkäpä tämä on jotain perinteistä keskiolutkeskustelua, mutta sinänsä hyvin tarpeellista. Täällä on ollut tavattoman monia mielenkiintoisia ja hyviä puheenvuoroja.

Itse asiassa ed. Tiusasellekin haluaisin sanoa sen, että juuri tämä lähestymistapahan tässä selonteossa on nimenomaisesti otettu. On lähdetty liikkeelle globaaleista muutostrendeistä ja niiden heijastumisesta Eurooppaan. Tämän jälkeen tullemme keväällä sitten paneutumaan siihen, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa ajankohtaisten kysymysten ratkaisemiseksi voidaan tehdä, kun tiedetään ja tunnetaan, mitä maailmalla tapahtuu.

Sanoinkin, että pyörää ei aina tarvitse keksiä uudestaan, sillä aika paljolti maailmalla pohditaan juuri samantapaisia ongelmia: työllisyyttä, syrjäytymistä, erilaisia osallistumisen esteitä, hyvinvoinnin tulevaisuutta, muuttovirtojen vaikutuksia jne. Tämä on ollut se lähestymistapa ja näin aiotaan menetellä. Olin ehkä vain epätietoinen sen suhteen, maltaako eduskunta odottaa siihen vaiheeseen, kun keväällä tämä työ on käsillä. Mielestäni on joka tapauksessa hyvä, että vaalikauden kuluessa tässä eduskuntatyön keskeisessä vaiheessa myös näihin kysymyksiin pannaan aikaa ja vaivaa eikä vain sitten, kun ruvetaan panemaan kirjan kansia kiinni ja ryhtymään vaalitöihin.

Ed. T. Pohjola merkitään läsnä olevaksi.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Ajattelin pitää puheeni jossain hieman myöhäisemmässä vaiheessa, kun ensimmäiset ns. spontaanit puhujat ovat listan mukaisesti puhuneet, mutta nyt kun ed. Takkula sai ihan onnistuneesti minut tänne vastaamaan, pari hänen esille ottamistaan asioista haluaisin kumota.

Ensimmäinen on ensinnäkin se, että Suomi ei olisi aktiivinen vammaisten asian osalta. Se oli itse asiassa meillä hvk:n avajaiskokouksen yksi keskeinen puheenvuoro. Nimenomaan itse olen puhunut siitä, joten tiedän sen.

Toinen on syrjintä, mistä olemme tehneet jo aloitteet. Olemme olleet sitä mieltä, että sekä ihmisoikeussopimuksen kautta siihen liittymällä että toisaalta Euroopan unionin omalla toiminnalla tätä työtä voidaan tehdä.

Kolmanneksi, mitä tulee Lähi-itään, se oli siinä mielessä oikein hyvä esimerkki, että se oli yksi esimerkki käytännön vaikeuksista tehdä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa Euroopan unionissa. Kuten kaikki tietävät, siinä on ollut Euroopan unionin jäsenmailla hieman erilaisia kantoja. Mutta vielä isompi ongelma tavallaan on ollut se, että USA:n ja Euroopan unionin välillä on ollut aikaisemmin jonkin verran mielipide-eroavuuksia. Euroopan unioni on ollut omasta mielestään tasapainoisempi ja katsonut sekä israelilaisten että palestiinalaisten puolta. Nyt näyttää siltä, että kansainvälisen yhteisön koko arsenaali olisi saatu sen taakse, että osapuolia koetetaan saada palaamaan rauhanprosessin eteenpäinvie-miseen.

Arvoisa puhemies! Jossakin myöhäisemmässä vaiheessa mielelläni palaan vielä sellaisiin asioihin, mitkä ministeri Alho otti esille nimenomaan turvallisuuspolitiikan osalta, siihen, miten erilaisten järjestöjen, organisaatioiden tämänhetkiset laajenemisvaiheet ja muutostilat menevät osittain päällekkäin. Mielestäni välillä on annettu liiankin selkeän tuntuinen kuva siitä, mitä on tulossa, kysyttäessä laajentuuco Nato, kuinka nopeastiko ja mihinkä astiko. Usein tuntuu siltä, että Helsingistä katsoen tilanne on kauhean paljon selkeämpi kuin silloin, jos keskusteleen niiden kanssa, jotka suunnittelevat esimerkiksi Naton laajentumisstrategiaa.

Samalla tavalla voisi sanoa, että siihen vaikuttaa myös Euroopan unionin laajentumistilanne, jossa nyt ollaan vasta esivaiheessa ja johon pitäisi saada hallitustenväliseen konferenssin kautta lisää ytyä ja voimaa, että unioni lähtee siitä laajentumaan. Sitten siihen tulee vielä tämän päälle muun muassa Länsi-Euroopan unioni eli Weu ja eräitä muita muutoksia. Viittaan vain siihen, että esimerkiksi tulossa oleva Etyjin Lissabonin kokous saattaa olla kaikkien aikojen mielenkiintoisimpia. Jos esimerkiksi USA ja Venäjä ovat päässeet keskenään sopimukseen jonkinlaisesta Nato-vuoropuhelusta, sitä hintaa saatetaan sitten maksaa Lissabonissa, ja lisäksi on monen monta muuta asiaa.

Toisaalta se, minkä vuoksi myös niin mielelläni tulín tänne ärsytetyksi vastaamaan, oli se, että se pieni väsymys, joka silmäkulmaa painaa, joh-tuu siitä, että tulín tänä aamuna Los Angelesista,

jossa olin sikäläisten yliopistomaailman ihmisten kanssa tekemisissä, sekä puhumassa Suomesta, Suomen tasa-arvosta ja turvallisuuspolitiikasta että tutustumassa toisaalta heidän turvallisuuspolitiikan asiantuntijoidensa teksteihin, näihin ns. Randin miehiin.

Kyllä on ihan niin, kuin ministeri Alho sanoi: Tämä kolmio, minkä pitäisi näkyä tässä hallituksen selonteossa, näyttää jo esimerkiksi Amerikan länsirannalta huomattavasti todennäköisemmältä, kuin se nyt vaikuttaa vaikka itärannalta tai sitten meiltä. Maailmaa on todella olemassa Suomen ja Euroopan ulkopuolella ja raha kasvaa, jos ottaa kasvaakseen, todennäköisesti vähän kauempana tällä hetkellä kovempaa. Mielestäni on erinomainen tilaisuus vielä tänään räisäyttää. Värikyys on hyvä asia, mutta vielä parempi on, jos tästä jää käytännössä jotain käteen.

Sen verran aikaisemmista puheenvuoroista totean, että ed. Aulan puheenvuoron siihen osaan, kun hän toivoi, että tämäntapainen keskustelu olisi EU-parlamentaarikkojen vaaliteemoissa enemmän esillä kuin small talk, yhdyn täysin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä tämä selonteko on aika-moista liturgiaa, liturginen sanaleikki. Kun sitä pohjaa vasten tarkastelee, miksi kansalaiset eivät ole kiinnostuneita yleensä Euroopan unionin tapahtumista ja meidän osuudestamme siinä, se ei ole ihme. Jos tulevaisuusselonteon saisi joku maaseudun henkilö käsiinsä, kyllä hän alkaisi hetken sitä luettuaan kokeilla, onko se kuinka pehmeätä paperia ja onko se kelvollinen joihinkin toisiin tarkoituksiin.

Ministeri Alho meni kuitenkin konkretian puolellekin ja pohti sitä, että jos syveneminen Euroopan unionin instituutioissa ei onnistu, mikä on seurauksena. Selonteossahan on puhuttu moniytimisestä, riisutusta, koteloidusta malista jne., siitä minkälaiseksi Euroopan unioni saattaisi muodostua.

Olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että on vain kaksi mahdollisuutta: Toinen on se, että Euroopan unioni instituutioiltaan, päätöksenteoltaan ja yhteisönä syvenee koko ajan tasaisesti. Siellä on sitten ehdottomasti takaseinällä liittovaltio, aivan selkeästi; siitä ei päästä mihinkään. Tässä syvenemisessä ensimmäinen karikkokohta tulee olemaan ehdottomasti Emu, joka on ilman muuta enemmän poliittinen kuin käytännön ratkaisu, eräs syvenemisen keskeisiä kohtia. Jos siinä epäonnistutaan, se on aika paha

karikko Euroopan unionille. Silloin saatetaan lähteä menemään siihen toiseen suuntaan. Äsken sanoin, että syvenemisen kautta syntyy liittovaltio. Toinen suunta on se, että Euroopan unioni hajoaa, mikä sekään ei tänä päivänä varmasti kovin kivuton malli ole. Mutta joko liittovaltio tai hajoaminen on seurauksena. Muita mahdollisuuksia tuskin on.

Ministeri Haloselle sanon vielä sen, että kyllä minä uskon, että aika pitkään olemme Euroopan unionissa emme vaikuttajia vaan sopeutujia, niin kuin olemme tällä hetkelläkin.

Ed. P i h a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmeisesti ministeri Alhon kanssa puhumme saman selonteon pohjalta kuitenkin toisiamme ymmärtämättä, joten otan muutaman esimerkin.

Jos valitsemme esimerkiksi riisutun mallin, niin millä tavalla se on riisuttu malli, mitä se merkitsee Suomelle, mitä se tarkoittaa Euroopan tulevaisuudelle? Jos valitsemme tulevaisuudenkuvaksemme moniytimisen EU-mallin, missä ytimissä Suomelle olisi edullista olla, missä ei, kuinka monta ja millaisia ytimiä voisi yleensä syntyä? Entä mikä malli Suomelle näistä kolmesta olisi toivottavin, mitä mallia me EU:ssa Suomea edistämme? Minusta tällainen analysointi nimenomaisesti antaisi konkreettisemmat edellytykset tulevaisuuspolitiikan teolle, sillä selonteko selontekona ei tietenkään voi olla itseisarvo.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Kun selonteon lukee, näihin ed. Pihan kysymyksiin löytyy ratkaisuja.

Jos valitsemme moniytimisen Euroopan kehityksen mallin, jota myöskin joustavaksi Euroopan unionin yhdentymismalliksi voi kutsua, se merkitsee silloin sitä, että Rahaliiton toteutuminen on tämän asian kannalta ratkaisevaa. Suomen osalta on todettu, että me haluamme olla ensimmäisten joukossa mahdollisessa Raha- ja talousliitossa. Silloin se merkitsee myöskin sitä, että me olemme niitten Euroopan unionin ydinmaiden joukossa, jossa syveneminen taloudellisessa mielessä on ulottunut pisimmälle. Se sanotaan selonteossa hyvin selvästi.

Jos valitsemme riisutun unionin mallin, se tarkoittaa sitä, että niitä tehtäviä, joita nyt on uskotu unionille, joudutaan tietysti purkamaan ja lähemään siitä, että se tapahtuu hallitusten välisen yhteistyön kautta. Jos otetaan esimerkiksi kysymys Emusta, silloin ilman muuta yhteistä raha- ja talouspolitiikkaa ei voi toteuttaa tällaisessa riisu-

tun unionin mallissa, vaan päinvastoin ne ovat silloin kansallisia kysymyksiä ja Euroopan unionissa tämännäköiset kysymykset sisämarkkinoiden toimivuuden kannalta täytyy järjestää jollakin muulla tavoin.

Jos valitsemme koteloidun Euroopan unionin mallin, se vain merkitsee sitä, että viivytämme asioita, emme ratkaise niitä. Kyllä tämä pohdinta selonteosta löytyy, ja sitä varten siinä on yritetty kuvata asioita mahdollisimman avoimesti, ei kuitenkaan sillä tavoin, että näistä ajankohtaisista kysymyksistä me olisimme tehneet uusia linjauksia, vaan olemme lähteneet siitä, että se, mitä hallitus on sanonut asiasta aikaisemmin kannanotoissaan tai selonteissaan, on myöskin täällä sisällä.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Haloselle toteaisin, että oli erittäin miellyttävä kuulla puheenvuoronne. Sen vuoksi yritinkin provosoida, kun tulitte paikallenne, koska juuri tänään ex-edustaja Kalle Könkkölän kanssa olimme eräässä vammaisfoorumissa puhumassa ja puhuimme siitä, että te olette nostanut näitä asioita esille.

Yritin siksi juuri kysyä, miksi niitä ei nosteta tähän selontekoon selkeämmin esille. Tämä oli minun aiheeni. Olen täältä alleviivannut pari lausetta, missä niitä asioita lyhyesti käydään läpi, mutta ne ovat asioita, joista voimme terveellä tavalla olla ylpeitä ja tuoda niitä voimakkaammin esille. Huomaan, että niin kuin vanha opettajani sanoi, kaikki, mikä voidaan ymmärtää väärin, joskus myös ymmärretään väärin. Mutta tässä olemme ihan samalla linjalla.

Minusta se on komeaa toimintaa ja sen vuoksi näistä kovista asioista pitäisi päästä myös tuomaan enemmän julkisuuteen ja esille niitä visioita, mitä meillä liittyy arkisen elämän todellisuuteen ja ihmisiin konkretian tasolla. Siinä meillä on pohjoismainen perinne, ja se on sellaista työtä, missä on Suomen ja koko Euroopan tulevaisuuden kannalta hyvä, että tällaisia aloitteita Suomi voimakkaasti tekee ja vie Euroopan unionissa eteenpäin. Ei muuta kuin voimia ja menestystä siihen työhön!

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Täältä puuttuvat kansanedustajat! Voi sanoa sillä tavalla, kun meitä on kymmenestä kolmeen kymmeneen ollut paikalla ja pitkälti toistasataa poistunut talosta ja osa ollut tänään täysin pois. Se osoittaa tietysti sitä, että tämä talo ei pane kylliksi painoa ja arvoa tulevaisuudelle.

Se, että tämä selonteko on jaettu viime hetkellä, on myös huono asia.

Mutta vielä ministeri Alholle: Täällä 1) kohdassa tuodaan kysymyksiä, kuten millaista Eurooppaa Suomi tavoittelee, Euroopan haasteet, kysymykset hyvinvoinnista, kehityksestä, rauhasta, kansalaisten asemasta. Mutta tämä tehdään ensimmäisillä parillakymmenellä sivulla, ja sen jälkeen tulee liiteosa, jossa on nämä globaalit kysymykset luettelu, mutta niitä ei ole analysoitu tähän nähden. Olen lukenut tämän paperin todella lävitse ja etsinyt tätä kysymystä, eikä tällaista asian heijastamista globaaliin taustoihin tässä paperissa ole, minkä näen erittäin suurena puutteena. Rakenne on ollut hankala, ja se ei johda mahdollisimman hyvään lopputulokseen.

Asia tietysti on erittäin tärkeä, ja valitan, että edustajien suuri enemmistö on muualla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan ministeri Alhon puheenvuoron johdosta totean vain sen, että ... (Ed. Elo: Kuulitte vain osan!) — Kuulin kokonaan ministeri Alhon äskeisen vastauspuheenvuoron. Päivällisen puheenvuoron kuulin kokonaan.

Tästä selonteosta henkii aika selkeästi pitkälle menevän ja nopeasti toteutettavan taloudellisen integraation idea ja ajatus. Suomen vaihtoehdot pitkälti kumminkin henkisesti peilataan tuota lähtökohtaa vasten. Tämän totean sen takia, että julkisessa keskustelussa jo Suomessakin jopa, puhumattakaan Ruotsista ja monista muista maista, tästä asiasta käydään laajaa kriittistä keskustelua. Minusta olisi ollut paikallaan ja tärkeää, että tässä asiakirjassa myös kriittinen, eri näkökulmista tapahtuva asian tarkastelu olisi saanut vankemman sijan kuin se nyt saa. Viitataan tässä muun muassa Talouselämä-lehden haastattelemiin noin tusinaan suomalaisen ekonomistiin ja heidänkin näkemystensä perin erilaiseen sisältöön. Ei ole olemassa edes ekonomistien keskuudessa yhtä ainutta selkeästi myönteistä oppia ja näkemystä suhteessa tähän ajatukseen, mikä tästä henkii pitkälle menevään ja nopeasti toteutettavaan taloudelliseen integraatioon. Tässä mielessä tämä selonteko jää suppeaksi ja väistämättä vaatii mahdollisimman nopeasti hallitukselta uuden selonteon, jossa näitä äsken mainit-

tuja seikkoja vähän seikkaperäisemmin käsitellään.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Haluaisin sanoa sen, että tietenkään tämä tulevaisuusselonteko ei poista sitä tarvetta, että niin merkittävää kysymyksestä kuin Raha- ja talousliitosta on edelleen käytävä keskustelua ja valmistettava selvityksiä. Näin on juuri tapahtumassakin. Juuri on valmistumassa tai ehkä on jo valmistunutkin eräs tällainen pohdinta, jossa keskitytään juuri tähän tärkeään kysymykseen. Tässä selonteossa se tietysti on mukana sen vuoksi, että se on niin olennainen kuitenkin sille, miten Euroopan unionin syventymiskehityksessä tulee käymään. Tässä on ollut lähtökohtana tietysti se, että kun Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi, se samalla hyväksyi Maastrichtin sopimuksen, jolloin tietysti on annettuna tosiasiana se, että syvenemisen seuraava vaihe on Raha- ja talousliiton luominen ja pyrkiminen siihen, että sen kolmas vaihe voidaan toteuttaa vuonna 1999. Se ei ole siis mikään meidän valitsemamme painopiste, vaan johdonmukainen seuraus siitä, että olemme Euroopan unionin jäseniä.

Sitten haluaisin vielä sanoa ed. Tiusaselle sen, että ei tässä ole mitään liiteosaa. Liiteosassa on ainoastaan taulukoita muun muassa väestökehityksestä, velkaantumisesta, bruttoveroasteesta jne. Kyllä nämä ovat kaksi kokonaista osaa. Mutta me halusimme selonteossa lähteä liikkeelle siitä, mitkä ovat Suomen valinnat ja kannat Euroopan kehitykseen, koska arvelimme, että se on kuitenkin se asia, josta erityisesti täällä pitää puhua. Mutta tämä koko selonteko on valmistettu siten, että olemme käyneet läpi ensiksi globaalit kehitysmuutokset, ja joka ikisessä kohdassa pohditaan, mitä ne merkitsevät Euroopan kannalta. Haasteet ovat tulleet sitä kautta ja niihin haasteisiin on etsitty vastaus ensimmäisessä osassa juuri tämän prosessin kautta. Vakuutan, että näin on todellakin tapahtunut käytännössä. Jos ei lukijalle se aukea, niin ainakin näin on työskennelty.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ymmärrän tämän selonteon luonteen siihen tapaan, mitä ministeri täällä äskén sanoi. Mutta minusta täällä tänä päivänä käytetyt puheenvuorot osoittavat, että tästä kirjasesta kuitenkin konkreettisesti nousee esille Emu-tie, Emu-hanke ja sen tiimoilta tehtävät kansalliset valinnat ja kansallinen politiikka ja sen kaiken arviointi.

Minusta on tavattoman tärkeää, että ministeri on täällä paikalla, kiitos siitä hänelle ja ministerit yleisemminkin. Toivoo sopii, että he taltioivat nyt ne tunnot, mitkä täältä nousevat esille, ja aistivat ja arvioivat sen jälkeen, eikö todellakin kaiken tämän kuulemisen jälkeen olisi nyt mahdollisimman nopeasti tuotava eduskuntaan se asiakirja, jonka tiimoilta voitaisiin todella oikein syvällisesti paneutua kaikkeen siihen, mitä Emu-prosessi merkitsee. Ei Maastrichtin hyväksyminen merkinnyt sitä, että Suomi ilman muuta hinnalla millä hyvänsä, politiikalla millä hyvänsä menisi mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen, ehdottomasti ei. Meille on tärkeää, että meidän omat talouden rakenteemme ovat kunnossa. Meille on tärkeää, mitä myös naapurit tekevät, Englanti, Ruotsi ja Tanska, ja meille on tärkeää myös se, miten Suomi suunnittelee omaa kansallista varautumistaan niihin ongelmiin ja hyötyihin, mitä Emusta kenties seuraa, miten tavallaan niihin haasteisiin vastataan.

Ed. E l o : Rouva puhemies! Ensinnäkin mitä tulee ed. Pekkarisen väitteeseen siitä, ettei Maastrichtin sopimus sitoi Suomea Raha- ja talousunioniin, niin siitä on kyllä arvovaltaisempiakin tulkintoja, jotka lähtevät yksiselitteisesti siitä, ettei Suomi ole saanut optiota Ison-Britannian ja Tanskan tapaan, ja sen takia Suomella ei ole oikeastaan muuta mahdollisuutta kuin se linja, minkä hallitus on valinnut, eli Suomi pyrkii täyttämään niitä kriteereitä, mitä Maastrichtin sopimus edellyttää.

Rouva puhemies! Tämä selonteko sisältää varsin mielenkiintoisia näkökohtia. Siinä on paljon hyvää informaatiota. Mutta kyllä minä yhädyn osaksi myös siihen kritiikkiin, jota täällä on esitetty. Voi olla, että automaattisesti tällainen monikymmensivuinen selonteko sisältää niin monia eri asiakohtia, että perehtyminen yksittäisiin asioihin jää vähän pinnalliseksi monilta osin ja kieltämättä eräitä painotuksia olisi varmasti voinut valita myös toisella tavalla.

Kyllä henkilökohtaisesti, kun luin selonteon tänä aamuna, lähdin siitä, että Euroopan unioni on saanut aivan liian keskeisen roolin, kun puhutaan Euroopan tulevaisuudesta. Kannattaa muistaa mittasuhteet. Euroopan unioni käsittää 15 jäsenmaata ja Euroopassa on kuitenkin yli 40 itsenäistä valtiota. Eli tässä on noin kolmannes Euroopan valtioista mukana puhumattakaan tästä globalisoitumisnäkökulmasta, globaalista näkökulmasta, joka myös tähän selontekoon on mahduttettu.

Tässä yhteydessä, rouva puhemies, haluaisin tuoda erityisesti esille sen, että Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana olen kyllä varsin pettynyt tähän osaan, joka koskee Euroopan roolia yleensä ja Euroopan neuvostoa. Kun nyt ulkoministerikin tulee paikalle, niin itse asiassa ihmettelen myös sitä, että ulkoministeriön rooli näyttää olleen aika pieni. Ministeri Alhohan on johtanut tätä selontekoryhmää. Ministeriöstä ovat olleet Hynninen ja Lyra valmistelutyöryhmässä, siinä on kaksi eri tason ryhmää.

Joka tapauksessa tuntuu siltä, että ulkoministeriön, jossa on minun mielestäni hyvin paljon osaamista meidän Eurooppa-politiikastamme, ehkä keskeisin osaaminen kuitenkin, niin kuin pitää ollakin, rooli olisi saattanut olla vähän suurempi. Ei olisi tultu siihen tilanteeseen niin kuin nyt, että Euroopan neuvosto mainitaan neljä kertaa ohimennen. Esimerkiksi sivulla 55 aloitetaan pientä analyysia Euroopan kehityksestä ja todetaan: "Federalistisen integraatiovaiheen peruskanteeksi muodostui malli, jossa Euroopan Neuvosto luotiin kansalaisoikeuksien ja perusvapauksien määrittämiseksi ja suojelemiseksi, - - -". Siihen loppuu analyysi Euroopan neuvostosta.

Euroopan neuvosto, niin kuin ministeri Halonen hyvin tietää, on kuitenkin hyvin merkittävästi laajentunut ja vaikuttamassa tällä hetkellä Euroopan kehitykseen muun muassa siten, että Euroopan neuvostossa on tällä hetkellä 39 jäsentä, joista Venäjä viimeinen, nyt tänä vuonna hyväksytty, ja Kroatia on tulossa aivan lähiviikkojen aikana, eli 40 jäsentä. Toivoisin, että kun tätä selontekoa edelleen hiotaan, niin Euroopan neuvoston rooli kuitenkin otettaisiin keskeisemmin esille, ei sen takia pelkästään, että olen Euroopan neuvoston toiminnassa mukana itse, vaan sen takia, että erityisesti Venäjän ja muiden entisten Itä-Euroopan ja Keski-Euroopan maitten kanalta Euroopan neuvoston rooli tulee todennäköisesti hyvin pitkään olemaan keskeinen.

Me tiedämme, että Euroopan neuvosto on erikoistunut asioihin, jotka koskevat ihmisoikeuksia, poliittista demokratiaa ja oikeusjärjestystä. Mutta henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että Euroopan neuvostolla on paljon osaamista muillakin alueilla ja se pystyy muun muassa haastamaan Euroopan unionin sellaisilla aloilla kuin kulttuuri-, ympäristö- ja koulutuskysymyksissä. Siinä mielessä tietysti tämä jatkuva keskustelu päällekkäistoiminnasta esimerkiksi Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin välillä on var-

maan edelleen ajankohtaista ja Suomessakin pitää meidän omat painopisteemme määritellä. Euroopan unioni näyttää kuitenkin saaneen selvän ylliotteen meidän ajattelussamme, mikä todella minun mielestäni selvästi heijastuu myös tässä selonteossa.

Mitä tulee Euroopan unionin laajentumiseen, niin yhdyn kyllä selonteon näkökulmaan siinä, että tuskin kovin nopeaa laajenemista, niin nopeata kuin ajateltiin vielä vuosi pari sitten, tulee tapahtumaan. Olen Euroopan neuvoston eräissä puheenvuorossa todennut, että saattaa mennä vuoteen 2005, ennen kuin on ensimmäisiä uusia jäsenmaita. Voi olla, että selonteossa mainittu 2002—2003 pitää paikkansa, mutta joka tapauksessa on varsin pitkästä ja monimutkaisesta prosessista kysymys silloin, kun Euroopan unionia laajennetaan.

Rouva puhemies! Mitä tulee arvioihin Venäjän kehityksestä, minun mielestäni selonteossa on hyviä ja oikeita arvioita. Mutta jäin vähän ihmettelemään sitä ja mielelläni kuulisin ulkoministeri Halosen näkemyksen siitä, kun selonteossa todetaan, että Suomen ensisijainen toimintafoorumi on Euroopan unioni silloin, kun keskustellaan Venäjän-politiikasta. Minä olen ymmärtänyt niin, että kuitenkin Suomen ulkoministeriö ja tasavallan presidentti, joka johtaa ulkopoliittikkaa, asettavat Venäjän-politiikan hyvin keskeiselle sijalle edelleenkin, ei niin, että me hoi-taisimme sitä pelkästään Euroopan unionin kautta, vaan että meillä olisi kuitenkin oma näkemys, koska minun mielestäni ei meidän maantieteellisessä asemassamme ole tapahtunut muutosta sitä myöten, kun me tulimme Euroopan unionin jäseneksi.

Kun esimerkiksi viime viikkoina on käyty keskustelua rähmällään olemisesta, niin ihmettelen vain, missä ne keskustelijat olivat 70- ja 80-luvuilla. Silloin ei yksikään nyt keskustelussa esiintyvä henkilö tullut sanomaan, että noudatettiin väärää politiikkaa ja ulkopoliittikka oli väärää. Minä olen kyllä sitä mieltä, että meillä on ollut erinomaisen suuri onni omata sellaisia presidenttejä kuin Paasikivi, Kekkonen ja Koivisto, jotka johdonmukaisesti noudattivat sitä ulkopoliittikkaa, jota Suomen kansa lähes yksimielisesti myös kannatti. Minun mielestäni tämä kannattaa edelleen tänä päivänä muistaa.

Joskus tuntuu Nato-keskustelun laineidenkin vyöryessä, että Suomessa on ajateltu, että nyt meidän liikkumavaramme tässä eurooppalaisessa politiikassa, maailmanpolitiikassa on ääretön, me voimme tehdä melkein mitä tahansa,

mitä me haluamme. Näin tietysti varmasti on. Itsenäinen kansakuntahan saa päättää niin kuin haluaa. Mutta on aivan selvää, että myös toiset saavat tehdä johtopäätöksiä siitä, minkälaisia päätöksiä me teemme. Minä esimerkiksi yhdyin professori Heikki Ylikankaan näkemykseen siitä, että loppujen lopuksi esimerkiksi Neuvostoliiton voimassa ollessa se liikkumavara, joka meillä oli, oli sittenkin suhteellisen kapea. Ne, jotka nyt sanovat toista, että meillä olisi ollut ääretön meri kuljettavana, me olisimme voineet tehdä mitä tahansa, ovat profeettoja, jotka nyt jälkikäteen esittävät jälkiviisautta.

Mitä tulee vielä Venäjään, niin haluan tässä yhteydessä todeta, kun Suomessakin on käyty keskustelua maamme päälehteä myöten siitä, että Euroopan neuvosto liian aikaisin hyväksyi Venäjän eikä Venäjä ollut kypsä jäsenyyteen, Euroopan neuvosto asetti erittäin tiukat ehdot Venäjän jäsenyydelle. Euroopan neuvosto, niin kuin olen ymmärtänyt, on valmis antamaan ohjeita ja neuvoja Venäjälle, kun se pyrkii kehittämään demokratiaa, ihmisoikeuksia ja kansalaisten oikeusturvaa. Olen havainnut, että venäläisten suhtautuminen tässä suhteessa on ymmärtäväistä ja he arvostavat sitä osaamista, mitä Euroopan neuvostolla on ja mitä esimerkiksi meillä suomalaisilla on, koska tänä päivänä he myöntävät, että he haluavat kehittää omaa demokratiaansa ja ihmisoikeuksiaan, ja siellä annetaan arvostusta sille osaamiselle, mitä esimerkiksi meillä suomalaisilla on.

Minun mielestäni demokratiaa ja talousreformia ei voi erottaa toisistaan. Tuntuu siltä, että esimerkiksi Venäjällä talousreformien toteuttaminen on pistetty omaan aikatauluunsa, yritetään nopeasti saada aikaan talousreformia ilman, että niitä kytketään samanaikaisesti tapahtuvaan demokratiakehitykseen. Joskus ainakin tuntuu siltä, että tällä hetkellä on muodostunut Venäjälle Villi itä Villin lännen sijaan, jossa ilman että demokratiaa ja ihmisoikeuksia pyrittäisiin kehittämään samalla vauhdilla talousreformit yritetään saada aikaan, mikä on ilmeisesti johtamassa ryöstötalouteen, joka selvästi on ollut havaittavissa Venäjällä.

Venäjän haasteethan ovat meillä myös tärkeitä tulevaisuuden kannalta. Sellainen on presidenttikeskeinen perustuslaki. Käytännössähän duuman vaikutus, niin kuin me tiedämme, parlamentin vaikutus on varsin pieni. Jos muistatte, niin parin viime vuoden aikana ennen kuin ulkoministeri Kozyrev erotettiin, duuma vaati kuusi

kertaa ulkoministeri erottamista ja vasta kuudennella kertaa se onnistui, eli siinä nähdään, kenellä todellinen valta siellä on.

Presidenttikeskeinen perustuslaki tuli voimaan vuonna 93 niiden tapahtumien jälkeen, mitä silloin syksyllä oli. Venäläiset hyväksyivät sen kansanäänestyksellä, joten siinä suhteessa ei tietysti ulkopuolisilla ole mitään sanomista.

Toinen suuri haaste venäläisillä on puolueiden kehittymättömyys. Kun ei ole muuta kuin oman puolueita ja Kotimme on Venäjä -puolue, se on suuri haaste myös Venäjän demokratialle ja sitä kautta tietysti koko eurooppalaiselle kehitykselle, mitä me Suomesta katsomme.

Mitä Naton laajentumiseen tulee, haluan vielä kerran todeta sen, että Venäjällä, niin kuin tiedämme, kaikki merkittävät tahot yksiselitteisesti vastustavat Naton laajentumista sillä tavalla kuin Nato nyt sen on esittänyt. Niin kuin tiedämme, viime aikojen vaihtoehdohan Venäjällä on ollut se, että ensin sovitaan Naton ja Venäjän välit ja sen jälkeen katsotaan, mitä voidaan tehdä Naton laajentumisen suhteen. Me tiedämme sen kaikki, että ennakkoluulot Natoa vastaan ovat syvällä venäläisten keskuudessa. Mielestäni ne on otettava vakavasti myöskin Suomessa. Naton laajentuminen Venäjän tahdon vastaisesti voi vakauden sijasta lisätä jännitystä. Mielestäni Suomen linja Nato-jäsenyyksikysymyksessä on ollut oikea ja kannatettava, erinomaisen hyvin perusteltu, tarpeeksi varovainen, ja kuitenkin olemme oman kantamme näihin asioihin selvästi tuoneet esille.

Rouva puhemies! Lyhyesti vielä parista asiasta. Kun täällä on peräänkuulutettu oikein syvälistä keskustelua ja kielletty kremlologinen keskustelu, ihmettelin tässä ... Minulla on viime lauantain Hufvudstadsbladet, jossa Eurooppa-ministeri Ole Norrback sanoo "Klinge är en falsk profet" ja tuomitsee Matti Klingen puheenvuoron, jossa Klinge oli todennut, että Euroopan kahtiajaon loppumisen myötä myöskin pohjoismainen yhteistyö menetti merkitystään. Nyt Eurooppa-ministeri kieltää, että professori Klinge ei saa enää esiintyä eikä häntä saa käyttää Suomen edustajana missään Eurooppaa koskevissa asioissa. Lähettäisin Eurooppa-ministeri Norrbackille terveisiä, että tämä on minusta selkeää kremlologista kielenkäyttöä. Ei nyt Matti Klingeäkään saa kieltää esiintymästä. Jos professori on sitä mieltä, että pohjoismainen työ on menettänyt merkitystään, se on professorin mielipide. Se on mielestäni ihan kunnioitettava mielipide.

Mitä tulee tulevaisuusselonteon kolmeen EU:n kehittämisvaihtoehtoon, luulen, että se on ehkä vähän asioiden turhaa yksinkertaistamista. Tuskin mikään järjestö, sen paremmin EU kuin muukaan, kehittyy joidenkin tiettyjen polkujen mukaan, vaan aina me tiedämme, että tapahtuu monenlaista ja jatkuvaa kehitystä ja muutosta. Sen takia minusta tällaiset riisutut mallit ja koteloidut mallit ovat, jos nyt voisi sanoa, vähän lapsellisia. Ei niillä ole ehkä reaalisen elämän kanssa kuitenkaan mitään tekemistä. Minä en tiedä, kuka tällaisen on keksinyt, mutta en pidä sitä kovin hyvänä keksintönä.

Rouva puhemies! Aivan lopuksi sanoisin globaalista näkökulmasta vielä sen, että kun me Suomessakin olemme lähteneet siitä, että meidän pitää vastata globalisoitumiseen sillä tavalla, että me olemme valmiit ottamaan haasteen vastaan, vähän siinä mielessä laskemaan omia standardejamme, jotka koskevat sosiaaliturvaa, ympäristökysymyksiä jne. Kyllä minä peräänkuulutan meiltä suomalaisilta sitä näkemystä, että me vaadimme, kun kauppaa avataan nyt maailman laajuisesti, että myöskin ne maat, jotka pääsevät markkinoille, käyttävät samanlaisia sosiaaliturvan ja ympäristön arvoja kuin mekin käytämme, eivät käytä lapsityövoimaa niin kuin käytetään hyvin suuressa osassa ns. aasialaisia maita, jotka sitten pyrkivät samoille markkinoille kuin mekin. Emme me pärjää näiden maiden kanssa, joissa ei mitään sosiaaliturvaa ole, joissa ei ympäristölle anneta mitään arvoa, jotka käyttävät lapsityövoimaa kymmeniä miljoonia. Emme me varmasti pärjää näiden kanssa. Mielestäni suomalainen näkökulma ei Euroopan tulevaisuuteen ja maailman tulevaisuuteen voi olla se, että me alamme kilpailla samoilla ehdoilla kuin nämä maat, vaan me haluamme mielestäni pitää ne korkeat standardit, jotka meillä suomalaisilla on.

Mielestäni tässä keskustelussa pitäisi paljon enemmän kuin tähän asti puhua kaupan ja markkinoiden sijasta myöskin siitä, että me suomalaiset pyrimme monipuoliseen ja turvalliseen elämään, jossa tavoitteena on ihmisten monipuolinen kehitys ja hyvinvointi.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. Elo puhui Venäjän merkityksestä tässä tilanteessa, jossa Euroopassa parhaillaan ollaan. Siitä syystä haluan todeta pari asiaa.

Selonteossahan todetaan, että Euroopan turvallisuuspoliittista tulevaisuutta ei voida hahmottaa ilman Venäjän ja Naton suhteiden ar-

vointia. Täällä todetaan edelleen, että tähän suhteeseen sisältyy paljon kylmän sodan ajalta periytyviä mahdollisuuksia ristiriitoihin. Tilannehan on juuri se, että me elämme sellaista historiallista vaihetta Euroopassa, jossa blokkiajon murtumisen jälkeen haetaan uudenlaisia yhteistyömalleja ja -muotoja. Tämä on hyvin mielenkiintoinen ja haastava vaihe tietenkin kaikkien valtioiden ja yhteistyöorganisaatioiden kannalta. Tässä tilanteessa Suomi on tehnyt omat ratkaisunsa, muun muassa sotilaallisen liittoutumattomuuden ratkaisun, joista ed. Elo totesi, että ne ovat oikeita ratkaisuja. Olen samaa mieltä, että nimenomaan näin on tässä tilanteessa toimittava. On katsottava asioita omasta näkökulmasta ja oltava aktiivisesti mukana kuitenkin rakentamassa uutta järjestystä.

Keskusteluissa, joita Suomen puolelta käydään, uskon kaikkien poliittisten päättäjien, ulkoministerin ja muiden haluavan korostaa ja itse omilla foorumeillani korostan sitä, että tässä uudelleenjärjestelyssä on esettävä uusien jakolinjojen syntyminen. Se tietysti saattaa jo kuulostaa iskulauseelta, jota jatkuvasti toistetaan, mutta se on niin tärkeä kysymys Euroopan turvallisuuden kannalta, että sitä on jatkuvasti korostettava. Tässä uudelleenjärjestelyssä on pidettävä huoli siitä, että siinä ei jää ulkopuolelle mitään maata ja että Venäjä on mukana tässä yhteistyössä. Tästä syystä esimerkiksi juuri Naton laajentumiskehityksen yhteydessä on Suomen taholta haluttu korostaa sitä, että Naton laajentumisen on tapahduttava sillä tavoin, että laajentuminen sinänsä ei synnytä uusia ristiriitoja eikä jakolinjoja.

Samassa keskustelussa on myöskin tärkeää se, minkälaiseksi muodostuu esimerkiksi Baltian maiden rooli. Tässä tarkoituksessahan Pohjoismaat ja Suomi esimerkiksi ovat mukana keskustelemassa Baltian maiden kanssa siitä, miten ne voivat omaa turvallisuuspolitiikkaansa kehittää.

Tämä on siis hyvin monitahoinen tilanne, jossa ollaan, ja se on historiallinen vaihe, jossa on ainakin kaksi mahdollisuutta. On mahdollisuus luoda yhteinen Eurooppa ja yhteinen turvallisuusjärjestely, ja on se negatiivinen mahdollisuus, että se menee sillä tavoin pieleen, että syntyykin uusia ristiriitoja.

Jos ajatlemme nyt tätä selontekoa, jossa myös näihin kysymyksiin viitataan, niin tämä antaa eduskunnallekin erinomaiset mahdollisuudet jälleen kerran syventyä tähän prosessiin, joka Euroopassa on menossa, ja myös eduskunnan

olla aktiivisesti mukana tässä työssä. Elämme historiallista aikaa.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Rouva puhemies! Koetan hillitä itseni jatkossa, jotta listalla olevat puhujatkin pääsisivät ihmisten ajoissa puhumaan.

Tähän kysymykseen vielä, minkä takia selonteko on minkilainen, niin siinä alussa näkyy työryhmäjako ja ketkä siinä ovat mukana, ihan niin kuin ed. Elo kyseli. Hallituksen ajatuksena oli se, että kun on vastikään annettu turvallisuuspoliittinen selonteko ensin hallituskauden alussa ja sitten tulivat vielä muut keskustelumahdollisuudet hallituksen ja eduskunnan välillä, niin tässä on piirun verran enemmän siirrytty talouspolitiikan puolelle. Tätä myöten jäävät eräät toiset ulottuvuudet käsittelemättä, kuten aivan aiheellisesti voi sanoa, että Euroopan neuvosto on hyvin vähäisillä maininnoilla.

Väittäisin, että meillä on yleensäkin sellainen näkökulmavirhe, että Euroopan unioni edustaa meille kaikkea kaunista ja kaikkea voimaa ja suuruutta. Ehkä juuri sen takia, että lähdimme Euroopan neuvostoon viimeisimpänä Länsi-Euroopan maista ja vähän arkikieltä käyttäakseni olemme mankumalla mankuneet mukaan, meidän mielestämme se ei tuntunut kovin suurelta asialta, kun sen sijaan niillä entisillä kommunistimailla, jotka meidän jälkeemme tulivat mukaan, se oli ensimmäinen suuri koitos ja suuri askel päästä läntiseksi demokratiaksi. Meillä tämä näkökulmapuute jäi sitäkin suuremmaksi sen vuoksi, että olimme jo samanaikaisesti asettautumassa ensin Eta-neuvotteluihin ja sittemmin Euroopan unionin jäsenyysneuvotteluihin. Mutta kohta puoleen kai tämän kuherruskuukauden pitäisi siten olla kuitenkin menossa ohitse Euroopan unionin osalta, että se on yksi hyvä, erittäin tärkeä työskentelyfoorumi, mutta että näkisimme sen vähän laaja-alaisemmin.

Minun mielestäni selonteossa on yritettykin sitä jossakin määrin ja nyt keskustelulla voidaan sitä tietysti vielä edistää. Sen vuoksi olen jo tässä vaiheessa tuonut esille sen, että muun muassa Etyj, joka on aikaisemmin ollut Suomelle hyvin tärkeä, saattaa nousta uudelleen Nato-keskustelujen myötä kovinkin paljon tärkeämmäksi paikaksi. Venäjähän on pitänyt nimenomaan Etyjärjestöä sellaisena turvallisuuskehyksenä, jonka puitteissa he päinvastoin kuin Nato haluaisivat rakentaa turvallisuutta. Amerikka ei eivätkä muutkaan Nato-maat todennäköisesti hyväksy sitä mallia muiden ylitse olevana, mutta saatta-

vat hyvinkin hyväksyä tai näyttää siltä, että hyväksyvät sen tällaiseksi koordinoivaksi elimeksi, joka tarkoittaa silloin Etyjille ihan uudenlaista tilannetta.

Euroopan neuvosto on minunkin ehdoton lempilapseni ehkä sen vuoksi, että se ei suinkaan ole, niin kuin ed. Aittoniemi vähän puoliääneen sanoi aikaisemmassa puheenvuorossaan lempeästi, ettei se olisi ihan niin kovaa tasoa oleva järjestö. Se ei kylläkään koskaan päädy missään vaiheessa aseisiin, joten se ei ole tässä mielessä turvajärjestelmä, vaan se on puhtaasti siviiliorganisaatio, joka rakentuu lisäksi juridiseen ajatteluun siinä mielessä, että se koostuu kansainvälisistä sopimuksista. Varmaan monelle sellaiselle, joka vierastaa EU:n federalistista puolta, se on läheisempi sen vuoksi, että se perustuu kansainvälisiin sopimuksiin, jotka aina kansallinen parlamentti joutuu hyväksymään.

Minun mielestäni on todellisuutta se, että nämä kaikki järjestöt elävät jatkossa, ja on kysymys oikeasta työnjaosta. Se, mitä tässä puhutaan tavallaan EU:n osalta tällaisesta monikeskeisestä mallista, saattaa olla todennäköisesti vielä enemmän totta, jos verrataan näitä eri järjestöjä keskenään. Sen vuoksi sitä on ehkä hyvä hahmottaakin, ainakin itse hahmotan mielessäni niin, että koetan nähdä nämä eri muuttujat samanaikaisesti. Se on suhteellisen paljon enemmän vaihtoehtoja antava malli kuin mitä on pystytty tähän tilanteeseen tekemään, koska ihan riippuen siitä, mikä on Naton laajentumisvauhti, mikä on EU:n oma laajentumis- ja integroitumis- ja syventymisvaihe ja mitä mahdollisesti muuta tapahtuu juuri esimerkiksi Etyjin osalta, luovat sen kuvan muutamien vuosien päästä, miltä Eurooppa sillä hetkellä näyttää, jos hyvin menee.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On luonnollista, että esimerkiksi ed. Elo kiinnittää huomiota aktiivisena Euroopan neuvoston toimijana siihen vähäisyyteen, millä tavalla sitä on tässä selonteossa sivuttu, mutta toisaalta kyllä ymmärrän tämän Euroopan unioni -painotteisuuden. Sivuja lisäämällä, laajentamalla selontekoa olisi tietysti saatu toisenlainen tilanne, mutta kyllähän on ilman muuta selvää, että Euroopan unionin kehitys ja siellä tehtävät ratkaisut kaikista keskeisimmin kuitenkin todennäköisesti meidän tulevaisuutemme vaikuttavat, halusimme sitä tai emme. Mutta tästä kuitenkin aktiivisen tekijän ote jollakin tavalla puuttuu, kun tulevaisuuden tutkijat suhtautuvat tulevaisuuteen jotenkin niin, että ennen oli koh-

talonomainen ajautuminen, sitten oli sopeutuminen, sitten ennustaminen, skenaarioiden valinta ja aktiivinen sopeutuminen. Lähtökohtana pitäisi olla tietysti tulevaisuuden tekeminen. Sitä tulevaisuuden tekemistä ei ehkä tässä tarpeeksi ole, vaan on edelleen korkeintaan sitä aktiivista sopeutumista tulevaisuuteen.

Ed. Elo lopuksi totesi, mitä todella tarvittaisiin meidän ulkopolitiikassamme tai toimimisessamme. Ei tarvitse mennä edes Kaukoitään, vaan vaikka lähialueelle. Meidän pitäisi toimia niin, että niin työläinsäädäntö, sosiaalinen turvallisuus kuin kaikki demokraattiset oikeudetkin todella kehittyvät. Milloin me uskallamme niistä käyttää puheenvuoroja muun muassa naapurimaissamme etelässä ja idässä, koska toisaalta se on ongelma? Tässäkin salissa tuntuu olevan sellaisia intohimoja, jotka lähtevät siitä, että oikeastaan kadehditaan niitä Kaukoidän malleja tai viljejä malleja. Tämä lähestymistapa ei ole aivan yksiselitteinen, mutta olen täysin samaa mieltä kuin ed. Elo, että tällaisiin ongelmiin meidän pitäisi myös pystyä puuttumaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo vierasti uusia ilmaisuja. Hän tarkoitti ilmeisesti ilmaisuja moniytiminen, riisuttu ja koteloitu. Olen kyllä itsekkin samaa mieltä, koska, niin kuin olen aikaisemmin sanonut, ei ole mitään tällaisia vaihtoehtoja. On joko puhdasoppinen syveneminen ja liittovaltio tai sitten aikanaan hajoaminen, joka riippuen tilanteesta saattaa olla minkälainen tahansa. Mutta kyllähän tällaisia hienoja ilmaisuja täytyy näin hienossa selonteossa olla. Näissähän kuuluu aina olla tällaisia uusia hienoja ilmaisuja, muuten ne menettävät tietyllä tavalla hohtonsa ja merkityksensä.

Ed. Elo oli verisesti loukkaantunut siitä, että Euroopan neuvostoa ei tässä ainakaan isommalta mainita. Kyllä se on ymmärrettävää sikäli, että eihän siellä Ety-järjestöäkään mainita, kerran, kaksi tai kolme, en nyt tarkkaan muista. Kuitenkin se on enemmän konkreettisella tasolla toimiva kuin Euroopan neuvosto, joka on lähinnä keskustelukerhon tyyppinen. Sellainen on tietysti Etyjikin, molemmat ovat samanlaisia, mutta ne eivät ole sillä tavalla tässä tapauksessa iholla niin kuin sanotaan, vaan Euroopan unioni ja siihen liittyvät asiat ovat tietysti Euroopan kehityksen kannalta tärkeämpiä kuin nämä asiat.

Euroopan unionin kehitys ja selonteon sisältökin perustuvat paljolti taloudellisen ja toisaalta poliittisen toiminnan pohjalle, ja tässä keskuste-

lussa niin EN kuin Etyjikin ovat jääneet valitettavasti sivuun.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Elo osui siinä erittäin naulan kantaan, että tämä selonteko on hyvin kapea-alainen Eurooppa-käsityksessään. Se, mikä tässä on olennaista, on se, että sehän on signaali. Juuri tulevaisuusselontekohan on mitä puhtaimmillaan signaali, tässä tapauksessa Euroopalle ja samalla koko maailmalle. Tässä tapauksessa se on ilmoittautumisasiakirja EU:n kovaan ytimeen, ja sen takia se on keskittynyt siihen. Alkuperäisempi versio oli vielä enemmän tätä kuin tämä siivottu versio.

Sitten se, mitä tämä ei ole, on eurooppalainen ilmoitus koko Euroopalle siitä, että Euroopassa on paljon muutakin kuin vain EU:n kova ydin. Mielenkiintoista tulee olemaan se, millä tavalla eduskunta tähän mietinnössään vastaa, vastaako se eurooppalaisittain laaja-alaisesti vai yhtyykö se tähän erittäin kapeaan Eurooppa-käsitykseen, mikä tästä hengentuotteesta esiin tulee.

Sitten hyvin mielenkiintoinen oli professori Klingeä koskeva havainto. Jos siis todella Eurooppa-ministeri on tuollaisen suustaan lohkaissut, niin eipä ole ajatellut, kenelle lohkaisi, eli toisin sanoen historian professorille. Kyllä mahtaa historia kirjoittaa Eurooppa-ministeristä kaikkea persoonallista, jos nyt katsoo aiheelliseksi tällaista ministeriä ylipäätään historiankirjoissa mainita.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin joutuu kysymään hallituksen miesministereiden ritarillisuuden perään sen takia, että kun on kova paikka, niin täällä naisministerit on pantu altavastaamaan. Ehkä se kertoo juuri siitä, että pätevimmat ja vankimmat voimat ovat juuri näissä ministereissä. (Ed. Kärnerva: Sama on salin puolella!) — Täällä on taas toisin päin.

Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Elon puheenvuoron johdosta. Maastrichtin velvoittavuudesta halusin ed. Elolle vain sanoa, että kun eduskunta kirjasi itselleen lopullisen päätösvallan Emu-hankkeesta, ei kai se tarkoittanut suinkaan sitä, että eduskunta toteaisi sen hetken, milloin lähentymiskriteerit on täytetty. Ei, vaan kyllä eduskunta edellytti ilmiselvästi vähän enemmänkin, sitä, että se itse voi arvioida, onko esimerkiksi Suomen talouden haavoittuvuus tai kestävyys siinä vaiheessa, kun päätös tehdään, sellainen, että kannattaa mennä mu-

kaan, vai mennäkö jossain myöhemmässä vaiheessa mukaan. Kyllä kai tähän harkintavallan eduskunta itse itselleen selkeästi jätti.

Myönnän, että periaatteellisen kannan siitä, että ensinnäkin Emu voi toteutua, Suomi hyväksyi, totta kai, ja myös periaatteellisen kannan sen suhteen, että jossakin vaiheessa Suomi voi mukaan mennä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron oikeastaan ministereiden puheenvuorojen perusteella ja tietysti ed. Elonkin.

Minulla on jotenkin ristiriitainen tunne, kun tätä rauhan ajatusta olen lukenut. Puhutaan, että rauhaa vahvistetaan, ja kun katsoo, mitä kuitenkin tapahtuu Euroopan maissa, niin jatkuva asehankintavimma on päällä joka paikassa, kuten myös Suomessa. Kun hankitaan kalleimpia asevarustuksia, tulee mieleen vain, aiotaanko aseilla turvata rauha. Se ei nimittäin ole pitkään pitänyt, kun historiaa katsoo, vaan yleensä sen jälkeen niitä on käytetty myös johonkin muuhun kuin rauhan tehtäviin. Siinä mielessä toivoisin, että jatkossa yhä enemmän Euroopan unioni olisi sen tyyppinen, että se hakisi aseriisuntaa ja rauhantahtoisuutta. Se on viime aikoina unohtunut vähän meiltä kaikilta.

Ed. Elon puheenvuoroa tästä kapea-alaisuudesta kuuntelin hyvin mielenkiinnolla. Köyhät on meillä eväät tässä työllisyyden parantamiseksi. Sanotaan vain, että pyritään jatkuvaan talouskasvuun, luodaan uusia työpaikkoja työvaltaisille aloille. On todettu vain, että luodaan. Mutta sitten: työaikapoliittikan avulla voidaan parantaa työllisyyttä. Eli tässä on solutettu sisään se sama ajatus, että tarkoittaako tämä, että kauppojen aukioloaikoja lisäämällä tehdään joitakin uusia työpaikkoja tai jotakin. Onko tässä jokin joustojuttu taas sisällä? Jos näillä tempuilla parannettaisiin työllisyyttä, meillä olisi Suomessa mahdolloman hyvä tilanne. Tämä on tosi köykäinen juttu.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Otin puheenvuoron silloin, kun ed. Elo lopetti omansa ja ministeri Alho astui sisään ikään kuin kesken sitä kohtaa, jossa ed. Elo viittasi globaalin näkökulman puuttumiseen.

Olisin odottanut vielä ikään kuin yksityiskohtiin menoa, kun selonteossa sivulta 43 sivulle 47 on luku Ympäristön kehitys. Siinä on mainittu kasvihuoneilmiö, otsonikerrokset, biologi-

nen monimuotoisuus, aavikoituminen, happamoittavat päästöt jne. Tässä kohtaa ei esimerkiksi ole tehty yhtään johtopäätöstä, miten Suomen tai Euroopan unioninkaan pitäisi tähän todellisuuteen nähden suhtautua ja kehittää itseään. Siinä mielessä totean, että jos ja kun on tällainen johtoryhmä ja se on itse toteuttanut omaa työtään, ehkä siinä ottanut jotakin huomioon, niin kuitenkin se ei ole kirjoittanut niitä asioita ulos.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan lyhyesti vielä muutama näkökohta.

Ed. Uotila totesi, että tässä on kysymys Suomen tulevaisuudesta. Muistuttaisin siitä, ed. Uotila, että tämä on nimeltään Suomi ja Euroopan tulevaisuus. Kyllä minäkin omalla tavallani ymmärrän, että Euroopan unioni on keskeinen tekijä, mutta kritisoin lähinnä sitä, että on jätetty muut tekijät kokonaan analysoimatta. Oikeastaan pieni yritys on analyysi Euroopan neuvoston kohdalla, mutta se loppuu kesken.

Totean nyt, ed. Uotila, että meillä on esimerkiksi Venäjä ja Ukraina, yli 200 miljoonaa ihmistä, jotka eivät näillä näkymin ehkä koskaan ole kuitenkaan Euroopan unionin jäseniä. Kyllä Euroopassa on paljon muitakin maita kuin Euroopan unionin jäsenet. (Ed. Kanerva: Oecd!) — Kyllä.

Mitä ed. Aittoniemen lausuntoon tulee, muistuttaisin vain siitä, että Etyj:hin kuuluu myös Euroopan ulkopuolisia maita. Siinä mielessä ymmärrän, että silloin, kun puhutaan Euroopan tulevaisuudesta, se ei välttämättä ole kovin keskeisessä roolissa.

Ed. Pekkarinen totesi, että eduskunta kirjasi sen kannan, että eduskunta päättää Emusta. Olen lukenut myös ulkomaisista asiakirjoista, että näin on päätetty muun muassa Saksassa ja jossakin muussa maassa, kolmessa maassa Suomi mukaan lukien. Kysymys on vain tulkinnasta, mikä on Suomen eduskunnan todellinen mahdollisuus sanoa mielipiteensä, sen lainvoimaisuudesta verrattuna Maastrichtin sopimukseen.

Rouva puhemies! En minä mene kiistelemään. En ole niin hyvä valtiosäännön asiantuntija, että väittäisin tietäväni asian paremmin kuin ed. Pekkarinen, mutta minun mielestäni asia ei ole kovin yksiselitteinen eikä ollenkaan selvä.

Ed. Rajamäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen ed. Elon kanssa täysin samaa mieltä siitä, että professori Klingelläkin on oikeus mieliteeseensä ja sen vapaaseen ilmaistamiseen. Minusta tuntuu vain, että nyt on ollut kansalainen Matti Klinge liikkeellä, kun hän on vähätellyt pohjoismaisen yhteenkuuluvaisuuden merkitystä myös tulevaisuuden varalta.

Haluan todeta varmemman vakuudeksi, että pärjääminen niin nyt kuin vastaisuudessaakin Euroopassa edellyttää vahvaa identiteettikäsitystä, ja Klingen puheenvuoro liittyy tähän. Minusta on kolme erittäin hyvää syytä edelleen väkevästi korostaa Suomen pohjoismaisuutta.

Ensinnäkin, meiltä odotetaan nyt EU:ssa paljon tässä saumassa EU:n ja Venäjän välissä. Yksin me olemme verraten heikkoja, mutta jos me haluamme vaikuttaa Itämeren alueella, meidän on voitava hyvin saumattomasti toimia erityisesti Ruotsin mutta myös muiden Pohjoismaiden kanssa.

Toiseksi, me tiedämme kaikki, että kun meidän tunnustetaan maailmalla pohjoismaalaisina eli scandinavian -tavamerkillä, meillä on statusta. Jos ei tunnusteta, meillä ei ole tätä statusta.

Mutta viimeinen ja vakavin argumentti minusta on turvallisuuspoliittinen. Kestää vielä kauan, ennen kuin turvallisuuspoliittinen asetelma selkiintyy Euroopassa. Meidän on varjeltava, että myös mahdollisten takaiskujen varalta meidän luetaan siihen viitekehukseen, johon me kuulumme. Silloin on tärkeää, että muut Pohjoismaat mieltävät, että me kuulumme samaan perheeseen. Se edellyttää, että me myös ymmärrämme, että lukeudumme heidän silmissään muiden ulkomaalaisten joukkoon, jos me emme osaa koskaan puhua muuta kuin englantia heidän kanssaan.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Täällä vielä vain toistetaan sitä, että selonteossa näkökulma on kapea. Jos näkökulmista joku on kapea, se on se, että ei ole niin kuin edellisessä selonteossa pohdittu asioita hyvin laveasti laidasta laitaan, vaan tässä on yritetty lähteä siitä, että käsiteltäisiin niitä kysymyksiä, jotka ovat tällä hallituskaudella sellaisia, joihin meidän täytyy ottaa kantaa joko eduskuntana tai hallituksena. Tälle on haluttu antaa hallituksen strategisen asiakirjan ja päätöksenteon luonne.

Jos tässä on jotakin kapeaa, se on juuri tämä valinta, koska ilman muuta maailmassa on aivan tavattoman paljon muitakin kiinnostavia kehityskulkuja, joita olisi syytä pohtia. Euroopassa on myös kaikenlaisia muitakin asioita, kuin mitä

tässä on pohdittu. Mutta on tehty valinta, että tämä ei ole asiakirja, joka tuotetaan asiakirjan tuottamisen ilosta, vaan siksi, että se kuuluu päätöksentekijöiden käsissä ja niiden käsissä, jotka joutuvat ottamaan kantaa vaikkapa puheenjohtajakauden haasteisiin, vaikkapa juuri meneillään oleviin prosesseihin suhteessa laajentumiseen ja syventymiseen, uuden turvallisuuskäsitteen luomiseen, mutta myös ihan puhtaasti niihin kysymyksiin, joihin tullaan paneutumaan erityisen huolella vastaisuudessa, siis nimenomaisesti hyvinvoinnin sisältöön, sitä kautta työllisyyteen ja kasvuun, jotta tämä kolmiyhteys voisi myös toimia.

Ed. Tiusaselle sanoisin vielä kerran selonteon kirjoitustavasta, että alkuun on laitettu linjaukset. Voi olla tietysti, että linjaus ympäristökysymysten osalta ei ole kovin mullistava, mutta selonteossa kuitenkin sanotaan sivulla 12: "Talouden kasvun ja kestävä kehityksen yhteensovittaminen on koko Euroopan keskeisiä haasteita. Unionin laajentuminen sekä liikenteen, energia- tuotannon ja maatalouden näkymät edellyttävät merkittäviä taloudellisia panostuksia ympäristönsuojeluun." — Eli haluamme sinne lisää rahaa. — "Unionin on tehostettava päätöksentekoaan, jotta Euroopan keskeinen rooli globaalien ympäristökysymysten ratkaisemisessa voi vahvistua." Sitten täällä on kuvattu sitä, minkälaisia päätöksentekoprosessiin liittyviä uudistamistarpeita voi olla.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! Tämä valtioneuvoston tulevaisuusselonteko "Suomi ja Euroopan tulevaisuus" on tärkeä strateginen asiakirja. Mielestäni jopa tämä ajankohda, jolloin keskustelu käynnistetään, on kaikella tavalla sopiva, kun vielä voimme luottaa siihen, että hallitus tekee tämän vilpittömästi eikä niin, että pyrkii tällä ajankohdalla tavallaan sumentamaan niitä ajankohtaisia keskeisiä ongelmia, joihin meidän päivänpolitiikalla pitäisi pystyä nykyistä selvästi terävämmiin tarttumaan. Kuitenkin tämä murrosvaihe, jota Suomi kansakuntana elää, vaatii sitä, että me käymme lävitse varsin syvälle käyvää periaatteellista keskustelua niistä valinnoista, joiden varassa Suomen menestys jälkeen rakennetaan.

Minä muutamilla ajatuksilla haluan palata menneisyyteen, koska selonteon teksti, joka on kirjoitettu, lähtee aika yksiselitteisesti siitä valinnasta, joka tehtiin Suomen liittyessä Euroopan unionin jäseneksi, eli historiakuvaus, menneisyyskuvaus on varsin lyhyt.

Menen jo itsenäisyyttä edeltävään aikaan parilla vertauksella siitä, minkälaisia vaiheita Suomi on historian kulun myötä tavannut, minkälaisissa vaiheissa olemme joutuneet, rohkensin sanoa, monissa murroksissa hakemaan ratkaisuja ja myös kansallista eheyttä, josta on myös kysymys selonteon osalta. Kun me haemme selonteolla linjauksia, jotka turvaavat Euroopan eheyden, minusta samanaikaisesti on syytä korostaa sitä, että meidän pitää löytää linjaukset, jotka turvaavat Suomen kansakunnan eheyden ja myös tavallisten ihmisten elämän eheyden paikallisella tasolla.

Minä jopa menen historiassa niin kauas kuin Pietari Brahen aikaan. Hän eli 1650-luvun Suomessa ja tuli Suomeen arvioimaan Suomen tilannetta ulkopuolisin silmin. Minusta näissä havainnoissa on jotakin opiksi otettavaa tähänkin tulevaisuusselontekokeskusteluun. Nimittäin Brahe ihasteli niitä luonnon rikkauksia, joita Suomessa on, mutta hän ihmetteli hallitukselle laatimassaan raportissa, kuinka vauras maa Suomi olisikaan, jos sen luonnollisia rikkauksia käytettäisiin oikein. Hän jatkoi omaa arviotaan: "Mutta yritteliäisyyttä ja toimeliaisuutta puuttuu. Kansa on velttua ja hidasta, ja virkamiehet ovat kykenemättömiä sekä huolimattomia." Josakin mielessä voidaan kysyä, toistaako historia itseään. Onneksi Brahe jätti poliittikot arvioimatta.

Toinen ajatuskokonaisuus, joka palautuu varhaisempaan yhteiskunnan kehitykseen, on se, kun 1850-luvulla kansalliskirjailija Elias Lönnrot kuvasi Suomen tilannetta, otti kantaa voimakkaasti siihen, miten kansalaiset ovat oppineet luottamaan hallitusvaltaan, ja totesi jotenkin tähän tapaan, että ei riitä, että kansalle annetaan leipureita ja keittäjiä, vaan pian pitää heille antaa myös palan suuhun työntäjät.

Jos ajatellaan sitä, miten siirryttiin itsenäisyyden aikaan, 1920- ja 1930-luvuilla elettiin hyvin vaikeaa, monella tavalla taloudellista ja henkistäkin ahdinkoa, sisäistä rauhattomuutta, joka huipentui tavallaan 1930- ja 1940-lukujen vaihteessa toiseen maailmansotaan, jonka jälkeinen kehitys on todella merkinnyt uskomatonta vaurauden rakentumista Suomeen.

Tähän lähihistoriaan haluan kuitenkin lyhyesti vielä puuttua sen vuoksi, että jos ajatlemme tulevaisuuden linjausten tekemistä, myös tässä lähihistoriassa on jotakin sellaista, jolla on merkitystä, jota pitäisi analysoida enemmän. Nimittäin me hyvin helposti puhumme Paasikiven-Kekkosen linjasta vain ulko- ja turvallisuuspo-

liittisena linjauksena. Minusta tähän liittyy myös hyvin kiinteästi, rohkensin jopa sanoa näin, Paasikiven-Kekkosen talouspoliittinen linjaus. Yhdessä sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikka että talouspolitiikka loivat kokonaisuuden sille lähtökohdalle, että Suomesta rakentui uskomattoman vauras maa. Nyt kuitenkin me 80-luvun jälkipuoliskolla tulimme murrokseen, joka on merkinnyt sitä, että muutamassa vuodessa, jos katsotaan historian peiliin, Suomi kansakuntana on kadottanut vaurauden.

Me olemme nyt, voisiko sanoa, nousseet hyvin pinnalliseen poliittiseen keskusteluun. Omalla tavallaan tulevaisuusselonteon keskustelu osoittaa sitä, että ei enää tämän päivän poliitikko viitsi henkisesti uhrautua tämän tasoiseen tarkasteluun ja pohdintaan. Eihän tätä kukaan edes kuuntele. Me muutamille ihmisille keskustelemme, kun on kysymys asiasta, millä tavalla Suomi säästyy. Minä haluan piirtää vahvan linjauksen tulevaisuusselontekokeskustelun lähtökohdaksi. Ei ole kysymys vain jostakin pinnallisesta linjauksesta, muodollisesta asioiden tarkastelusta vaan todella siitä, löydetäänkö tässä murroksen keskellä nyt niitä kestäviä valintoja, jotka luovat sellaisen vakauden, että me pääsemme luomaan tälle kansakunnalle uutta vaurautta.

Siinä mielessä haenkin analogiaa tavallaan siihen, mitä merkitsee nyt Euroopan unionin jäsenyysolosuhteissa se, että me pystymme yhteensovittamaan sellaisen kestävän talouspolitiikan ja kestävän ulko- ja turvallisuuspolitiikan, joka todella merkitsee sitä, että sekä eurooppalainen eheys, kansallinen eheys että paikallinen, tavallisten ihmisten elämän eheys voidaan yhdistää.

Minusta selonteon kansainvälistä toimintaympäristöä tarkasteleva osuus on päätyntyt selontekotekstin osalta aika kapeaan tarkasteluun. Ministeri Alho puheenvuoroissaan pyrki avaamaan sitä, että taustalla on kuitenkin laajempi tarkastelu, ja minä luotan tähän kannanottoon. Jään kuitenkin kaipaamaan sitä, että minusta rehellisemmin pitäisi kirjoittaa selonteossa ulos se, että jos meillä Suomena on tiettyjä vaikeuksia, hyvin suuriakin vaikeuksia yhteiskunnan sopeutumisprosessissa, niin samalla tavalla koko Eurooppaa ja eurooppalaista kilpailukykyä koskevat muutamat keskeiset ongelmat, lähinnä työttömyys, joka on Ydin-Euroopassakin kasvava ja lisääntyvä ongelma, ei suinkaan niin, että me olemme saaneet Euroopan unionin sisällä tähän asiaan jotakin merkittävää pysyvää ratkaisua, vaan voidaan sanoa, että se on edelleen kasvava ongelma.

Toinen hyvin merkittävä asia on Euroopan ikärakenne. Eurooppa on harmaantuva, vanheneva maanosa. Jos ajatellaan kilpailijamaanosien Aasian, Afrikan, Latinalaisen Amerikan ikärakennetta, siellä väestö uusiutuu, siellä syntyvyys on ihan toisella tasolla kuin Euroopassa. Tämä merkitsee hyvin suurta haastetta. Nimittäin niistä lähtökohdista, jotka rakentuvat selonteon pohjalta, voidaan kuitenkin jäädä kokeamaan niin ja toteamaan, että Eurooppa on tulevassa kehityksessä menettäjä.

Tätä kautta tullaan minusta hyvin keskeiseen asiaan suomalaisen hyvinvointivaltion puolustamisessa. Nimittäin, me joudumme taloudellisesti menettämään Euroopan mittasuhteessa. Vahva sitoutuminen Euroopan unioniin merkitsee sitä, että Suomi on menettäjä myös osana Euroopan unionia. Nyt kysytäänkin, riittääkö meillä voimavaroja puolustaa nykyisellään pohjoismaisen hyvinvointivaltion nykyistä rakennetta. Minusta tästä meidän pitäisi käydä paljon avoimempaa, rohkenisin sanoa, rehellisempää keskustelua.

Nimittäin menneen aikakautena — palaan Paasikiven-Kekkosen, voidaan linjata vielä Koiviston aikakauteen — saatiin hyvin ehyt konsensus pohjoismaisen hyvinvointivaltion säilyttämisestä eri poliittisten tahojen osalta. Voidaan sanoa, että koko lailla koko suomalainen puoluekartta sitoutui pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon. Nyt tullaan minusta siihen ehkä merkittävimpiin tulevaisuusselonteon osaan, johon toivoisin ehkä lähdeveden kirkasta keskustelua, ajatuksia ja näkemyksiä, mitkä ovat ne tulevat valinnat, joihin voidaan yhtä ehyesti sitoutua, nimittäin jopa niin, että pohjoismaisen hyvinvointivaltion mallin menneisyyden puolustaminen on juuttumista menneisyyteen, joka ei ole käytännössä mahdollista. Rohkenen esittää tämän tasoisen väittämän. Sen vuoksi ajattelen näin, että selonteon sisällössäkään pitäisi olla pidemmälle menevää arviointia. Ennen kaikkea toivon, että ainakin toisessa osassa, jossa tarkastellaan hyvinvointia, taloutta, työllisyyttä, tähän kysymykseen poraudutaan paljon syvemmälle.

Olennaista nimittäin on se, miten koko Euroopalle luodaan uusi elinkaari. Tämä haaste ei kosketa vain Suomea vaan koko Eurooppaa, ja sitä kautta tullaan siihen, millä tavalla todella rakennetaan kasvua, millä tavalla säilytetään ja vahvistetaan hyvinvointia. Ainakaan ne perusratkaisut, joiden varassa on tultu tähän päivään, eivät voi turvata jatkossa nykyisen tasoista hyvinvointia. Siksi me joudumme aika nöyrästikin kysymään, ja tähän edelleen peräänkuulutan avointa

keskustelua, niitä ratkaisuja, mihin meidän pitää päätyä, että me rakennamme kilpailukykyistä osaamis- ja luottamuspääomaa niin Euroopassa kuin Suomessakin.

Tässä on varmasti keskeinen lähtökohta se, että me todella myös poliittisilla päätöksillä sitoudumme niihin strategisiin valintoihin, joilla annetaan tilaa tämän uuden kasvuteorian toteutumiselle. Me luomme todella sellaisen innovaatiojärjestelmän, joka kantaa kansallisesti mutta joka myös kytkeytyy koko eurooppalaiseen kehitykseen, joka tuottaa uusia innovaatioita, uutta työtä ja sitä kautta myös lisää hyvinvointia, millä tavalla saamme myös sen tasoisen vaurauden, että se sosiaalinen oikeudenmukaisuus, joka on ollut pohjoismaisen hyvinvointivaltion eräs keskeinen ominaispiirre, voidaan mahdollisimman pitkälle säilyttää. Nimittäin en missään nimessä tällä tarkastelulla tarkoita sitä, että meidän pitää nyt järjestää talkoot, joilla me tuhoamme ja murskaamme pohjoismaisen hyvinvointivaltion, vaan enemmänkin, millä tavalla me löydämme ne ratkaisut, joilla me jalostamme nykyistä lähtökohtaa.

Haluan vielä muutamilla ajatuksilla ottaa kantaa selonteossa olleisiin Euroopan unionin kolmeen vaihtoehtoon. Näihin on jo aikaisemminkin puheenvuoroissa tartuttu. Olen hyvin pitkälle näkemässä, että nämä kolme vaihtoehtoa ovat aika muodollisia. Minusta nämä ovat aika paperin makuisia vaihtoehtoja. Ehkä tässä löytyy kaksi peruslinjaa, jos ajatellaan Suomen tulevan kehityksen ja Euroopan kehityksen kannalta, eli mitä merkitsee se peruslinja, moniytiminen Euroopan unioni, joka mielestäni on hallituksen selontekoon sisään rakennettu ykkösvaihtoehto. Toinen linja on riisuttu Euroopan unionin vaihtoehto.

Olisin hyvin pitkälle näin näkemässä, että moniytiminen valinta merkitsee nimenomaan sitoutumista liittovaltiokehitykseen. Tämä on toinen asia, johon toivon todella rehellistä keskustelua myös hallituksen taholta nyt selonteon edessä, koska kyllä meidän pitää pystyä, jos me olemme tekemässä nimenomaan tulevaisuuden linjauksia, tulevaisuuden valintoja, hahmottamaan myös se, että sitoudummeko me näillä linjauksilla liittovaltiokehitykseen vai onko meidän perussitoutumisemme siinä, että me tuemme itse näisten valtioiden avointa ja rakentavaa yhteistyötä. (Ed. Kekkonen: Näinhän siellä lukee!) — Siellä jossain määrin, ed. Kekkonen, on tätä pyrittä kirjoittamaan, mutta toisaalta se kuitenkin hämärtäyty tämän kokonaisuuden myötä, ja lähtö-

kohta kiteytyy tähän moniytimiseen lähtökohtaan, jonka ehdoton tulema on liittovaltio. Tässä minä toivon nimenomaan hallituksen suunnalta rehellisyyttä ja näiden vaihtoehtojen ulos pukeamista sillä tavalla, että me tiedämme ja ennen kaikkea kansalaiset tietävät, mistä on kysymys.

Siksi oikeastaan tämän oman puheenvuoroni päätänkin siihen, että todella hyvä strateginen asiakirja on ymmärrettävä. Minä toivon, että tämä selontekokeskustelu antaa lisää aineksia siihen, että me saisimme tästä kirjoitettua sellaisen selonteko, joka on siinä määrin ymmärrettävä, että se pakkaa yhteistä kansallista tahtoa, näkemystä tulevaisuudesta ja innostaa meitä poliitikkoja tekemään myös käytännön politiikkaa näitten valittujen linjausten pohjalta, mutta samalla tuo politiikan lähemmäksi tavallisia kansalaisia ja innostaa heitä antamaan panoksensa Suomen ja Euroopan tulevaisuuden hyväksi.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karjulan näkemykset ovat hyvin mielenkiintoisia, ja erityisesti se kohta, kun hän kysyi sitä, että pystytäänkö säilyttämään pohjoismainen hyvinvointimalli Suomessa. Kysyisin niin päin, että voivatko Suomi ja myöskin ne Pohjoismaat, jotka ovat EU:n jäseniä, olla vaikuttamassa EU:ssa semmoisiin valintoihin, jotta tämä pohjoismainen hyvinvointimalli, mikä meillä on hyvä, voidaan markkinoida sinne päin siten, että se koetaan hyvänä myös laajemmin EU:ssa. Tähän liittyen myös työelämän puolella tämä työehtosopimusjärjestelmä, joka Suomessa ja Pohjoismaissa on koettu hyväksi, saataisiin sinne leviämään niin, että saataisiin vähimmäisehdot, koska siellä on hyvin kirjavaa käytäntöä EU:n sisällä monissa maissa.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minua on hiukan vaivannut oikeastaan kaikissa opposition ja osin hallitsintamankin puheenvuoroissa se, että on luettu tästä paperista, tästä Suomesta ja Euroopan tulevaisuudesta, sellaisia asioita, joita siellä ei ole. On valistuneen ihmisen merkki, jos ja kun hän näkee rivien väleihin. Mutta siinäkin täytyisi olla jonkinlainen hygieniä, että rivien väleistä ei näe liikojia, että ei tulkitse sinne omia pelkojaan. On kai kuitenkin selvästi sanottava tai muistettava nyt se, että tämä on ensimmäinen osa, joka käsittelee Suomen kansainvälisen toimintaympäristön muutoksia ja erityisesti Euroopan kehityksen Suomelle asettamia haasteita. Se toinen osa tulee myöhemmin, puolen vuoden kuluttua.

Ed. Karjula jälleen kerran ilmeisen vakavissansa pohtii olennaisia kysymyksiä. Mutta kyllä hän antoi sellaisen kuvan tästä teoksesta, joka meillä käsiteltävänä nyt on, joka ei pidä paikkaansa. Hän loi uhkakuvia, joille ei ole perusteita tässä kirjassa.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä on ollut yleinen piirre oikeastaan kaikissa keskustalaisissa puheenvuoroissa, ja se tekee vähän hankalaksi keskustelun asiasta, kun toiset puhuvat aidasta ja toiset aidan seipäistä. Se näkyy myöskin tämän salin tyhjyydestä. En muista koskaan näinä vuosina, kun olen eduskunnassa ollut, että näin vähän edustajia olisi osallistunut keskusteluun näin tärkeästä asiasta. En syytä tästä nyt pelkästään ed. Karjulaa enkä keskustaa, mutta minusta on ollut hiukan kiusallista se, että täällä on puhuttu asioista, jotka eivät suoranaisesti edes liity tähän kirjaan.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella toivon, että en tyhjentänyt salia puheellani. (Ed. Kekkonen: Ei, en tarkoittanut sitä!) Sen verran ed. Kekkonen puheenvuoroon, että minusta jos tulevaisuusselonteon lukee, kyllä täällä on hyvin selvästi sanottu — muun muassa selonteon alkuosassa lukee: ”Euroopan talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen toteuttamisen ja unionin laajentumisen takia saattaa olla tarpeellista hyväksyä joustavan yhdentymisen malli.” Tämä malli kytketään täällä jatkossa nimenomaan moniytimisyyteen.

Tässä mielessä minusta muoto, miten teksti on kirjoitettu, hyvin pitkälle hahmottaa jo sitä, mihin hallitus on sitoutumassa. Jos me olemme Emussa, se merkitsee hyvin pitkälle sitä kehityskulkua, jossa me siirrymme liittovaltioon. Tässä mielessä kun puhutaan tulevaisuusselonteosta, minusta tähän asiaan Suomella pitää olla selvä kanta, ei piilotettu kanta, mutta selkeä kannanotto. Se on tärkeää politiikan mutta ennen kaikkea kansalaisten kannalta.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Koen, että Emu, EU ja Nato on täällä keskusteltu jo aika pitkälle ja niiden suhde koko Eurooppaan, joten aion keskittyä pikkuisen muihin näkyihin, joita aion tarkastella vielä pidemmällä aikaperspektiivillä kuin yhdellä vaalikaudella.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuus on tahtotila. Ministeri Alho totesi, että hallituksen esitys on kirjoitettu neljää vuotta varten ja tähtäimenä tavallaan meidän Emu-kelpoisuutemme. Siitä syystä haluaisin todeta, että se, mitä me tässä nyt

päätämme ja mihin me tähtäämme, vaikuttaa kuitenkin pitempään kuin neljä vuotta. Se vaikuttaa tuhat vuotta. Jos Karthago ei olisi hävitetty tai Luther olisi likvidoitu, meidän tämänhetkinen nykyisyytemme olisi kovin toinen.

Valtioneuvoston eduskunnalle antama tulevaisuusselonteko, osa I, Eurooppa, kirjaa päämäärin virallisia ennusteita ja tutkimuksiin perustuvia tiloja ja näkyjä. Yleinen ja yhtäläisesti hyväksytty formaatti esittää asiat sanojin ja peittää alleen totisen tulevaisuutemme mahdollisuudet moneen.

Euroopan historia ja kulttuurimme kehityksen historia hyvässä ja pahassa on hyvin usein myös sodan ja epäsovun historiaa. EU yhteistyömallina on tapa sitouttaa yhtenevien taloudellisten etujen ja vastuiden kautta meidät toimimaan globaalina kilpaysikkonä yhdessä vastaan muuta maailmaa. Kun ajatusten makrotasolta siirrytään elämisen ruohonjuureen, eivät näyt ole yhtä auvoisia tai selkeitä. Euroopan taloudellinen vaurastuminen on nyt nykivää, ja yhtäläinen, mutta valtioittain erilainen rakennemuutos hidastaa yhteisen tahtotilan syntymistä ja sen yhteisen tahtotilan eteenpäin viemistä.

Jos tulevaisuuden globaaleiksi uhiksi nostaa viljanpuutteen, puhtaan juomaveden puutteen, väestönkasvun sekä ympäristön saastumis- tai muut tuhouhat, ne heijastuvat myös Eurooppaan. Oma eurooppalainen elintarviketaloutemme sekä puhdas juomavesi ovat turvattavissa. Ympäristön tuhouhat ovat myös torjuttavissa, koska yhteinen tahtotila ja ymmärrys siihen löytyy ainakin EU:hun sitoutetuissa maissa ja niissäkin, jotka yhteistyöhön haluavat sitoutua.

Väestönkasvu on meille ongelma, koska meillä se on negatiivinen eikä ikääntyvä väestörakenne kykene pitkässä juoksussa huolehtimaan tulokellisen talouden ylläpitämisestä. Sama negatiivinen väestönkasvu on nähtävissä entisissä Itäblokin maissa. Kun väestönkasvuennuste seuraavan neljännesvuosisadan aikajänteellä Afrikassa on 100 prosenttia ja Euroopassa alle 1,5 prosenttia, ei elintason nostopaineesta johtuvaa väestövaellusten suuntaa tarvitse kauan pohtia.

Tulevaisuus ja sen tahtotila ovat tässä ja nyt. Eurooppa ja menestys, elintaso, elintila, turvallisuus, syntyvät terveestä taloudesta ja yksilötason mielekkäästä toimeentulosta. Taloutemme ja turvallisuutemme on sidottu EU:hun ja Emuun. Talouden toimivuus on myös harmonisointia ja vastuun jakamista. Tulevaisuuden merkkipaaluja Emun ohella ja sen jälkeen sekä yhdessä sen kanssa on varmasti verotuksen harmonisointi

EU:ssa ja ehkä Euroopassakin. Jo nyt on nähtävissä veropoliittista kilpailua EU:n piirissä ja väitän, että se tulee merkittävästi lisääntymään. Siten kotimaisen veropolitiikan tulevaisuusnäkyjen näkemisellä alkaa olla kiire.

Koulutusta ja korkeaa teknologiaa on kaupiteltu tulevaisuuden menestystekijänä meillä. Kun tutustuu muiden EU-maiden tulevaisuuden selontekoihin, siellä ovat myös samat aatteet ja vaatteet menestykselle. Kun ajattelee Saksan 80 miljoonan väestöpohjaa ja Suomen Kuopion kaupungin 80 000 hengen väestöpohjaa ja toteaa, että molempien tulevaisuudentähtäys on ympäristöteknologian kehittäminen, ekoteollisuus ja bioteknologian kehityksestä saatavat myytävät tuotteet ja kun tietää vielä, että toisella on väestö- ja varallisuus pohja tuhat kertaa toisen, voi kuvitella, että kilpailu näilläkin menestyksen tekijöillä tulee olemaan kova.

Ja kilpailu on kova. 5 miljoonan väestöpohjalamme maailman ja EU:n laidalla meidän on oltava hyvä ja kova ja meillä on oltava yhteinen tahtotila, ei sisäsiirtoista repimistä ja omassa läävässä piehtaroinnissa, jos me yleensä haluamme menestyä.

Ympäristöuhkia tulevaisuudessa Eurooppatasolla en voisi pitää uhkina, koska uskon toimivan talouden reunaehtojen olevan myös terveen ympäristön puolella. Tarvitsemme puhtaan maan, ilman ja veden elääksemme elintaso-Euroopassa. Ympäristöuhat ovat todelliset Euroopan ulkopuolella ja sidoksissa talouden kasvuun ja elintason nostopaineisiin. Kolmannet maat, Kiina ja Asia haluavat samat oikeudet liata ja saastuttaa ympäristöä kuin meilläkin on ollut. Sehän on tasa-arvoperiaate.

Nostan kuitenkin tulevaisuuden kymppin kysymykseksi kulttuuri-integraation. Miettikääpä tilannetta, jos Afrikka, Itä-Euroopan laita-alueet ja yleensä meidän piirretyn Eurooppamme ympäristö käyvät elinympäristöltään mahdottomiksi saastumisen, talouden toimimattomuuden, heimosotien, demokratian ja ihmisoikeuksien puutteen, rikollisuuden, ruoan ja veden puutteen sekä räjähdysmäisen väestönkasvun vuoksi. Entä sitten, jos toisaalta me kuukahdamme keinutuolissamme kyynärkkepeinemme työvoimapulaan, puhtaan ympäristöimme, tasa-arvon ja taloudellisen hyvinvointimme lasitalossa? Entäpä, kun edellä mainitut elintason tavoittelijat tulevatkin kivittelemään lasiansareitamme ja kuurouttamme?

Mikä on vikana, kun Saksassa kolmannen tai neljännen polven turkkilainen ei haluakaan

käydä yhteiskunnan tarjoamaa koulua eikä osallistua oppisopimuskoulutukseen tai oppia kieltä tai kun Hollannin nyt kulttuuriset vähemmistöt, ehkä tulevaisuudessa tasavertainen tai enemmistö, haluavatkin omia etnisiä kouluja ja oikeuksia saman länsimaisen oikeuden, tasa-arvon ja vapausperiaatteen mukaan, jota mekin pidämme itsestäänselvänä? Entä kun me ja meidän oma etninen taustamme, kristinuskomme ja etiikkamme on eurooppalainen vähemmistö? Kuinka valmistaudumme tähän tulevaisuuteen, kun eurooppalainen on Euroopassa vähemmistönä? Meillä kaikilla on oikeus juuriimme ja kulttuuriimme ja uskoomme. Mikä on eurooppalaisen sulatusuuniin ja kulttuuri-integraation kuva? Holocaust se ei toivon mukaan enää koskaan ole.

Kun haluamme jotakin, meidän tulee siitä myös suorittaa jotakin. Kuka laskun maksaa? Me sopeutumalla ja sovittelemalla vai me muureja rakentamalla? Tietoista ja tiedostettavaa valintaa tulisi tehdä tässä ja nyt myös sen suhteen, mitä haluamme lapsillemme jättää.

Arvoisa puhemies! Matala bruttokansantuote per capita, korkea veroaste, suuri työttömyys, matala koulutusaste ja matala teollinen jalostusaste liittyvät niin Suomessa, Euroopassa kuin maailman rajoilla niin suureen sikiävyyteen kuin toivottomuuteen ja välinpitämättömyyteenkin. Ryysyrantoja riittää. Käyttöä meillä olisi suolle, kuokalle, Jussille ja sisulle.

Ihmisen ja Euroopan historia on sotahistoriaa, taistelua elintilasta ja toimeentulosta. On oma eettinen, ekologinen ja ekonominen Eurooppa-politiikkamme tahtotila ja halu haltuunottoon, jos sitoudumme vastuuseen globaalina kehitysveturina ja hyvinvoinnin jakajana entisen valloittajaroolimme sijaan, sillä mikään ei elollisessa luonnossa ole yhtäältä niin traaginen valtantahdossaan ja lapsenuskossaan omien etuoikeuksiensa paremmuuteen kuin ihminen, ihmisen lapsi.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällaisessa keskustelussa on kaksi mahdollisuutta: puhua tavattoman yleisesti tai sitten puhua tavattoman yksityiskohtaisesti. Tällaisessa asiassa molemmat vievät vähän vikaan.

Arvoisa rouva puhemies! Mielenkiintoni kohdistui yhteen lauseeseen edellisessä puheenvuorossa, ja se oli lause, jossa puhuttiin, mitkä ovat ne veronäyt, mitkä meillä ovat edessämme. Kun kyseessä on hallituspuolueen kansanedus-

taja ja kun tiedän, että verotukseen nimenomaan kokoomuksen piirissä on suunnattu huomiota enemmän kuin ehkä mihinkään muuhun asiaan vuosien mittaan, heräsi kysymys: Mitä ne ed. R. Korhosen veronäyt ovat? Mikä on se veronäky, joka muutaman vuoden, kenties jopa muutaman kymmenen vuoden sisällä avautuu Suomen eteen eurooppalaisena valtiona, joka on kiintein sitein mukana eurooppalaisessa yhteistyössä?

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Olen korostanut sitä, että tämä tulevaisuusselonteko on tehty toisin kuin se edellinen, johon liittyi myös eduskunnan arvioita siitä, että se ei riittävästi ohjannut tämän päivän päätöksentekoa. Tästä on seurannut se, että hallituksen selonteko on enemmän strateginen asiakirja, joka on tarkoitettu hallitsemaan tämän vaalikauden aikana tapahtuvia keskeisiä ratkaisuja. Se ei suinkaan tarkoita sitä, että tässä tarkasteltaisiin tulevaisuutta vain neljän vuoden perspektiivillä, päinvastoin. Muutosvoimia, olkoit kysymyksessä väestömuutokset, talouteen liittyvät muutokset, ympäristöön liittyvät, kulttuuriin tai turvallisuuteen, on tarkasteltu 10—40 vuoden perspektiivillä tässä selonteossa.

Mutta sitä vastoin instituutioita ja politiikkaa on voitu tarkastella lyhyemmällä perspektiivillä johtuen siitä, että esimerkiksi Euroopan kehityksessä vaikuttavat institutionaaliset ratkaisut — kysymykset nimenomaan Euroopan unionin syvenemisestä, laajenemisesta jnp. — ovat asioita, jotka tapahtuvat itse asiassa muutamien vuosien kuluessa. Tällä hetkellä meillä on suurin piirtein tiedossa, miten näissä päätöksentekoon valmistaudutaan, mutta tietoa siitä, miten ne ratkaistaan, meillä ei ole. Senpä vuoksi tässä suhteessa perspektiivi on luonnollisesti paljon lyhyempi. Näin ollen olen sitä mieltä, että väite siitä, että olisin sanonut, että tämä on vain neljän vuoden juttu, on väärä.

Mitä tulee verokilpailuun, johon ed. R. Korhonen viittasi, tämä on juuri niitä kysymyksiä, jotka tulevat olemaan seuraavan pohdinnan aiheita, kun mietitään, miten hyvinvoinnin rahoitus pohja voidaan turvata. Eihän sitä oikeastaan tietysti millään muullakaan tavalla voi turvata kuin sillä, että verovaroin keräämme hyvinvointimme rahoituksen. Sitten kysymystä joudutaan lähestymään siitä näkökulmasta, pidämmekö oikeudenmukaisena, että meillä on progressiivinen tuloverotus edelleenkin, mikä mielestäni on ehdoton lähtökohta. Sitten on ky-

symys vielä siitä, miten verotuksen harmonisointiin tulevia paineita pitää käsitellä. Mutta onneksi tähän voimme palata puolen vuoden kuluttua uudestaan.

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alholle haluan sanoa, että kun viittasin neljän vuoden trendiin, kyllä varsin hyvin ymmärrän, että jos tämä on strategia-asiakirja, siinä toimitaan neljän vuoden trendillä. Mutta halusin korostaa, että neljän vuoden toiminnalla vaikutetaan, sanotaan nyt karkeasti, tuhatkin vuotta eteenpäin. Eli se, mitä nyt päätetään ja tehdään, näkyy seuraavassakin tulevaisuudessa.

Ed. Kekkosele halusin sanoa, että verotuksen suhteen saatetaan olla EU:ssa siinä tilanteessa, että sanotaan "vie sie, mie vikisen". Eli haluameko pitää täällä osaavia ihmisiä? Nyt heitä jo ostetaan tuplanettopalkoilla. Nokialta vietiin Philipsille kaverit, kaksi teknologiataitajaa. Nyt me ostamme ulkomaista työvoimaa tänne, tietoa ja taitoa, alemmalla verokannalla. Se on hyvin kriittinen ja strateginen asia.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Minä aikaisemmin sanoin vastauspuheenvuorossani tätä selontekoa liturgiseksi. En tiedä, olinko siinä oikeassa. Ei taida olla pappismiehiä täällä paikalla, jotka pystyisivät suomentamaan, mitä liturgia tarkoittaa. Mutta joka tapauksessa selonteko on kovin monisanainen. Se on äärettömän vaikeasti lähestyttävä. Sen tekstiin on tavattoman vaikea keskittyä. Ainakin minulle kävi sillä tavalla, mutta se on tietysti henkilökohtainen heikkous, että jouduin saman kappaleenkin lukemaan useaan kertaan, ennen kuin pystyin selvittämään, mitä siinä tarkoitetaan.

Minua kiusasi myös se, että siinä taotaan ehtimiseen globaalista kehitystä. Se ehkä on tässä kaikessa tietynlaisen selittelyn pohja, mutta ehkä "globaali kehitys", kun tuollainen sanapari on keksitty, on ehkä vähän liian suuren painoarvon saanut tässä selonteossa. Kaikessa vedottiin siihen, että maailman laajuinen kehitys on globaalista kehitystä ja näin ollen meidän täytyy myös Euroopan unionissa ja sen jäsenenä suhtautua siihen ja katsoa, että me olemme unionin jäseniä ja juuri tästä syystä meidän on turha rimpuilla missään suhteessa vastaan.

Jos ajattelee tätä selontekoa kokonaisuutena ja sitä, minkälainen tunne siitä minulle jäi, niin minulle jäi sellainen tunne, että tällä selonteolla aiopestään lukijaa salakavalasti uskomaan,

että me olemme nyt pistäneet jalkamme sellaisiin ketunrautoihin, että me emme sieltä pääse millään pois ja että meidän täytyy nöyrästi ja uskollisesti hyväksyä kaikki ne ehdotukset, joita tehdään Euroopan unionin taholta, hyväksyä niin jäsenyys Euroopan rahaunionissa kuin muutenkin Emut ja ermit. Minä en ehkä pysty sanallisesti sitä niin selittämään, mutta sellainen kuva tästä jää, että kaikessa aiopestään myönteisesti siihen suuntaan, että hyväksymme liittovaltion, jota tässä — kenen hyväksi, se on sitten toinen asia — ajetaan. Meidän täytyy se hyväksyä. Tällainen kuva minulle on tästä valitettavasti jäänyt. Jos näin on, se on aika taitavasti tehty.

Olen kiinnittänyt huomiota pariin kohtaan, jotka tukevat minun ajatustani aiopesusta. Toinen niistä on ihan selkeä asia, toinen ehkä vähemmän selkeä.

Siellähän ei puhuta Euroopan unionin todellisesta syntyhistoriasta eli siitä, että Euroopan unionin esijärjestöt perustettiin aikanaan sitä varten, että aina vaarallinen Saksa saataisiin pysymään aisoissa. Sehän on Euroopan unionia edeltäneiden järjestöjen keskeinen tavoite. Nyt tätä asiaa ei sanota tällä tavalla mutta sen sijaan sanotaan, että tämä on tarjonnut Saksalle mahdollisuuden itsenäistyä ja nousta taas tietyllä tavalla kansakuntana kansakuntien joukkoon. Eli tämä on nyt antanut Saksalle mahdollisuuden sodanjälkeisestä alennustilastaan nousta toisten tasolle ja ehkä vähän ylikin. Tämän ylitsenousun ymmärtää siinä mielessä, että jos tässä luodaan Suur-Saksaa eurooppalaisella tasolla, niin johan on toki korkea aika tässä vaiheessa Saksan päästä tuuma ylemmäksi kuin muut Euroopan unionin maat.

Ed. Kekkonen pudistelee jo päätään, eli nyt menee jo pahasti yli! Saattaa olla näin, mutta minä olen aina epäillyt Saksan motiveja ja osuutta Euroopan unionin liittovaltiossa ja sen johtavana hahmona. Tämä tässä selonteossa on selkeä muutos aikaisempaan, mitä minä olen lukenut. Euroopan unionin syntysanoja ei enää lausuta. Lausutaan vain se, mikä on tällä hetkellä Saksan asema, kuinka unionin kehittäminen on antanut Saksalle mahdollisuuksia jne.

Toisessa huomionarvioisessa kohdassa käsitellään kansallisvaltioita. En voi väittää, eikä siellä sanotakaan, että kansallisvaltiot menettäisivät merkityksensä. Mutta koko ajan luodaan epävarma kuva, en nyt muista millä sivulla se siellä oli, kun puhutaan kansallisvaltioista, luodaan sellainen kuva joka tapauksessa, että kan-

sallisvaltiot nykyisessä muodossaan ovat menettä kalua.

Kyllähän ne tietysti jäävät vaikuttamaan ja ovat olemassa, mutta samalla jo seuraavassa lauseessa annetaan kuva siitä, että kansallisvaltioilla ei ole enää mitään merkitystä. Eikä tietenkään olekaan liittovaltiossa kuin maakunnan asema tai niin kuin Amerikan yhdysvalloissa. Liittovaltio sekin on. Totta kai siellä on oma asemansa tähän liittovaltioon kuuluvalla osalla. Samanlaisen systeemiin tässä nyt kansallisvaltiota koskevassa kohdassa vähän viittaillaan. Vaikka sitä ei suoraan sanota, suorastaan varotaan sanomasta, sieltä se tulee kuitenkin: Kansallisvaltion merkitys maapallolla, ei nyt maapallolla mutta Euroopassa, joka tapauksessa vähenee tämän osan mukaan. Tämäkin osoittaa, mihinpäin ollaan menossa. Hyväksytään vain liittovaltio, se tulee joka tapauksessa! Älkää rytskelkö vastaan, hyväksykää Emu, kun se tulee.

Miksi juuri Emu? Minun mielestäni Emu ei ole taloudellinen ratkaisu, vaan poliittinen. Se on keskeinen ratkaisu silloin, kun laukaistaan lopullisesti liittovaltion syntyyn johtava mekanismi. Jos yhteistä rahaa ei Euroopan unionille tule, rahaa, joka yleensä on itsenäisen valtion tärkein symboli, ei tule liittovaltiotakaan. Mutta jos tulee yhteinen raha, yhteinen pankkijärjestelmä, se merkitsee sitä, että on lähdeytenä menemään myötämäkeen. Enää ei pystytty pysäyttämään kehitystä, joka johtaa liittovaltioon.

Tietystihän on mahdollista, että jotkut valtiot heräävät tai jokin muu seikka estää asian lopullisen toteutumisen ja saa aikaan sen, että unioni hajoaa. Varmasti se joskus hajoaakin, ei se ikuisen tule olemaankaan. Oliko Mediapielissä tänä iltana sillä tavalla, että 85 prosenttia vastusti Emua, 15 prosenttia sitä vain myötäili. Ed. Pekkarinen sanoi jotakin siihen suuntaan mielestäni ohimennen. Saatoinkin kuulla väärin. Mutta se osoittaa silloin, kuinka hyvin kansa ymmärtää Emu-ratkaisun vaikutuksen itsenäisen valtion perusteiden murtajana.

Olen sitä mieltä, että Suomen ei pidä mennä tähän koukkuun, Emuun, ja siihen järjestelmään, koska sen jälkeen olemme menettäneet itsenäisen valtion ja olemme liittovaltion jäseniä aika pitkään. Joskus se hajoaa, niin kuin Jugoslaviakin hajosi, ja samalla systeemillä, mutta Emu on ratkaiseva ja sitä pitää varoa. Minä en missään vaiheessa, jos asia tulee eduskunnan ratkaistavaksi, tule äänestämään Emuun liittymisen puolesta, koska se on suomalaisen yhteiskunnan kuolinisku.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi, joka pohtii hyvin syvällisesti aina asioita, minusta meni hieman pinnallisille linjoille, kun hän vetosi Mediapieliin. Minusta ed. Aittoniemi varsin hyvin taitavana sanankäyttäjänä tietää, että kysymyksiin vastataan niin kuin kysymykset asetetaan. En ole kyseistä Mediapieliä nähnyt, mutta tiedän johdattelevien kysymysten merkityksen, erinomaisena esimerkkinä se klassinen johdatteleva kysymys, joka pantiin aikoinaan punaioimittajien piikkiin. Kysymys kuului: Onhan porvari paha, onhan? Sitten siihen voitiin odottaa tietynlaista vastausta.

Arvoisa rouva puhemies! Saksa-kompleksi, joka on ruvennut asumaan keskustalaissa piireissä, herättää hyvin suurta huomiota täällä ulkopuolella. Nimittäin tässä kirjassa aivan selvästi Suomen tavoitteista sanotaan näin: "Suomen tavoitteena on edistää kehitystä, joka voimistaa ja edesauttaa ylläpitämään Euroopan perusarvoja; demokratiaa, hyvinvointia, suvaitsevuutta ja kansalaisten oikeuksia." Se on varsin laittamattomasti sanottu niistä arvoista, joita me pyrimme kunnioittamaan ja noudattamaan. Jos nämä arvot asetetaan kyseenalaisiksi sillä perusteella, että on olemassa jokin Saksa, josta historian haamu Saksan-nimellä ed. Aittoniemenkin korviin kohisee, se on kyllä valitettavaa, koska se estää järkevän keskustelun siitä tulevaisuudesta, mitä me täällä yritämme nyt pohtia.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mediapielissä tuli ihan selvät kysymykset: kannattaako liittymistä Emuun vai eikö kannata? Se on sitten eri asia, miten se keskusteluun vaikuttaa, jos siellä on myönteisellä tai kielteisellä kannalla. Jos on hyvä keskustelija, niin totta kai sillä saattaa olla merkitystä.

Mutta ed. Kekkonen, kun te luettelitte pitkän litanian demokratioista ja kaikista, niin jos siinä olisi sanottu näin, että haluaa huolehtia, että kansallisvaltiot säilyttävät itsenäisyytensä, jos sen litanian viimeisenä sanana olisi ollut se, minä oikein odotin sitä, onko se jäänyt minulta huomioimatta, silloin minä olisin nöyrästi myöntänyt olevani väärässä. Siinä ei puhuttu mitään sellaista, joka olisi sitä näkemystä vastaan, että pyritään liittovaltioon ja nimenomaan saksalaisjohtoiseen liittovaltioon. Te luitte nyt väärin paikkoja, ed. Kekkonen. Seuraavalla kertaa katsokaa tarkemmin tai lisätkää omasta päästänne sinne jotakin, niin minä voin jopa uskoa, kun ollaan hyviä kavereita.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Ensinnä anteeksi tämä flunssan runtelema ääneni. Toivon, että se kestää ja te kestätte.

Ihan alkuun haluan todeta arvostamani suu-
resti asiaa esitelleen ja keskusteluun osallistuneen
ministeri Alhon keskustelemaa ja keskustelua
avaavaa asennetta tämän keskustelun aikana.

Toiseksi muistan käydystä keskustelusta ed.
Pihan toivomuksen, että tässä suurten linjojen
ideologinen keskustelu olisi tarpeen. Yhdyn tähän
toiveeseen, luullakseni kylläkin lopputulok-
sen osalta erilaisin odotuksin kuin ed. Piha.

Tässä on tietenkin se vaikeus, että selonteon
esipuhe tunnustaa, että on tulossa toinen osa,
joka saattaa antaa vastauksen moniin kysymyk-
siin, mitkä nyt jäävät ilmaan. Toiseksi tietenkin,
kun ollaan tulevaisuuden merkeissä, tähän voisi
toistaa alkuun kaikki fraasit ennustamisen vai-
keudesta. Perimmäisiä kysymyksiä on, mitkä
ovat ne globaalit kehityslinjat ja ne todella vai-
kuttavat riippuvuusverkostot, jotka ovat meidän
todellisuuttamme siinä tulevaisuudessa, joka au-
keaa ensi vuosituhanalla. Tälle kysymykselle,
tälle puntaroinnille antaa pohjaa se, että kukapa
meistä kymmenen vuotta sitten olisi pystynyt
ennustamaan tämän tilanteen meillä ja maail-
massa.

Muutama kriittinen huomio edelleen sävyssä
”minusta tuntuu lukemani perusteella”. Minusta
selonteosta henkii liiallinen usko nykyisin voi-
massa olevan markkinatalousmallin jatkuvuu-
teen. Tuolle uskolle alistetaan yhteiskunnan jo
nyt edessä olevat ja tulevaisuudessa mahdollises-
ti kärjistyvät ongelmat: työttömyys, sosiaalinen
turvattomuus ja niistä johtuva syrjäytyminen.
Ne ovat kiusallisia piikkejä, harmillisia, mutta
syrjään työnnettäviä. Niiden seuraamusten pun-
tarointi tulevaisuuden muuttajina jää tässä mi-
nusta liian vähälle, suorastaan sivuun. Kysymyk-
seksi jää, tyytyvätkö yhä suuremmat massat nau-
tiskelemaan kuvatus ruusutarhan piikkitasosta.

Liian vähälle huomiolle jää myös mielestäni
maailman elintarvikehuolto. On ehkä epäsovin-
naista ja epätavanomaista, että sosialidemo-
kraatti tämän ottaa esille, mutta tästä selonteosta
voi sanoa, että se etupäässä todetaan riesaksi
EU:n laajenemisen yhteydessä. Kuitenkin elin-
tarvikehuolto on yksi kaikkein herkimpiä ja
kriittisimpiä tulevaisuuden tekijöitä.

Selonteossa mainitaan, että Suomi tukee
markkinoiden kilpailullisuuden lisäämistä. Tuo
lause sisältää paljon terveellistä, mutta se sisältää
myös mahdollisuuden naiiviuteen, hyväuskois-
uuteen, ja tässä tulee mieleen, pyrkiikö Suomi

olemaan tässäkin luokan paras ja puhtain ja
onko tästä kilpailusta doping ja vilppi kitkettä-
vissä paremmin kuin nykyajan huippu-urheilus-
ta. Tähän hyväuskoisuuteen en jaksa liittyä.
Mikä tuon hyväuskoisuuden lopputulos on kan-
sallisten etujemme kannalta, meidän kansalais-
ten kannalta?

Ed. Reino Paasilinna omassa ryhmäpuheen-
vuorossaan mainitsi, että yhteiskunnan on pelas-
tettava kapitalismi itseltään. Kysymykseksi jää,
mikä on se yhteiskunta, mikä on valtion rooli, ja
tämä kysymys minusta kärjistyy ja ajankohtais-
tuu tilanteessa, jolloin meidän yhteiskuntamme
laajasti ottaen riisuu itseltään mahdollisuuksiaan
toimia markkinavoimana.

Tässä välissä haluan kommentoida ystäväni
ed. Karjulan varoittelua siitä, ettei pidä palata
pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan siihen
malliin, jota elettiin taannoisina vuosina. Tuolle
vaatimukselle antaisi uskottavuutta, jos sen vaih-
toehtona olisi muu kuin keskustan kauppaama
työreformimalli, joka minusta edellyttää palaa-
mista paljon vanhempiin aikoihin, paljon alkeel-
lisempiin ja jo voitetuksi luultuihin asenteisiin.

EU:n lopullisuuteen lopullisena ratkaisuna
moni on viitannut, ja tässä haluaisin sanoa, että
Euroopan historia on ollut jatkuvaa heiluriliiket-
tä yhdentymisen ja hajaantumisen osalta, ja us-
kon, että tämä heiluriliike ei lopu tähänkään. EU
on väline tämän hetken ja lähitulevaisuuden on-
gelmien ratkaisemiseen. Millainen EU tarvitaan?
Sille voisi antaa sen vaatimuksen, että se meidän
suomalaisen osalta huolehtii ei tällaisen elitisti-
sen pinta- ja juhlapuhekulttuurin arvoista, vaan
suomalaisuuden arvoista syvemmin käsitettyinä,
tavallisen suomalaisen elämänolosuhteista ja elä-
mäntavasta.

Millä ehdoin Suomi nykyisen kaltaisen EU:n
osana voi vastata vielä suuressa osassa kansaa
eläviin odotuksiin pohjoismaisen hyvinvointiyh-
teiskunnan säilyttämisestä ja kehittämisestä?
Onko se yleensä mahdollista ja jos ei ole, niin
mitä sitten?

Ed. K e k k o n e n : Rouva puhemies! Täytyy
olla ihan samaa mieltä ed. Karjalaisen kanssa
siitä, että on ollut hyvä ja tärkeä asia, että tämän
asiakirjan esitellyt ministeri Alho on ollut koko
ajan läsnä ja osallistunut aktiivisesti keskuste-
luun. Minusta se olisi hyvä viesti viedä laajem-
mallekin valtioneuvoston piiriin. Nämä ovat kui-
tenkin sen kaltaisia asioita, joissa voidaan edel-
lyttää kannanottoja, pohdiskelua myös muilta
kuin meiltä rivikansanedustajilta.

Ed. Karjalainen puhui heiluriliikkeestä Euroopassa, että Euroopan historia on ollut yhdentymistä ja hajaantumista. Se pitää paikkansa, mutta se on vähän liian yleisesti sanottu. Se yhdentyminen, mitä me nyt elämme, on luonteeltaan tyystin toisenlaista kuin yhdentyminen on koskaan aikaisemmin ollut.

Jos me ajattelemme esimerkiksi itäisen Euroopan yhdentymistä toisen maailmansodan jälkeen, niin sen tiukempaa monoliittiahan ei ole ollut olemassa maailman historiassa. Mutta se syntyi pakosta, se syntyi aseina, se syntyi totalitarismin varjossa ja totalitarismin käskystä. Mutta miten se purkautui? Se purkautui mitä suurimmassa määrin ihmisten demokraattisten halujen seurauksena siten, että ihmiset katsoivat, että jo riittää. Läntisessä Euroopassa tämän kaltaisia pakkopaitoja ei milloinkaan ole ollut, toivottavasti ei milloinkaan tulekaan.

Sen verran tässä tohtii tulevaisuuteen katsoa, että sen järjestelmän, jolla Euroopan unionia tällä hetkellä juostaan kasaan, minkäänlaisena ääneen lausuttuna tai edes lausumattomana tekijänä ei ole sen kaltainen monoliittisuus kuin minkä meidän sukupolvemme Euroopasta jo tuntee. Kyllä sen lähtökohdat ovat hyvin demokraattiset, hyvin samanarvoiset siitä historiallisesta perimästä, joka syntyy niin luterilaisesta uskosta kuin työväenliikkeen kaikkein varhaisimmista utopioista, ihanteista, demokratian näkökulmasta. Tässä mielessä, niin mukavasti kuin ed. Karjalainen asian ilmaisikin, haluaisin karttaa sellaista keskustelua, että tehtäisiin yhtäläisyysmerkit järjestelmien välillä, niiden pakkojärjestelmien, mitä me tunneimme, ja sen järjestelmän, jota kohti me olemme menossa välillä.

Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Alho kyse, millaista Eurooppaa Suomi tavoittelee, ja vastasi itse, että yhteistyötä, ei vastakkainasettelua, ennustettavuutta, ei epävakautta. Näinhän se on. Tästä me lähdemme. En oikein voisi kuvitella turvallisuushakuisempaa lähtökohtaa kuin tämä on.

Euroopan unionin laajentuminen on kyllä parasta politiikkaa rauhan vahvistamiseksi tällä hetkellä. Sen tehtävä on tukea pyrkimyksiä sosiaaliseen ja taloudelliseen oikeudenmukaisuuteen ja rajojen madaltamiseen koko Euroopassa. Vakaan kehityksen kannalta on aivan välttämätöntä kuroa umpeen Eurooppaa halkovaa elintäsokeilua. Sosialidemokraattinen puolue tukee Euroopan unionin laajentumista uusilla jäsenmailla juuri tästä lähtökohdasta. Meille suomalaisille tämän pitäisi olla hyvin tärkeä seikka.

Meidän rajamme on juuri tämä kyseinen elintäsokeja, juuri se raja, jonka yli voisi pahimmassa skenaariossa tapahtua vaikka mitä. Toivomme, että näin ei käy ja toivomme ja toimimme niin, että Euroopan unioni tämän rajan tällaisen merkityksen pystyisi eliminoimaan. Baltian maiden muun muassa on päästävä alusta lähtien mukaan Itä- ja Keski-Euroopan maiden EU-jäsenyyden toteuttamisesta käytäviin neuvotteluihin.

Kun tulevaisuudesta puhutaan, niin senhän voi mitoitaa vaikka kuinka kauas. Mutta jos kymmenen vuotta sitten tätä keskustelua olisi käyty, kukaan ei olisi voinut edes kuvitella, mistä me tänään puhumme, minkälaisessa Euroopassa me tänään käymme keskustelua, ei oikeastaan edes sitä, minkälaisessa Suomessa me tänään käymme tätä keskustelua. Niinpä on ihan aiheellista pitää realismista sillä lailla kiinni, että pysyy niissä järjestelmissä, jotka ovat olemassa ja jotka ovat kehittyillä. EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan johdonmukaisuutta ja yhteistä toimintaa on tietenkin parannettava. EU:n on voitava toteuttaa Euroopan vakauden ja demokratian edistämiseksi sekä konfliktien ehkäisemiseksi ja kriisien hallitsemiseksi asetetut tavoitteensa myös käytännössä. Keskustelu ei tietenkään saa painottua sotilaallisiin ratkaisukeinoihin. Tiedän, että on sotilaita, jotka sitä haluavat. Se olisi kovin mekaaninen tapa puuttua keskusteluun eurooppalaisesta turvallisuudesta. EU:n on nimitäin edistettävä kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteiden toteutumista ja ihmisoikeuksien kunnioittamista. Se on ainoa keino turvallisuuden lisäämiseksi kestäväällä tavalla.

Kehitysyhteistyötäkään ei pidä unohtaa. Kehitysyhteistyölle ja lähialueyhteistyölle asetetut tavoitteet köyhyyden vähentämiseksi ja poliittisen vakauden parantamiseksi on otettava entistä paremmin huomioon unionin yleisessä politiikassa.

Sen verran tästä mekaanisesta ajattelusta, että sotilaallisesti liittoutumattomalla Suomella tulee tietenkin olla jatkossakin itsenäinen puolustus. Sen pohjalta Suomi voi parhaiten edistää Euroopan vakautta. Suomen on syytä olla mukana Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisessä niin, että mahdollisuudet eurooppalaisten rauhanrakenteiden vahvistamiseen, konfliktien ennalta ehkäisyyn ja rauhan turvaamiseen parantuvat. Kyllä kai on tunnustettava, että Naton puitteissa harjoitettava euroatlanttinen yhteistyö tätä nykyä on koko Euroopan vakautta ja turvallisuutta palveleva tekijä.

Ei voi myöskään unohtaa sivistysnäkökulmaa silloin, kun puhutaan eurooppalaisesta tulevaisuudesta. Eurooppalainen sivistys on ja sen tulee olla toimintaa syrjäytymistä ja syrjintää vastaan. On välttämätöntä rakentaa luottamuksen, solidaarisuuden ja keskinäisen kunnioituksen yhteiskunta. Sukupuoleen, ihonväriin tahi etniseen alkuperään liittyvää syrjintää vastaan on tehtävä työtä osallistumismahdollisuuksia lisäämällä ja ennen kaikkea työnsaantia parantamalla ja syrjäytymistä ehkäisevillä ohjelmilla. Samaan liittyy syrjintään liittyvien käytäntöjen purkaminen. Sosialidemokraatit Euroopassa yleensäkin tukevat yleisen syrjintäkiellon ottamista osaksi Euroopan unionin kaikkia perussopimuksia.

On itsestään selvää, ja se on täällä moneen kertaan toistettu, että työmarkkinat ovat Euroopan unionissa yhteiset. Työntekijöiden oikeuksien turvaamiseksi, epäoikeudenmukaisen kilpailun estämiseksi tarvitaan EU:n tasolla yhteistä työelämän perus- eli vähimmäisnormistoa. Sen luomisessa työmarkkinaosapuolten aktiivinen osallistuminen on aivan välttämätöntä. Palkansaaja- ja työnantajajärjestöt voivat täydentää keskinäisillä sopimuksillansa lainsäädäntöä. Nämä kaikki toimet ovat osa sitä sosiaalista, entistä sosiaalisempaa Eurooppaa, johon me tähtäämme, johon me pyrimme.

Arvoisa rouva puhemies! Ympäristö on asia, josta olisi syytä puhua varsin pitkään. En puutu kyseiseen asiaan sen kummemmin kuin hiukan ihmettelemällä sitä keskustan ryhmäpuheenvuoron arviota, jossa ympäristönsuojelunäkökulmaa kovasti vähäteltiin nykyisessä Euroopassa. Näin tehdessään keskusta ryhmäpuheenvuorosaan ei ollut ehkä ihan rehellinen, kun se unohti mainita, että juuri tällä hetkellä maa- ja metsätalous Euroopassa on kaikkein pahin saastuttaja. Nimenomaan sinne täytyisi luoda normisto, jolla se saastuttaminen saataisiin kuriin. Teollinen saastuttaminen nimittäin alkaa pikapuoliin kurissa jo olla. Teollisuudessa tunnetaan ympäri Euroopan sellaisia suljettuja järjestelmiä, jotka eivät saastuta ympäristöään enempää veden, maan kuin ilmankaan kyseessä ollen.

Arvoisa rouva puhemies! On sanonta, että keskeneräistä työtä ei pitäisi näyttää herroille ja keitä ne toiset olivatkaan. Tässä tämä keskenäinen työ eli osa 1 on nyt meille kaikille näytetty. Jäämme odottamaan mielenkiinnolla osaa 2. Pidä itsestään selvänä, että se tulee vastaamaan niihin avoimiin kysymyksiin, joita kieltämättä tämä ykkönen jättää.

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin olen tyytyväinen siihen, että ed. Kekkonen otti lopussa selkiinnyttävän kannan tähän maailman elintarvikehuollon yhteen suureen ongelmaan, saastumiseen ja elintarvikkeiden laatuun.

Mutta sitten keskusteluun heiluriliikkeestä. Jotta en tulisi väärin ymmärretyksi, kun tiedän, että meillä ei ed. Kekkonen kanssa kovin syviä erimielisyyksiä tästä aiheesta ole, totean vain sen, että jokainen yhdentymisliike aikanaan on ollut sen ajan tarpeista lähtien perusteltua, hyvässä uskossa tehtyä, jopa Neuvostoliittokin aikanaan. EU:n osalta kysymys on siitä, kuinka pitkälle tuo heiluriliike onnistuu jatkumaan. Kysymys on siitä, miten se pystyy kansalaisnäkökulman ottamaan huomioon, miten se pystyy työtömyyden, sosiaalisen turvattomuuden ja syrjäytymisen ongelman huomioimaan. Minä olen EU-myönteinen. Näistä näkökohdista lähtien, niistä malleista, mitä tässä esitellään, en ole vielä valmis hirttämään yhteenkään itseäni.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kekkonen aikaisemmin totesi paikaltaan minulla olevan saksalaisyhteydet tai jotain siihen suuntaan. Sitten hän puhui ed. Karjalaiseen liittyen yhdentymisestä ja heiluriliikkeestä. Kyllä sitä yhdentymistä Euroopassa on ollut. 39—44 Hitler yhdensi melkein kaikki nämä maat, jotka ovat Euroopan unionissa, Ranskat, Belgiat, Hollannit, Norjat ym. yhdensi aseilla ja pyrki sitten laajentamaan sitä yhdentymistä itään päin, ja oli melkein Moskovan porteilla jo pyssynsä kanssa, mutta epäonnistui siinä. Nyt Saksa, minä väitän, hymyilee pitkää hymyä ja näkee, että tässähän käy mukavasti, ei tarvitse muuta kuin allekirjoituksilla hoitaa tämä sama asia. Hetken kuluttua koko klaani on saksalaisten hallussa laukaustakaan ampumatta. Näin se käy. Tämä on ehkä kovaa puhetta, mutta se on perusteltua puhetta, siitä ei pääse, ed. Kekkonen, mihinkään. Kun puhutaan, että minä olen joku saksalaishysterikko, minä en sitä ole, vaan minä puhun reaalisesti, ettekä voi yhdelläkään sanalla väittää vastaan, etteikö näin olisi.

Mitä tulee sitten luottamukseen, kunnioitukseen ja inhimillisyyteen, jotka haluatte Euroopasta saada tänne, Saksasta pannaan juuri 320 000 jugoslaavia läpyttelemään ja Ranskasta vastaavasti, jotka siinä mielessä minäkin toivon, että meille saataisiin sieltä luottamuksen, kunnioituksen ja inhimillisyyden piirteitä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi vähän tapansa mukaan provosoitui sanoistani. Mutta kyllä meillä näyttää sellainen ihan periaatteellinen ero ed. Aittoniemen kanssa olevan, että kun me täällä puhumme yhdentymisestä, niin me korostamme kaiken aikaa, ihan alusta viimeiseen loppuun, sen rauhanomaista, pakotonta luonnetta, yhdentymistä, jossa aseilla ei ole sijaa. Ed. Aittoniemi vastatessaan näihin näkökulmiin ottaa esille jonkin sellaisen maailman, jonka maailman synnit kieltämättä ovat veriruskeat. Kun ed. Aittoniemi puhuu yhdentymisestä Saksan johdolla 30- ja 40-luvulla, niin hän puhuu aseellisesta konfliktista, ja meidän ajattelumme yhdentymisestä on täysin päinvastainen kuin se. (Ed. Aittoniemi: Ei se mikään konflikti ollut, valloitus se oli! — Nimenomaan se oli valloitus. Me yrittäme toimia, jotta tällaisia valloittamisen mahdollisuuksiakaan ei enää olisi olemassa.

Ed. Karjalainen puhui kansalaisnäkökulmasta, ja olen hänen kanssaan siinä aivan samaa mieltä. Ne yhdentymisjärjestelyt, jotka nyt ovat muutaman viime vuoden aikana luhistuneet, elikkä sen kommunistisen yhdentymisen luhistuminen perustui juuri siihen, että siellä ei otettu lainkaan kansalaisnäkökulmaa huomioon. Tämän yhdentymisen idea, näin uskon ja toivon, nimenomaan on kansalaisnäkökulman huomioiminen.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Jos läksisi ihan alusta. Tulevaisuusselonteossa todetaan, että unionin päätöksenteon on oltava yksinkertaisempaa ja nopeampaa. Lyhyen kokemuksen mukaan, mitä EU:sta meillä on, unioni tuntuu olevan byrokratian äiti, jos sen niin kuvaisi. Selvitystä pitää tehdä selvityksen jälkeen sellaisistakin yksinkertaisista asioista, jotka meille suomalaisille ovat itsestäänselvyys, että me teemme ne oikein sääntöjen mukaan, omantunnon mukaan. Ilmeisesti säännöstö on tullut joidenkin niiden maiden tarpeista, jotka eivät näin tee. Suomi on aina näissä paperisota-asioissa ja sääntöjen noudattamisessa mallikelpoinen. Sen takia selonteossa todetaan ihan hyvin, että päätöksentekoa tulee lähentää maan tasolle niissä asioissa, missä voidaan tehdä se. Se on ihan hyvä suuntaus ja kannanotto.

Yhtenä EU:n byrokratiakukkasena on eri ohjelmaperusteiset projektit, joita Suomessa tehdään. Jos jotain pientä asiaa lähdetään hakemaan, johonkin projektiin EU-tukea, se paperinippu, joka joudutaan tekemään, vaatii virka-

miesten toimesta työmäärän, jonka kustannuksilla monesti jo tehtäisiin itse hanke. Se kaikki on joutavaa byrokratiaa. Se pitäisi saada sillä tavalla tehtyä, että se voidaan uskoa kansallisiin käsiin ja niin, että se on Suomessa tehtävien päätösten alaista.

Arvoisa puhemies! Meillä Suomessa pitää katsoa asiaa myös siltä kannalta, että meillä on pitkä Venäjän raja, joka on myös pitkä EU:n itäraja. Mehän olemme aina Suomessa ajatelleet niin päin, että tuo itä on meille iso mahdollisuus. Kun siellä voi demokratia- ja talouskehitys mennä eteenpäin, ja toivon mukaan menee, se tietysti vaatii meiltä myös suomalaisina ja EU:lta sellaisia toimenpiteitä, jotka edistävät niitä, mikä tarkoittaa lähialueyhteistyössä sellaista yhteistyötä, että elintasoraja madaltuu lähinnä siten, että Venäjän puolella elintaso nousee. Se edellyttää sitä, että me viemme sinne tietotaitoa, osaamista ja taloudellista panosta. Se edellyttää myös sitä, että me asenteellisella puolella emme tee vastakainasetteluja ainakaan nykyistä enemmän, päinvastoin.

Meidän pitää osata markkinoida se osaaminen myös Eurooppaan, koska meillä Suomessa on pitkät perinteet siitä, että me osaamme ja olemme olleet sovussa ison entisen Neuvostoliiton kanssa. Jatkossakin olisimme tekemässä aktiivisesti täältä kautta Eurooppa-politiikkaa ja niin kuin tulennäyttäjinä siinä asiassa, ettei käy niin päin, niin kuin tässä on pelkona, että jotkut muut vievätkin ne mahdollisuudet.

Yksi hyvä esimerkki on vaikka rekkaliikenteen osalta. Jos miettii pitkiä, neljän viiden tunnin jonoja, pitempiäkin, jopa vuorokausia seisovat rekat siellä, jos me emme suomalaisina osaa neuvotella sellaisia sopimuksia, pyri madaltamaan sitä byrokratiaa, mikä on tuolla itärajalla, meille käy niin, että se tavaraliikenne, mikä tällä hetkellä ohjautuu Suomen kautta, nopeasti menee Eestin kautta. Sieltä on lyhyempi matka Euroopasta viedä tavaraa. (Ed. Kekkonen: Eivät ne rekkajonot ole Suomen vika yhtään!) — Ed. Kekkonen, haen tällä sitä näköalaa, että meidän pitää pystyä Suomea, suomalaisina, korkean tason päättäjinä, ottamaan se sydämen asiaksemme, että pyrimme vaikuttamaan Venäjään vanhojen ja uusien yhteistyösuhteiden avulla siten, että tuo raja saadaan toimimaan sujuvasti, koska se on meille mahdollisuus ja meidän kannattaa satsata myös siihen neuvotteluun, tarvittaessa opettamalla, jos he eivät itse systeemiänsä osaa hoitaa muuten kuin täyttämällä kymmeniä papereita käsin

siellä tullissa ja varta vasten jarruttamalla, että liikenne ei voi sujuvasti kulkea.

Yksi tärkeä asia koko selonteossa pitäisi olla tavoite työllisyydestä siten, että Suomi olisi aktiivisesti vaikuttamassa työllisyyspolitiikkaan, viemässä omia ideoitaan, mallejaan, Eurooppaan. Ei tällä tavalla kuin tässä. Aikaisemmin jo vastauspuheenvuorossani totesin, että jotenkin tämä selonteko siltä osin on hyvin hyvin köykäinen. Täällä puhutaan työllisyyden parantamisen osalta joitakin hyviäkin asioita, eli työllisyyttä parannetaan korkeaan tuottavuuteen perustuvaa talouskasvua vahvistamalla ja luomalla uusia työpaikkoja myös työvaltaisille aloille. Okei, tämä on hyvää ajattelua, en pane hanthtiin. Mutta ajattelu perustuu jatkuvaan talouskasvuun. Me tiedämme suhdanteet, ne heittävät. Minä en usko siihen filosofiaan, että me jatkuvan kasvun avulla koskaan pystymme työttömyyttä voittamaan.

Kun tiedetään, mitä tapahtuu työelämässä yleensä, se on tapahtunut Suomessa, se on tapahtunut Euroopassa, se on tapahtunut kaikkialla teollistuneissa maissa, meiltä on hävinnyt automaation, koneellistamisen myötä, tehokkaiden työtapojen myötä pysyvästi hirveän paljon sellaista työtä, mitä on totuttu pitämään työnä, käsin tehtävänä työnä, jolloin sitä työkakkua ei siinä vanhassa mielessä ole olemassa enää.

Sitten tämä jatkuu eteenpäin, kuvaa lisää tätä samaa: "Työaikapoliitiikan avulla voidaan paitsi parantaa työllisyyttä myös huolehtia työvoiman laadusta." Tämä lause on jäänyt selonteossa mietityttämään siinä mielessä, mitä tarkoittaa "työaikapoliitiikan avulla". Tähän kätkeytyy jousto-ajattelu, ja minä en usko, että vaikka tehtäisiin minkälaiset joustavat työajat, sillä tavalla meillä ei tule hyvin paljoa lisää työtä. Sitä voi tulla jossakin tilanteessa vähän, mutta ei se ole työllisyyden iso edistämiskeino, työttömyyden vähentämiskeino. Tähän on ututettu sellainen vanha oppi, jota täällä jotkut Suomenkin eduskunnassa ovat hokeneet koko ajan lisäjoustoista, että nämä työajat jotenkin estäisivät työllistämisen. Minä en usko, että sillä ratkaistaisiin tätä ongelmaa.

Kokonaisuudessa tässä on hyvin laiha ainakin suomalaisten näkökulma ja näköala. Minusta tässä pitäisi ottaa selkeä kanta siihen, että suomalaiset vaikuttavat aktiivisesti työn uudelleen jakamiseen, vaikka joku ihme ruotsalainen tutkimus taas väittää, että sillä ei paranneta yhtään työllisyyttä. On ihan varmaa, että jos jaetaan työaika kolmevuorotöissä kuuden tunnin pätkiin, niin se parantaa työllisyyttä, tai tehdään

kuusi plus kuusi tuntia, se parantaa työllisyyttä siten, että useampi pystyy työn syrjään tarttumaan kiinni, saa osansa siitä työsiivusta, joka Raamatun mukaan kirouksena luotiin, mutta se on nyt koettu kuitenkin hyvin tarpeellisenä yhteiskuntaan kiinnittävänä tekijänä. Sitä kautta saadaan toimeentuloa. Siinä mielessä se pitäisi ottaa sellaiseksi Eurooppa-näkökulmaksi.

Samaten toinen työllisyyteen liittyvä asia. Meidän pitäisi saada Euroopan unioni vastamaan enemmän työllisyyspolitiikasta eri maissa. Sehän tietysti tapahtuisi sieltä kautta, että Euroopan unioni joutuisi yhteisin varoin sieltä maksamaan työttömyyden hoidon, työttömyyskorvaukset eri maissa. Siinä nimittäin kävisi silloin sillä tavalla, että myös unionin intresseihin kuuluisi vähentää työttömyyttä saadakseen vähennettyä kuluja. Silloin kannettaisiin huolta myös niistä maista, joissa on hyvin vaikea työttömyys, onpa se tapahtunut taloudellisten syiden takia, luonnonolosuhteiden takia tai minkä hyvänsä takia. Siinäkin markka tai euro tai mikä se onkin, mutta raha, on paras konsultti. Se saisi toimintaa, toimenpiteitä aikaan, että me vähennämme todella työttömyyttä.

Sitten kansanvallan Euroopasta. Tällä tarkoitetaan sitä näköalaa, mikä maailman laajuisesti on uhkana, se ei ole yksin Euroopan uhka: Miten paljon pääomat, rahavalta, määräävät demokratiaa? Eli onko demokratia pääoma-alisteista vai onko niin päin, että demokratia voi vaikuttaa myös tähän rahavaltaan ja pääomien liikkumiseen? Tällä hetkellä näyttää olevan niin päin, että yhä enemmän monikansalliset yhtiöt määräävät suuntaa. Niiden budjetit ovat, kun katsoo maailman laajuisesti, monesti enemmän kuin pienten maiden budjetit. Ne määräävät poliittista päätöksentekoa, ne lobbaavat sillä tavalla sen systeemin, että se on heidän etujensa mukaista.

Asettaisin kysymyksen, voiko Euroopassa joitakin veroja laittaa korkeammiksi kuin muualla, Amerikassa tai Kaukoidässä. Eikö siinä käy samalla tavalla kuin nyt sanotaan, että tällä hetkellä Suomessa pääomaveroastetta ei voi nostaa, rahat menevät muualle? Eikö Euroopassa tule käymään samalla tavalla? Vaikka meillä on tullimuurit olemassa ulkorajoilla EU:ssa, voidaanko siitä huolimatta ympäristöveroja nostaa, mikä on ollut ajatuksena, nostetaan ympäristöveroja korkeammaksi, teollisuus maksaa enemmän? Tai pannaan robotit verolle. Mitä siinä vaiheessa tekevät pääomat? Ne sanovat, että Amerikassa ei meitä veroteta, Singaporessa vielä vähemmän.

Tämä on todella vaikea yhtälö. Mutta siihen suuntaan meidän pitäisi edetä Suomessa, Euroopassa ja koko maailmassa, että yhä enemmän rahan valta ja pääomapiirit joutuisivat kantamaan yhteistä vastuuta, että se laiska raha, joka lepää hakemassa sijoituskohteita, saataisiin maksamaan sosiaalista turvallisuutta. Siinä me emme ole onnistuneet. Se ei ole yksin vasemmiston asia, vaan yhtä hyvin porvaripuolenkin asia Suomessa, samoin kuin koko Euroopassa. Nimitäin rahan valta on niin suuri, että tässäkin salissa ei ilmeisesti montaa ison rahan edustajaa ole.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lyhyttäkin lyhemmin. Joskus on tullut tavaksi sanoa, että ”eduskunnan pöytäkirjoihin”. Nyt tämä minun puheenvuoroni on eduskunnan pöytäkirjoihin. Jottei nyt jäisi väärää käsitystä, niin se ruuhka, mikä itärajalla on, mihin hyvin ansiokkaasti ed. Lahtela puuttui, ei millään muotoa ole suomalaisten vika. Se, että se on mennyt työtaisteluasteelle saakka, ei ole ensisijaisesti eikä lainkaan kohdistunut suomalaisiin viranomaisiin, vaan kysymys on kyllä rajan toiselta puolelta tulevista pulmista, jotka aiheuttavat nämä kiusalliset rekkajonot. Ed. Lahtelalle voisin sen verran todistukseksi sanoa, että minulla oli tilaisuus käydä kyseisellä rajasemalla ihan henkilökohtaisesti kyselemässä tästä tilanteesta, jopa sitä vähän tutkimassa. Kyllä pulmat tulevat rajan takaa.

Mutta siinä olen kyllä ihan samaa mieltä ed. Lahtelan kanssa, että nämä ovat juuri niitä asioita, joissa saatettaisiin tarvita vähän pitempää kättä kuin tämä kansallinen käsi, eli saatettaisiin tarvita toimivan talousyhteisön toimenpiteitä, sitä toimenpidekokonaisuutta, joka saa voimansa suuremmasta taustasta kuin on vain yksi pieni kansallisvaltio.

Mitä tulee joustoihin, joista ed. Lahtela puhui, niistä olen hänen kanssaan täsmälleen samaa mieltä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On totta, mitä ed. Kekkonen totesi. Ei ole meidän syytämme, että itärajalla on rekkaruuhkat, eikä se, että itärajalle suunnitellaan erilaisia maksuja rajan ylityksestä. Mutta tarvitaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla me voimme vaikuttaa. Eikä se ole pelkästään Euroopan unionin asia, vaan meillä Suomessa ensisijaisesti meidän asiamme, että nyt nopeasti voisimme vaikuttaa eri vaikutuskanavien kautta, jos

yleensä järkipuhe vaikuttaa siellä, etsiä ne tahot, jotka pystyvät ratkaisemaan tämän ongelman. Nyt on kysymys siitä, että se on sekä Suomen että Venäjän etu.

Ennen kaikkea, kun me satsaamme EU:sta rahaa lähialueyhteistyöhön, laitamme miljoonia projekteihin, satsaamme kansallista rahaa, jotenkin tuntuu kohtuuttomalta, että me emme osaa myös vaatia, että pannaan tämä homma kuntoon, miksi tämä ei toimi. Ei voi olla niin, että Venäjällä rajaviranomaisia ei saada järkevästi toimimaan, koska ihmisiä he ovat.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti aika mielenkiintoista, että puhutaan nyt Vaalimaan raja-aseman rekajonoista ja on samalla myös kysymys tulevaisuusselonteosta.

Mutta viittaisin siihen, että rajarauhan ja rajaasioiden pitäminen terveellä, toimivalla pohjalla on varmasti todellakin Suomen ja Venäjän yhteinen etu. Jos me etsimme tähän ratkaisua, tuskin sen enempää EU:sta kuin W u e u :stakaan siihen apua tulee vaan se pitäisi tietysti jotenkin muulla tavalla ratkaista. Tällä tarkoitan sitä, että tuskin ainakaan millään kovistelulla sitä asiaa saadaan ratkaistuksi. Joka tapauksessa Suomen ja Venäjän väliset suhteet myös ihan käytännön tasolla hyvin nopeasti heijastuvat meidän taloussuhteisiimme, transitoon, satamiin, rajoille, niin kuin se nyt jo näkyy. Ehkä aina enemmän tarvitaan yhteistyötä ja yhdessä asioiden selvittämistä. Varmasti taustalla tässä yksityiskohdassa lieenee ehkäpä jopa rajavartioston ja tullin rahastus. (Ed. Kekkonen: Puhutte Venäjän rajavartiostosta!) — Siis nimenomaan ei tässä Suomea ole sotkettu, ed. Kekkonen, millään lailla. En tiedä, sotkeeko kukaan, mutta kysymys on siis Venäjän puolella olevista ongelmista.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa rouva puhemies! Haluan lyhyellä puheenvuorolla tehdä eräitä reunamerkintöjä hallituksen tulevaisuusselontekoon. Ensiksi haluaisin kuitenkin ed. Kekkonen lainaten eduskunnan pöytäkirjoihin merkitä myös oman kiitokseni ministeri Alholle ja eräille muillekin ministereille, jotka ovat keskustelua seuranneet kiitettävästi. Helppo on myös yhtyä niihin moitteisiin, joita on esitetty siitä, että kaikkia selonteon sisältöönkin oleellisesti liittyviä ministereitä ei ole keskustelussa ollenkaan nähty.

Arvoisa puhemies! Aluksi puutun myös oman talomme, eduskunnan, työskentelyyn siinä mielessä, että on todella pelottavaa ja masentavaa,

että näin pieni joukko edustajia on tässä salissa — työhuoneita en ole kierrellyt — osallistumassa tähän keskusteluun. Meillä on lyhyen ajan sisällä ollut monta keskustelua, budjetin lähetekeskustelu, välikysymyskeskustelu keskustan tekemästä välikysymyksestä ja nyt tämä. Tilanne on ollut nähdäkseni näissä tilanteissa aivan saman kaltaisen.

Ajattelen esimerkiksi sitä, että kun on kysymys Suomen tulevaisuuden ja koko Euroopan tulevaisuuden kannalta niin keskeisestä asiasta kuin tämä selonteko on, olisi luullut, että pääministeri tai varapääministeri olisi ollut tässä tilaisuudessa mukana. (Ed. Kekkonen: Matkoilla!) — Minä olen ollut sen verran kauan tässä talossa, että tiedän, että jos pääministeri haluaa olla eduskunnassa paikalla, hän voi puhemieshistön kanssa sopia, milloin hän pystyy täällä olemaan. Ed. Kekkonen, matkat eivät ole siinä esteenä.

Minusta tämä on pelottavaa ja masentavaa, kun vertaa sitä parin viikon takaiseen kohtuun, joka syntyi eduskunnan puhemies julkaisemasta kirjekokoelmasta. Uskallan tämän rinnastuksen tehdä. Jos eduskunnan puhemies olisi tänään tässä salissa julkistanut kohua herättäneen kirjansa toisen osan, tämä sali olisi ollut täynnä kansanedustajia ja lehterit täynnä tiedottajia varmaan Koreasta asti — niin kuin lehdistä on voitu lukea, hänen kirjansa on sielläkin huomiota herättänyt. Mistä tämä kertoo?

Minusta tämä kertoo arvojen murroksesta tai arvojen puutteesta. Me suomalaiset päättäjät tässä talossa arvostamme tällaisia kohuja, uskalanko sanoa, tällaisia kuplia, jollainen mielestäni eduskunnan puhemieskin kirjekokoelma on. Ne saavat laajaa julkisuutta tiedotusvälineissä. Toimittajat juoksevat kansanedustajienkin perässä ja kyselevät, mitä mieltä olet tästä asiasta. Mutta kun meillä on asiakirja, joka liittyy oleellisesti paitsi Suomen myös koko Euroopan ja koko maailman tulevaisuuteen, tällainen asiakirja ei kiinnosta lehdistöä eikä ministereitä eikä kovin monia kansanedustajiaakaan.

En haluaisi olla ilonpilaaja, vaikka tiedän sellainen olevani, mutta haluaisin lausua julki pelon ja masennuksen siitä, että tilanne on tämä. Toivon, että arvoisa puhemies voisi näitä terveisiä viestittää niille, jotka eduskunnan työskentelyta-voista päättävät. Jos tämän tilanteen tällä kertaa aiheuttaa keskiviikko eli ns. pikku lauantai ja tämä ilta, josta arvelin, että ed. Bryggare minulle äsken huomautti, kun kelloansa tänne näytti, sehän on korjattavissa.

Totean vain, että olen itse 600 kilometrin pääs-

tä kansanedustajana ollut jo kohta 14 vuotta ja täydet viikot maanantai-illasta perjantai-iltaan Helsingissä, tosin aika hyvällä palkalla verrattuna koulutustaustaan mutta sittenkin. Ei sillä ole väliä, onko keskiviikko-ilta vai torstai-ilta, me olemme täällä siis lähes täydet viikot samalla palkalla kuin muutkin kansanedustajat. Minusta kansanedustajien pitää suunnitella ohjelmansa ja menonsa sillä tavalla, että pystyy tällaisiin keskusteluihin, jos ei salissa, niin ainakin työhuoneessa osallistumaan.

Tulevaisuusvaliokunnan jäsenille ainakin olisi ollut erittäin tarpeellista seurata näitä mielestäni arvokkaita ja hyvin valmisteltuja puheenvuoroja, joita ryhmät ja yksittäiset edustajat ovat esittäneet, joita ministeri Alho on ahkerasti ja kiitettävästi myös kommentoinut. En minä ymmärrä, voidaanko parempia asiantuntijoita löytää valiokuntatyöskentelyyn, kun selonteko menee kolmeen valiokuntaan. Täällä näitä asiantuntijoita olisi ollut, ja meille maksetaan tästä myös koko ajan, niin kuin sanoin, aika hyvää palkkaa, että me tätä työtä täällä teemme.

Arvoisa puhemies! Selonteon kannessa on kuva, joka on ehkä eräänlainen ikkuna selonteon sisältöön. Takakannessa kerrotaan, että se on Rembrandtin eli hollantilaisen maalarin Faust-niminen taulu. En tiedä, mihin kuvan valinta perustuu. Ministeri Alho esittelypuheenvuorossaan lopuksi totesi keskustelusta: "Toivon siitä tulevan yhtä värikylläinen kuin renessanssiajan maalauksesta, jota hämmästyttävä valonkajo kirkastaa." Tämä on ehkä eräs selitys.

Löysin toisenkin. Selonteon sivulla 53 puhutaan Euroopasta, että se on "faustinen, pyrkimässä aina uuteen ja ennenkokemattomaan". Kun minun tavallani monet ovat maininneet pahекsumisensa siitä, ettei ole ollut enempää kansanedustajia ja hallituksen jäseniä paikalla, katsoin tietosanakirjasta, mikä tällainen Faust-niminen henkilö oli, joka kannen kuvassa valon kajoa ihmettelee. Sehän on Goethen tuotannostakin tuttu nimi.

Löysin tällaisen selityksen, joka saattaa selittää myös osan tätä ongelmaa, jota olen kuvannut. Siellä sanottiin näin, että Faust oli saksalainen tarinoiden päähenkilö, astrologi ja taikuri, joka vietti kiertelevää ja seikkailevaa elämää. Ehkä se kertoo jotakin siitä, minkä takia osanotto tähän keskusteluun on ollut näinkin vähäinen kuin on ollut. Mekin olemme tällaisia kiertelevää ja seikkailevaa elämää viettäviä ihmisiä. Mutta sivistyssana "faustinen", johon äsken viittasin, kun lainasin selontekoa, on siis länsimaisen elä-

männäkemyksen tunnussana, ja ehkä se on vakavasti puhuen tämän kuvavalinnan tausta.

En ajatellutkaan puuttua laajasti sisältökysymyksiin, joita on laajasti käsitelty, mutta pari näkökulmaa ottaisin siinä ajatuksessa, että ne ohjaisivat joiltakin osin niiden valiokuntien työskentelyä, jotka selontekoon puuttuvat.

Minusta hyvin merkittävä luku on selonteon sivulla 22 alkava luku "Kansalaisten aseman ja oikeuksien parantaminen" ja siinä varsinkin aläksite "perusoikeudet". Nämähän ovat olleet ajankohtainen keskustelun aihe meillä Suomen politiikassa. Tuntuu näin asioista ja eurooppapolitiikasta ei nyt kovin paljon tietävänä hämmästyttävältä selonteon sivulla 23 oleva virke: "Nykyinen perusoikeuksien suoja unionissa on puutteellinen." Tämä hämmästyttää mielestäni siksi, että ajattelen, että melko yleinen kansalaismielipide on se, että Länsi-Euroopan maissa se ei olisi kovin puutteellinen.

Tosin tietysti ne uutiset, joita on vasta luettu Belgian pedofiileistä, ja ne epäilyt, joita on ollut siitä, että jopa ministeritason henkilöitä ja virkamieskuntaa on ollut jollakin tavalla suojelemassa tällaista rikollista toimintaa, vahvistavat selonteossa olevaa käsitystä, että perusoikeuksien suoja on todella puutteellinen. Toivoisin, että kun meillä on valmistunut paljon asiakirja-aineistoa perusoikeuksista ja niitten länsimaisesta taustasta, joka on siis yhteinen tausta meille muitten Euroopan maitten kanssa, voitaisiin tähän asiaan kiinnittää huomiota. Myöhemmin vielä lyhyesti perustelen miksi.

Toinen näkökulma, jonka ajattelin ottaa esille, liittyy siihen, mikä Eurooppa on ja mitä me eurooppalaiset olemme. Minä olen itse rengastanut sivulta 53 sen kappaleen, johon jo viittasin, jossa sana "faustinen" esiintyy. Minäpä luen sen kuitenkin:

"Kolmannessa merkityksessä Eurooppa on yhteisesti koettua historiaa ('yhteistä muistia'), yhteisiä arvoja, yhteistä kulttuuria ja elämäntapaa. Tämä Eurooppa on antiikin klassisen kulttuurin, juutalaisuuden, kristinuskon, renessanssin, modernin tieteen ja taiteen ja valistuksen Eurooppa. Tässä merkityksessä Eurooppa on faustinen, pyrkimässä aina uuteen ja ennenkoke-mattomaan.

Tämän Euroopan ehkä syvimpänä perusarvona on eettinen ja kulttuurinen universalismi: pyrkimys hakea kaikille hyväksyttäviä ratkaisuja. Tämä arvo on yhteinen eurooppalaisen kulttuurin perustaa luoneille kristillisyydelle, humanismin ja valistukselle."

Meillä on siis tällainen arvopohja, jota olen itse aina yrittänyt korostaa silloin, kun kansalaisten kanssa on ollut keskustelua Euroopasta, Euroopan unionista ja siihen liittymisestä. Itse olen aikoinaan tätä liittymistä vastustanut, mutta sellaisena myönteisenä arvoperustana, jonka takia siihen voi jollakin tavalla myös positiivisesti suhtautua, on mielestäni juuri tämä arvoperusta, tämä kristillinen ja luterilainenkin arvoperusta, johon täällä keskustelussa on myös viitattu ja selonteossa viitataan. Sehän on tällaista työn arvostusta, ahkeruuden, rehellisyyden, sanoisiko tällaisten ehkä nykyään jo vanhakantaisina pidettyjen arvojen arvostamista vastakohtana Amerikasta meille tulleeille arvoille, jotka ovat joutilaisuuden, laiskuuden ja rahan palvonta ja arvostus. Siinä mielessä meillä suomalaisilla pitäisi olla ehkä paljon annettavaa nykyisille Euroopan unionin maille, koska ajattelen, että meillä tällaiset arvot vielä jollakin lailla kunniaissa ovat.

Niin tärkeitä kuin poliittiset kysymykset Euroopan unionista ja sen tulevaisuudesta keskusteltaessa ovatkin, palaan lopuksi siihen, mistä lähdin: pelottavaan ja masentavaan kuvaan meidän arvovalinnoistamme ja siitä, mitä me pidämme arvokkaina ja tärkeinä asioina, joille on aikaa. Näinhän se menee: aikaa on sille, mikä on tärkeää. Niitten pohjalta nousee kysymyksenasettelu siitä, mikä on sittenkin keskeisintä ihmiskunnan, Euroopan ja isänmaan tulevaisuudessa, josta selonteossa on kysymys.

Ei ehkä sittenkään tärkeintä ole nämä kehityslinjat, mihin tätä EU-nimistä rakennelmaa kehitetään, miten Suomi erilaisten politiikan lohkojen avulla siihen osallistuu, vaan se, millaisia me ihmisinä, päätöksiä tekevinä, arvovalintoja tekevinä, tulevia sukupolvia kasvattavina ihmisinä Suomessa ja koko Euroopassa olemme. Meillä on tämä yhteinen muisti, johon selonteossa viitataan ja meillä voisi olla myöskin siltä pohjalta nouseva yhteinen tietäminen, conscientia niin kuin latinalaiset sanovat tai conscience niin kuin englantilaiset sanovat, me olemme suomentaneet sen sanalla omatunto. Yhteinen suomalais-eurooppalainen omatunto, jonka perustalta me pyrkisimme muuttamaan paitsi itseämme, myös ympäröivää yhteiskuntaa ja ympäröivää Eurooppaa.

Tältä vanhalta, hyväksi koettujen arvojen pohjalta nouseva yhteinen tietäminen, yhteinen omatunto on mielestäni sittenkin kaikkia näitä rakennelmia ratkaisevampi tekijä, jos aiomme tästä maasta ja tästä Euroopasta tehdä nykyistä pa-

remman, mihin arvelen meillä kaikilla yhteistä hyvää pyrkimystä olevan.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Olen kovin iloinen siitä, että tässä keskustelussa ja näissä edellisissä, viimeisissä puheenvuoroissa, joita on käytetty, on noussut esille hyvin voimakkaasti juuri ed. Alarannankin mainitsema arvojen ja yhteisen muistin merkitys.

Olin suonut, että tässä selonteossa olisi voitu ehkä enemmänkin pohtia kulttuurisia muutoksia Euroopassa. Mutta valitettavasti asiantuntemus ei loppujen lopuksi ollut tässä suhteessa riittävä jotta tavallaan sitä kautta olisi voitu ehkä paremmin, enemmän kytkeä tämä myöskin tässä keskustelussa kaivattuun arkielämän yhteyteen. Tämä on minusta hyvin mielenkiintoista sen vuoksi, että tässäkin työryhmässä meillä on ollut mukana hyvin monia eri alojen asiantuntijoita, mutta loppujen lopuksi tuntuu siltä, että kovin usein asioita tarkastellaan oman tutkimusalan ja tieteenalan näkökulmasta. Sitten kun täytyisi jollakin tavalla avartua ja yrittää nähdä, mikä on ollut olennaista, se ei olekaan niin helppoa.

Uskallan myöskin väittää, että tämä keskustelu, jota tulevaisuusselonteon lähetekeskusteluna eduskunnassa on käyty — siitä huolimatta, että tietysti aina toivoo, että kun paljon työtä on pantu jonkun asiakirjan suhteen, se myöskin saisi laajan keskustelun ja runsaan osanoton — niin kuitenkin tämä keskustelu on ollut selvästikin laadullisesti hyvin antoisa.

Myönnän kyllä, että selonteossa on eräitä sellaisia puutteita, joihin täälläkin on viitattu. Muun muassa se, mihin ed. Karjalainen viittasi; maailman elintarviketuotannon tulevaisuus. Elintarviketuotannosta ei todellakaan asiakirjassa juurikaan ole lausuttu, joskin nälkä ja ruoan puute ovat niitä asioita, jotka ovat juuri liikkeelle panevia voimia muun muassa näissä valtavissa muuttoliikkeissä, jotka kyllä täällä on nähty merkittävinä ja huomioon otettavina. Nälkä ja sodat useimmiten laittavat ihmiset liikkeelle, ehkä ei niinkään oman onnen tavoittelu sittenkään.

Toivon kuitenkin, että näitä puutteita ja erityisesti sitä keskeistä haastetta, joka on kaikkialla Euroopassa erityisesti työttömyys, työllisyyden edistäminen, työn uudelleen näkeminen ja sen kytkeytyminen eurooppalaisiin arvoihin ja moraalikäsitteisiin, että niitä puutteita, joita tässä asiakirjassa on, voidaan paikata tässä seuraavassa työn vaiheessa.

Arvoisa puhemies! Halusin oikeastaan sanoa

nämä asiat tässä vaiheessa siksi, että tunnen kohta pientä pistoa sydämessäni sen vuoksi, että olen luvannut näihin aikoihin aina lukea Nalle Puhin seikkailuista seuraavan vaiheen ja vielä on monta puheenvuoroa kuuntelematta, mutta se ei siis todellakaan tarkoita sitä, että olisin kyllästynyt tähän keskusteluun, vaan yritän pitää lupaukset toisaalla voimassa.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä Nalle Puh tässä nyt loi sellaisen ilmapiirin ainakin minulle, että tuntee itsensä lievästi typeräksi, kun rupeaa viisastelemaan ”tärkeämmistä” asioista, tärkeämmistä kuin tämä lapsille luettava Nalle Puh on. Lapsissa on kuitenkin elämä, ja nämä ovat tätä enemmän tai vähemmän taivastelua.

Arvoisa rouva puhemies! Minä pyysin puheenvuoroni ed. Alarannan takia. Hän luki täältä, että nykyinen perusoikeuksien suoja unionissa on puutteellinen. Jos ed. Alaranta olisi lukenut seuraavat lauseetkin, hän olisi oikeastaan saanut tästä asiakirjasta vastauksen. Nimittäin täällä sanotaan: ”Vaikka jäsenmaiden perusoikeusjärjestelmät ovat hyvinkin erilaisia, EU:n jäsenmaiden yhteisyys rakentuu poliittisten ja sosiaalisten perusarvojen varaan. Niistä demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteet on koottu Euroopan ihmisoikeussopimukseen.”

Ymmärtääkseni tämä on toisilla sanoilla kerrottuna sitä yhteistä muistia, sitä yhteistä eurooppalaista muistia, mihin ministeri Alho viittasi.

Ed. Pekonen: Arvoisa puhemies! Selonteon takakannen mukaan tulevassa selonteon toisessa osassa käsitellään talouskasvun vahvistumista ja uhkia, työllisyyttä ja työyhteiskunnan tulevaisuutta sekä hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisen perusvalintoja. Myös tässä selonteossa viitataan eräisiin uhkiin kuten kasvihuoneilmiöön, luonnonmuutoksiin jne. Kasvihuoneilmiön kohdalla mainitaan muuttoliikkeet ja ympäristöliikkeet. Entä vaikutukset elintarvikkeisiin, juomaveteen ja mahdolliseen nälänhätään? Myös kiinnostaisi arviot energiavaroista Euroopassa ja muualla sekä niiden saatavuus.

EU:n laajeneminen on keskustelussa nähty hyvänä turvallisuuspoliittisesti, mutta minun mielestäni siihen voi sisältyä riskejä. Kuinka rauhanpolitiikka tulee kehittymään EU:ssa? Sotia on jatkuvasti eri syistä ja tulee toistaiseksi myös olemaan ainakin EU:n ulkopuolella. Kuinka EU tulee suhtautumaan eri kriisipesäkkeisiin varsinkin

kin Lähi-idässä? Ehkäpä näistäkin on arvioita selonteon toisessa osassa.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tulevaisuuden ennustaminen on erittäin vaikeaa, oli kysymyksessä Suomi tai Eurooppa. Selvitettäväksi kysymykseksi nousee EU:n toimivalta, mistä asioista EU:n tasolla on päätettävä ja mitkä asiat on kansallisella ja paikallisella tasolla päätettävä. Taloudellisesti ja poliittisesti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni vastaa Suomen kansallisia perusetuja. Vain sellainen Euroopan unioni pystyy tarjoamaan koko Euroopan kehityksen välttämättä tarvitsemaa taloudellista ja poliittista vakautta ja vain sellainen EU voi vastata myönteisesti itäisen Keski-Euroopan ja Baltian maiden asettamaan laajentumishankkeeseen.

EU:n hallitustenvälisessä konferenssissa Suomen on asetettava tavoitteeksi EU:n perussopimuksien muuttaminen siten, että ne turvaavat unionin päätöksentekokyvyn ja tasapainoisen taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen. EU:n laajentuessa mahdollisesti jopa 20—30 jäsenmaan liitoksi vuosituhaten vaihteessa Euroopan unionin on oltava avoin ja sen päätöksenteko on tuotava mahdollisimman lähelle kansalaisia. Hallitustenvälisessä konferenssissa on turvattava EU:n sisämarkkinoiden toiminnan häiriötön kehitys ja Maastrichtin sopimuksen täytäntöönpano kaikilta osiltaan mukaan lukien Talous- ja rahaliiton Emun toteutuminen.

Suomen etu on olla mukana Emun kolmannessa vaiheessa jo ensimmäisten maiden joukossa. (Ed. Aittoniemi: Mitkä ne edut ovat?) Talous- ja rahaliiton jäsenenä Suomi voi osallistua sellaiseen talousyhteistyöhön, jossa jäsenmaat ponnistelevat yhteisvoimin taloudellisen kasvun, työllisyyden ja maltillisen hintakehityksen puolesta. Emun kolmannen vaiheen toteutuminen tukee Suomen kansallisen talouspolitiikan tavoitteita ja vakauttaa merkittävällä tavalla maamme taloudellista toimintaympäristöä. Hallituksen on tuotava lopullinen päätös Emun kolmanteen vaiheeseen osallistumisesta eduskunnan hyväksyttäväksi.

Eräät nykyisistä yhteisen politiikan aloista edellyttävät tehostamista ja osin myös perusteellista uudelleen arviointia ottaen erityisesti huomioon tulevan laajentumisen aiheuttamat muutospaineet. Näitä aloja ovat muun muassa alue- ja rakenne-, sosiaali-, talous-, maatalous-, energia- ja ympäristöpolitiikka. Tarvitaan myös konkreettisia selvityksiä siitä, mitä nykyisiä EU:n säädök-

siä voitaisiin purkaa vanhentuneina tai siirtää läheisyysperiaatteen mukaisesti säädettäväksi kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla. Päätöksenteon on oltava avointa, tehokasta ja demokraattista.

Unionin poliittisen toimintakyvyn turvaamisen edellytys on unionin päätöksenteon tehostaminen ja kansanvaltaistaminen. Määräenemmistöpäätösten ja yhteispäätösmenettelyn käyttöä voidaan lisätä. Jäsenmaiden yksimielisyyttä pitää kuitenkin edelleen soveltaa kansallisen itsemääräämisoikeuden kannalta keskeisissä kysymyksissä. Päätöksenteon kansanvaltaisuutta on vahvistettava sen avoimuutta ja parlamentaarista valvontaa tehostamalla sekä läheisyysperiaatteen johdonmukaisella noudattamisella.

EU:n neuvoston toimiessa lakia säätävänä elimenä pitää sen kokouksien päätöksenteon olla nykyistä avoimempaa ja asiakirjojen julkisia. Euroopan parlamentilla on oltava yhteispäätösmenettelyn mukainen oikeus osallistua lakien säätämiseen niissä asioissa, joissa Euroopan neuvosto tekee päätöksensä määräenemmistöllä. Tämän uudistetun lainsäädäntöaseman mukaisesti olisi myös tarkistettava parlamentin budjettilta.

Kansallisten parlamenttien oikeutta osallistua oman maansa EU-politiikkaan tulee vahvistaa. Kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välistä yhteistyötä on myös entistä tiivistettävä. Uudistettaessa EU:n päätöksentekorakenteita on pidettävä kiinni siitä, että EU:n elinten perustasapaino säilyy ja että pienten jäsenmaiden asema unionin päätöksenteossa turvataan. Tässä suhteessa on erityisesti korostettava kaikkien jäsenmaiden tasavertaisuutta EU:n neuvostossa ja sen äänestyssääntöjä uudelleen arvioitaessa. Jäsenvaltioilla tulee tulevaisuudessakin säilyttää oikeus komissaariin.

Kokoomus suhtautuu avoimesti EU:n nykyisen pilarirakenteen mahdollisiin tarkistuksiin. Niin yhteisissä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa kuin sisä- ja oikeusasioiden yhteistyössä on selkeästi koettuja tarpeita tehostaa päätöksentekoa ja siten luoda uutta uskottavuutta näille yhteistyöaloille. EU:n laajentuminen tulee asettamaan myös uusia paineita joustavuuden lisäämiseksi, kun jäsenmaiden halu ja tosiasiallinen kyky osallistua yhdentymisen eri kehitysvaiheisiin mahdollisesti eriytyy. Tällaisen joustavuuden salliminen on perusteltua edellyttäen kuitenkin, ettei se heikennä jäsenmaiden sitoutumista yhteisiin perustavoitteisiin eikä vaaranna unionin päätöksentekorakenteen yhtenäisyyttä.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan uskottavuutta on parannettava. Hallitustenvälisissä konferensseissa on tarkoitus tarkastella EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhteistyön ja sen puolustuksen kehittämistä. Suomen tulee omista kansallisista lähtökohdistaan olla mukana aktiivisesti parantamassa EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimivuutta ja siten vahvistamassa eurooppalaista turvallisuutta.

EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan uskottavuuden lisääminen edellyttää ensisijaisesti unionin toimintakyvyn parantamista, konfliktien ennaltaehkäisyä ja kriisienhallinnan osalta. Tämän saavuttamiseksi on harkittava tietyissä kysymyksissä yksimielisyysvaatimusten lieventämistä päätöksenteossa siten, että vahvojen määränemmistöpäätösten vastapainoksi hyväksyttäisiin vähemmistöön jääneiden jäsenmaiden jättäytyminen yhteisen toimintapolitiikan ulkopuolelle.

Suomella ei ole syytä pyrkiä estämään unionin puolustusulottuvuuden kehittämistä, vaan pikemminkin on oltava mukana kehittämässä eurooppalaista turvallisuutta. Kuitenkin sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus ovat edelleen vallitsevissa olosuhteissa perusteltu ratkaisu Suomen turvallisuuden ja Pohjois-Euroopan vakauden kannalta. Suomen tulee olla valmis uusiin ratkaisuihin, mikäli niiden nähdään lujittavan maamme turvallisuutta. Yhteistyötä on tehostettava oikeus- ja sisäasioissa.

Vaikka kokemukset Maastrichtin sopimuksen mukaisesta yhteistyöstä oikeus- ja sisäasioissa ovat vielä kovin lyhytaikaisia, yhteistyö tällä alalla ei ole pystynyt vastaamaan tehokkaasti tämän hetken todellisiin ongelmiin, kuten kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja huume-kauppaan. Yksimielisyysvaatimus EU:n neuvoston päätöksenteossa on lähes halvaannuttanut koko tämän alan yhteistyön. Oikeus- ja sisäasiat on edelleen pääosin pidettävä hallitustenvälisenä yhteistyönä. Tuloksellisen yhteistyön aikaansaaminen edellyttää kuitenkin siirtymistä laajoihin määränemmistöpäätöksiin huolella valikoiduissa asiaryhmissä ja mahdollisesti niiden siirtämistä asteittain yhteisöpolitiikan puolelle.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. S a a r i n e n: Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset muut Suomen tulevaisuudesta kiinnos-

tuneet läsnäolijat, tulevaisuuden olemus on aika jännittävä. Jos sitä yrittää hahmotella eteenpäin, niin jotkut pystyvät hahmottamaan tämän illan, kenties ensi viikon. Jotkut yritykset suunnittelevat tulevaisuuttaan pisimmillään kolmesta kuuteen kuukautea eteenpäin. Kuntasuunnitelmat tehdään yhdeksi — kolmeksi vuodeksi. Kuten tiedämme, nykyhetki, tämä elämä, on ikään kuin suora lähetys; uusintoja ei tule.

Sen sijaan ihmisellä on aika erinomainen kyky tutkia vanhoja, menneitä asioita, meillä kansanedustajillakin aika erinomainen kyky jopa kaivella vanhoja asioita. Me pystymme selvittämään menneitä asioita kymmenien, satojen, jopa miljoonien vuosien taakse. Tulevaisuuteen liittyvien asioiden paitsi arvaaminen myös jonkinlaiseen hahmoon pukeminen on erinomaisen vaikeata. Enimmillään ihminen saattaa jollakin tavalla hahmottaa oman elinkaarensa mittaisia asioita. Jos käännetään näkökulma, pystymmekö ajattelemaan, miten elämä maapallolla lutviutuu 2 000 vuoden kuluttua? Se on ylivoimaisen vaikeata.

Tämä tulevaisuusselonteko on tässä ajassa kiinni. Pidän erittäin hyvänä, että tällainen eduskunnalle annetaan. Siinä mainitaan, että meidän tulevaisuutemme kannalta EU:n jäsenyys on kulkakivi, merkittävin tekijä. Se on tietyllä tavalla, voisiko sanoa, jo itsestäänselvyys. Mutta kyllä oman tahdon merkitystä on myös korostettava, sillä oma tahto ratkaisee erittäin paljon, kun me suomalaiset maailmalla liikumme. Nimittäin käsitykseni on, että meidän pienenä maana on edelleen oltava mahdollisimman hyviä aina silloin, kun on kysymys kyvystä mukautua, sopeutua. Me tarvitsemme jatkossa entistä enemmän ja entistä parempia yhteistyötaitoja.

Emme ole välttämättä niin yhteistyökykyisiä ja yhteistyöhaluisia kuin kuvittelemme. Pelkkä EU-jäsenyys on aika onntto, jos sillä ei ole muuta sisältöä, kuin että olemme jossakin joukossa mukana. Ratkaisevaa on, mikä on meidän tehtävämme, meidän roolimme, Euroopan ja koko maailman kansojen joukossa. Tässä mielessäkin selonteko lähtee globaalista ajattelusta. Sitä pidän myös erittäin hyvänä.

Omalta osaltani korostaisin, kun yritän jotenkin arvailla ja hahmottaa tulevaisuuttamme, erityisesti koulutuksen, kielitaidon ja kansainvälistymisen vaatimien valmiuksien merkitystä, sillä jos päästämme tietomme ja taitomme niin sanotusti kesannolle, pahimmillaan meille suomalaisille jää tulevaisuudessa vain aputyöntekijän rooli Euroopan elintasovaltioiden joukossa.

Maantieteellisesti syrjäinen sijaintimme, vaikea kieleemme, vähäinen väkilukumme ja monet muut syyt vaikuttavat siihen, että emme ole maailman napa. Maailma ei pyöri ympärillämme. Varmemmaksi vakuudeksi kannattaa ottaa joskus vaikka karttapallo ja katsoa, missä Suomi sijaitsee. Siksi juuri meidän maamme kannalta on erityisen tärkeää arvioida ja hahmotella tulevaisuutta ja sitä työtä meidän on tehtävä ihan jatkuvasti. Vain se työ nimittäin on omiaan turvaamaan suomalaisten tulevaisuuden.

Ehkä lopuksi on syytä myös muistaa se meille tuttu sanonta, että paitsi omalla tahdolla myös jopa toiveilla on taipumus toteutua.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu, jota on käyty, on kulkenut hyvin laajoissa sfääreissä. Oli erittäin tärkeää, että ed. Saarinen sinä aikana, kun minä täällä olen istunut, ensimmäisenä otti esille tällaisen hyvin käytännönläheisen seikan kuin on koulutuksen ja kielitaidon. Mahtoiko ed. Saarinen saada idean siitä, että opetusministeri juuri käveli sisään. Minua on hiukan vaivannut tämän keskustelun aikana se, että niistä käytännön eväistä, jotka ovat meidän elinehtomme, ei ole puhuttu niin paljon kuin sinänsä tärkeistä arvokysymyksistä ja hyvin pitkällekin menevistä visioista. Tällaisessa keskustelussa niitäkään ei pidä unohtaa, mutta äärimmäisen suuren virheen tekisimme, jos unohtaisimme sen käytännön tietotaitotason, joka on meidän menestymisemme ensimmäinen ehto sittenkin maailmalla tässä ja nyt. Kun sanon tässä ja nyt, tarkoitan samalla lähitulevaisuutta, niitä vuosia, joita me itse joudumme elämään eurooppalaisen yhteisön jäsenenä, ja niitä vuosia, joita meitä seuraavat sukupolvet joutuvat elämään.

Myöskin tuo hiukan utopiaan viittaava toiveen toteutumisen mahdollisuus on hyvin tärkeää. Yksilöiden kohdalla on joskus sanottu, että ihminen yleensä saa sen, mitä hän toivoo, ja aivan varmasti saa sen, mitä hän pelkää. Olisi tietysti mukavaa, jos meidän kollektiivinen toiveemme tuottaisi tuloksia kansakuntana kansakunnalle.

Ed. M. Markkula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Uskon, että näitä tunteja täällä, seitsemisen tuntia, ei ole käytetty turhaan, vaan keskustelukin

on syventänyt oikeastaan hyvin paljon myös tämän asiakirjan, tulevaisuusselonteon, merkitystä.

Ministeri Alhohan totesi täällä keskustelussa: ”Tämä tulee viitoittamaan hallituksen strategista päätöksentekoa ja sen kulkua.” Hän toivoi, että tämä selonteko kuluu ja kuluisi päätöksentekijöiden käsissä. Uskoisin, että näin käy, jolloin voidaan kiteyttää: Todellakin valtioneuvosto tuo tämän eduskunnalle myös varsin vakavalla mielellä, mikä meitä sekä tulevaisuusvaliokunnassa että kaikkia täällä suuressa salissa velvoittaa tämän käsittelyssä ja sen kuluissa, myös yksityiskohdissa, koska näen, että ministeri Alhokin katsoo tilanteen kulkevan sillä lailla, että niihin vedotaan ja niitä noudatetaan tulevaisuuden päätöksenteossa.

Sinänsä, haluan todella itsekin vielä kerran todeta, ministeri Alhon varsin aktiivinen mukanaolo lähes koko tämän seitsemän tunnin ajan ja muidenkin ministerien, kuten nyt opetusministeri Heinosen läsnäolo, on laskettava myönteiseksi. Se, että ehkä meitä talossa on noin 20 kansanedustajaa, joista nyt on paikalla paljon enemmän kuin aikaisemmin tämän illan aikana, on tietysti meidän kansanedustajien murhe ja ongelma eli se, mihin ed. Alaranta täällä varsin ansiokkaalla tavalla viittasi. Kyselen myös itse sen perään, mikä on arvoasetelma meillä kansanedustajilla kaiken kaikkiaan työnteossa.

Se, mitä tämä asiakirja painottaa enemmän kuin ehkä hallitusohjelma, on EU:n federalistinen luonne. Se on täällä tullut muidenkin suusta. Sitten selonteko todellakin on, kuten ehkä aikaisemmin jo luonnehdin, sellainen troijan puuhevonen, jonka mahassa asuu pieni Emu. Eli suhtautuminen Emuun on tässä asiakirjassa, selonteossa, lausuttu toisella tavalla kuin mitä suhtautuminen Emuun hallitusohjelmassa.

Edelleen haluan, kun on vähän uusi kuulijakuntakin, painottaa sitä tosiseikkaa ... (Ed. Pulliainen: Kuunneltu eri pisteestä vain!) — Se on laskettava ed. Pulliaiselle ansioksi. — Haluan painottaa sitä tosiseikkaa, minkä myös ed. Hassi täällä otti esiin, että geeniteknologialinjaus tuodaan tässä paperissa uudella tavalla esiin. Halutaan tuoda se niin, että kilpailukyky ja ikään kuin näiden keksintöjen taloudellinen käyttö on ensisijainen mittari, eivät muut tekijät, kuten ehkä moraaliin, terveyteen, ympäristöön vaikuttavat tekijät, mitä nämä geeniteknologian tuotteet, manipuloidut tuotteet, niiden muutettu genoomi, siis niiden DNA-muutokset, aiheuttavat ja mukanaan tuovat. Se on hyvin tärkeä linjaus,

koska siihen liittyy ongelma. Eduskunnan suuri valiokunta on ottanut aikaisemmin tähän asiaan toisenlaisen kannan, kuin mitä tässä asiakirjassa todetaan. Myös Euroopan parlamentti on tähän asiaan toisella tavalla suhtautunut.

Arvoisa puhemies! Tämä selonteko hyvästel-
lään nyt väliaikaisesti tulevaisuusvaliokuntaan,
josta se toivon mukaan tulee takaisin monellakin
tavalla uudistuneessa muodossa. Näihin yksi-
tyiskohtiin, mitkä mainitsin, toivon todella siellä
muutosta. Eräs asia, joka on myös vielä kerran
sanottava, on se, että kun eduskunta ilmaisee
tahtonsa siitä, miten tulevaisuuteen ulottuvia lin-
jauksia muodostetaan, niin mielestäni silloin näi-
den linjauksien taustalla ja moottorina tulee olla
maailman laajuiset ympäristöön, väestönkas-
vuun, maailman laajuisiin muutoksiin, täällä
mainittuun elintarviketuotantoon jne. liittyvät
tekijät. Sen täytyy olla ikään kuin se valkokan-
gas, johon kuva tulevaisuudesta heijastetaan, jol-
loin valkokankaan kaikki piirteet myös vaikutta-
vat siihen kuvaan, mikä meillä tulevaisuudessa
on. Tällä tavalla mielestäni tämä asia pitäisi näh-
dä. Tämän mainitun globaalisen, maailman laa-
juisen yhteyden ja tiedon siitä, mitä se merkitsee,
tulisi määrätä meidän päätöksemme, mitä me
teemme tulevaisuudesta ja niistä maaleista, mitä
itsellemme asetamme.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro):
Rouva puhemies! Ed. Tiusanen totesi hakien aja-
tuksilleen muistaakseni ministeri Alhonkin pu-
heesta jotakin, että tämä selonteko on päätök-
senteon ohjenuora. Ei tämä ole mikään päätök-
senteon ohjenuora, tämä on monisanainen litur-
ginen selitys, erilaista aprikointia käsiteltävästä
asiasta. Tietenkin on hyvä, että selonteko on
olemassa, mutta kyllä tärkeämmäksi katson sen,
että kun aikanaan tehdään päätöksiä itse asiois-
ta, tehdään päätöksiä Emusta jne., ne asiat tuo-
daan tänne eduskuntaan selkeästi päätettäväksi
ja tehdään päätös sen mukaisesti. Ei tämä mi-
kään ohjenuora ole, tämä on vain aprikointia, ed.
Tiusanen.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Maa-
ilma on täynnä potentiaalista valtaa. Kysymys
on vain siitä, kuka sitä kulloinkin käyttää. Itse
asiassa kaikki tilanteet antavat tämän potentiaa-
lisen vallankäytön mahdollisuuden. Arvoisa pu-
hemies! Tämä on tullut erittäin elävästi mieleeni,
kun olen kuunnellut tätä keskustelua ja tietysti
parissakin eri otteessa katsonut tämän selonteon
sisällön.

On syytä palauttaa mieliin, millä tavalla koko
tämä prosessi käynnistyi. Se käynnistyi sillä, että
ed. Eero Paloheimo keräsi nimikirjoituksia, taisi
olla 160—170 kappaletta ja sekä kai ennätys-
luokkaa, mikä sitten käynnisti kaiken sen, minkä
tuloksena meillä on tulevaisuusvaliokunta tässä
eduskunnassa. Sen tuloksena olemme nyt toiseen
kertaan tutustumassa hallituksen näkemykseen
siitä, millä tavalla tulevaisuuteen pitäisi enna-
koivasti suhtautua. Siitä on tässä kysymys.

Minä odotin silloin, kun tähän prosessiin ryh-
dyttiin ja nimikirjoitukseni tähän lakialoitteen
alle laitoin, siis yhtenä hyvin monista, että se
lähestymistapa, olkoon se nyt tässä tapauksessa
Eurooppaa koskeva, olisi sen laatuinen, että se
olisi katse Euroopan karttaan ja sieltä erilaisten
muuttujien ja muuttumattomuuksien esiin nos-
taminen sekä sisäisessä että, niin kuin tässä on
myös aivan oikein tehty, globaalissa katsannos-
sa, niin kuin ed. Tiusanenkin äsken korosti.

Mutta yksi osa tässä jotenkin on häipynyt
aivan kokonaan taustalle. Se on se, minkälainen
Eurooppa on luonnonvaroiltaan, siltä luonnon
todellisuudeltaan, jossa ihminen elää, josta hän
virikkeensä ammentaa, jota erilaiset potentiaali-
set vallankäyttäjät hyväksi käyttävät. Tämän
tuon erikoisesti esille nyt juuri ja kaiken tämän
nyt kulttuuri sen takia, että kun täällä puhuttiin
edellisissä yhteyksissä Euroopan integraatiosta
ja kun ed. Salolainen puhui näistä asioista pitkän
valtiomiesuransa aikana tässä salissa, niin hän
korosti aina yhtä asiaa. Se oli se, joka minusta on
tietyllä tavalla jopa uhkatekijä. Se on eurooppa-
lainen työnjako.

Integraatiossa ed. Salolainen, joka eilispäivä-
nä taisi päättää täällä valtiomieskautensa, näki
asian niin, että töitä tehdään integraation puit-
teissa siellä, missä se on edullisinta. Sillä tavalla
eurooppalaisesta todellisuudesta, tässä tapauk-
sessa kulloisestakin unionin laajuisesta todelli-
suudesta häviävät silloin kansalliset intressit ko-
konaan pois ja ihmiset menevät tekemään osaa-
mistaan sinne, missä se on kaikkein edullisinta.

Jos tämä lähestymistapa, mitä ed. Salolainen
täällä edusti, olisi otettu tässä yhteydessä tämän
unionin kovaan ytimeen mukaantulon ilmoituk-
sen osaksi, niin tämä arviointi olisi aivan koko-
naan toisenlainen. Nyt tähän ”haluamme mu-
kaan kovaan ytimeen” -ilmoitukseen tulee lähin-
nä uskonnollinen luonne. Siinä ikään kuin välte-
tään sen toteamista, mikä on se olennaisin pyrki-
mys eli mikä integraatiolla sitten, jos siinä muka-
na ollaan, olisi etu. Siinä suhteessa mikä Suomen
asema — siis nyt tarkoitan maantieteellistä aluet-

ta Luoteis-Euroopassa sellaisena kuin rajat ovat Suomella tällä hetkellä — mikä tämän erityisen alueen asema on tässä integraatioyhteisössä, kuinka moni täällä milläkin etevyydellä hoitaa asioitansa niin, että pärjää tällä Euroopan osalla. (Ed. Kekkonen: Puhuuko edustaja nyt työnjaon näkymistä?) — Nimenomaan työnjakonäkemyksistä, ed. Kekkonen, enkä mistään muusta.

Minä vielä korostan sitä, että silloin kun puhuttiin Wto:sta eli kauppaaorganisaatiosta ja sitä koskevasta lainsäädännöstä, tältä samalta paikalta silloinen ministeri Salolainen käytti juuri tätä koskevan puheenvuoron ja sanoi, että ymmärtäkää nyt, että kysymys on tästä työnjaosta. Se on sitä Wto:n puitteissa, se on sitä Euroopan yhteisöjen — silloin se oli vielä yhteisöt — puitteissa. Kysymys on juuri tästä ja tarkastelukulmankin tulisi olla tällainen. Silloin tietysti aivan erikoiseen arvoon arvaamattomaan tulee niiden ihmisten, jotka puhuvat suomen kieltä äidinkielenään, erityinen pärjääminen tässä eurooppalaisessa työnjakomallissa. Mitkä ovat sen pärjäämisen edellytykset? Kuinka tässä hommassa pärjätään? Tai sitten muutetaan kieli ranskaksi, englanniksi taikka saksaksi.

Arvoisa puhemies! Kun tämä nyt sattumalta on jäänyt unohtuksiin eikä se lobbaamallaakaan tähän mukaan tullut silloin, kun hallituspuolueiden eduskuntaryhmissä tätä käsiteltiin, niin se herätys saattaisi, arvoisa puhemies, tulla valiotuntakäsittelyn aikana.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pulliainen lainaili ed. Salolaisen sanoja. Ed. Salolaisen sanat ovat suoraan Maastrichtin sopimuksesta, jossa todetaan, että siellä tuotetaan, missä on edullisinta tuottaa, ja kilpailua vääristäviä tukia EU ei salli. Sen olisi pitänyt olla kaikkien edustajien tiedossa silloin, kun on EU-sopimusta neuvoteltu ja sen puolesta tai sitä vastaan on äänestetty. Tämähän pitää yksiselitteisesti sisällään sen, että kauppatieteilijät määräävät unionin sisäisen rakenteen. Missä on edullisinta työvoimaa ja edullisimmat raaka-aineet, siellä on tuotanto ja sinne se siirretään, missä on ostovoimaa. Mutta Suomi on korkean kustannustason maa, meillä on aika vähän erityistuetuutta, joka unionin alueelle kelpaa. Meille tässä operaatiossa käy heikosti.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pulliainen kiteytti tämän kysymyksen kahteen asiaan. Ymmärsin, että vaikka hän ohimennen mainitsi eurooppa-

laisten luonnonvarojen riittävyyden, se on kuitenkin hänellä priorisoituna mielessään. Toisena oli työnjako, jossa hän hieman istui jo joukostamme, tästä salista poistuneen ed. Salolaisen housuilla tuleen.

Muistan ed. Paloheimon, joka puuhasi tätä prosessia erittäin intensiivisesti. Hänen kanssaan keskustelimme luonnonvaroista ja kasvun rajoista. Perustimme tämän keskustelun Rooman klubin ennusteeseen muistaakseni vuodelta 1973, joka antoi hyvin synkeän kuvan siitä, mihin luonnonvarat Euroopassa ja maailmassa yleensä riittävät. Olemme sen jälkeen moneen kertaan päässeet toteamaan, että luonnonvarat riittävät, että Rooman klubi oli väärässä. Se ei kyennyt näkemään tulevaisuuteen kovinkaan monta vuotta eteenpäin. Uskon, että tämä väärin näkemisen kyky on tälläkin sukupolvella, jota me nyt edustamme, ja tällä päätöksentekijäjoukolla, jota me nyt edustamme. Luonnonvarat sittenkään eivät taida olla rajoillansa vielä.

Mitä tulee työnjakokysymykseen, niin silloin kun ed. Salolainen puhui siitä hyvin kategorisesti ja yksiniittisesti, muistan väittäneeni häntä vastaan ja väitän yhä. Työnjako-oppi, jota ed. Salolainen edusti, ei toteudu Euroopassa, ei vaikka siihen on selvää intressiä eurooppalaisen pääoman piirissä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle vastaan ihan ystävyydellä, kun olemme läksymme kumpikin lukeneet ilmeisesti kohtuullisen hyvin. Voimme palauttaa mieleen sen, että yhtä asiaahan ei Rooman klubi ottanut 70-luvulla lainkaan huomioon. Se on kierrätys, siis raaka-aineiden kierrätys, vaikka näiden professoreiden tiedossa oli, että esimerkiksi teräksen valmistuksessa, jos nyt jossakin, on kysymys kierrätyksestä. Rautaromua pitää olla eli kierrätysmateriaalia, jotta terästä syntyisi. Se ei kuitenkaan johtanut ajatuksen siitä, että tämä yhtälö muuttuukin tältä osin toiseksi, jos elämme kierrättävässä taloudessa. Siis siinä suhteessa edistys, oikea progressio on mennyt oikeaan suuntaan.

Mikä koskee työnjako-oppia, on varmasti niin kuin ed. Kekkonen äsken juuri totesi. Mutta kun se on perimmäinen ajatus, niin silloin tietysti siihen on syytä reagoida aivan niin kuin ed. Salo totesi, työnjako-oppi on Maastrichtin sopimuksessa hyvin selvästi. Mutta kun se on se perimmäinen tavoite, niin sehän tarkoittaa silloin sitä, että kaikessa arvioinnissa, vaikka nyt Maastrichtin opetuksen mukaisesti, sen pitää olla ku-

vassa mukana ja siihen on projisoitava ja sitten arvioitava, mitkä ovat ne linjat ja vaihtoehdot, jos se ei toteudukaan, mikä on kansallinen, jos nyt voidaan enää kansallisesta puhua, pärjäämisen strategia silloin, kun on eri vaihtoehtoja.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Olen melko vakuuttunut, että puhemiehellä on hillitty sisäinen toivomus, kun olen listan viimeinen puhuja ja tähän aikaan illasta nousen puhujakorokkeelle, että vähintään noudattaisin puheen pituuteen liittyviä suosituksia, jos en pystyisi puhumaan lyhyemminkin. Itse asiassa täytän tämän hillityn toivomuksen, jos se puhemiehen mielessä on, sikäli, että kiinnitän huomion ainoastaan kahteen seikkaan.

Tulevaisuusselonteko, kuten viimeisimmissä puheenvuoroissa on tuotu esille ja jo pitkin päivää, on itse asiassa historiallinen ja merkittävä. Suomen eduskunta on niitä harvoja parlamentteja maailmassa, joka on halukas ja valmis katsomaan pidemmän jännevälin kehityslinjoja, joka antaisi ohjenuoraa päätöksille, jotka koskevat lyhyempää ja keskipitkää aikaväliä.

Ministeri Alho viittasi tänään venäläiseen ajattelutapaan, jossa lyhyt jänneväli ja pitkä jänneväli hallitsevat keskustelua, ajattelutapoja. Keskipitkään jänneväliin ei ole niinkään riittävästi kiinnitetty huomiota. Hän totesi, että suomalaisissa puitteissa keskipitkä jänneväli hallitsee. En ole aivan varma siitä. Ainakin kun seuraa eduskuntakeskustelua ja täällä tehtäviä päätöksiä, liian monta kertaa joutuu toteamaan sen, että lyhyt jänneväli, ainakin budjetin puitteissa keskusteltaessa on se, joka määrää. Sitä suuremmalla syyllä, arvoisa puhemies, on arvokasta se, että meillä nyt on hallituksen tulevaisuusselonteko käsittelyn alla.

Ensimmäinen seikka, johon halusin varsinaisesti kiinnittää huomion, liittyy siihen, mikä valiokunta tulee selontekoa käsittelemään. Itse asiassa hieman hämmentyneenä seurasin keskustelua noin vajaa kuukausi sitten, kun pohdittiin tämän talon puitteissa, arvovaltasystäkö vai muista syistä, mikä valiokunta on se oikea käsittelypaikka: ulkoasiainvaliokunta, suuri valiokunta vai tulevaisuusvaliokunta. Nämä olivat ne valiokunnat, jotka olivat esillä.

En tiedä, olenko itse asiassa ainoa kansanedustaja, luulen, että olen ainoa kansanedustaja, joka voi täysin intressivapaasti tähän asiaan ottaa kantaa, sillä olen varsinaisena jäsenenä näissä kaikissa kolmessa valiokunnassa, jolloin minulle tavallaan on siitä näkövinkkelistä yksi lysti,

mikä valiokunta asian käsittelee. Kun katsoo asiakirjan sisältöä ja nimenomaan sen tavoiteasettelua, niin tuntuu oikeastaan hämmäntävältä, miksi ylipäätään tätä keskustelua tässä talossa käynnistettiin.

Epäilemättä ulkoasiainvaliokunnalla olisi paljon sanottavaa niihin asiakohtiin, jotka liittyvät kansainvälisiin kehityslinjoihin ja myöskin ulkopoliittisiin arvioihin, joita hallituksen selonteossa on jo tuotu esiin ja joita aivan varmasti joudutaan myöskin eduskuntakäsittelyn aikana ottamaan huomioon. Selonteko on voimakkaan Eurooppa-painotteinen, tulen palaamaan siihen asiaan nimenomaan kakkoskysymyksenä, jolloin luontevaa olisi tietysti ollut ajatella, että suuri valiokunta, Suomen parlamentin Eurooppa-valiokunta, tai EU-valiokunta olisi ollut luontevin käsittelypaikka. Mutta aivan käsittämätöntä on silloin se prosessi, mikä täällä talossa on käyty lävitse, kun ylipäätään tulevaisuusvaliokunta on perustettu. Käsitykseni mukaan sen tehtävähän nimenomaan ja ensisijaisesti oli tarttua kiinni tähän hallituksen selontekoon ja sen varassa itse asiassa sitten työstää itsensä. Olen kovin ilahtunut siihen, arvoisa puhemies, että täällä on päädytty ratkaisuun, että tulevaisuusvaliokunta tämän käsittelee ja tarpeen mukaan pyydetään lausuntoja muilta valiokunnilta.

Arvoisa puhemies! Toinen aihe, johon haluan kiinnittää huomiota, on selonteon rakenne. Sehan koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa on otsikoitu Suomi ja Euroopan tulevaisuus. Toisen osan otsikointia en tiedä. Se käsittelee kuitenkin hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta, työyhteiskunnan mahdollisuuksia, kehitysnäkymiä, enemmän tavallaan suomen sisäisistä lähtökohdista arvioi tulevaisuutta.

Meillä on tämä ykkösosa käsitellyssä todella tuolla nimellä Suomi ja Euroopan tulevaisuus. Se hieman hämmentää, herättää eräitä kysymyksiä. Epäilemättä tämän kysymyksenasettelun taustalla on se kehitys — muutosprosessi, joka viimeisen puolivuosisikymmenen aikana on kohdannut Eurooppaa. Länsi-Euroopassa on voimakas integraatiokehitys, Itä-Euroopassa hämmästyttävää kyllä dis-integraatiokehitys. Molemmille näille kehityspiirteille on kuitenkin olemassa sama yhteinen peruspiirre ja se on kansallisvaltion roolin oheneminen. Tämä epäilemättä on aivan uusi haaste suomalaiselle yhteiskunnalle ja ylipäätään kansallisvaltioille maailmassa.

Tässähän taustalla on tietenkin se, että keskeiset yhteiskunnalliset ongelmat, joiden kanssa me painimme myöskin suomalaisessa yhteiskunnas-

sa, ovat itse asiassa tänä päivänä monilta osin kansallisvaltioiden rajoista riippumattomia. Ne ovat yhteisiä, kansainvälisesti yhteisiä; minä haluaisin korostaa, että ne ovat nimenomaan ihmiskunnalle yhteisiä ongelmia. On sitten kysymys ympäristökehityksestä, on sitten kysymys tietenkin perinteisesti turvallisuudesta, on sitten kysymys luonnonvarojen riittävyydestä, väestöongelmista, väestön kasvun aiheuttamista haasteista ja tietenkin tänä päivänä ennen kaikkea taloudellisesta kehityksestä. Nopea markkinaintegraatio on maailman mitassa tapahtumassa ei enää vain tavarakaupan osalta, pääomaliikkeiden osalta, vaan myöskin teknologian, tiedon integroitumisen kautta. Nämä luonnollisesti ovat ilmiöitä, jotka on pelkistetty käsitteeseen globalisaatio.

Se minua hämmästyttää tässä hallituksen tekemässä selonteossa, että se on sanoisinko kohtuuttomalla tavalla — tämä on ehkä voimakas ilmaisu, mutta se tulee vastaan, kun sen lukee — eurosentrinen. Se on ymmärrettävää, että se on eurosentrinen, tietenkin sen vuoksi, että Suomi on eurooppalainen maa. Suomi on vasta liittynyt Euroopan unioniin ja se on meille keskeinen instrumentti myöskin vaikuttaa suhteessa kansainväliseen kehitykseen. Silti olisi olettanut, että tässä ensimmäisessä osassa peruskysymyksenasettelu olisi mieluummin ollut Suomi ja maailman tulevaisuus tai globalisaation asettamat haasteet suomalaiselle yhteiskunnalle osana eurooppalaisuutta kokonaisuutta eikä tässä rajatussa mielessä, kuten nyt tämä on esitetty. Olen aivan vakuuttunut ja tietoinen siitä, että keskustelussa, mitä iltpäivän aikana on käyty, tämän kaltainen sama huoli on monien kansanedustajien puheenvuoroissa näkynyt. Kun omalta puoltani minulla on tilaisuus tulevaisuusvaliokunnan puitteissa eduskunnan kantaa olla muotoilemassa, niin yritän tätä painotusta siirtää siihen, että me sijoitamme Suomen osana Eurooppaa myöskin tähän globaaliyhteyteen ja sitä kautta saamme tästä ensimmäisestä osasta vahvemman ja vakuuttavamman.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Valitettavasti en ole voinut osallistua tähän keskusteluun aikaisemmin tänään, koska olen parhaillaan pitkällä maanpuolustuskurssilla, mutta haluan kuitenkin muutamaa asiaa kommentoida ja tällä tavalla evästää sitä tulevaa työtä, jota valiokuntatasolla tehdään ja jota myös hallitus tekee, kun se valmistelee seuraavaa osaa tulevaisuusselonteosta eduskunnan käsittelyyn.

Ensinnäkin olen pettynyt hallituksen tulevai-

suusselontekoon siltä osin, että se ei ole riittävän analyttinen eikä se ole riittävän pitkälle tulevaisuuteen katsova. Olen samaa mieltä ed. Kirsi Pihan kanssa, joka kokoomuksen ryhmäpuheen-vuorossa totesi, että Eurooppa-osa ei oikeastaan ole tulevaisuusselonteko, vaan pikemminkin nykyisyyselonteko. Uusia linjauksia tai visioita selonteosta ei juurikaan löydy, mutta monet maanosamme kehitykseen ja ongelmiin liittyvät ominaisuudet piirtyvät esille nyt eittämättä aiempaa selvemmin.

Euroopan unionia koskevat kysymykset on käsitelty kohtuullisen onnistuneesti, mutta olisin odottanut samaa, mitä ed. Kiljunen äskeisessä puheenvuorossaan totesi, laajempaa globaalimpaa käsittelyä. Esimerkkinä toteaisin, että lähes poikkeuksetta kaikki ennusteet puhuvat Aasian ja Tyynen meren alueen ja erityisesti Itä- ja Kaakkois-Aasian kasvavasta merkityksestä maailmantaloudessa ja -kaupassa. Tätä ei riittävällä painotuksella ole tässä selonteossa käsitelty. Paikallaan on, että Suomessakin kiinnitetään lisää huomiota kehitykseen Aasiassa ja siihen, mitä mahdollisuuksia se meille eri aloilla tarjoaa.

Vaikkakin selvää mielenkiinnon ja aktiviteetin nousua on ollut Suomessa havaittavissa useilla tahoilla koskien Aasia-kysymyksiä, niin on syytä tunnustaa, että monet ponnistelumme ovat toistaiseksi olleet kokeilunomaisia ja jopa osin harrastelijamaisia.

On syytä korostaa, että Itä- ja Kaakkois-Aasiassa ei kyseessä ole vain joskus kaukaisessa tulevaisuudessa realisoituvat mahdollisuudet, vaan jo tänä päivänä kaupallisesti hyödynnettävissä oleva potentiaali. Sitä kuvaa esimerkiksi vertailu tämän hetken Suomen vientitoiminnasta. Kokonaisviennistämme suuntautui viime vuonna Itä-Eurooppaan mukaan lukien Venäjä noin 11 prosenttia. Suomen vienti Itä- ja Kaakkois-Aasiaan oli jo samalla tasolla. Todennäköisesti vain harva ulkomaankauppaamme läheltä seuraava taloustoimittaja tai päättäjä on tätä kysymystä pysähtynyt pohtimaan tai edes tätä huomannut. Kyseessä on siis merkittävä uusi kehitys, joka on tapahtunut ja suurelta osilta tapahtuu 90-luvulla. Olemme tältä osin aloittelemassa tuon oikean laajalti kansainvälistä kenttää käsittelevän etenemisen askeleita. Olemme vasta vauhdin alkuvaiheessa.

Tässä valossa esimerkiksi Suomi-imago on rakennettava Itä- ja Kaakkois-Aasiassa osin uusista aineksista. Osin on puettava toimintamme myös uusiin vaatteisiin. Huipputeknologia puree hyvin. Korkea koulutustaso samoin. Hyvää kou-

lutusjärjestelmäämme ja suomalaisten osaamista on eräiltä osilta ehkä helppokin myydä. Ympäristökysymyksistä, ympäristönsuojelusta ja ympäristöteknologista ja Suomen puhtaasta luonnosta puhuminen on sinänsä hyvin tarkoituksenmukaista ja hyödyllistä imagollemme, ei pelkästään tuolla Aasian suunnassa, vaan muuallakin. Kuitenkin on tärkeää, että tarjoamme ympäristöoppimme taktisesti sopivalla tavalla liiaksi syyllistämättä kuulijoita noissa meille oudoissa kulttuureissa, syyllistämättä kuulijoita, joiden itsetunto vaurastumisen myötä on nykyään varsin korkealla. Ympäristöteknologiamarkkinat ovat suunnattoman suuret Itä- ja Kaakkois-Aasiassa, sillä taloudellinen kasvu tapahtuu ja on tapahtunut pitkään ympäristökustannuksista välittämättä. Tältä osilta todella meillä on paljon tarjottavaa ja paljon annettavaa kansainväliseen kehitykseen.

Arvoisa puhemies! Olisin odottanut, että jo tässä tulevaisuuslonteon kansainvälisessä osassa olisi kiinnitetty enemmän huomiota myös siihen muutokseen, jonka kansainvälinen yhteistyö koulutuksen ja teknologisen tutkimuksen aloilla aiheuttaa Suomen kansainväliseen rooliin, ja kansainvälistymisen merkitykseen jokaiselle suomalaiselle.

Kun opetusministeri on täällä nyt paikalla, niin haluan evästyksinä myös jatkokäsittelyä ja sitä toista osaa silmällä pitäen muutaman ajatuksen tuoda esille koulutuksen alalta.

Yksityisen kansalaisen tasolla tulevaisuudesta on liian usein luotu kuva epävarmana, epävakana, heilahtelua ja yllätyksellisyyttä aiheuttavana prosessina, ikään kuin ihmiselämä tai ihmiskunnan olemassaolo ei normaaliolosuhteissa olisi-kaan epävakaa ja täynnä jatkuvia muutoksia. Tällaisilla tulevaisuuden uhkakuvilla luodaan tulevaisuutta koskevia pelko- ja ahdistustiloja ja samalla niitä käytetään jonkinlaisena kiihokkeena halutun suuntaisen yhteiskunnallisen muutoksen, usein vaihtoehdottoman muutoksen aikaansaamiseen. Käsitteet "mukautuminen", "sopeutuminen" ja "selviytyminen" kuvaavat tulevaisuuden ennustajien näkemyksiä ja mielialaa aivan liiaksi.

Tyystin toisenlaisen näköalan kansainvälistymisen merkityksestä elinikäisen oppimisen strategialle saattaisi luoda näkemys tulevaisuuden avoimuudesta, jonka mukaisesti ihmiset tietoisella ja tahdonalaisella toiminnalla vaikuttavat oman tulevaisuutensa muotouttamiseen. Tulevaisuuden tekeminen on silloin rauhallista ja hallittua arkipäiväistä toimintaa, tahdonalaista toi-

mintaa eikä ns. välttämätöntä, passiivista sopeutumista ihmisen itsensä kehittämään tekniikkaan ja muutokseen. Teknologia luo valtaisia mahdollisuuksia, jotka on osattava ja uskallettava ottaa käyttöön.

Arvoisa puhemies! Eurooppalainen yhteistyö ja maailman laajuinen yhteistyö antavat meille suomalaisille paljon, mutta myös meillä suomalaisilla on paljon annettavaa muille. Toivonkin, että jatkokäsittelyssä erityisesti paneudutaan siihen, mitä me suomalaisina voimme kansainväliseen kehitykseen itse tarjota, millä tavalla me pienenä kansakuntana voimme todella olla aktiivisti vaikuttamassa globaaliin kehitykseen.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostin sitä, että ed. M. Markkula otti globaali-kehityksestä esille Aasian tilanteen, erityisesti tietysti sen vuoksi, että tulevaisuusvaliokunta tässä ensimmäisessä vaiheessa on nimenomaan paneutunut Aasian kehitysnäkymiin. Minusta erityisen tärkeää oli se, minkä ed. Markkula toi esille, että Aasian kehitystä ei pidä nähdä uhkana vaan haasteena. Täällä käytiin hetki sitten kansainvälisestä työnjaosta keskustelua, jossa oli tämän uhkan elementti ikään kuin tiedostettuna ennen kaikkea tietysti suhteessa Aasiaan. Se oli halpatuonnin synnyttämää uhkakuva.

Oecd:n aivan hiljattain tehdyissä tutkimuksissa, joissa on arvioitu ns. kehityksimaista tulevan halpatuonnin laskennallisia työvoimaa syrjäyttäviä vaikutuksia, on niitä verrattu teknologiseen kehitykseen ja todettu, että edellisen vaikutus on vain 1/4—1/5:n tasolla. Toisin sanoen se työvoimaa syrjäyttävä vaikutus, mikä aiheutuu halpatuonnista, ei todellisuudessa ole merkittävin rakenneteriski myöskään pitkälle teollistuneille maille. Päinvastoin me tiedämme, kuten ed. Markkula omassa puheenvuorossaan toi esille, että kysynnän lisäys, mikä johtuu taloudellisesta aktiviteetista uusissa, vasta teollistuneissa maissa, kuten Aasiassa, luo uutta taloudellista aktiviteettia, myöskin työllisyyttä. Tästä näkökulmasta juuri nämä globaali-kehityksen piirteet todella on nähtävä haasteena eikä uhkana.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. M. Markkula oli puheessaan aika perusteellinen, ja siitä tuli selvästi ilmi hänen huolensa Suomen asemasta unionissa kokonaisuutena, suomalaisten vaikuttamisen mahdollisuudesta. Suomihan on erilainen kuin unionin ydinmaat. Meillä on erilaiset vaatimukset.

Suomen kauppapolitiikasta, mitä me tänä päivänä harjoitamme, mitkä ovat meidän mahdollisuutemme. Meidän viennistämme suuntautuu tänä päivänä sisämarkkinoille 55 prosenttia ja unionin alueen ulkopuolelle 45 prosenttia. Kasvuluvut ovat olleet niin, että unionin ulkopuolelle suuntautuneessa viennissä on kasvua 7 prosenttia ja unionin sisällä tapahtuneessa on pientä taantumaa. Elikkä on aivan oikein pohdiskella sitä, mitä tapahtuu meidän ympäristössämme unionissa ja toisaalta ulkopuolella ja mitkä ovat meidän mahdollisuutemme tässä kauppapolitiikassa tilanteessa.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti Aasia tarjoaa meille paljon mahdollisuuksia sekä kauppapolitiisesti että myöskin tekniikalle myydä nimenomaan ympäristötekniikkaa. Hyvä on. Mutta me tarvitsemme myös keskustelua ja arvokeskustelua siitä, mihin me olemme valmiit menemään mukaan. Tämän päivän lehtiutisissa esimerkiksi Helsingin Sanomissa käsitellään Ussurijoen alueen biotyyppejä, tuota ainutlaatuista aluetta, jonne yritetään tuoda korealaisen yhtiön toimesta ns. suomalaista metsänhoitoa. Se on häviämässä oleva ainutlaatuinen biotyyppi monine harvinaisine eläinlajeineen, kuten esimerkiksi amurintiikeri. Edelleen tarvitsemme arvokeskustelua siitä, olemmeko mukana hakkaamassa sademetsiä ja keittämässä niitä selluksi.

Tämän tyyppisiä kysymyksiä pitää myös pystyä käsittelemään. Tuo maailman laajuinen näkökulma, jota uskon, että me tulevaisuusvaliokunnassa pystymme yhdessä ajamaan, tarjoaa myös tähän mahdollisuuden.

Ed. M. M a r k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Kiljuselle haluan vielä korostaa nimenomaan koulutusalan yhteistyötä Aasian maiden kanssa. Esimerkkinä kasvavasta yhteistyöstä todettakoon, että suomalaisilla korkeakouluilla on eteläkorealaisten korkeakoulujen kanssa jo toistakymmentä yhteistyösopimusta, lähinnä opiskelija- ja opettajavaihdon aikaansaamiseksi. Ottaen huomioon suomalaisten korkeakoulujen Aasia-heräämisen ja myös opetusministeriön aktiviteetin ja ponnistelut, voidaan pitää jo hyvin realistisena, että vuonna 2000 suomalaisissa korkeakouluissa opiskelisi vähintään 500, ehkä jopa 1 000 opiskelijaa Itä- ja Kaakkois-Aasiasta. Näistä merkittävä osuus voisi olla kaupallisella pohjalla tarjottujen opintopalvelujen ostajia. Kiinnostusta on,

kunhan korkeakoulumme täällä Suomessa saavat vain luotua itselleen markkinahenkisemmän otteen.

Ed. Salolle kommenttina korostan sitä, että myös pieni maa Euroopan unionissa pärjää erinomaisen hyvin, kun me muistamme korostaa niitä meidän erikoisosaamisalueitamme, jotka todella meille ovat luonteivia. Näin me tuossa laajassa eurooppalaisessa yhteistyössä voimme todella hakea itsellemme meille sopivan luonteenomaisen roolin.

Ed. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Tulen hyvin lyhyttä puheenvuoroa varten kuitenkin puhujakorokkeelle, koska tämä tarjoaa rauhallisemman mahdollisuuden kommentoida ed. Markkulan hyvää puheenvuoroa sen aikarajan puitteissa, joka tuosta omalta pulpetilta on mahdollista sanoa.

Minua viehätti, puhemies, ed. Markkulan puheenvuoron tapaa lähestyä asiaa globaalimmas- t näkökulmasta, niin että me emme katso omaa kansallista mahdollisuuttamme ja tulevaisuus- asemaamme vain eurooppalaisesta näkövinkkelistä. Eurooppalaisuus on meille kotimarkkina- asia mitä suurimmassa mitassa tällä hetkellä, ja se on sellaisena katsottava. Mutta ennen muuta on katsottava, onko Eurooppa nykyisillä lähtökohdillaan globaalissa näkökulmassa riittävän elinvoimainen, onko Eurooppa nykyisellään riittävän kehityskykyinen, onko sen kilpailukyky suhteessa voimakkaimmin kehittyviin maailman keskuksiin tänä päivänä lähestulkoonkaan riittävä.

Kysymykset ovat erittäin perusteltuja sen vuoksi, että niihin kaikkiin joudutaan vastaamaan kielteisesti. Eurooppa ei ole likipitäänkään riittävän kehitysvoimainen. Sen kehityskyky ja elinvoima ja dynamiikka eivät ole samaa kerta- luokkaa kuin mitä tällä hetkellä maailman vahvimmin kehittyvät alueet selvästikin edustavat. Sen täytyy olla haaste paitsi Euroopalle, niin tietysti myöskin meille suomalaisille. Eurooppa on jäämässä nykyehdoillaan toimiessaan selkeästi jälkeen globaalissa kehityskatsannossa. Vahvimmin kehittyvistä alueista, joita ovat läntinen osa Amerikkaa ja sen suhteet Pacific Rimin myötä Kauko-Aasian tiikereihin. Me emme tässä suhteessa ole läheskään saman mielenkiinnon kohteena taloudellisen kehityksen painopisteitä arvioitaessa.

Jos näin on jatkuakseen, vanhasta mantereesta tulee kuivuva oksa maailmantaloudessa. Ja mitä siitä seuraa pienille maille, pienille kansan-

talouksille, pienille kansakunnille kuten Suomi? Ei ainakaan mitään sellaista ruusuista tulevaisuutta, jota varmasti halutaan olla osaltaan rakentamassa. Painopiste on tällä hetkellä muualla kuin Eurooppa-vetoisessa kehityksessä. Se ei voi olla olematta Euroopan kehityksestä vastuuta kantaville tahoille melkoinen huolen ja murheen aihe.

Kokonaan toinen haaste on se, pitääkö meidän olla ensimmäisiä siinä kilpailussa, jossa palkintosijat jaetaan bruttokansantuotteiden osuusyksiköissä, siinä että parhaiten menestyvät ne maat, kansakunnat ja maanosat, joissa taloudellinen kasvu on kyetty viritämään huippuunsa. Epäilen, että vastaus on kielteinen. Me emme kykene huolehtimaan tietysti hyvinvoinnista, vauraudesta ja hyvinvointiyhteiskunnan myönteisistä ulottuvuuksista, jos meillä ei ole taloudellista kehitysvoimaa, mutta ei vain yksinomaisesti taloudellista kehitysvoimaa. Toinen haaste tulee taloudellisen kehitysvoiman lisäksi siitä, että me kykenemme kehitysvoimassamme ottamaan huomioon sosiaalisen ja ympäristöllisen kehityksen nykyään sille ehdottomasti asettamat vaatimukset. Bruttokansantuote ei yksistään kerro siitä, minkä tyyppinen tuo kehitys sinällään on, vaan me tarvitsemme mittareita, jotka kertovat ihmisen ja kansakunnan tilasta paremmin kuin yksinomaisesti bkt-mittari. Siinäkin suhteessa Euroopan pitää kyetä vastaamaan vakavalla tavalla haasteeseen, johon vastaaminen vaatii ensi sijassa sen tyyppistä vastausta, johon muun muassa ed. Markkula puheenvuorossaan viittasi koulutuksen tärkeyttä korostaessaan.

Toivottavasti ymmärsin väärin ed. Salon puheenvuoron sen näkemyksen, että Eurooppa ei olisi meidän kaupallisia ja taloudellisia intressejämme koskien niin tärkeä kuin ovat ehkä Euroopan ulkopuoliset alueet. Kyllä Eurooppa on meille kotimarkkina-alueena erittäin tärkeä ja olennainen. Se on niin tärkeä, että äsken mainitsen syistä Suomen pitää mielestäni olla niiden maiden eturintamassa, jotka kantavat huolta EU:n toimintakyvystä, EU:n elinvoimasta ja siitä, että EU kykenee olemaan tässä globaalissa katsannossa sellainen osa, joka on paitsi määrällisesti myös laadullisesti näihin vaatimuksiin kykenevä vastaamaan, ottamaan sekä määrällisen että laadullisen kehityksen haasteet vastaan.

Sen vuoksi tuntuu joskus vähän tylsältä seurata sitä keskustelua, jossa katsotaan, miten me jarrutamme EU:n sisäistä päätöksentekokykyä ja EU:n sisäistä kehitystä erilaisilla hallinnollisilla lähestymistavoilla, sellaisella poliittisella nik-

karoinnilla, jossa päähuomio kiintyy siihen, mikä EU on ja miten se kykenee saamaan oman päätöksentekonsa mahdollisimman byrokraattiseksi ja kansan silmissä mahdollisimman vähän uskottavuutta edustavaksi askarrellessaan kurkudirektiivien ja muiden lapsellisten asioiden ympärillä. Mitä enemmän EU on sen kaltainen instituutio, sitä vähemmän se kykenee näihin todella vakaviin asioihin kiinnittämään huomiota.

Sen vuoksi, puhemies, minusta on hyvin tärkeää, että pieni maa, pieni kansakunta, pieni valtio, jota Suomi yhtä kaikki on, on aktiivinen. On tuon pienen valtion edun mukaista, että EU olisi mahdollisimman kehitysvetoinen tähän kansainväliseen haasteeseen vastatessaan. Sen vuoksi ei ole olennaisen tärkeää se, kuinka paljon EU:ssa kulloinkin on federalistisia piirteitä. Paljon tärkeämpää on se, että se porukka saa jotakin aikaiseksi eikä askartele hallinnollisten direktiivien ympärillä, että se kykenee viemään kehitystä eteenpäin inhimillisessä, sosiaalisessa ja taloudellisessa katsannossa. Epäilen, että niin byrokraattinen instituutio, mitä EU on tänään, tulee kompastumaan omiin kengännauhoihinsa, jos se ei kykene näkemään sitä haastetta, jonka globaalinen puoli tuo. On pienen kansakunnan edun mukaista, että ollaan itse vaikuttamassa siihen ja saadaan tästä instituutiosta mahdollisimman tehokas ja mahdollisimman vähäisessä määrin byrokraattinen, joka riski tällä instituutiolla tällä hetkellä on mitä selkein.

On siis pienten kansakuntien etu, on Suomen etu, että EU on elinvoimainen ja että se kykenee kantamaan vastuuta Euroopan tämän tyyppisestä kehityksestä.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Lupaamme, että tämä on viimeinen vastauspuheenvuoro tänä iltana. Ymmärrän, että keskustelu pitää saada myöskin päättämään.

Silti ed. Kanervan puheenvuoro oli omalla tavallaan erinomaisen mielenkiintoinen. Siihen sisältyi eräs ohjelmajulistus, jota hän ei eksplisiitisesti tuonut esiin. Sen takia halusin siihen tarttua. Hän toi selkeästi esiin sen, että Eurooppa jää jälkeen nykyisellä kehitysdynamiikallaan voimakkaasti kasvavista alueista. Erityisesti Tyyneen alueeseen hän viittasi.

Minulle jäi sellainen pelko, että hän tavallaan idealisoi liikevoimaa sen suhteen, että olisi arvioinut kehitystasoa. On itsestäänselvää, että lähtötaso Aasian alueella on kokonaan toinen useimpien yhteiskunnallisten — käytän tietoisesti termiä "yhteiskunnallisten" — perustarpeiden

osalta ja inhimillisten tarpeiden osalta yleisemminkin kuin Euroopassa. Ilman muuta on selvää, että tuolta lähtötasolta aikaansaadaan kehitysdynamiikkaa. Silti en haluaisi aliarvioida sitä kehityksen tilaa, jossa Eurooppa on.

Ed. Kanervan puheenvuorossahan oli selkeästi ilmaistu, että nykyehdoillaan toimiessaan Eurooppa jää jälkeen. Kysymykseni on: Mitkä ovat ne nykyehdot, joita ed. Kanerva olisi kritisoinut?

Kun tarkastelemme bruttokansantuotteella per capita tai yhtä lailla esimerkiksi Undp:n julkaisemalla human development indexillä, inhimillisen kehitystason indeksiluvuilla, Eurooppa epäilemättä kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna sijoittuu maailmassa vahvasti kärkeen. Minusta se on itse asiassa puolustettava tekijä eikä meidän ainoastaan pidä idealisoida kehitysdynamiikkaa tai kasvudynamiikkaa sinänsä.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! En vähättele sisämarkkinoiden vaikutusta ja merkitystä Suomelle. Ne ovat meille mahdollisuus, mutta ne ovat myös meille uhka. Meidän pitää olla suhteellisesti kilpailukykyisiä pärjätäksemme sisämarkkinoilla viennin kanssa. Toisaalta, jos me olemme korkean elintason maa emmekä kykene vastaamaan sisämarkkinahaasteisiin, meille tulvii tavaraa ja omat työntekijämme jäävät ilman töitä. Tämä on se uhka.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Kanerva otti esille asian, josta on keskusteltu jo siinä vaiheessa, kun Suomi vasta suunnitteli Euroopan unioniin ja myös Etaan liittymistä. Tästä asiasta joskus Oecd:n suurlähettiläs Pasi Rutanen — en tiedä, onko hän edelleen tässä tehtävässä, mutta ainakin silloin oli — oli ulkoasiainvaliokunnassa kuultavana, enkä muista, oliko se juuri silloin, kun hän puhui, vai onko hän jossakin julkaisussa lausunut sen varoituksen, että verrattuna tiettyihin osiin maailmaa Eurooppa on taantuva alue, joka ei tulevaisuuden kilpailussa suhteellisen pitkälläkään aikavälillä tule menestymään.

Jos nyt ajatellaan sitä, että Suomi on yhä enemmän sitoutumassa Euroopan unioniin ja tähän taantuvaan alueeseen, se on tietysti silloin rasite myös Suomelle, joka saattaisi olla hyvinkin kyvykäs käymään kauppaa muuallekin. Totta kai Suomi saa käydä kauppaa, mutta kun se on sidottu erilaisten instituutioelementtien kautta Euroopan unionin järjestelmään, tähän taantuvaan järjestelmään, siitä saattaa olla meille va-

hinkoa hyvinkin merkittävässä määrin. Näin olen käyttänyt tämän puheenvuoron juuri siitä syystä, että Pasi Rutasen näkemysten perusteella tämä tuntui kovin tutulta ja ymmärrettävältäkin.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Haluan täydentää ed. Kanervan sinänsä oikeaan osunutta näkemystä siitä, että Eurooppa ei ole riittävän kehitysvoimainen. Haaste on todella niin EU:lle kuin myös Suomelle mitä melkoisin. Otan esimerkin hallituksen selonteosta. Tässä on pelkistettynä onnistuneesti vertailtu kolmea kehityksen eri tietä Länsi-Euroopan, Yhdysvaltain ja Japanin välillä. Pelkistetyssä taulukossa todetaan taloudellisista tekijöistä esimerkiksi, että koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehityksen osalta EU:ssa olemme heikolla tasolla, kun sen sijaan koulutus, tutkimus ja tuotekehitys ovat vahvuuksia USA:lle ja Japanikin on liki USA:n tasolla.

Me todella täällä Suomessa emme saa olla tyytyväisiä siihen, että olemme koulutuksessa ja tutkimuksessa eräiltä osilta EU-maiden kärkijoukossa, eturintamassa. Meidän on oltava valmiita panostamaan todella Eurooppaan ja eurooppalaiseen yhteistyöhön huomattavasti myös niillä aloilla, joilla meillä on annettavaa muille. Samalla, kun puhumme tutkimuksesta ja tuotekehityksestä, on toki muistettava, että oman kulttuurisen perustamme on aina oltava riittävän vahva, koska vasta silloin me kykenemme myös teknologisella kentällä antamaan muille ja hyötymään siitä itse.

Ed. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Onko Suomi sidottu EU:hun tavalla, joka vie meitä alaspäin? En usko siihen lainkaan. Päinvastoin lähdän liikkeelle siitä, että Euroopan unionia on kehitettävä. Ed. Kiljunen, pääkriitikini kohdistui siihen, että Euroopan unioni näin toimiessaan on liian byrokraattinen ollakseen riittävän tehokas. Tässä suhteessa tämä antaa viitteitä Suomen käyttäytymiselle, miten meidän tulisi toimia. Pie-nelle maalle on äärimmäisen tärkeää, ed. Aittoniemi, että lähin toimintaympäristö, jossa me elämme, on mahdollisimman elinvoimainen, mistä loogisesti tulee siihen johtopäätökseen, että EU:ta on myönteisesti kehitettävä, että se on tehokas ja aikaansaava. Suurilla mailla on nimit-täin taipumus itsekin pärjätä omillaan. Pienem-mille maille se on vähän angstisempaa.

Opetusministeri H e i n o n e n : Arvoisa puhemies! Mielenkiintoisessa keskustelussa EU:n

ja Yhdysvaltojen ja Japanin kilpailuasetelmasta haluaisin mielelläni yhtyä siihen ed. Kanervan esiin tuomaan näkemykseen ja myös näkemykseen, jota ed. Aittoniemi lähettiläs Rutasen sanomana siteerasi siitä, että tällä hetkellä Eurooppa ei kykene tuotantonsa ja taloudellisen kehityksensä osalta kilpailemaan muiden maailman kasvukeskusten kanssa. Se ei tietysti tarkoita sitä, että sen kaltaisen tilanteen pitäisi jatkua tästä ikuisuuteen, vaan tietysti nyt on nimenomaan mietittävä niitä ratkaisuja, joilla kyettäisiin sitä tilannetta Euroopan kannalta myönteisempään suuntaan kehittämään.

Euroopan unionin alueella, jos verrataan Japania ja Yhdysvaltoja, Eurooppa ei ole kyennyt synnyttämään uusia työpaikkoja toisin kuin kaksi muuta kasvun aluetta ovat kyenneet tekemään. Oecd:n tekemän varsin laajan työelämää koskevan selvityksen Job Studyn mukaan Yhdysvalloissa ja Japanissa syntyneet uudet työpaikat ovat nimenomaan syntyneet tietointensiivisille aloille, joilla edellytetään korkeaa koulutusta, ja sen kaltaiseen tuotantoon, jossa tiedon osuus tuotannossa on hyvin merkittävä. Euroopassa tämän kaltaisia työpaikkoja on syntynyt varsin huonosti, ja tämä on tietysti sen kaltainen havainto, joka esimerkiksi EU:n tutkimustoiminnan suuntaamisen osalta on otettava hyvin vakavissaan.

EU:n tutkimuspolitiikka on ehkä liiaksi ollut perinteisen eurooppalaisen tuotantorakenteen vanki, ja eurooppalaista tutkimuspanosta on ehkä liiaksi kohdistettu enemmänkin olemassa olevan tuotantorakenteen ylläpitämiseen kuin siihen, että kyettäisiin uudistamaan tuotantorakennetta ja saamaan uusia kasvun aloja liikkeelle. Tässä suhteessa sen kaltaiset lisäpanostukset tutkimukseen ja tuotekehitykseen, joita hallitus on viime aikoina tehnyt liittyen tutkimuksen bkt-osuuden kasvattamiseen 2,9 prosenttiin bruttokansantuotteesta, ovat tietysti sen kaltaisia ratkaisuja, jotka osaltaan Suomen näkökulmaa tässä kilpailutilanteessa parantavat, kun tuo bkt-panostus osataan vielä oikein kohdentaa. Suomi on myös esittänyt, että EU oman budjettiraamisensa sisällä kohdistaisi suuremman osan rahoitusta tutkimus- ja tuotekehityshankkeisiin ja myös tekisi sen kohdentamisen niin, että se kyettäisiin kohdistamaan kasvun aloille eikä olemassa olevan tuotantorakenteen pönkittämiseen.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yhdenvertaisuus, joka Euroopan unionin eli Maastrichtin sopimuksen ytimes-

sä on, on haaste suomalaisille ja haaste hallitukselle ja eduskunnalle. Ed. Salolainen Turun Sanomien kolumnissa jokin aika sitten kirjoitti, että Suomen elintaso on 30 prosenttia liian korkea. Kun nyt on tulevaisuusselonteon aika ja mietinnön teon aika, on myös mietittävä, kuinka suomalainen kansantalous, sosiaalipolitiikka ja sosiaaliturva jatkossa suhtautuvat tähän yhdenvertaisuuteen. Me olemme tilanteessa, jossa

Puhemies: Ed. Salo, vastauspuheenvuoro! Nyt me olemme jo jossakin muussa kuin vastauspuheenvuorossa.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Ei koskaan pitäisi sanoa "ei koskaan". Jos ministeri Heinosen puheenvuoro tarkoitti nimenomaan sitä, kun puhumme nykyehdoilla toimivasta Euroopasta, että Euroopassa ei ole panostettu riittävästi tutkimukseen ja tuotekehittelyyn vaan on oltu sidoksissa perinteiseen tuotantorakenteeseen, joka ei ole ollut niin tieto- ja teknologia-intensiivistä, niin tässä yhteydessä täytyy täysin yhtyä ministerin arvioon. Erityisesti täytyy yhtyä siihen arvioon, että Suomi vielä Euroopan maiden joukossa johtuen juuri tuotantorakenteessa olevista eroista on ollut sitäkin vähemmän investoimassa tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Tässä suhteessa, jos hallitus on korjaamassa ja, niin kuin on välttämätöntä, oikaisemassa linjaamme, niin se on perusteltua.

Sen sijaan ongelma liittyy siihen, että jos me puhumme työllistävistä kehitysprosessista esimerkiksi Yhdysvalloissa verrattuna Eurooppaan, siellä ei ainoastaan ole panostettu tutkimukseen ja tuotekehitykseen ja teknologiaintensiivisiin toimialoihin vaan samanaikaisesti on luotu jakautuneet työmarkkinat. Tämä on se ongelma, johon minä viittasin, kun puhuttiin kehityksen ehdoista Euroopassa, että en soisi sitä mallia otettavaksi Eurooppaan, jossa olisimme luomassa ns. working poors -luokkaa eli työtä tekeviä köyhiä ja siihen liittyviä monen tyyppisiä sosiaalisia ongelmia. Tämä ei ole tavallaan se malli ja ehto, jonka puitteissa itse soisin, että sen kummemmin Euroopassa kuin Suomessakaan kehitystä viedään eteenpäin.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Halusin ministeri Heinoselle kommentoida sitä, että aivan oikein hän otti esille tutkimukseen ja tuotekehitykseen panostamisen, sitä meidän täytyy tuki tehdä, mutta vaikka me olemme viisimielinen kansa ja hyvin älykäs ja osaavaista,

en usko, että me kuitenkaan olisimme niin äly-intensiivisiä, ettemme me tarvitsisi myös soveltavan puolen tuotekehitystä. Tässä ajattelen niitä olemassa olevia pk-yrityksiä, jotka verkottumisen kautta pyrkivät myös EU-markkinoille. Niillekin löytyy markkinarako. Jotta ne pystyvät säilyttämään olemassa olevat työpaikat ja tavallaan kapasiteettiaan kasvattamaan, en puhuisi kuolevien pönkittämisestä, kuolevia ja kuolleita ei tarvitse pönkittää, mutta olevien ja hyvin voivien soveltavaan tuotekehitykseen kannattaa edelleenkin satsata.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään tulevaisuusvaliokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan ja suuren valiokunnan on annettava asiasta lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi palo- ja pelastustoimesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 111/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 15/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

2) Hallituksen esitys laiksi Suomen kreikkalaiskatolisen kirkkokunnan seurakunnille suoritettavasta verohyvityksestä annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 123/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laiksi yksityisistä teistä annetun lain 37 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 115/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 108/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 22.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

